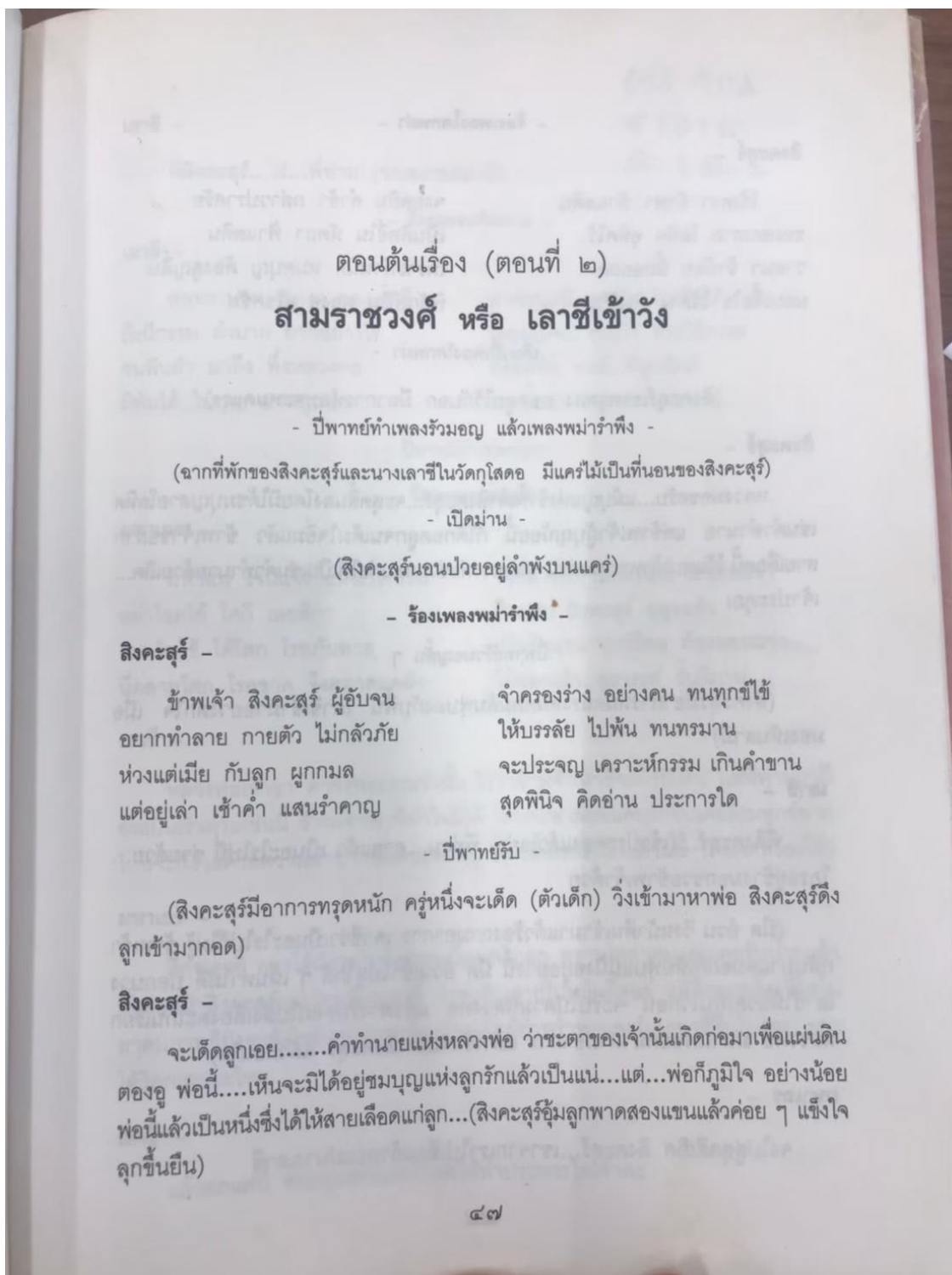

ภาคผนวก ก

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะ 10 ทิศ ตอน 2 สามราชวงศ์ หรือ เลาชี่เข้าวัง

- รื่องเพลงโศกพม่า -

สิงคะสุร์ -

ไฉ่เทวา รักษา ฟ้าแลดิน
 ขอมอบสาย โลหิต อุทิศไว้
 วาสนา ชำนาญ นี่ยอดถด
 มอบเชื้อไข ไว้ต่าง ร่างชีวิต

จยลยีน คำซ้ำ กล่าวปราศรัย
 เป็นสิทธิ์ใน หัตถา ฟ้าแลดิน
 เพราะกำหนด หมัดบุญ ต้องสูญสิ้น
 พิทักษ์ถิ่น ตองอุ สุโขชัย

- เดียวปีเพลงโศกพม่า -

(สิงคะสุร์เข้าทชุดลง กอดลูกไว้กับอก มีอาการหอบจะหมดแรง)

สิงคะสุร์ -

หลวงพ่อบอรับ...แม้บุญแห่งข้าพเจ้าสิงคะสุร์...จะสุดสิ้นลงโดยมิได้ชมบุญสายโลหิต
 เช่นคำทำนาย แต่ข้าพเจ้าผู้บุญน้อยนี้ ก็ได้กอดลูกจนเต็มใจอ้อมแล้ว ข้าพเจ้าขอฝาก
 สายเลือดนี้ ไว้แทบเท้าพระคุณท่าน ขอหลวงพ่อบอช่วยกอบกอบให้เป็นเช่นคำทำนายด้วยเถิด...
 เจ้าประคุณ

- ปี่พาทย์ริ้วมอญสั้น ๆ -

(สิงคะสุร์มีอาการหมดแรงหมดลมล้มฟุบลงกับพื้น เลาชี่เข้ามาอย่างตกใจ เมื่อ
 มองเห็นสามี)

เลาชี่ -

พี่สิงคะสุร์...(เข้าประคองแล้วเขย่า) พี่ท่าน...ตายแล้ว เป็นอะไรไปนี่ ช่วยด้วย...
 ใครอยู่ข้างนอกช่วยข้าพเจ้าด้วย

(มีด อ้วน วิ่งหน้าตื่นเข้ามาแล้วร้องถามอาการ เลาชี่ว่าเป็นอะไรไปก็ไม่รู้ ข้าพเจ้า
 กลับมาแต่แรกก็เห็นฟุบแน่นิ่งอยู่อย่างนี้ มีด อ้วนเข้าไปดูใกล้ ๆ เห็นท่าไม่ดี บอกนาง
 เลาชี่ให้หนีรอดพ้นไว้ก่อน จะรีบไปตามหลวงพ่อบอ แล้วต่างรีบออกไปส่งเสียงตะโกนเรียก
 หลวงพ่อบอ มหาเถรออกมาถามอาการ แล้วเข้าจับร่างสิงคะสุร์ แล้วถอนใจ)

มหาเถร -

จงไปสู่สุคติเถิด สิงคะสุร์...เขาจากเราไปเสียแล้วละแม่นางเลาชี่

เลาซี -

พี่สิงคะสุร์...โอ้...พี่ท่าน (ชบลงกอดสามี)

895.9112

ศ 831 ม

ก. 1 ค. 2

- ร้องเพลงเงินงาม -

เลาซี -

พ่อทราชม ชม ร่มเงา ของเลาซี
ถึงมีกรรม ลำบาก ยากอย่างไร
จนพื้นผ้า มาถึง พี่หลวงพ่อ
มีทันได้ ไบบุญ มาหนุนนำ

มาด่วนหนี ลูกเมีย ไปเสียได้
เคยร่วมจน ร่วมใจ ร่วมใช้กรรม
ถึงทدت้อ พอมมี ที่อุปลัมภ
มาเตี้ยต่ำ ชิงตาย ไปเอกา

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

- ร้องเพลงมอญเร็ว -

มหาเถร -

มหาเถร เจนแจ่ง แห่งเวรกรรม
อย่าโอดโอ้ ไค้ก็ เลยสีกา
เขาเจ็บไข้ ได้โศก โรคภัยพาล
นี่คล้ายโศก โรคขาด จึงคลาดแคล้ว

จึงกล่าวคำ ปลอบโยน โอนอ่อนว่า
ถึงเวลา สิงคะสุร์ ลุสุขแล้ว
เป็นช้านาน ทุกชรีอน ต้องนอนแหว
ได้ผ่องแผ้ว สูสุวรรณค์ ชั้นวิมาน

เลาซี -

หลวงพ่อเจ้าชา คำซึ่งพระคุณว่านั้น ไซ้ว่าข้าพเจ้าเลาซีจะมีรู้มิเห็น แต่พี่ท่านมา
อันเป็นเร็วด่วนเช่นนี้ ข้าพเจ้าเลาซีทำใจมิได้ ไหนจะอาลัยอันคนรักอันเคยร่วมทุกข์ยาก
ไหนจะกังวลด้วยความลำบากอันคอยทำอยู่ ณ เบื้องหน้านับแต่วันนี้ (กอดศพร้องให้)

มหาเถร -

สีกาเลาซี อย่าได้กังวลในข้อวิตกเบื้องหน้าเลย ตราบใดอาตมาอันเคยรับปากแล้ว
ทั้งต่อหน้าสิงคะสุร์และโยมสีกาเลาซี ว่าจะรับเอาเป็นหน้าที่ดูแล แม้สิงคะสุร์หาชีวิตไม่
อาตมาภพก็ยังจะตั้งใจรับอุปการะทั้งแก่จะเด็ดผู้กำพร้าพ่อและโยมเลาซีสืบไปดอก อย่า
ได้วิตกเลยนะโยม

เลาซี -

แล้วต่อแต่นี้ พระคุณท่านจะโปรดให้ทำประการใดเจ้าคะ

มหาเถร -

อาตมาก็จะให้จัดการบำเพ็ญกุศลตามประเพณี โยมเลาชีช่วยไปหาเสื้อผ้าจัดแต่ง
ร่างสังคະสุริให้เรียบร้อยก่อนเถิด

(มีด อ้วนวิ่งเข้ามาหาหลวงพ่อบว่าไปเที่ยวตามเสียทั่ว ไม่รู้ว่าหลวงพ่อบมาอยู่ที่นี้เอง
หลวงพ่อบเรียกมีด อ้วน ออกไปหน้าม่านแดง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากห้องพระโรงหงสาวดี -

(หลวงพ่อบสั่งการให้มีด อ้วน ไปเตรียมการบำเพ็ญกุศลศพสังคະสุริ แล้วมีด อ้วนลา
หลวงพ่อบเข้าโรง หลวงพ่อบยื่นประนมมืออธิษฐาน)

- ร้องเพลงเจี้ยว -

มหาเถร -

ข้าพเจ้า มังสินธุ กุโสด
ถ้ามาดแมน อาตมะ ปณิธาน
ขอให้มี ไบบุญ ได้ขุนเอื้อ
จึ่งสมคิด สมใคร่ สมใจจินต์

ประนมหัตถ์ ตรัสข้อ อธิษฐาน
สำเร็จกิจ สัมฤทธิ์การ งานแผ่นดิน
ผู้จะเกื้อ จะกู้ ต้องอุถัน
อย่าให้สิ้น กำลัง ที่ตั้งใจ

มหาเถร -

ข้าแต่ท้าวผู้รักษาเขตฉัตรแผ่นดินทองอุ และราชวงศ์เมงกะยินโยเอย หากชะตา
แห่งข้าพเจ้ามังสินธุ จะสมพงศ์ด้วยเด็กน้อยผู้นามจะเด็ด อันจะเกิดมาเพื่อรับใช้แผ่นดิน
สืบไปเบื้องหน้านั้น ขอความตั้งจำนงคงมั่นแห่งข้าพเจ้า จงอยู่ในเบื้องพระหัตถ์แห่งเทพเจ้า
อันมงคลทั้งหลายนั้นเทอญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มหาเถรเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงยอเร -

(เปิดม่านฉากห้องพระโรงเมืองหงสาวดี พญารามประทับอยู่บนพระราชอาสน์
สอยนปลาย เสียงโคนสุคณี ไปพยุ และเสนามอญ ๔ คน หมอบเฝ้า)

- ร้องเพลงขอเร -

พญาราม -

พญาราม นามระบือ เลื่องลือชา	สถาปนา ราชวงศ์ พงศยิ่งใหญ่
ดำรงฉัตร รัฐา รามัญชัย	อยู่กรุงไกร หงสาวดีธานีมอญ
บุญฤทธิ์ กฤษณา บารมี	ตลอดลุ่ม อีระวัตี ทวีวอน
หมู่อำมาตย์ มาตยา ประชากร	ต่างโอนอ่อน เคารพ นบบุชา

- ชับเสภามอญ -

สอยันปาย -

ครานั้น มหาอำมาตย์ สอยันปาย	น้อมถวาย อภิวันท์ พลันทูลว่า
ซึ่งโปรดให้ หานายกอง คล้องคธา	ตัวข้า น้อมถวาย ซึ่งรายงาน
บัดนี้ เลือกได้ ไปพยุ	หมอบถวายครุ ผู้สันทัด และจัดจ้าน
เป็นหน่อเนื้อ เชื้อสาย เหล่านายพราน	อยู่ทุ่งใหญ่ ในย่าน หันสาวดี
อันเป็นแดน ป่าโปร่ง มีโขลงช้าง	ทุกที่ทาง มากล้น เป็นพื้นที่
มั่นเสด็จ คล้องช้าง ทางทุ่งนี้	พระบารมี จะกระเดื่อง เลื่องลือไกล

พญาราม -

ขอบใจ...ขอบใจท่านมหาอำมาตย์สอยันปายมาก ตั้งแต่ข้าพเจ้าขึ้นครองเศวตฉัตร
สารพัดรัตนะแผ่นดิน ยังขาดอยู่ก็แต่คชรินทร์ช้างแก้วอันเป็นมงคล เออ...แล้วไหนล่ะ
ไปพยุพรานครุหมอบช้างที่ท่านว่า พาตัวเข้ามาด้วยแล้วหรือ

สอยันปาย -

ชายผู้นี้พระเจ้าค่ะ คือไปพยุแห่งทุ่งหันสาวดี

(ไปพยุคุกเข้าถวายบังคม)

พญาราม -

(มองดูด้วยความพอใจ) อือ...หน่วยก้านลำสันสมเป็นนายพราน เป็นอย่างไรบ้าง
ครุท่านไปพยุ ที่ทุ่งหันสาวดีนั้น มีคชสารชุกชุมนักเชียวหรือ

ไปพยุ -

อ้อ... (อีกอ้อ เพราะเป็นชาวป่าพูดคำเจ้าไม่เป็น) อ้อ...จ๊ะ ช้างมีแยะเลยจ๊ะ

สอยันปาย -

ขอเดชะ ไปพยุผู้นี้เป็นชาวบ้านป่า สนทนาด้วยคำเจ้าหาเป็นไม

พญาราม -

อะ ๆ ๆ ช่างเถอะ ข้าพเจ้าไม่ถือสาดอกนะครุพราน เรายังรักก็แล้วกัน ท่านครุ
สอยันปายท่านช่วยไปออกหมายรับสั่งแต่งตั้งไปพยุครุหมอช้าง เป็นนายบ้านทุ่งหันสาวดี
ให้ได้รับเบี้ยหวัดเงินปีเสมอด้วยนายบ้านทั้งหลาย แล้วให้เป็นผู้รับหมายเตรียมการ จากนี้
อีกเจ็ดวัน ข้าพเจ้าจะออกไปตั้งเพนียดคล้องช้าง ที่ทุ่งหันสาวดี

สอยันปาย -

รับด้วยเกล้าพระเจ้าค่ะ

พญาราม -

อ้อ...ท่านพ่อบ้านไปพยุ ท่านช่วยเตรียมเรื่องที่พักให้พร้อมด้วยนะ บางทีข้าพเจ้า
คิดว่าจะเอาพระราชบุตรสการะวุตพีกับสอพิण्याไปด้วย อย่างน้อยก็จะได้ไปพักผ่อน

ไปพยุ -

จ๊ะ ๆ ข้าจะเตรียมรับให้พร้อมทีเดียว ว่าแต่ว่า...ราชบุตรอะไรนี่นะ ใครกันล่ะ

พญาราม -

อะ ๆ ๆ ข้าก็ลืมไป ลูกชายฉันเองแหละ ราชบุตรคือลูกชาย ข้าพเจ้ามีลูกชาย
สองคน คนโตชื่อสการะวุตพีอายุสักสี่ขวบเศษ คนน้องชื่อสอพิण्याอายุเพิ่งสองขวบ
ยังเล็กอยู่ อ้อ... ถ้าท่านไปพยุอยากรู้จักละก็ โน่น ๆ วิ่งมานั่นแล้ว

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สการะวุตพี กับสอพิण्या (ตัวเด็ก) ออกมาเฝ้า มีนางกำนัล ๔ คนตามมา
พญารามอุ้มลูกให้นั่งข้างละคน)

เสียงโคนสุคณีย์ -

พระเจ้าค่ะ ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบแล้วทุกขั้นตอน โดยเฉพาะฝีมือดาบนั้นปรากฏ
คมยิ่งนัก ใช้ทหารดาบฝีมือดีถึงสี่คนรุมประลอง ชายหนุ่มผู้ชื่อไขลุนั้นก็สามารถเอาชนะ
ได้โดยง่าย

พญาราม -

อะ ๆ ๗ ถึงเพียงนั้นเชียวหรือ วิเศษ ลูกข้าพเจ้าได้ครุติ ข้าพเจ้านี้ก็ตั้งใจอยู่แล้ว
ไหนอยู่ที่ไหนละ ครูดาบหนุ่มผู้ชื่อไขลุนั้นที่ว่านะ

เสียงโคนสุคณีย์ -

ขอเดชะ ข้าพเจ้าได้สั่งให้เตรียมตัวเข้าเฝ้าไว้แล้ว หากมีพระประสงค์ให้ถวายตัว
บัดนี้ ข้าพเจ้าขอเวลาสักครู่จะได้ออกไปตามตัวมาพระเจ้าค่ะ

พญาราม -

เชิญเถิดท่านขุนพล ข้าพเจ้าอยากเห็นตัวไขลุนครูดาบยิ่งนักแล้ว

- ปี่พาทย์ทำเพลงนกขมิ้นมอญ -

(เสียงโคนสุคณีย์ถวายบังคม แล้วออกไป)

- ร้องเพลงนกขมิ้นมอญ -

สอঁย่นปาย -

มหาอำมาตย์ สอঁย่นปาย ถวายบังคม	ทูลบรม สุรพงศ์ เจ้าหงสา
ซึ่งจะทรง จัดครู วิชา	สอนพระราช บุตรา ในครานี้
มิควรจะ เห็นงาม แต่ความรู้	ควรตรวจดู นิสัย ให้ถ้วนถี่
แม้พลาดพลั้ง สืบไป ภัยจะมี	โปรดปรานี อย่าว่า ข้าทัดทาน

พญาราม -

ซึ่งครูท่านกล่าวเตือนนี้ ถูกต้องและสมควรยิ่งแล้ว ข้าพเจ้าขอขอบใจ แต่เราก็ยังมี
เวลากระมัง หากเห็นว่าจะพลาดพลั้งก็คงพอมีเวลาแก้ไข

สอยันปาย -

พระเจ้าค่ะ ซึ่งข้าพเจ้าทูลเตือนนี้ ก็ด้วยพิจารณาโดยเหตุว่าพระราชบุตรทั้งสอง
ยังทรงพระเยาว์ประคองพฤษาเริ่มผล ได้ผู้ทูลบำรุงปรองแตงอันงามแล้วสิ ไม่ยอมงาม
ตามผู้ปลูก จะแม้กึ่งกำน่อมจะยอมจะถูกด้วยลักษณะสืบไปภายภาคหน้า หากเป็นตรง
กันข้ามแล้ว ก็น่าที่จะกังวลด้วยผลอันจะตามมาพระเจ้าค่ะ

พญาราม -

ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็ขอครุทาน ช่วยกรุณาติดตามสอบทานด้วยเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(เสียงโคนสุคะณีพาไขลุออก เข้าเฝ้าถวายบังคม)

- ร้องเพลงปลายมอญทำอิฐ -

ไขลุ -

ข้าพเจ้า ไขลุ ผู้ต่ำต้อย
กุศลสั่ง มาสู่ พระภูบาล
ขอถวาย ซีวี พลีชีวีต
เชิญเดชะ พระคุณ อุ่นอุรา

ปัญญาน้อย ด้อยฝีมือ เช่นลือชาน
ขอประณต บทมาลัย แทบบาทา
เทิดบพิตร เหนือเกล้า พระเจ้าข้า
คุ้มเกล้า ข้าพเจ้า ทุกเพร่ากาย

- ร้องเพลงมอญอ้อยอิ่ง -

พญาราม -

พระพิศหน้า คารม เห็นคมสัน
นิกนิยม ชมชอบ ผู้มอบกาย
ข้าพเจ้า ดีใจ ได้ไขลุ
ขอต้อนรับ ท่านครุ สูสำนึก

ด้วยเชิงชั้น พาที ดีเหลือหลาย
พระพักตร์พริ้ม ยิ้มพราย ตรัสทายทัก
มาเป็นครุ ราชบุตร พิสุทธ์ศักดิ์
ได้ร่วมรัก ร่วมงาน กันสืบไป

พญาราม -

สการะวุตพี สอพิณยาถูกรัก นี้ไฉละครุไขลุ ครูดาบของลูกทั้งสอง จงคารวะเสีย
ซีลุ (ราชบุตรทั้งสองไหว้ไขลุ) ข้าพเจ้าขอมอบสิทธิ์แต่ครุทาน ช่วยอบรมฝึกสอนราชบุตร
ของข้าพเจ้านับแต่นี้ เออ....ท่านครุสอยันปาย ข้าพเจ้าได้ข่าวว่า นระบดีผู้พี่แห่งข้าพเจ้า
อันขึ้นเสวยฉัตรแผ่นดินแปร ได้ตะละแม่ประสูติแต่พระอัครเทวี ยังจะจริงอยู่ละหรือ

สอยันปาย -

พระเจ้าค่ะ ข้าพเจ้าก็ได้ข่าวเช่นกัน หากเป็นจริง ล่วงถึงบัดนี้ พระราชบุตรก็คง
เจริญพระชันษาปีเศษแล้วเป็นแน่

- ร้องเพลงมอญขำวงดาบ -

พญาราม -

ขอครุฑท่าน ตรวาคู ให้รู้แน่
นระบตี พี่ท่าน เป็นฉันใด
ถ้ากระไร ได้ส่ง พระราชาสาร
เสมอญาติ ร่วมพงศ์ อารังรัก

ข้างเมืองแปร ร้อนเย็น เป็นไฉน
เรามีได้ สู้หา มานานนัก
ไปทำขวัญ พระหลาน สมานสมัค
ให้ประจักษ์ ไมตรี เคยมีมา

- ขับเสถामอญ -

พญาราม -

ตรัสพลาง ทางจูง ปีโยรส
เสด็จจาก พระโรงรัตน์ รจนา

พระทองยศ ภูบดินทร์ ปิ่นหงสา
กลับมหา ไผชนนต์ มนเทียรชัย

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(พญารามเสด็จขึ้น อำมาตย์เสนาทั้งหลายถวายบังคม สอยันปายเดินออกหน้า
ม่านแดง ไชลูเดินตามออกมา)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากภายในตำหนักเมืองแปร -

ไชลู -

ข้าแต่ท่านมหาอำมาตย์สอยันปาย ข้าพเจ้าไชลูผู้น้อย ขอฝากกายเพื่อท่านใช้สอย
และช่วยแนะนำ ด้วยชีวิตแห่งข้าพเจ้าอันครองร่าง ก็มีเคยนี้ฝืนสักครั้งเลย ว่าจะ
ได้มีบุญรับความเกื้อหนุนจากท่านจนได้เข้ามารับราชการเช่นนี้

สอยันปาย -

ท่านขุนพลเสียงโคนสุคญุดอก เป็นผู้นำชื่อท่านไชลูกราบบังคมทูล ข้าพเจ้าเองมิได้
รู้ข้อมูล เพิ่งรู้จักท่านเป็นปฐม ได้ยินคำสรรเสริญฝีมือแล้วก็ให้คิดชื่นชม ที่พระราชบุตร
ทั้งสองพระองค์จะได้ครุ ผู้ชื่อไชลูนี้มาถ่ายทอดสรรพวิชา

ไขลู -

แต่ข้าพเจ้าหาได้มั่นใจอย่างไรไม่ ถ้ากระไร...มหาอำมาตย์ท่านเคยรู้การแห่งราชสำนัก โปรดช่วยนำซักตักเดือนแลสั่งสอนข้าพเจ้าผู้ปัญญาอ่อนนี้ด้วยเถิด

สอยันปาย -

อ้อ...ปราชญ์หนึ่ง ผู้มีปัญญาหนึ่ง และผู้เข้าถึงซึ่งกลยุทธอีกหนึ่ง ที่พึงถ่อมตนเป็นวิสัย ข้าพเจ้าเองก็ยังมีอาจปลงใจ ว่าไขลูครูท่านอยู่ในสถานอันควรคบหรือมิควร อภัยเกิด ขออย่าให้ข้าพเจ้าเร่งด่วนตักปากอันใดเลย ข้าพเจ้าขอตัวก่อนเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอยันปายค้อมหัวให้ไขลูแล้วเดินจากไป ไขลูมองตามหลังสอยันปายอย่างรู้สึกเคือง และผูกอาฆาต แล้วเข้าโรงอีกด้านหนึ่ง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพญาแปร -

(พระเจ้าแปรนระบตีออกเวทีล่าง มีนางกำนัลติดตามมา ๖ คน)

- ร้องเพลงพญาแปร -

พระเจ้าแปร -

นระบตี ภูบดินทร์ ปิ่นเมืองแปร	ผู้ทรงแม่ บุญฤทธิ์ อติศัย
ผดุงธรรม นำชน ให้พันภัย	ทั่วกรุงไกร ร่มเย็น เป็นนิรันดร์
เสด็จจาก ห้องโถง พระโรงธาร	ถึงสถาน ปรางค์มาศ ปราสาทขัณฑ์
พระฤๅสาย กรายกร จจรวัล	นางกำนัล แลหลาม ติดตามมา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอมอญ -

(พระเจ้าแปรนระบตีรำเวทีล่าง ทำเพลงเปิดม่าน พระอัศวเทวีประทับอยู่บนแท่น นางกำนัลขึ้นนั่งเฝ้าตามที่ พระเจ้าแปรนระบตีขึ้นบนเวที นางพี่เลี้ยงอุ้มตะละแม่กุสุมา ออกมาถวายพระอัศวเทวี พระเจ้าแปรนระบตีเข้าไปนั่งซิด)

- ร้องเพลงมอญชมจันทร์ -

พระเจ้าแปร -

พระโอบอุ้ม จุมพิต ชิดบุตรี	ด้วยฤดี แสนสุด เสน่หา
ยอดอุระ ตะละแม่ กุสุมา	ช่างโสภา ผิวพรรณ นันงามแท้
เนตรขนง วงพักตร์ ประจักษ์ชัด	สารพัด ขวนพิศ ไม่ผิดแม่
จะเป็นเยา- วนารี ศรีเมืองแปร	ให้ชายแระ แล่นหลง เพราะปลงใจ

- ปีพาทย์รับ -

(อุปราชรานอง กับทหารสองคนถือพานทองใส่ของขวัญตามออกมา รานองเข้าเฝ้าถวายบังคม)

- ร้องเพลงมอญดูดาวตัดสร้อย -

รานอง -

อุปราช รานอง สมองความ พญาราม หงสา นราศัย
ส่งสาร มาช่วย อำนวยชัย อิกของขวัญ มอบให้ พระนัดดา

(รานองถวายพระราชสารแด่พระเจ้าแปรนระบตี และของขวัญแด่พระอัครเทวีพระเจ้าแปรนระบตีคลี่สารอ่าน ครู่หนึ่ง แล้วม้วนเก็บ)

พระเจ้าแปร -

น่าขอบใจพญารามสหายผู้น้องยิ่งนัก เคยรักเคยไมตรีกันฉันใด แม้บัดนี้จะอยู่ต่างถิ่นกันไปก็ยิ่งถือเสมือนเป็นญาติ มิเคยขาดการติดต่อ ข้าพเจ้าวานรานองน้องท่านช่วยให้อาลักษณ์ร่างราชสารตอบขอบใจส่งไปด้วย อ้อ...ข้าว่า ทางหงสาวดีก็ทรงมีพระราชบุตรถึงสองมิใช่หรือน้องท่าน

รานอง -

พระเจ้าคะ พญารามแห่งหงสาวดีทรงมีพระราชบุตรถึงสองพระองค์ องค์พี่ชื่อสการะวุตพี องค์น้องชื่อสอพินยา

พระอัครเทวี -

ถ้าจะมีพระชันษาแก่กว่าลูกเราทั้งคู่กระมังเพคะ ทูลกระหม่อม

พระเจ้าแปร -

ใช่แล้วพระน้องนาง ราชบุตรองค์ใหญ่ดูจะอายุได้สักสี่ห้าปี ส่วนองค์น้องก็คงไม่เกินสองปี อ้อ...รานอง ช่วยจัดของขวัญส่งไปให้ราชบุตรหงสาวดีทั้งสอง เป็นการตอบแทนด้วยเถิดนะ

รานอง -

พระเจ้าคะ

พระอัครเหวี -

ทางอังวะและตองอูเล่าเพคะ ข้าว่าสถาปนาเศวตฉัตรแล้วเช่นกัน ปานจะนี่คง
จะต่างมีเชื้อพระวงศ์สืบราชบัลลังก์แล้ว รานองน้องท่านจะทรงทราบบ้างกระมัง

รานอง -

พะยะคะพระพี่นาง ทางกรุงอังวะ เมงฮ่องขึ้นเสวยราชย์ เท่าที่รู้ยังมีได้มีทั้งพระ-
ราชบุตรและพระราชธิดา แต่ข้างตองอู มังสินธูไม่รับเศวตฉัตร ข้าสละเพศมรวาส
ออกบวชอยู่ที่วัดกุโสดอ เมงกะยिनโยผู้น้องจึงต้องรับครองแผ่นดิน ขณะนี้ทราบว่าได้ทั้ง
พระธิดาอันเกิดแต่พระมเหสีองค์ใหญ่ชื่อว่าตะละแม่จันทรา กับได้ทั้งพระราชบุตรเกิดแต่
พระมเหสีองค์รอง แต่ก็น่าสงสาร

พระเจ้าแปร -

ทำไมหรือรานอง

รานอง -

ข้าว่าล้าสุด ข้าพเจ้าทราบ ว่า เมงกะยिनโยออกจะเคราะห์ร้าย พอพระมเหสีองค์ใหญ่
ประสูติพระราชธิดา ก็ถึงแก่ชีพิตักษัย

พระเจ้าแปร -

จริงหรือรานอง

รานอง -

พะยะคะ เป็นความจริงแน่นอนเช่นนั้น

พระเจ้าแปร-

โอ้เอ๊ย น่าเห็นใจเมงกะยिनโยแท้ ๆ ทำไมพระเคราะห์ร้ายเช่นนั้น

พระอัครเหวี -

เจ้าพี่จะไปทรงกังวลด้วยตองอูเพื่อเหตุใดเพคะ ข้าพเจ้าไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกันเลย

พระเจ้าแปร -

พระน้องคงไม่ทราบดอก เมงกะยินโยกับข้าพเจ้า แม้มิใช่ร่วมเชื้อชาติ แต่เราก็มี
เคยคิดร้ายต่อกัน ทั้งคู่จะปฏิบัติเช่นมิตรมิได้เคยผิดห่อหุ้มใจ ต้องอยู่เป็นเมืองใหญ่
และอยู่ใกล้กับแปร ตราบใดเมงกะยินโยยังดำรงเขตจักร ข้าพเจ้าก็มั่นในสัจจะคุณธรรม
แห่งกษัตริย์พุกามผู้นี้ว่าถือทางสันติและไม่ตรีมันคง

พระอัครเทวี -

แล้วสืบต่อไปกาลภายหน้าเล่าเพคะ ยังจะวางใจได้ดอกหรือเพคะ

พระเจ้าแปร -

ข้อนั้นคงไม่มีใครอาจรู้ได้ ชั้นพ่อก่อสันติ ชั้นลูกสืบทอดทั้งสองอาจร้อนเป็นเปลวเพลิง
แต่ช่วงก่อนเกิดในยามที่เขามิทุกข์เช่นนี้ โดยทางไมตรีเราควรจะร่วมแสดงความเสียใจ และ
ส่งดอกไม้เครื่องขมาศไปสู่ออกุระมัง รานอง

รานอง -

พระเจ้าคะ หากพี่ท่านมีดำริเช่นคำกล่าว ข้าพเจ้าก็จะรับเอาไปดำเนินการ

พระเจ้าแปร -

ทั้งมังสินธุ เมงกะยินโย และทะกะยอดิน ล้วนเป็นขุนพลที่มีคุณธรรมมิเคยล่วง
ล้ำแก่เรา แม้หญ้าสักเส้นดินสักก้อน เมื่อชาติต่อเรา เราก็ควรตอบสนองเขาตามควร
น้องท่านจงรับไปดำเนินการเถิด ข้าพเจ้าขอขอบใจ

รานอง -

ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าทูลลาพระเจ้าคะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญช้า ๆ -

(รานองทูลลาพระเจ้าแปรนบะบตีแล้วเดินรำพึงช้า ๆ ออกหน้าม่านแดง)

(ปิดม่านเปลี่ยนเป็นจากวัดกุโสดอ)

(ปะขันหุ่ญญี่ กับมองออน เดินออกเวทีล่าง เข้าไปพบรานองหน้าม่านแดง ต่าง
ทำคารวะต่อกัน)

- ร้องเพลงตะลุมแมศรีท่อน ๑ -

รานอง -

ท่านปะขัน- หุ่นญี่ปุ่น พลสหาย	ข้าพเจ้า เฝ้ามาย ได้สบหน้า
ทั้งมองออน ทหารใหญ่ นายกองคชา	ก็พอดี ท่านมา น่าดีใจ
พระเจ้าอยู่หัว นระบบดี มีโครงการ	ให้ส่งสาร สู่งสา ธาณีใหญ่
ทั้งจัดสรร บรรณา สงคลาโคล	ไปส่งยัง ตองอุ พระบุรี

ปะขันหุ่นญี่ปุ่น -

ข้าพเจ้าปะขันหุ่นญี่ปุ่น พร้อมทั้งจะรับคำสั่งอยู่แล้ว เชิญท่านอุปราชบัญชาามาเกิด

มองออน -

ข้าพเจ้ามองออนนายกองคชก็เช่นกัน ขอคารวะและรับเอาบัญชาจากท่านอุปราชรานอง

รานอง -

ข้าพเจ้าเพิ่งกลับจากเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระบรมราชโองการ ให้จัดส่งสาร และดอกไม้ขมาศไปยังตองอุ เพื่อคารวะต่อพระมหาลีของเมงกะยินโยสิริชัยสุระ อันเสียดชีวิต ข้าพเจ้าจึงคิดว่าเพื่อให้สมแก่เกียรติยศต้องรบกวนให้ท่านขุนพลผู้สหายเป็นผู้อัญเชิญไปสู่

ปะขันหุ่นญี่ปุ่น -

หากเป็นราชโองการแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอน้อมรับ

รานอง -

ส่วนท่านมองออน นายกองข้าง ข้าพเจ้าขอมอบหน้าที่ให้อัญเชิญราชสาร และของขวัญส่งไปตอบแทนแด่พระนัดดาสการะวุตพีและพระนัดดาสอพินยาที่หงสาวดี เอาเช่นนี้เถิด เชิญสหายท่าน และท่านนายกองข้างไปร่วมประชุมกับข้าพเจ้าก่อน จะได้นัดหมายและปรึกษารื้อกัน เชิญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(รานองอุปราชเดินเข้าโรง ปะขันหุ่นญี่ปุ่นและมองออนเดินตามเข้าโรงไปพร้อมกัน)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเมินเล็ง -

(เมงกะยिनโย ขุนวังทะกะยอดิน พร้อมด้วยทหารพม่าติดตาม ๘ คน ออกเวทีล่าง)

- ร้องเพลงเมินเล็ง -

เมงกะยिनโย -

องค์เมง กะยिनโย สิริชัย
กังวลด้วย พระธิดา มิ่งนารี
หวังปรีक्षा มหาเถร เจนตำรา
ครั้นมาถึง กุโสดอ สีมาคาม

ในพระทัย หม่นหมอง ไม่ฝ่องศรี
พระภูมิ เสด็จมา สู่อาราม
เพื่อฟังพา ฟ่านัก แลชักถาม
เจ้าพุกาม ขวนขุนวัง เข้าข้างใน

- ปี่พาทย์รับ -

(เปิดม่านจากวัดกุโสดอ มหาเถรนั่งอยู่ เห็นพระเจ้าอยู่หัวมาสู่ ลุกออกมาเชิญเสด็จ)

- ร้องเพลงพม่ากราย -

มหาเถร -

ข้าพเจ้า มั่งสินธุ ผู้บรรพชิต
บุญแห่งวัด กุโสดอ นำพอใจ

ถวายพระพร บพิตร อดิศัย
ภวนาย อุตสาห์ มาปราณี

มหาเถร -

ขอถวายพระพร มหาบพิตรพระราชสมภารเจ้า ซึ่งโปรดเกล้าฯ เสด็จมาเยี่ยมเยียน
ด้วยพระองค์เช่นนี้ บางทีจะมีพระราชธุระจะให้อาตมภาพได้รับใช้ละกระมัง

เมงกะยिनโย -

เจ้าคะ ขัตติยาจารย์เจ้า ทุกข์แห่งข้าพเจ้าอันเนื่องมาแต่พระมหาเทวีจากไกลไม่
รู้กลับ พระคุณเจ้าย่อมแจ้งแล้วทุกประการ บัดนี้มามีทุกข์ทรมาณให้กังวลเป็นทวี เห็นแต่
ขัตติยาจารย์เจ้านี้แล้วจะเป็นที่พึ่ง

มหาเถร -

เอ...มหาบพิตรยังจะทรงกังวลถึงทุกข์อันใดอีกหรือ ถวายพระพร

เมงกะยีนโย -

- ร้องเพลงกะแว -

มเหสี องค์รอง ของข้าพเจ้า
เจ้าอ่อนแรง เหนื่อยล้า ทำไม่ได้
ทั้งจันทร์รา มังตรา ยังเยาว์อยู่
ก็มีอาจ หานาง ที่วางใจ

ทั้งคำเช่า นากังวล เป็นพันที่
ข้าเจ้านี้ ห่วงลูก ผูกหทัย
จะหาผู้ อยู่เฝ้า เอาใจใส่
จึงจะใคร่ ปรีक्षा ขัตติยาจารย์

- ร้องเพลงพม่าทุ่งแล ท่อน ๑ -

มหาเถร -

มหาเถร เจนแจ้ง แห่งชะตา
ทั้งแม่ลูก มาอยู่ กับภูพาน
จะจากวัด สู้วัง ทั้งลูกแม่
รำพึงพลาง นั่งยิ้ม กระหม่อมใจ

วาสนา มาแล้ว ไม่แคล้วชาน
ถึงคราวบุญ บันดาล ให้เป็นไป
เป็นเที่ยงแท้ กุศิด หามิดไม่
คิดอย่างไร ก็เป็น ไปเช่นนั้น

เมงกะยีนโย -

พระคุณเจ้าชอบใจอะไรหรือเจ้าคะ

มหาเถร -

หามีได้ถวายพระพร เพียงแต่อาดตมาทรรวจพบ ว่า วันนี้แล้วมหาบพิตรจะทรงพัน
จากข้อกังวล ทั้งจะมีผลได้ลาภสัตว์สองเท่าเข้าวัง

เมงกะยีนโย -

สาธุ...ขัตติยาจารย์เจ้าโปรดให้เป็นเช่นนั้นเถิดเจ้าคะ ข้าพเจ้าจะได้ปลื้มทุกซึกจาก
อกยกไว้แก่พระคุณ

มหาเถร -

ซึ่งทรงกังวลด้วยคนดูแลพระราชธิดาแลพระราชบุตรนั้นสมควรแก่ราชานุวัตรยิ่งแล้ว
ด้วยพระองค์เป็นจอมคน จำต้องทรงกังวลแต่ราชการแผ่นดิน ธรรมเนียมราชสำนักอัน
เคยยินมาแต่ก่อนกาล ทั้งพระราชกุมารและพระราชกุมารี ก็มีนิยมให้พระราชชนนีทรงทะนุ
บำรุงด้วยพระองค์เองทุกเวลา หากแต่ต้องคัดจัดหาแม่นมเข้าไปถวายการดูแล

เมงกะยिनโย -

ข้าพเจ้าก็ได้พยายามค้นหา แต่มีอาจพบสตรีได้อันทรงคุณลักษณะสมควรแก่หน้าที่
ตั้งนี้แล้วจึงต้องมาปรึกษาชาติติยาจารย์เจ้า

มหาเถร -

เมื่อประมาณขวบปีมานี้เล่า มีหญิงชาวพม่าผู้หนึ่ง ซึ่งพร้อมด้วยคุณลักษณะและ
ชะตามาสู่พระบารมี นางชื่อเลาซี ผู้นี้ดีแน่ ๆ

เมงกะยिनโย -

นางเลาซี...ขณะนี้อยู่ที่ไหนเล่าเจ้าคะ พระคุณเจ้า

มหาเถร -

อยู่กับอาตมาในวัดกุโสดอนี้แล้วละ มหาบพิตร นางเลาซีเป็นหญิงหม้าย สามิตายเสีย
เมื่อมาสู่อาตมา อันดวงชะตาของนางเลาซี อาตมาได้ตรวจดูถ่วงถี่ นางเป็นสตรีที่อุดม
ด้วยน้ำนมอันเป็นมงคล ถ้าจะรับเอาไปเป็นแม่มนต์คนผู้ถวายการเลี้ยงดูแก่พระราชบุตร
แลพระราชธิดาทั้งคู่ ก็จะมีเหมือนหนึ่งร่วมพระมารดา

เมงกะยिनโย -

หากชาติติยาจารย์เจ้าแนะนำแล้ว ข้าพเจ้าก็เบาใจ จะขอรับเอานางไปเสียวันนี้

มหาเถร -

ยังก่อนละ มหาบพิตร อันนางเลาซีมีบุตรชายติดกายอยู่ด้วยแล้วผู้หนึ่ง อายุก็เพิ่ง
จะสามปีย่าง เห็นจะแก่เดือนกว่าตะละแม่จันทร์รา แลแก่กว่ามังตราประมาณปี เรื่องนี้สิ
มหาบพิตรจักต้องพิจารณาด้วยพระองค์เอง

- ร้องเพลงพม่าโลม -

เมงกะยिनโย -

ซึ่งจะให้ รับแม่ แต่ทิ้งลูก
ถ้าเมตตา ขอพา ไปด้วยกัน
กลับดีใจ ลูกข้า จะได้เพื่อน
ร่วมแม่นม ร่วมเต้า เห็นเข้าที่

เห็นมิถุก แก้ววิสัย ใจหม่อมฉัน
ไม่ถือชั้น ห้วนไหว ไพโรผู้ดี
เปรียบเสมือน ร่วมท้อง เป็นน้องพี่
ข้าเจ้านี้ เห็นชอบ ชอบพระคุณ

มหาเถร -

เมื่อมหาบพิตรทรงเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา แลพระทัยกรุณาเพียงนั้นอาตมภาพก็ยินดีอยู่แล้ว ขอถวายพระพร (หันไปในโรง) เออ...พวกศิษย์วัดใครมันอยู่ข้างละข้างในนะ ออกมาที่หรือ (อ้วนออกมาถวายบังคมและกราบหลวงพ่อก) เจ้าไปตามแม่นางเลาซีมาที่นี่เดี๋ยวนี้แหละ ให้เอางจะเด็ดลูกชายมาด้วยนะ

เมงกะยिनโย -

บุตรแห่งนางเลาซี ชื่อจะเด็ดหรือเจ้าคะ

มหาเถร -

ถวายพระพร อาตมาเป็นผู้ตั้งชื่อให้เอง เด็กคนนี้วาสนามันมีโชชั่ว อาตมาตรวจดูจนทั่วแล้ว เห็นว่ามันจะเกิดเพื่อรับใช้แผ่นดินทองอุไศนุโดยแท้ จึงกล้าทูลถวายพร้อมทั้งทำนายว่า มหาบพิตรจะได้ลาภเข้าสู่พระราชวัง แต่ช่าก่อนเกิดนะ วันหน้าสิหากมีบุญจริงแล้วก็คงประจักษ์ ยามมัจจตราเจิญว้ยได้เป็นหลักแห่งปฐมพี อาตมาก็หมายความว่า จะเด็ดผู้นี้แหละจะเป็นเช่นคชสารทรง อันอาจจรนรงค์จนจบแคว้นแดนดินถิ่นแม่อิระวดี

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(นางเลาซีจูงจะเด็ดออกมา คลานเข้าไปกราบมหาเถร)

มหาเถร -

แม่นางเลาซี จงถวายบังคมพระเจ้าอยู่หัวแลถวายตัวเสียแต่บัดนี้เกิด บุญอันประเสริฐเกิดแก่แม่นางแลบุตรน้อย จะได้ตามด้อยเบื้องพระยุคลบาทเข้าไปสู่เขตพระราชฐานแล้วนับแต่นี้

(นางเลาซีกราบเมงกะยिनโย)

- ร้องเพลงรวมอญ -

เมงกะยिनโย -

พระทรงธรรม ผันแปร ดูแม่ลูก	เหมือนเคยผูก กุศล ผลเกื้อหนุน
ทุกครรลอง ต้องชะตา เกิดการุญ	ตั้งเคยชุน บุญสร้าง แต่ปางบรรพ์

- ชับเสกามอญ -

มหาเถร -

มหาเถร เห็นแจ้ง ไม่แคลงจิต เห็นสมคิด สมจริง ทุกสิ่งสรรพ
ถวายพระพร ว่าพระองค์ ผู้ทรงธรรม ถ้ากระนั้น ขอเพียงรอ ต่อเพล

มหาเถร -

เมื่อมหาบพิตรทรงเห็นพ้องด้วยคำอาตมภาพ จะรับเอาแม่นางเลาซีและเด็ดผู้ถูก
เข้าสู่ราชฐานแล้ว อาตมภาพก็ขออนุโมทนา แต่วันนี้ เดี่ยวนี้ฤกษ์ฆานาที่ยังมืดนัก ขอเชิญ
พระองค์ผู้ทรงศักดิ์โปรดรอต่อวันพรุ่ง พอใกล้รุ่งอาตมาขอให้ท่านขุนวัง ช่วยจัดคนมารับนาง
เลาซีเข้าสู่พระราชฐานเถิด

เมงกะยีนโย -

เมื่อพระคุณจะกรุณาแล้ว ก็สุดแต่หน้าใจเกิดเจ้าคะ ข้าพเจ้าขอมมีสการลา

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

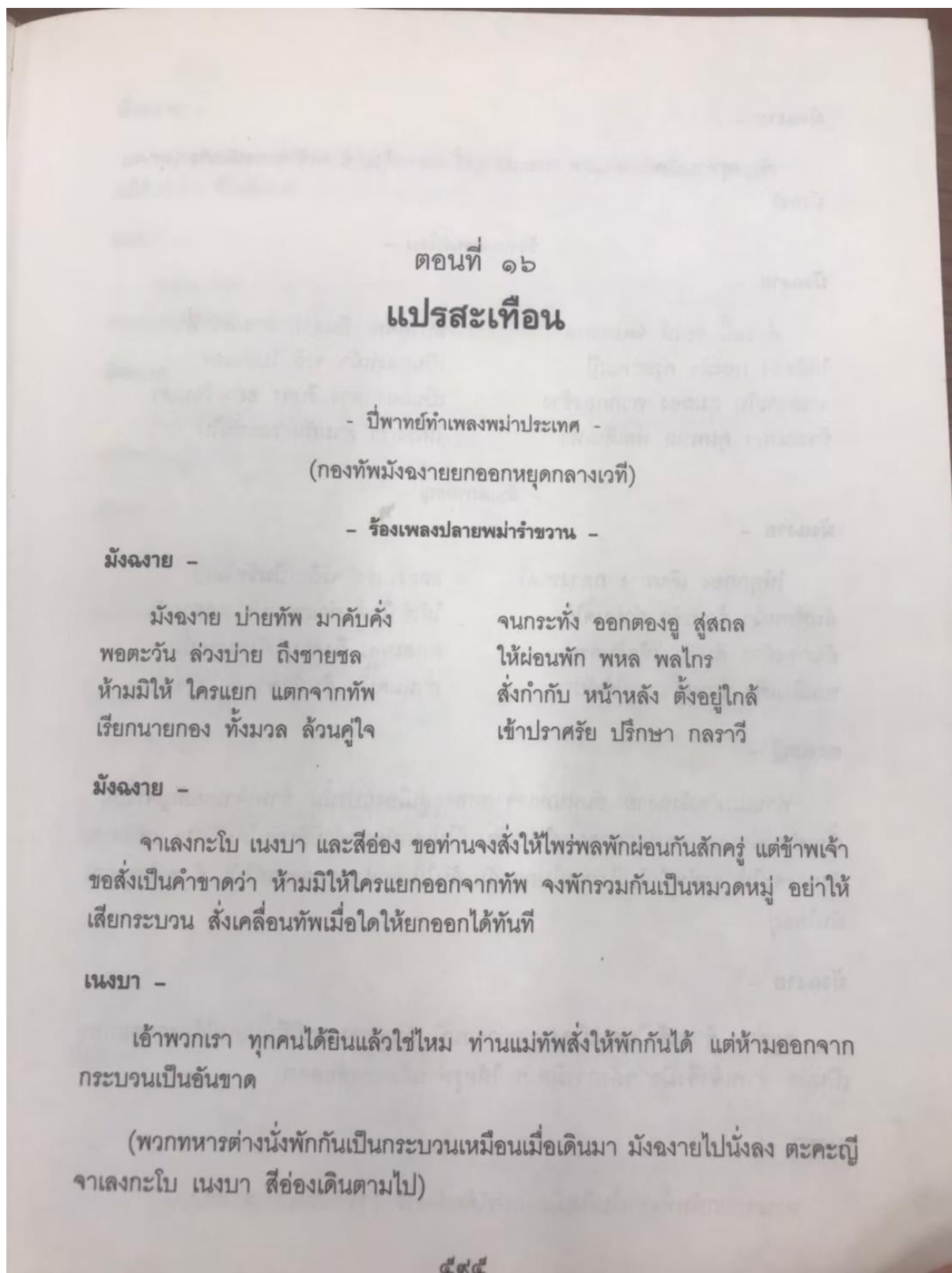
(เมงกะยีนโยนมัสการลามหาเถร ทุกคนกราบมหาเถร)

- ปิดม่าน -

- จบตอนต้นเรื่อง (ตอนที่ ๒) -

ภาคผนวก ข

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ตอน 16 แปรสะเทือน

มังฉงาย -

เชิญครูท่านนั่งพักก่อนเถิด ท่านแม่กองทั้งหลายด้วย ข้าพเจ้าจะขอสิ่งการ (ทุกคน
นั่งลง)

- ร้องเพลงพม่าโลม -

มังฉงาย -

คำวันนี้ ขอให้ จัดไพร่พล
ให้สี่อ่อง กองม้า ครูตะคะญี่
จาเลงกะโบ คูมผอง พวกกองข้าง
ข้างเนงบา คูมพล พลเดินเท้า

แบ่งผู้คน เป็นสาม ตามหน้าที่
เป็นกองหน้า จรลี ไปกับเรา
เป็นกองกลาง รีบจร อย่างร้อนเร่า
ให้เร่งเร่า ตามกัน กระชั้นไป

- ชับเสภามอญ -

มังฉงาย -

ให้ทุกกอง เดินทาง กลางราตรี
อันทัพหน้า ข้าพเจ้า กำหนดไว้
อันกองข้าง สิบวัน ให้ครันครบ
พลเดินเท้า ข้าพเจ้า ขอให้ทัน

และรีบเร่ง จรลี เป็นข้อใหญ่
ให้เข้าใกล้ กำแพงแปร แค่สามวัน
ยกสมทบ ถึงค่าย ดั่งหมายมั่น
กำหนดนั้น สิบห้าค่ำ จำใส่ใจ

ตะคะญี่ -

ท่านแม่ทัพมังฉงาย อันหนทางจากตองอูสู่มืองแปรนั้น ข้าพเจ้าเคยสัญญาไปมา
ตั้งแต่หนุ่มจนแก่ คະเนเวลาอย่างไม่เร่งรีบ ก็ไม่เคยน้อยกว่ายี่สิบวันโดยอัตรา แต่ที่ท่าน
สั่งการจะให้กองทัพม้าไปถึงภายในสามวัน กับให้เดินทัพเฉพาะราตรีนั้น ข้าพเจ้าดูท่าน
มั่นใจอยู่

มังฉงาย -

ครูท่าน ข้าพเจ้าไปอยู่เมืองแปรมาจนปี อันลู่ทางและวิธีนั้นเคยได้ตรวจสอบอยู่
เป็นนิจ ข้าพเจ้าจึงมีอาจสั่งการผิด ๆ ให้ครูท่านต้องสงสัยดอก

เนงบา -

ท่านจะยกทัพทั้งทัพไปถึงเมืองแปรได้อย่างไร ราวกับทัพเทวดาเช่นนั้น

มังฉงาย -

จากแนวแม่น้ำที่หักพลอยู่ขณะนี้ ลัดป่าไปยังภูเขาสูงลูกนั้น ถ้าข้ามไปได้แล้ว เดินทาง
แม้ด้วยเท้า อีกเพียงสักเจ็ดวัน ก็จะแลเห็นกำแพงเมืองแปรแล้ว

เนงบา -

(พูดแบบขำ ๆ และเยาะ ๆ) ท่านแม่ทัพ ใจคอท่านจะโหดร้ายถึงกับให้พลข้าง พลม้า
รวมทั้งพลเดินเท้า ปืนขึ้นเขาเวลากลางคืนเขียวหรือนี้

มังฉงาย -

เนงบา ท่านกำลังกล่าวหาข้าพเจ้าว่าโหดร้ายทารุณแก่พลไพร่ ดูไม่มีน้ำใจเป็นชาย
ชาติทหารเสียเลย ระวังปากของท่านสักหน่อยเถิด

เนงบา -

ก็แล้วถ้าข้าพเจ้าไม่อาจปฏิบัติตามคำสั่งท่านได้แล้ว

มังฉงาย -

ข้าพเจ้าก็จะตัดหัวมันผู้นั้นทุกคน (เนงบาทำท่าอึดอัด) หรือท่านจะเป็นคนแรกในทัพ
นี้ก็ได้ (เนงบาสงบลง) ข้าพเจ้ามิใช่คนเอาแต่ใจตนเองดอก จึงจะสั่งให้เดินทัพเช่นคน
ตาบอดอย่างคำท่านว่า จงฟังข้าพเจ้าให้สุดความก่อนเถอะ จึงค่อยคิดขัดด้วยคำสั่งข้าพเจ้า

- ร้องเพลงพม่าทูลเกล้าทูลกระหม่อม ๑ -

มังฉงาย -

ปืนเขา ขึ้นไป ไม่ก็เส้น
จนอาจนำ ข้างม้า พาลอดไป
ย่นระยะ ทางได้ เป็นหลายวัน
กับที่ให้ เดินทาง กลางราตรี

ก็จะเห็น เงื่อนงำ มีถ้ำใหญ่
ทะลุได้ ถึงเวียง เชียงคี่
เพียงเร่งกัน สักหน่อย อย่าถอยหนี
ก็เพราะเห็น เป็นวิธี ที่มีดซิด

มังฉงาย -

ข้างฝ่ายแปรนั้นรู้ตัวอยู่ ว่าอย่างไรเสียทัพตองอูก็ต้องยกมา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
จึงคิดว่าจะต้องทำทุกอย่างอย่างเร่งรีบ เพราะให้ฝ่ายแปรมีเวลาเตรียมการและคิดอ่าน
ตั้งรับได้มากเท่าไร ข้างเราก็จะต้องเหนื่อยยากมากเท่านั้น

สีอ่อง -

กองม้าของข้าพเจ้านั้นพร้อมอยู่แล้ว ท่านจะให้ออกเดินทางเมื่อใด ก็ขอได้โปรด
สั่งมาเถิด

มังฉงาย -

ตะวันตกดินเมื่อใด ข้าพเจ้าจะนำทัพม้าออกเดินทางทันที กับทุก ๆ ระยะเวลา ข้าพเจ้า
จะทำเครื่องหมายแจ้งทางลับไว้โดยตลอด เพื่อทัพข้างและทัพพลเดินเท้าจะได้ตามไปได้
ถูก

ตะคะฉวี -

มังฉงายผู้แม่ทัพ ข้าพเจ้าได้เห็นการล่องรู้ในเส้นทางเดินทัพอย่างแจ่มแจ้งเช่นนี้แล้ว
ข้าพเจ้าขอบอกว่า ข้าพเจ้าวางใจในตัวท่านได้แล้ว และพร้อมที่จะร่วมไปในทัพหน้ากับ
ท่านด้วย

มังฉงาย -

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณครุท่าน ขอครุท่านจงเป็นที่พึ่งแห่งข้าพเจ้าเสมอด้วยพระ
มหาเถรชัตติยาจารย์ด้วยเถิด

เนงบา -

มังฉงาย ข้าพเจ้าขออภัยท่านด้วยเถิด ที่ได้คัดค้านเอาด้วยความวู่วามเมื่อครูนี

มังฉงาย -

ข้าพเจ้าก็ขออภัยท่านด้วยความเป็นมิตรและศิษย์ร่วมสำนักด้วยกัน แต่สำหรับ
ความเป็นแม่ทัพผู้จะนำออกศึกแล้ว ข้าพเจ้าต้องขอให้เนงบา ได้เข้าใจข้าพเจ้าด้วยว่า
คำขออภัยแลให้ภัยแก่กันนั้นคือความปราชัยของกองทัพ

จาเลงกะโม -

ข้าพเจ้าจะเคลื่อนทัพแต่ยามแรกของราตรี ระหว่างนี้ข้าพเจ้าขอตัวไปตรวจเตรียม
เรื่องเสบียงอาหารก่อน

มังฉงาย -

ขอบคุณพี่ท่าน อ้อ ลีอ่อง สำหรับทัพม้ากองหน้า ที่จะไปด้วยข้าพเจ้านั้น ขอให้
จัดเสบียงไปเฉพาะแค่สามวัน

ลีอ่อง -

ทำไมเอาไปน้อยนักล่ะ เดินทางสามวัน เอาอาหารไปแค่สามวัน เมื่อไปถึงแปร
แล้ว ท่านแน่ใจว่าจะไปหาเสบียงได้หรือ

มังฉงาย -

มีแน่นอน และเตรียมรอรออยู่แล้วด้วย

ตะคะฉวี -

ท่านได้ตระเตรียมไว้แล้วกระนั้นหรือ

มังฉงาย -

หากได้ดอกครุฑท่าน หากแต่ว่าข้าพเจ้าหมายไว้ว่า จะไปเอาเสบียงจากทัพโมนยิน

ตะคะฉวี -

ทัพโมนยิน ข้าพเจ้ายิ่งไม่เข้าใจใหญ่ ก็ท่านจะมาตีแปรมิใช่ดอกหรือ

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

มังฉงาย -

ทัพโมนยิน	ตั้งค่าย	รายล้อมแปร	เป็นแน่แท้	ต้องพลาด	ประมาทจิต
ธรรมดา	ชาวเขา	เบาความคิด	ทะนงฤทธิ์	โอหัง	ทั้งไพร่นาย
จึงต้องรีบ	ยกไป	มิให้รู้	แล้วโจมตี	หมู่พล	เข้าปล้นค่าย
อันวิธี	มีอยู่	เป็นอุบาย	จะแจ้งจัด	นัดหมาย	ในกลางทาง

จาเลงกะโบ -

มังฉงาย อังกศิกของท่านนั้นแยบยลยิ่งนัก ข้าพเจ้าใคร่จะไปด้วยกับท่านในทัพหน้า

เนงบา -

นั่นซี ขอให้ข้าพเจ้าไปด้วยเถิด

มังฉงาย -

สหายผู้ร่วมศึกเคย อันทารกที่ห่างแม่นั้น หากยังมีพ่อหรือพี่น้องร่วมอยู่เอาใจให้
เห็นหน้า ย่อมไม่ว่าเหวออันใด กองทัพอันขาดแม่ทัพผู้ดูแลก็ฉนั้น ในเมื่อข้าพเจ้าจะ
ล่องหน้าไปก่อนจะนี้ ใจคอท่านจะทิ้งไพร่พลให้อยู่ลำพัง ดังทารกที่ว่ำนั้นเขียนหรือ อย่า
ได้วิตกเลย ข้าพเจ้าเพียงแต่จะไปตีโมนอินก่อนดอก ส่วนข้างเมืองแปรนั้น จะรอจนกว่า
ท่านจะไปถึง หากกระหายศึกสมดังคำที่อ้างแล้ว ก็จงเร่งเท้าแห่งข้างและไพร่พลรีบตาม
ไปเถิด (แห่งนคูทองฟ้า) อีกไม่ถึงยามก็จะค่ำแล้ว ขอเชิญครูท่าน และสื่อออกไปเตรียมพล
ด้วยกับเราเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังฉงาย ตะคะฉฎี สื่อออกไป เข้าโรงตามกันไป จาเลงกะโบกับเนงบา ร้องสั่งไพร่พล
ว่าให้ไปกินข้าวกินปลากันได้ แล้วให้มารวมพลอยู่ ณ ที่นี้ คืบนี้เวลายามสองเราจะ
เคลื่อนทัพ แล้วทั้งหมดเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีน -

(พวกทหารโมนอิน ๑๐ คน เมงฮลาแวง และโสहनพวา ออกนั้งอย่างไม่เป็นระเบียบ)

- ร้องเพลงจีนสั้นสั้น -

โสहनพวา -

เจ้าโมนอิน ปิ่นขันฑ์ โสहनพวา
หวังจะตี เมืองแปร ตามแลล้า
มาสูญเสีย ทหารเก่ง เมงกวงแวง
ให้เคื่องซุ่น งุ่นง่าน รำคาญใจ

พักโยธา ตั้งค่าย ใจกระด้าง
เพื่อชิงนาง อย่างจิต มุ่งคิดไว้
ต้องตายแม่ แพ้ศักดิ์ ถึงดักษัย
หวังจะใคร่ แก่แค่น ทดแทนกัน

- ร้องเพลงจีนแดง -

เมงฮลาแวง -

ฝ่ายเมง- ฮลาแวง แม่ทัพใหญ่
เที่ยวสืบความ ตามข่าว คำสำคัญ
ก็รู้ว่า มังฉงาย ฝ่ายตองอู
เจ็บแค้น แสนโกรธ พิโรธใจ

ตั้งแต่น้อง บรรลัษ ให้หุนหัน
ถึงผู้ทำ ห่าหัน น้องบรรลัษ
คือผู้ฆ่า น้องรัก ถึงดักษัย
ได้พบมัน วันใด ได้เห็นดี

โสहनพวา -

เมงฮลาแง ข้าพเจ้าไม่พอใจเลย ที่ได้พวกในเมืองมันเอาแต่กบดานนิ่งอยู่ หายกพลออกมาต่อสู้กับเราไม่

เมงฮลาแง -

ข้าแต่พระองค์โสहनพวา ข้าพเจ้าเองก็เชื่อว่ามิสุขอยู่ดอก ในใจข้าพเจ้าเอง ก็ร้อนรุ่มคุมอยู่ด้วยแค้นถึงสองแค้น แค้นหนึ่งคือแค้นเมืองแปร อันเป็นต้นเหตุจนทำให้ข้าพเจ้าต้องสูญเสียเมงกวงแงน้องชายคนเดียวของข้าพเจ้า

โสहनพวา -

แล้วอีกแค้นหนึ่งเล่า

เมงฮลาแง -

อีกแค้นหนึ่งก็คือ ใต้คนตองอูผู้ที่ชื่อว่ามังงาย

โสहनพวา -

ใครกันมังงาย

เมงฮลาแง -

ใต้มังงายคือขุนวังเมืองแปร แต่โดยชาติกำเนิดแล้ว มันเป็นชาวตองอู มันคือผู้ที่ตัดหัวเมงกวงแงน้องข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงรออยู่แต่ว่า ตีแปรแตกเมื่อใด เมื่อนั้นข้าพเจ้าจะขอประทานอนุญาตยกไปตีตองอู เพื่อค้นหาตัวใต้มังงาย และจะตัดหัวมันชดใช้กรรมให้แก่ดวงวิญญาณเมงกวงแงน้องชายของข้าพเจ้าให้ได้

(ทหารโมนยีนผู้หนึ่งเข้ามากราบทูล)

ทหารโมนยีน -

ข้าแต่พระองค์ และท่านแม่ทัพใหญ่ ขณะนี้มีกองทัพไม่ทราบว่าเป็นทัพเมืองใด มีจำนวนไพร่พลหนาตาอยู่ ยกมาตั้งประจันที่หน้าค่าย ผู้เป็นแม่ทัพนั้นมันตะโกนบอกมาว่า ชื่อมัจจุราชพิฆาตมาร ผู้เคยตัดหัวเมงกวงแง มันทำทนายมาว่าให้พระองค์โสहनพวากับท่านแม่ทัพ ออกไปมอบตัวและอ่อนน้อมแต่โดยดี หากไม่แล้วมันจะเข้ามาตัดหัวนายท่านก่อนตะวันตกดิน

เมงฮลาแง -

มัจจุราชพิฆาตมาร ไซแล้ว ไซ้มังงาย สะ ๗ ๗ ไม่เสียแรงที่กูสู้รอ มิ่งยื่นคอมา
แล้วหรือ สะ ๗ ๗

- ร้องเพลงจีนต้องเขียง -

เมงฮลาแง -

ข้าพเจ้า ขอประทาน อนุญาต	ยกพล พยุหบาตร ประกาศศรี
จะออกไป ตัดหัว ตัวอปริย	ให้สมที่ หมินองค์ พระทรงชัย
กับจะได้ แก้วแค้น เล่นไปแล้ว	แทนแก่เมง- กวงแง แก้วให้ได้
เชิญประทับ คอยดู อยู่ข้างใน	มิต้องยก ออกไป ให้ป่วยการ

- ร้องเพลงจีนโปยกังเหลียง -

โสहनพวา -

จอมเขา เจ้าขันฑ์ โสहनพวา	ดำรัสว่า เมงฮลา- แงหาญ
อันไอ้จอม มัจจุราช พิฆาตมาร	เชิงรอนราญ กล้าแข็ง กำแหงนัก
เราจะขอ ครรไล ร่วมไปด้วย	จะได้ช่วย ตริตริก หากศึกหนัก
จงเร่งเตรียม พลไกร ให้พร้อมพรัก	แม้การศึกษา คึกคัก ไม่นักใจ

เมงฮลาแง -

เอ้าเฮ้ย พวกเราเตรียมตัวยกออกไปทำศึกบัดเดี๋ยวนี้ เจ้านั้นจงจัดคนหนึ่งกอง
อยู่เฝ้าค่าย (หันมาทูลโสहनพวา) เชิญเสด็จพะยะค่ะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีน -

(โสहनพวา เมงฮลาแง และพล ๖ คนออกไป เหลืออีก ๔ คนนั่งข้าง เดินข้าง
เฝ้าค่ายอยู่)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง -

(ทหารโมณีน ๔ คนบิดขี้เกียจแล้วคนหนึ่งบอกว่า "เฮ้ย เราจะอยู่กันว่าง ๆ ทำไม
เจ้านายไปทัพว่าจะกลับก็คงเย็นค่ำ หาเหล่ามาตีมันดีกว่า" คนอื่น ๆ ต่างเห็นดี คนหนึ่ง
เข้าไปยกไหเหล้าออกมา แล้วรินแจกกันทั่วถึง ส่งเสียงเฮฮาสนุกสนาน ทางด้านหลังของ
ทหารโมณีน ตะคะฎีกับทหารตองอู ๔ คน ย่องออกมา พอใกล้ทหารโมณีน ตะคะฎี
ให้สัญญาณ ทหารตองอูเข้าฟันฆ่าทหารโมณีนตายหมด)

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ -

- ร้องเพลงปองเงาะ -

ตะคะญี่ -

ตะคะญี่ จิ้งลั้ง ดั่งถวิล
แล้วพวกเจ้า เบื้องเอา เสื้อผ้าไว้
เมื่อพวกมัน ยกทัพ กลับคืนมา
ต่อได้รับ สัญญาณ ผลาญไพริน

รีบเอาศพ โมนยิน ไปชอนใส่
ใช้สวมแปลง แต่งให้ เป็นโมนยิน
จงชอนหน้า อย่าให้พลาด ประมาทหมิ่น
จึงเข้าจับ ให้สิ้น ทิ้งไพร่นาย

ตะคะญี่ -

เฮ้า พวกเรา รีบเอาศพโมนยินทั้งหมดนี้ไปชอนเสีย แล้วอย่าลืมนะเจ้าทุกคนต้อง
ปลอมเป็นพวกมัน ระวังอย่าให้มันจับพิรุณได้ ต่อเมื่อข้าพเจ้าให้สัญญาณ จึงค่อย
จัดการกับพวกมัน อ้อ...อีกอย่างหนึ่งที่ขอกำชับ คือจงพยายามจับเป็นให้ได้ ไม่จำเป็น
แล้วอย่าไปฆ่าฟันมัน เอ้ารีบไปจัดการ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(พวกทหารพม่าช่วยกันเอาศพทหารโมนยินเข้าโรง แล้วเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเป็นโมนยิน
ตะคะญี่เปลี่ยนใส่ชุดเมงกวงแง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังฉงาย กับสี่อ่อง คุมกองทัพตองอูออก)

มังฉงาย -

สี่อ่อง ข้าพเจ้าจะตั้งทัพรับโมนยินตรงที่นี่ ท่านจงถอยทัพไปชุมนุมรออยู่ริมป่าไผ่โนน
จงคอยระวังให้จงดี ถ้าเห็นข้าพเจ้าถอยร่นไปถึงเมื่อใด จงเร่งตีโอบ ต้อนทัพโมนยินให้
กลับเข้าค่ายให้จงได้ ข้าพเจ้าแน่ใจว่า ทางโน้นท่านครูตะคะญี่ก็คงกระทำได้สำเร็จตาม
นัดหมาย

สี่อ่อง -

ขอแม่ทัพท่าน จงวางใจเถิด ข้าพเจ้าไม่พลาดแน่ ว่าแต่ว่านายท่านโปรดระวังตัวด้วย

มังฉงาย -

ขอบใจท่านมาก รีบไปเกิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(สื่ออั่งล้งพลครั้งหนึ่งกลับเข้าโรง มังฉงายยืนที่พรออยู่ ครูหนึ่งโสหันพวา เมงฮลาแง ยกทัพออก)

- ร้องเพลงจีนไฉยอ -

เมงฮลาแง -

ฮะเฮี้ย มังฉงาย ใจตัวมาร
วันนี้แล้ว มึงมา หาที่ตาย
มึงฆ่าน้อง กูตาย วายชีวิต
จะชั่วดี อย่างไม่ เป็นได้รู้

กูรอจะ ประหาร มานานหลาย
อย่าหนีกหมาย ว่าจะพัน ฝีมือกู
กูดลิ่งคิด ครุ่นแค้น แสนสาอยู่
ขอให้สู้ เย็บตา อย่างนี้กัน

- ร้องเพลงพม่ากจา -

มังฉงาย -

ทุดใจชาติ ชาวเขา เผ่าทมิฬ
จะมตาย กลางแปลง เหมือนแมงวัน
อันน้องมึง พิณาศ เพราะขลาดเขลา
อยากตายเร็ว เร่งมา อย่าคุยโต

ไอ้โมนยิน สิ้นท่า อวดกล้ากล้า
ยังตั้งต้น พุดมาก ทำปากโว
แต่มึงเล่า ตายตาม เพราะความใจ
มัวอวดโอ้ เมื่อไร จะได้ตาย

- ขับเสภามอญ -

เมงฮลาแง, มังฉงาย -

ฮลาแง แร่ถลัน เข้าพันฟาด
ฝ่ายแม่ทัพ ทองอุ ผู้เลิศชาย

หมายพิฆาต ขุนวัง มังฉงาย
ก็อุบาย ลวงล่อ ไม่รอร่า

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(เมงฮลาแงเข้ารุกไล่ จะเด็ดแกล้งรบพลาถอยพลาถ แล้วร้องสั่งพลว่า "พวกเราถอยไปที่ชายป่าโน้น" แล้วถอยเข้าโรง โสหันพวาร้องสั่งพวกโมนยินว่า "พวกเราตามไปฆ่าพวกมันให้หมด" พวกโมนยินตามไป มังฉงายเร่งพลตีกลับออกมา คราวนี้สื่ออั่งล้งนำพลสมทบออกมาช่วยลุยไล่ มังฉงายเข้ารบกับโสหันพวา สื่ออั่งล้งรบกับเมงฮลาแง ฝ่ายโมนยินสู้พลาถถอยพลาถ โสหันพวาร้องสั่ง "เฮี้ย พวกเราถอยเข้าค่ายก่อนเร็ว" พวกโมนยินถอยเข้าโรง มังฉงายร้องสั่งไพร่พลว่า "พวกเราหยุดก่อน" ทหารตองอุกลับมามาตั้งแถว ฟังคำสั่ง)

- ดนตรีหยุด -

มังจาย -

พวกเราอย่าเพิ่งเร่งตามไป รออีกสักครู่หนึ่งจะเห็นว่าพวกมันเข้าค่ายได้หมดแล้วจึงเร่งโหมเข้าไป สีส่อง ท่านจงคุมพลเข้าทางด้านหลังค่าย ข้าพเจ้าจะเข้าค่ายทางด้านหน้า จงดูสัญญาณจากท่านครุตะคะฎีให้แน่ แลเห็นประตูเปิดออกแล้วจึงค่อยรีบบุกเข้าไป เข้าแยกกันตรงนี้แหละ

- ปิพัทธ์ทำเพลงพม่า -

(มังจายและสีส่อง พาลพลแยกกันเข้าโรงคนละข้าง ไส้หันพวากับเมงฮลาแวงแสดงท่าเหนื่อยหอบออก นั่งลงด้วยความเหนื่อยอ่อน)

ไส้หันพวา -

ไม่น่าเชื่อเลยว่า มังจายและไพร่พลของมัน จะมีฝีมือกล้าแกร่งถึงเพียงนี้

เมงฮลาแวง -

แต่ถึงอย่างไร ข้าพเจ้าก็ต้องเอาชีวิตมันให้ได้

ไส้หันพวา -

ค่อยคิดค่อยอ่านไปก่อนเถอะ วันนี้ข้าพเจ้าเหนื่อยมากกว่าทุกครั้ง เอ๊ย ใครเอาน้ำมาให้ข้ากินหน่อย

(ตะคะฎีกับทหารตองอูอีกคนหนึ่งซึ่งปลอมเป็นพวกโมนยีน ถู้อาตใส่ น้ำออกมา ทั้งคู่เดินก้มหน้าแบบมีพิรุณ ไส้หันพวารับเอาแก้วน้ำมา พอตะคะฎีจะหันกลับไป ไส้หันพวาเกิดสงสัยจึงเรียกไว้)

ไส้หันพวา -

หยุดก่อนซิ เจ้าคนนั้น (ตะคะฎีหยุด) หันกลับมาที่นี่ เร็ว

(ตะคะฎีค่อยหันหน้ามาพร้อมกับทหารตองอู แล้วค่อย ๆ เดินเข้ามาหาไส้หันพวา)

ไส้หันพวา -

เจ้าไม่ใช่โมนยีน

- ปี่พาทย์ทำเพลงรวมอัญ -

(โสहनพวาทันไปหยิบดาบ แต่เข้าไป ตะคะญี่ตะดาบไปห่างตัว แล้วทิ้งดาบนำ
ชักมีดสั้นออกมา จับโสहनพวาทิดแขนและเอามัดจ่อไว้ ทหารอีกคนหนึ่งก็ปฏิบัติกับ
เมงฮลาแงเช่นเดียวกัน)

เมงฮลาแง -

พวกมึงเป็นใคร เข้ามาได้ยังไง

(มั่งฉายเดินหัวเราะออกมา ติดตามด้วยสี่อ่อง กับพวกทหารตองอูคุมพลโมนอิน
ตามออกมาด้วย)

มั่งฉาย -

ไม่ต้องแนะนำ เจ้าก็คงจะรู้ละกระมัง เมงฮลาแง

เมงฮลาแง -

ไอ้มั่งฉาย ไอ้เจ้าเล่ห์ ทำไมมึงไม่สู้ซึ่ง ๆ หน้า

มั่งฉาย -

แล้วเจ้าละ ไอ้ซี้ซลาด มุดหัวถอยหนีเข้ามาซุกอยู่ในค่ายอย่างนี้ละ สู้ซึ่ง ๆ หน้าหรือ

ตะคะญี่ -

เฮ้า ใครมีเชือกบ้าง เอามาผูกพันธนาการไว้ให้มัน

(ทหารเอาเชือกมาผูกเมงฮลาแง แต่พอจะผูกโสहनพวา มั่งฉายห้ามไว้)

มั่งฉาย -

ไม่ต้องพันธนาการโสहनพวา ปล่อยให้ท่านประทับตามสบายเถิด

โสहनพวา -

ขุนวังมั่งฉาย ข้าพเจ้าพ่ายแพ้ด้วยอุปบายของท่านจนสิ้นเชิงแล้ว จงอย่าให้ข้าพเจ้า
ต้องอับอายไปกว่านี้เลย จงสั่งประหารข้าพเจ้าเสียให้สิ้นอายเถิด

- ร้องเพลงพม่ากำซั้ม -

มั่งฉงาย -

ข้าพเจ้า กับท่าน นั้นย่อมนรู้
 มามีเหตุ ชุ่นซ้อง หมองอุรา
 ตองอุ มุ่งหมาย จะได้แปร
 จึงมาเป็น ศัตรู คู่อนราญ

มิเคยเป็น เช่นศัตรู คู่เช่นฆ่า
 ก็เพราะว่า ต่างปอง ต่างต้องการ
 ท่านกลับแระ ตัดหน้า อวดกล้าหาญ
 จะให้ถึง ซึ่งประหาร นั้นจนใจ

เมงฮลาแง -

แล้วพวกเจ้าจะเอาอย่างไรกับพวกข้า

มั่งฉงาย -

(มองดูทหารโมนยิมทั้งหลาย แล้วเดินเข้ามาหา) พวกเจ้าทั้งหลายคงได้ยินคำซึ่ง
 ข้าพเจ้าพูดแล้ว ในเมื่อโมนยิมกับตองอุมิไซศัตรูต่อกัน ความอาฆาตแค้นนั้นก็ควรสิ้นสุด
 ลงด้วย ข้าพเจ้าจึงขอประกาศเป็นสัตย์แก่ท่านทั้งหลายว่า หากผู้ใดจะกลับไปดินแดน
 บนที่สูงอันเป็นถิ่นกำเนิดนั้น ก็จงกลับไปเถิด แต่จงไปให้พ้นอย่าได้คิดกลับมาให้เป็นศัตรู
 คู่อาฆาตกันได้อีก ข้าพเจ้าขอแต่พระเจ้าโสหันพวา และท่านขุนพลเมงฮลาแงไว้เป็นเพื่อน
 ยากเพียงเท่านั้น

เมงฮลาแง -

เจ้าทำเช่นนั้นไม่ได้นะ เจ้าจะกักตัวกษัตริย์โมนยิมไว้เช่นนักโทษไม่ได้

มั่งฉงาย -

ข้าพเจ้าไม่เคยคิดที่จะกักตัวกษัตริย์แห่งโมนยิม ไว้เป็นตัวประกันให้อยู่กับข้าพเจ้าดอก
 หากแต่ข้าพเจ้าจะอัญเชิญไปประทับอยู่ในเมืองแปร

โสหันพวา -

มั่งฉงาย หมายความว่า ท่านจะส่งข้าพเจ้าไปให้พระเจ้าแปรสังหารแทนกระนั้นหรือ

มั่งฉงาย -

ท่านผู้เป็นประมุขแห่งโมนยิม ท่านก็ทราบดีอยู่แล้วว่าข้าพเจ้านั้นเป็นถึงขุนวังแห่งราชสำนัก
 แปร ทำไมเล่าข้าพเจ้าจะมีรู้พระทัยอันประเสริฐด้วยเมตตาแห่งพระบพิ และทำไมข้าพเจ้า

จะโหดร้ายถึงกับส่งพระองค์และเมงฮลาแงไปสู่ขังหัดถ์แห่งมัจจุราช ข้าพเจ้าประจักษ์ดี
อยู่ดอก ว่าพระเจ้าแปรนระบดินั้นจะมีทรงทำลายผู้เป็นศัตรูเช่นพระองค์ ตรงกันข้าม อาจ
จะให้การต้อนรับเสียอย่างสมพระเกียรติด้วยซ้ำไป ท่านจงวางใจเถิด

ตะคะญี่ -

มังฉาย คำซึ่งท่านพูดนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นคำจริง

มังฉาย -

ครุท่านเข้าใจถูกต้องแล้ว ในช่วงต่อไปนี้ขอครุท่าน และสื่อ่อง จงช่วยปลดปล่อย
พวกพลโมนยิน ให้กลับไปถิ่นด้วยเถิด อย่าได้กักขังหน่วงเหนี่ยวเขาไว้เลย โมนยินยก
มาล้อมแปรอยู่นานมิใช่น้อย พวกเขาคงกำลังคิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อแม่ลูกเมียและผู้ที่เป็นคนรัก
ปล่อยเขาไปเถิด ส่วนโสหันพวากับเมงฮลาแง โปรดจัดคนดูแลให้ใกล้ชิดไว้ก่อน เรื่องจะทำ
ประการใดต่อไปนั้น ข้าพเจ้าจะสั่งการเอง

(มังฉายเดินเข้าโรง ตะคะญี่เชิญโสหันพวากับเมงฮลาแงเดินเข้าโรง สื่อ่องลุก
ไปตามพวกทหารโมนยินว่าใครจะกลับบ้านบ้าง ทุกคนรับว่าจะกลับบ้าน สื่อ่องว่าถ้า
เช่นนั้นก็ตามมา ข้าจะให้คนนำไปส่ง แต่อย่าเล่นสกปรกยกกลับมาอีกนะ ตายนะ
ทหารโมนยินทุกคนรับปาก สื่อ่องจึงพาไป)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(สื่อ่องพาพวกทหารโมนยินเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงยอเร -

(ทหารเมืองแปร ๑๐ คนคลานออกนั้งท้อพระโรง รานอง และพระเจ้าแปรนระบดินี
ออกว่าราชการตามลำดับ)

- ร้องเพลงยอเร -

พระเจ้าแปร -

พระเจ้าแปร นระบดินี ศรีสถาน
ด้วยณรงค์ สงคราม ตามชิงชัย
ยังองค์อัคร- เทวี และธิดา
แต่ล้วนเรื่อง เคืองใจ ให้ราคิน

เสด็จออก พระโรงธาร ทรงชานไช
ในพระทัย กังวล ด้วยโมนยิน
ถูกลักพา พรากไป อยู่ไกลถิ่น
มิรู้สิ้น ชะตากรรม มานำพา

(ปะชันห่วนฎีคลานเข้ามาเฝ้าถวายบังคม)

- ชับเสกามอญ -

ปะชันห่วนฎี -

ฝ่ายปะชัน ห่วนฎี น้อมศิริเกล้า	พระเป็นเจ้า ไอสุรย์ กราบทูลว่า
ขอเดชะ พระคุณ กรุณา	สถิตเหนือ เกศา ชานิรันดร์
บัดนี้ มีข่าว เหล่าคอยเหตุ	ได้สังเกต แลเห็น เป็นแม่นมั่น
ว่าไพร่พล โมนอิน ลิ่นทั้งนั้น	ต่างพากัน ทิ้งค่าย ไม่กลับมา
แต่ที่ใน ค่ายศึก กลับศึกคัก	เห็นประจักษ์ หลากแหลก แปลกหนักหนา
ได้เปลี่ยนหลัก บักรง มยุรา	ดูแปลกตา กว่าพล พวกโมนอิน
ตามรายงาน นั้นว่า ที่ในค่าย	ดูเปลี่ยนปรับ กลับกลาย ไปหมดสิ้น
เครื่องแต่งกาย ฝ่ายพล พลโยธิน	น่าถวิล ว่าตองอู ยกจุมมา

- ร้องเพลงมอญขำขาคบ -

พระเจ้าแปร -

พระฟังความ ทำนอง ว่าตองอู	ให้รันทศ หดหู่ อยู่หนักหนา
แล้วดำริ พิณิจ พิจารณา	ก็เห็นว่า มิใช่ ฝ่ายตองอู
ตรัสถามว่า รานอง มองไฉน	เราแปลกใจ โยธาหนักหนาอยู่
จะว่าเป็น ทัพใด ยังไม่รู้	ช่วยตรวจดู ให้แจ้ง ที่แคลงใจ

- ร้องเพลงผ้าโพกชั้นเดียว -

รานอง -

รานอง สนองทูล มุลิกา	ว่าตองอู ยกมา ข้าสงสัย
ด้วยจะเคลื่อน โยธา ทั้งมาไป	จะต้องใช้ เวลา มากกว่าเดือน
จะเด็ดเพิง ครรไล ไปตองอู	จะจู่ลู่ มาไว ในกลางเดือน
ไม่น่าเชื่อ เหลือคิด ให้บิดเบือน	ดูจะเหมือน เช่นกับ ทัพเทวา

พระเจ้าแปร -

เราก็คิดเห็นเช่นเดียวกับเหตุผลของรานอง หนทางไปมาระหว่างแปรและตองอู ไปกลับก็ต้องใช้เวลาเกินเดือนหนึ่ง แต่จะเด็ดจากเราไปนี่ยาวยังไม่ครบเดือน จะเคลื่อนพลมาได้เร็วจะเป็นไปไม่ได้

รานอง -

แต่ข้อที่ว่านี้ ก็มีเรื่องนอนใจได้ อันคนเช่นจะเดี๋ยวนั้น พิจารณาแต่เมิน ๆ เหมือนคนไว้งัดแต่พูดโอ้อวด แต่หากพิจารณาให้ซึ่ง จึงจะเห็นว่ามิใช่คนโง่แต่ปาก หากคนอย่างจะเด็ดออกคำว่าจะทำสิ่งใดแล้ว ก็มานะเอาสิ่งนั้นจนได้ อันจะเด็ดได้กล่าวคำไว้แล้ว เป็นมันคงตั้งคำสาบาน ว่าจะหักเอาเมืองแปรให้จงได้ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงยังหวั่นใจอยู่ว่า จะเด็ดจะทำได้เหมือนถ้อยคำ

พระเจ้าแปร -

ทัพตองอูมาได้อย่างไร ข้าพเจ้าได้แพร่พราย ดูเจียบเรียบตั้งทัพปีศาจ เอ...หรือจะเป็นทัพจากหงสาวดี ก็เป็นไปได้นะ สอพิณยาและสการะวุตพี อาจสำนึกในความผิดแล้วคิดทำความดีล้าง โดยส่งทัพมาช่วยตีโมนยีน

รานอง -

ถ้าเป็นทัพหงสาวดี อย่งไรก็ต้องยกมาทางน้ำจึงจะสะดวก แต่ชาวด่านก็มีได้ส่งข่าวแจ้งมาอย่างไร ข้อที่ทรงดำรัสนั้นไม่น่าเป็นไปได้

พระเจ้าแปร -

หรือจะเป็นว่า จะเด็ดยกทัพมาถึงแล้ว

รานอง -

(คะเนงคิดครุ่นหนึ่ง) ท่านปะชันหฺวุ่นญี ธงที่ชักขึ้นเหนือค่ายโมนยีนนั้น ท่านว่าเป็นรูปอะไรนะ

ปะชันหฺวุ่นญี-

เป็นธงพื้นสีเหลือง ประดับด้วยตรานกยูง

รานอง -

มยุรชูเหนือโมนยีน อือ...

- ร้องเพลงขอพุมเรียง -

รานอง -

เมื่อครั้ง มังตรา มาชิงชัย
เหมือนกับเมง- กะยีนโย ผู้บิดา
อันธงชัย ครั้งนี้ เป็นสีเหลือง
น่าจะเป็น พงศ์พันธุ์ อันใกล้ชิด

ใช้ธง มหาราช งามสง่า
ประดับตรา เหมหงส์ อันทรงฤทธิ์
อร่ามเรือง มยุรา ประดับติด
แนบสนิท จอมวัง ผู้มังตรา

พระเจ้าแปร -

ท่านหมายความว่า น่าจะเป็นจะเด็ด เศรษฐาตากะนั้นหรือ

รานอง -

ขอเดชะ ข้าพเจ้าจำได้ว่า อันตองห่วนญีมหาอำมาตย์เมืองตองอู ผู้มีโช้เชื้อพระวงศ์
ใช้तालธวัชพันด้าบักรูปต้นตาล ช่างมังสินธุโกไดอนันเกล้า ได้เป็นเสมอญาติแห่งเมงกะยีนโย
ครั้งเมื่อยังกรำศึกมีความชอบ ใช้ธงพื้นเหลืองประดับรูปหลังนำจากคนโทตามลักษณะชื่อ
อันทหารตีตองอูขณะนี้ จะมีก็แต่จะเด็ดผู้เป็นเศรษฐาตากะของตะเบงขะเวตี ชอบที่จะให้
ธงสีเหลืองเมื่อออกศึก แลรูปนกยูงย่อมมีศักดิ์สูงไม่เสมอด้วยพระยาหงส์ก็จริงอยู่ แต่ก็
จัดเป็นพระยาบักษาชาติอันงามสง่า อุปมาเหมือนจะเด็ดถูกยกย่องขึ้นโดยนิยาม ฉะนั้น
เจ้าของธงมยุรชุนนี้ แม้นตัดเอากาลเวลาเดินทางระหว่างเมืองแปรกับตองอูออกเสียจาก
ข้อแคลง ข้าพเจ้าก็คะเนว่า ผู้เป็นแม่ทัพตองอูยกมาสู่แปรครั้งนี้จะมีโช้ใคร นอกเสียจาก
คนผู้ซึ่งเคยมาเป็นขุนวังเมืองแปรแล้วครั้งหนึ่ง

(เสนามอญผู้หนึ่งคลานเข้ามาถวายบังคมแล้วกราบทูล)

เสนามอญ -

ขอเดชะ พระราชาอาญามีพันเกล้า บัดนี้มีราชทูตจากตองอู ผู้ชื่อว่าตะคะญีกับ
จาเลงกะโบมาขอเข้าเฝ้าเพื่อถวายพระราชสาร และเครื่องมงคลราชบรรณาการพระเจ้าคะ

(พระเจ้าแปรสะดุ้ง หันไปมองหน้ารานอง)

พระเจ้าแปร -

เร่งไปเชิญเข้ามาเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะคะญี่ จาเลงกะโบ กับทหารติดตาม ๔ คนออก ทหารตองอุ ๒ คนหลังคุม
ตัวโลหันพวา กับเมงกวงแงออกมาด้วย)

- ร้องเพลงพม่ากราย -

ตะคะญี่ -

ตะคะญี่ ผู้เฒ่า เข้าเคารพ
ทูลถวาย สิ่งราช- สารา

นอบนบ นระบตี ศรีสง่า

ต่อหน้าตา พระองค์ ผู้ทรงชัย

พระเจ้าแปร -

ขอเชิญนั่งในที่อันสมควรเถิด ท่านหรือคือตะคะญี่ครูดาบแห่งสำนักดงกะเหรี่ยง แม้จะ
ล่องเข้าสู่วัยชรา แต่ที่ท่ายังกล้าแข็งเป็นยิ่งนัก เมื่อหนุ่มนั้นข้าพเจ้าได้ยินว่า ท่านกับ
มังสินธุรักใคร่กันเสมอด้วยผิวเมีย แต่บัดนี้มังสินธุก็ละทางโลกเสียแล้ว ไฉนท่านยังยินดี
ต่อกรรมเดิม อันเกี่ยวด้วยการรบนพุงอยู่อีกเล่า

ตะคะญี่ -

ข้าแต่พระเจ้าแปรนระบตี อันความชราของข้าพเจ้านี้ แทนที่จะทำให้ระย่อ กลับยิ่ง
ด้วยใจรักการทหารเป็นพันทวี ข้าพเจ้านี้เล็งเห็นว่าตนใกล้จะถึงกาลที่สุดแห่งมนุษย์แล้ว
แลเห็นว่าไม่มีที่ใดที่ศพของตนเองจะโง่อย่างกว่าสมรภูมิ จึงคิดว่าตราบโดลมหายใจยังมีอยู่
ก็ใครจะยืมให้มันเช่นงูผา มิได้หวังทางอรหันต์เช่นมังสินธุฤๅเสด็จ

พระเจ้าแปร -

ข้าพเจ้ารักน้ำใจท่านนัก อาลักษณ์ท่านจงคลี่ราชสารอ่านความไปเถิด

(อาลักษณ์คลี่ราชสารอ่าน)

- เปิดเทปเสียงมังจาย -

“ในพระนามแห่งตะเบงชเวตี้ ผู้เป็นเจ้าของชีวิตและหลักชัยแห่งเมืองตองอูตุมตี ขอ
อัญชลีมาแทบพระบาท ด้วยว่าข้าพเจ้ามังจายได้สำนึกในพระคุณอยู่เป็นนิจ แลจนจิต
ด้วยเป็นข้าราชกรณงานสงคราม จึงขอแจ้งความมาถวายในฐานะแม่ทัพผู้ถืออาญาสิทธิ์
หากทรงเห็นเป็นทางมิตรแล้ว ข้าพเจ้าก็เห็นว่า สมควรที่พระเจ้าแปรนระบตีจะควรรับ

สัมพันธไมตรี ถือเอาองค์ตะเบงชเวตี้และตองอูเป็นเมืองใหญ่ หนึ่งเล่าเหล่าบรรดาท้าว
ทหารซึ่งมาในทัพ ต่างก็มีความแค้นใจเป็นที่ตั้ง จะหาญโค่นครั่งโตเสมอเหมือนมิได้
แล้ว แม้นหนทางระหว่างตองอูมาสู่แปร ซึ่งคนธรรมดาเดินกว่าครึ่งเดือน แต่ความแค้น
นั้นลึเหมือนไส้ปีก ทหารตองอูรุดมาถึงได้เพียงในสามวัน แลทัพโมนยีนผู้เป็นชวากขวางหน้า
ที่เมืองแปรทนให้ตั้งล้อมอยู่ได้เป็นช้านานนั้น ทหารตองอูก็กหักดีเอาได้เพียงเวลาไม่ถึงวัน
กำลังทหารตองอูมาครั้งนี้ เปรียบด้วยลมสลาดันก็มีปาน ตัวข้าพเจ้ามุ่งจงายเป็นนายทัพ
ผู้ยาก ไม่อาจสรรหาเครื่องบรรณาการขึ้นดีมาถวายเทพพระบาทได้ตามประเพณี มีแต่
ชาวโมนยีนสองคน อันเคยเป็นราชศัตรูต่อเมืองแปรมาก่อน แลข้าพเจ้ากุมตัวได้ไว้ จึง
ขอส่งมาเป็นเครื่องราชบรรณาการ"

- ร้องเพลงมอเบือท่อน ๑ -

พระเจ้าแปร -

พระพิงสาร อันจิต คิดประหวั่น	แลนีกพรั่น วิญญาน์ นาน้อยไม่
แต่มานะ กษัตริย์สรรพ ระวังไว้	กลับปราศรัย สนทนา ว่าตะคะฉี
จะเดิดนั้น เราเลี้ยง ถนอมรัก	มาเป็นพาล หาญหัก หมิ่นศักดิ์ศรี
หากแต่เรา ยังคิด จิตปรานี	มียากที่ จะรอนราญ สังหารกัน

พระเจ้าแปร -

ตะคะฉีท่านครูผู้เฒ่า ข้าพเจ้าดีใจที่รู้ว่ามีคนอย่างท่านมาด้วยในกองทัพตองอู หาก
จะเดิดเป็นคนหนุ่มอายุน้อยจะเบาความแล้ว จะได้ช่วยตักเตือนกัน

ตะคะฉี -

อันข้อนั้น ขอพระองค์อย่าได้ทรงวิตกเลย จะเดิดอายุอ่อนเยาว์กว่าข้าพเจ้าประมาณ
สักสี่รอบเศษก็จริงอยู่ แต่ข้าพเจ้าแน่วน้ำใจว่า จะเดิดนั้นเล็งการยุทธ์ได้แม่นยำกว่าข้าพเจ้า
ถึงสิบเท่า

พระเจ้าแปร -

อะ ๆ ๆ ถึงกระนั้นเขี้ยวหรือ ก็แล้วมั่งตราเล่าเล็งการยุทธ์ขนาดไหน ข้าพเจ้ายัง
เผาเอาจนมอดไหม้เสียเกือบสิ้น หากจะเดิดจะยังประมาทหมิ่นและชะล่าใจแล้ว ก็คง
จะได้รับความอภัยและแพภัยตัว เหมือนหนึ่งมั่งตราหลานเรา พาคนมาจับหายเสียหลาย
แสน ความข้อนี้ตะคะฉีก็แจ่มอยู่ ตองอูไม่ไผ่สงบ แต่ข้างเมืองแปรนี้เล่ายึดเอาธรรมสุจริต
ท่านคิดหรือ ว่าธรรมจะมีรักษาผู้ประพฤติชอบ และลงโทษแก่ผู้ประพฤติผิด

ตะคะณี -

ข้าแต่พระบิต ท่านจะเอาหลักฐานมาพาทิในสงครามนั้น เพื่อประโยชน์อันใด จะเด็ด
อาสาทำการครั้งนี้ ก็ด้วยใจมั่นที่จะแผ่พระกฤษฎาธิการแห่งตะเบงขะเวตีให้ปรากฏในทิศทิศ
แต่ก็มีธรรมสุจริตเป็นที่ตั้ง จึงได้สั่งการมาแจ้งแก่พระองค์ว่า ยังจะให้เวลาอีกสิบวัน
หลังจากนั้นจึงจะกระทำยุทธ

พระเจ้าแปร -

ฮะ ๆ ๆ เจริญเกิด อย่าว่าแต่ห้าหรือสิบวันเลย แม้แต่จะประหัตประหารกันในวันนี้
ข้าพเจ้าก็ขอฝากความไปบอกจะเด็ดว่า ท้าเมืองแปรนั้นพร้อมอยู่แล้ว และบัดนี้เป็น
อันสิ้นข้อสนทนา ท่านอุปราชรานองช่วยรับตัวโสทันพวาและเมงฮลาแงไปควบคุมไว้ และ
ช่วยจัดส่งท่านราชทูตตะคะณีแทนข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าขอตัว

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(พระเจ้าบิตเข้าโรง ตะคะณีส่งมอบโสทันพวาและเมงฮลาแงให้แก่อุปราชรานอง
แล้วลากลับไป อุปราชรานองสั่งการให้ทหารนำตัวแม่ทัพโมนยินไปควบคุมตัวไว้ ให้ดูแล
และอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี ทหารแปรพาตัวโสทันพวาและเมงฮลาแงเข้าโรง รานอง
เดินครุ่นคิด ประชันหุ่ญญีเดินเข้ามาถาม)

ปะชันหุ่ญญี -

ท่านอุปราชรานอง เล็งการสงครามครั้งนี้ไว้อย่างไรบ้าง

รานอง -

ข้าพเจ้าบอกตามตรงว่า หนักใจมิใช่น้อย เพราะจะเดิเด้นั้นนอกจากจะเก่งกล้าและ
มั่นคงแล้ว ยังเป็นผู้ล่่วงรู้ยุทธศาสตร์ของเมืองแปรอย่างแน่ชัด

ปะชันหุ่ญญี -

ท่านคาดการณว่า ฝ่ายเราจะเป็นฝ่ายเปลี่ยงพล่าเช่นนั้นหรือ

รานอง -

ยังไม่ถึงขั้นนั้นดอก จากคำพูดของตะคะณี ข้อที่ว่าให้เวลาอีกสิบวันนั้นสิ ทำให้
ข้าพเจ้ามองเห็นวิถีเอาชัย

ปะชันหฺนฺญี -

ท่านเห็นว่อย่างไร

- ร้องเพลงนกขมิ้นมอญ -

รานอง -

ซึ่งตองอู ย้งรอ ต่อเวลา
จำนวนพล ส่วนใหญ่ มาไม่ทัน
ท่านจงเตรียม แต่พล ให้พร้อมไว้
พอดตกค่ำ สำคัญ คีนวันนี้

เพราะเร่งรีบ ยกมา ขมิ้นมัน
จึงเห็น ที่ท่า ว่าปราณี
อย่าให้ใคร รู้แจ้ง ตำแหน่งที่
ยกเข้าตี ปล้นค่าย เป็นได้การ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(รานองกระซิบกระซาบกันปะชันหฺนฺญี แล้วพากันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มั่งฉายออกนั้งกับสี่อ่อง ตะคะญีกับจาเลงกะโบออกพบ)

- ร้องเพลงเงี้ยว -

ตะคะญี -

ครั้นถึง จึงแจ้ง แกลงเล่า
นระบตี ไหวหวัน พรันดวงมาน
ข้าพเจ้า จึงแกลง แกลงชู้
ว่าสิบวัน ช้างหน้า จะชิงชัย

ทุกข้อเค้า ซึ่งได้ ไปส่งสาร
แต่แกลงขาน กล่าวคำ อำพรางไว้
เพื่อให้ดู ว่าจิต คิดรักใคร่
ให้เร่งเตรียม พลไกร ไว้จึงดี

- ร้องเพลงร่วมมอญ -

มั่งฉาย -

มั่งฉาย ฟังคำ ที่จ่านรวิ
ครั้งนี้ ครุซ้ำ ตะคะญี

ก็นึกหวัน ใจล้น เป็นพันที่
พาที่ เสียกล พันประมาณ

ตะคะญี -

ข้าพเจ้าพลาดพลั้งด้วยอันใดหรือ

- ร้องเพลงพม่าไซยา -

มังฉงาย -

ครูท่านว่า สิบวัน เป็นสัญญาณ์
ยังไม่พร้อม โรมรัน ประจัญบาน
อาจจะยก มาตี คีนี่แน่
ให้เห็นว่า เรายี่ มีโพรพล

เท่ากับว่า แจ็งกล พลทหาร
อันรานอง ต้องอ่าน แก้กการกล
ต้องคิดแก้ ด้วยอุบาย คลายขัดสน
มากลัน เหลือล้ำ ที่นำมา

ตะคะญี่ -

ข้าพเจ้าเสียใจ ที่มีได้ระแวงในข้อที่ท่านว่า นำเจ็บใจจริง

มังฉงาย -

ช่างเกิดครูท่าน การครั้งนี้ยังมีสายดอก ข้าพเจ้ารู้จักคนอย่างอุปราชรานองโดยแจ่มแจ้ง
อยู่แล้ว และเวลาก็ยังทัน

จาเลงกะโบ -

ท่านแม่ทัพ จะคิดแก้กันด้วยวิธีใด

มังฉงาย -

ในเมื่อพลเดินเท้าของเนงบายังมาไม่ทัน ก็จะต้องใช้พลช้างของท่าน และพลม้า
กองหน้าเป็นกลศาสตร์ ทั้งจาเลงกะโบ และสีอ่อง รีบไปประชุมพลทั้งหมดเถิด เราต้อง
ดำเนินการเสียก่อนคำ อย่าเพิ่งซักถามอันใดเลย เราไปกันเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังฉงาย ตะคะญี่ จาเลงกะโบ และสีอ่อง เข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(พระเจ้าแปรนระบตี รานองออกนั่ง ปะขันหุ่ญญี่เข้ามาเฝ้า)

- ร้องเพลงปลายมอญทำอิฐ -

ปะชันหวุ่นญี -

ข้าพเจ้า ขึ้นคูด อยู่ปรากการ
 คุมมากมาย ไหลหลัง ทั้งข้างม้า
 ทั้งไพร่พล เดินเท้า เข้าและออก
 ซึ่งรานอง คาคการณั้ ประมาณไว้

เห็นทวยหาญ ข้าศึก อีกหนักหนา
 คณนา นับแสน เนืองแน่นไป
 ทั้งในนอก หลายหมู่ ดูชวักไขว่
 เห็นจะไม่ ถูกต้อง ทำนองการ

- ขับเสภามอญ -

รานอง -

รานอง ได้ฟัง เฝ้านั่งนึก
 อันจะเด็ด ปราดเปรี้ยว และเขียวชาญ
 แต่จะทำ วุ่ความ ความประมาท
 จำระับ ดับจิต คิดกังวล

หยั่งต้นลึก ตรีกตรอง ทำนองชาน
 คงคิดอ่าน ยอกย่อน คิดซ้อนกล
 หากปลั่งพลาต ก็เห็น ไม่เป็นผล
 จะยกพล ปล้นค่าย เห็นไม่ดี

- ร้องเพลงพญาแปร -

พระเจ้าแปร -

ข้างพระองค์ ทรงศักดิ์ หนักพระทัย
 ยิ่งฟังคำ จำนรรจ์ ปะชันหวุ่นญี
 ดำรัสว่า รานอง จงตรองการ
 จะยกทัพ ไหว้วิง ไปชิงชัย

เคยผ่องใส ก็สลด หมดราตี
 พุนทวี ไศกซ้ำ น้ำพระทัย
 จะคิดอ่าน การเห็น เป็นโชน
 หรือตั้งตริง ชิงไว้ ในพารา

- ขับเสภามอญ -

รานอง -

รานอง ตรองตรีก ก็นี้กรู้
 จึงน้อมเศียร กราบทูล มูลิกา

ที่จะหา คนลู้ ออกกู่หน้า
 ต้องหาคน อาสา ออกกราวี

รานอง -

ข้าแต่พระเจ้าพี่ ขณะนี้ทัพตองอุทำกิริยาประหนึ่งว่าพระยาราชสีห์ ที่ลับเขี้ยวเล็บ
 เตรียมการไว้พร้อมสรรพ ซึ่งจะตั้งรับอยู่แต่ในเมืองก็เป็นเรื่องที่ควรอยู่ ด้วยกาลฤดูน้ำ
 หลากก็ใกล้จะถึง เมื่อได้นำหลากหลั่งมา ทัพตองอุก็จะตั้งอยู่มิได้ แต่หากทำเช่นนั้น ก็
 ผิดวิสัยกษัตริย์ มองใครไม่เต็มหน้า จำเป็นจะต้องหาคนออกไปรบตามยุทธประเพณี

พระเจ้าแปร-

เรื่องนี้แหละที่ข้าพเจ้าเป็นทุกข์อยู่ เพราะข้างเราขาดด้วยทหารอันมีวัย ท่านปะขัน
หุ่ญญี่เส้าก็เผาธาธา หาสมควรออกสู้รบกับหนุ่มคะนองเช่นจะเด็ดไม้

รานอง -

ข้าพเจ้า พอมองเห็นผู้ที่มีฝีมือทัดเทียมด้วยขุนวังมังงายอยู่ผู้หนึ่ง

พระเจ้าแปร -

ท่านผู้นั้นคือใคร

- ร้องเพลงพญาปรอน -

รานอง -

ข้าพเจ้า แลเห็น เป็นด่องแท้	ได้แก่มง- ฮลาแง อยู่แปรนี้
เป็นโมนยิน ขึ้นชื่อ ฝีมือดี	ทั้งเคยมี อาฆาต มุ่งมาดใจ
หากเกลี้ยกล่อม คงยอม เป็นจอมทัพ	ออกรบรับ พิฆาต ไม่พลาดได้
เอาตัวใส- หันพวา ประกันไว้	เห็นจะไม่ หลบลิ้ หนีกลับเมือง

- ร้องเพลงพญาลำพอง -

พระเจ้าแปร -

พระฟังคำ ร่ำว่า ของรานอง	พินิจนึก ตรึกตรอง เห็นต้องเรื่อง
จะใช้คน ที่แค้น แสนขัดเคือง	เข้าปลดเปลื้อง รอนราญ เป็นการกล
พอยับบ้าง ตั้งลวง ถ่วงเวลา	ให้ลวงพัน จนกว่า เข้าหน้าฝน
ต่อน้ำหลาก มากรวม มาท่วมทัน	จะขัดสน จนยับ ยกกลับไป

พระเจ้าแปร-

อันอุบายตามท่านรานองคิดนั้น ข้าพเจ้ามองเห็นผลอยู่ เขาเป็นตกลงในขั้นตอนนี้
ขอมอบหน้าที่ให้ท่านรานอง เป็นผู้ไปพูดจาหวานล้อมเมงฮลาแง ข้างท่านปะขันหุ่ญญี่
ก็จงเร่งเตรียมพลเมืองแปรไว้ให้พร้อม ทั้งตรวจซ่อมแนวกำแพงและประตูหอรบไว้ให้มั่นเถอะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(พระเจ้าแปรเข้าโรง รานอง ปะขันหุ่ญญี่ และเสนาทั้งหลายถวายบังคมแล้วเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็วมอญ -

(มังจาย ตะคะฎี จาเลงกะโบ เนงบา สีอ่อง ยกกองทัพออกเดินวนเวทีรอบหนึ่ง
เมงฮลาแงยกกองทัพมอญออกประจันหน้า)

- ร้องเพลงจีนหน้าเรือ -

เมงฮลาแง -

ฝ่ายเมง- ฮลาแง ผู้แม่ทัพ
เห็นหน้า นายหนุ่ม ดังสุ่มไฟ
ออกมา หน้าทัพ กระชับหอก
ว่าเหวย มังจาย ชายทรชน
วันนี้ ใครดู รู้ดีชั่ว
ให้พลไพร่ ได้ดู รู้ชั่วดี

กำกับ โยธา มายิ่งใหญ่
แค้นใจ โกรธแท้ เพราะแพ้กัล
แกว่งกวัด กลับกลอก ออกกาหล
กูผ่านพัน คุณมา จะราวี่
ตัวต่อตัว เขิญมา อย่าถอยหนี
เอาชีวิ เดิมพัน เป็นสัญญา

- ขับเสภามอญ -

มังจาย -

มังจาย กรายทวน ออกหน้าทัพ
ฝ่ายนายกอง กล้าเก่ง ผู้เนงบา

จะรบรับ โรมรัน ประจันหน้า
เข้ากันกาง พลางว่า ช้าก่อนนาย

เนงบา -

จะเดียดนายท่าน ข้าพเจ้าเพิ่งเดินทางมาถึง ยังมีได้ทำหน้าที่แต่อย่างใดเลย ส่วน
นายท่านและคนอื่น ๆ กรำศึกกันมามากแล้ว อันเมงฮลาแงผู้นี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้ประเดิม
ฝีมือกับมันเถิด

มังจาย -

อันท่านจะอาสาออกสู้มัน ข้าพเจ้ายินดี แต่ท่านควรระวังให้จงหนัก ชาวเขาผู้นี้เป็น
คนล่ำหนัก แม้เชิงอาวุธจะเขื่องช้า แต่เหวี่ยงหอกมาแต่ครั้งนั้น มันไม่เกรงข้อรับ
แล้ว จะสะเทือนไปทั้งไหล

เนงบา -

ข้อนั้นนายท่านจงวางใจเถิด ข้าพเจ้าจะเอาชนะเมงฮลาแงให้ประจักษ์แก่ตาพี่น้อง
ทั้งหลายให้จงได้

เมงฮลาแง -

เฮี้ย มัวซุบซิบอะไรกันอยู่วะ ชักช้าเสียเวลา ใครก็ได้ หรือจะเข้ามาพร้อมกัน กูก็ยินดี

เนงบา -

ปากตีนัก ไอ้คนเถื่อน (เนงบาจับหอกเข้าแทงเมงฮลาแง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(เนงบากับเมงฮลาแงเข้าประลองเพลงทวนกัน ครั้งแรกเนงบาเป็นฝ่ายรุก แต่ครูเดียวเมงฮลาแงรุกกลับ ถีบเนงบาล้มลงแล้วแทงทวนเข้าที่ไหล่ เมงฮลาแงจะแทงซ้ำ มังฉงายเข้าลุยไล่เมงฮลาแงถอยทัพกลับไป)

- ดนตรีหยุด -

มังฉงาย -

(กลับมาประคองเนงบา) ครูท่าน ช่วยนำเนงบากลับไปค่าย และเยียวยารักษา โดยด่วนเถิด ข้าพเจ้าจะตามไปเอาหัวไอ้เมงฮลาแงให้จงได้ ไปจาเลงกะโบ สี่อ่อง เราตีลุยเข้าแปรกันเถิด

ตะคะฉวี -

หยุดก่อนมังฉงาย

มังฉงาย -

ครูท่านอย่าได้ห้ามข้าพเจ้าเลย ประเดี๋ยวจะตามไม่ทัน ไปกันเถอะ

ตะคะฉวี -

ข้าพเจ้าสั่งให้หยุด ทุกคนต้องกลับไปค่าย (มังฉงายหยุด ระวังอารมณ์) สี่อ่องรีบพาเนงบากลับไปค่ายและเอายาในย่ามของเราทรรักษาแผลให้ทันที (สี่อ่องกับทหารประคองเนงบาเข้าโรงไป ตะคะฉวีเดินเข้าไปหามังฉงาย)

ตะคะฉวี -

ที่ท่านแม่ทัพ เข้าไปช่วยเนงบานั้น ก็ผิดยุทธจรรยาอยู่แล้ว ซึ่งจะดูความติดตามไปด้วยโทษะฉวี ข้าพเจ้าจำเป็นต้องสั่งห้าม ตามคำเตือนของมหาเถรกุไสดอ

มังฉาย -

ข้าพเจ้าไม่อาจทอดทิ้งดูตายให้เนงบาถูกทำร้าย หรือตายไปต่อหน้า

ตะคะณีย์ -

ข้อนั้นท่านแม่ทัพมีน้ำใจอันประเสริฐ ข้าพเจ้าเองก็นิยมบูชาอยู่ แต่ท่านเองทำผิดในข้อที่ว่า ท่านเป็นแม่ทัพ อุบมาเหมือนขวัญและเกราะคุ้มกันไพร่พล จะสู้สูเอาตัวเข้าแลกจะนี้มีถูกต้อง ทำไมไม่ข่มใจยืนเป็นประธาน แล้วให้ทหารต่อทหารออกช่วยกัน

มังฉาย -

ข้าพเจ้าขอโทษ และขอบคุณครูท่าน

ตะคะณีย์ -

วันนี้เหนื่อยกันพอแล้ว คึกเพ็งจะเริ่ม แลคงจะติดตามมาเป็นลำดับ เชิญท่านแม่ทัพกลับเข้าค่ายเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังฉาย ตะคะณีย์ จาเลงกะโบ และไพร่พลที่อยู่กลับเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเบา ๆ -

(สื่ออ่องกับทหารสองคน ประคองเนงบาออกมาและให้นอนบนเตียง)

สื่ออ่อง -

เนงบาเพื่อนรัก เจ้าอดทนสักครูเถอะนะ ข้าพเจ้าจะไปเอายาถอนพิษบาดแผลของครูท่านมาให้

(สื่ออ่องเดินหายเข้าไปหยิบเอาขวดยาออกมาทาทะโลมแผลให้เนงบา)

เนงบา -

โอ้ย ไอ้สื่ออ่องเพื่อนยาก ฝีมือข้าพเจ้านี้ต่ำทรามจริง ๆ ต้องพ่ายแพ้แม้กระทั่งไอ้คนเถื่อน

สี่ออง -

เฮ้ย พักผ่อนเสียก่อนเถอะเนงบาเพื่อนรัก ชีวิตยังอยู่ไม่ช้าเจ้าก็จะได้แก้ตัว คนเรามันไม่แพ้ทุกวันดอกวะ วันนี้เหงี้อย่างแต่พลาด วันหน้าข้าว่าเหงี้อย่างต้องชนะแน่ ๆ

เนงบา -

โอย ภูปวดแผลเหลือเกิน โอย...(เนงบาเป็นลมสลบไป ตะคะญี่เข้ามา)

ตะคะญี่ -

เนงบาเป็นอย่างไรบ้าง สี่ออง

สี่ออง -

ครูท่าน ข้าพเจ้าเอายาถอนพิษของครูท่านให้กินแล้ว อยู่ ๆ ก็เป็นลมล้มสลบไป

ตะคะญี่ -

ถูกต้องแล้ว ยาถอนพิษของข้า เป็นยาระงับประสาทด้วย มันสลบหรือหลับเสียได้ดีแล้ว จะได้ไม่ปวดจนทรมาณ ปล่อยให้หลับเถอะสักคืนหนึ่ง ฟันขึ้นก็จะคลายลงทุกอย่าง

- ดนตรีดังขึ้น -

(ตะคะญี่กับสี่อองเอาผ้าห่มมาคลุมให้เนงบา แล้วพากันออกไป ครูหนึ่งมังฉายเดินเข้ามา นั่งลงข้าง ๆ เนงบา เขามืออังหน้าผากและเปิดดูแผล แล้วถอนหายใจ)

- ร้องเพลงทองกวาว -

มังฉาย -

มิตรแท้ คือมิตร ในยามยาก	ร่วมร่ำรกราก ด้วยกัน ไม่ทันหาย
มีเพื่อนเล่น ก็ไม่เหมือน กับเพื่อนตาย	เพื่อนคู่กาย ก็ไม่เหมือน เพื่อนคู่ใจ
อันเพื่อนกิน ลินสุข แล้วลุกหนี	เพื่อนเช่นนี้ มิต้องหา ก็มาได้
แต่เพื่อนทุกข์ ร่วมทุกข์ ทุกอย่างไป	ช่างหายาก ยิ่งกระไร ในโลกา

(ตะคะญี่เดินเข้ามา)

- เปิดเสียงโทรทัศน์ -

ตะคะฉวี -

ท่านแม่ทัพมั่งฉาย นี่เกือบจะรุ่งเช้าแล้ว ยังมานั่งเฝ้าเนงบออยู่อีกหรือ

มั่งฉาย -

ข้าพเจ้าเป็นห่วงเพื่อนผู้นี้ จนจะพักหลับตาลงมิได้แล้ว ครูท่าน

ตะคะฉวี -

ข้อนั้นสมควรแล้ว แต่ท่านต้องพักผ่อนบ้าง เนงบามีได้มีอาการหนักจนเกินหายดอก
ข้าพเจ้าได้ให้ยาระงับและถอนพิษไว้แล้ว อีกสักสองสามวันก็คงจะทุเลา

(เปิดเสียงฟ้าร้องแสดงว่าฝนจะตก ๓ - ๔ ครั้ง ตะคะฉวีเสี้นูหึ่ง แล้วแสดงอาการ
หนักใจ)

ตะคะฉวี -

โธ่เอ๊ย ฝนฟ้าก็ช่างเป็นใจแต่ข้างแปร รังแกแต่พวกเรามีรู้สิ้น

มั่งฉาย -

(มองดูอาการตะคะฉวีอย่างสนใจและสงสัย) ขออภัยเถิดครูท่าน ขึ้นชื่อตะคะฉวีครูดาบ
เลิศฝีมือแห่งสำนักดงกะเหรียงแล้ว ทุกผู้ทุกนามย่อมแจ้ง ว่ากราศึกมาทั่วสารทิศ เสียง
ข้างศึกโกญจนาทน่ากลัวกว่านี้เป็นร้อยเท่า ย่อมได้ยินจนชินหู ก็แล้วไฉนครูท่านมาแสดงว่า
กังวลด้วยเสียงฟ้าคำรณคำรามเล่า ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ

- ร้องเพลงพม่ากลองยาว -

ตะคะฉวี -

ข้าพเจ้า สารภาพ กับจะเด็ด
ว่าวสัน- ตฤดู จะจู่มา
ยุทธภูมิ รอบแปร มาแต่ไร
จะย่อยยับ อับรา เพราะวาริน

ว่าเดือนเจ็ด หมายถึง อยู่หนักหนา
ทั้งน้ำท่า หลากรวม ท่วมพื้นดิน
น้ำจะไหล ท่วมนอง ทุกท้องถิ่น
เราได้ยิน ฟ้าคำรณ กังวลใจ

ภาคผนวก ค

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ตอน 17 พิณเพชรฆาต

ตอนที่ ๑๗

พิณเพชรฆาต

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเปิงมาง -

(มังฉงาย จาเลงกะโบ เนงบา สีอ่อง ออกนั่ง)

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

มังฉงาย -

ไกลัวัน สัญญา จะชิงชัย
มังฉงาย หมายถึง ถึงราวี
แต่ใจหนึ่ง ห่วงทาง ช้างเมืองแปร
อีกใจหนึ่ง หน้าที่ มีราชการ

ให้เกรียงไกร ในยุทธ- หัตถี
ครั้งนี้ แม่เสร็จ สำเร็จงาน
เป็นเที่ยงแท้ ยังรัก สมัครสมาน
ทั้งสองด้าน เหนียวรั้ง ให้กังวล

เนงบา -

ข้าพเจ้าเนงบา ขอกราบขอบพระคุณท่านแม่ทัพด้วยใจอันเที่ยงแท้ ที่ได้กรุณาดูแล
ข้าพเจ้าอย่างใกล้ชิด จนทำให้ข้าพเจ้าหายวันหายคืน แม้บัดนี้ข้าพเจ้าจะหายเป็นปกติ
พร้อมที่จะออกศึกเคียงข้างนายท่านได้แล้ว แต่บุญคุณนั้น จะจดจำจารึกไว้ไม่มีวันเหือดหาย

มังฉงาย -

เนงบา ท่านจะมาบอกขอบใจข้าพเจ้าเพียงผู้เดียวนั้นหาสมควรไม่ ต่อหน้าครู
ตะคะญี่เมื่อวันที่เราทั้งสี่จะจากดงกะเหรี่ยง ต่อหน้าพระมหาเถรฤๅษีดอชัตติยาจารย์ ก่อนที่
มาร่วมทำงานที่เมืองแปร เราทั้งสี่ได้เคยกล่าวคำอันใดไว้ร่วมกัน ทุกท่านคงจดจำได้ดี
นั่นเป็นสัจจะข้อหนึ่งที่ข้าพเจ้าผู้จะเด็ดหรือมังฉงายไม่อาจปฏิบัติให้เป็นอย่างอื่น ยิ่งความเป็น
แม่ทัพของข้าพเจ้าด้วยแล้ว มิใช่แต่เนงบาผู้เป็นเพื่อนร่วมสลาบานของข้าพเจ้าดอก แม้ทหาร
เลวสักคนหนึ่ง ข้าพเจ้าก็มีมิตอดทิ้ง

จาเลงกะโบ -

พูดถึงพ่อท่านตะคะญี่ ข้าพเจ้ามีเรื่องอยากจะเรียนถามท่านแม่ทัฬ แต่มีทราบว่าจะสมควรประการใด

สีอ่อง -

เออ จริง ๆ ด้วย ครูท่านหายหน้าไปหลายวันแล้ว

เนงบา -

พ่อครูไปไหนหรือ จาเลงกะโบ

มังฉงาย -

ข้าพเจ้าเอง เป็นผู้มอบหน้าที่อันสำคัญมาก ให้ครูท่านตะคะญี่เป็นผู้ปฏิบัติ

จาเลงกะโบ -

ถ้าจะเป็นเรื่องลับมาก ค็นวันนั้นพ่อท่านผลุนผลันยกไปในตอนดึก ข้าพเจ้าเฝ้าถามว่าจะไปไหน พ่อท่านก็ห้ามมิให้เฝ้าคำตอบ แล้วถ้าอยากรู้ก็ให้มาถามที่ท่านแม่ทัฬ

มังฉงาย -

ท่านชัตติยาจารย์กุโสตอบ ดูใครไม่เคยผิดและเมื่อวางใจแก่ใครแล้วก็ไม่เคยพลาด ข้าพเจ้าภูมิใจจริง ๆ เป็นบุญของพวกเราแล้ว ที่ได้ครูตะคะญี่เป็นที่ปรึกษามาในทัฬ ข้าพเจ้าเองเป็นผู้กำชับมิให้ครูท่านแพร่งพรายในเรื่องที่มอบหมาย แต่ก็ไม่เคยคิดว่าแม่แต่ลูกชายท่านก็มีเคยเอ่ยปาก (ทุกคนเสียบ) นี้ก็ถึงเวลาแล้ว ข้าพเจ้าเองเข้าใจว่าทุกคนคงอยากรู้ แต่ไม่กล้าจะออกเอ่ยถาม เฝ้าเกิด ข้าพเจ้าจะเล่าให้เพื่อนร่วมตายของข้าพเจ้าฟัง แต่ก็ยังหวังว่าจะเป็นความลับจนกว่าจะถึงเวลา

- ร้องเพลงพม่าโลม -

มังฉงาย -

ข้าพเจ้า มอบหมาย ให้ท่านครู
เพื่อทำเชื่อน กันขวาง ทางสายชล
ครูจะคุม ผู้คน อยู่บนนั้น
จึงพังเชื่อน น้ำหลาก ลงมากมาย

ขึ้นไปอยู่ ยอดภูผา รอฟ้าฝน
ให้ปรีลัน อ่างน้ำ ตามอุบาย
จนกระทั่ง ถึงวัน อันนัดหมาย
ท่วมทะเลาย แปรลุ่ม จมวารี

จาเลงกะโบ -

เมื่อวันที่ท่านแม่ทัพมังจาย แจ้งขอพลในทัพเพียงสองหมื่นต่อพระมหาเดรัจฉิตยาจารย์
ข้าพเจ้าขอสารภาพว่า นึกแปลกใจและหนักใจอยู่มิใช่น้อย คิดอยู่แต่ว่าจะพากันมายับยอย
เสียที่เมืองแปร ต่อได้เห็นความล่องรู้ในลู่ทางเดินทัพ กับยุทธศาสตร์ที่มังจายท่านเชี่ยวชาญ
จึงรู้ว่าทำไมท่านจึงอาจหาญขอพลมาตีแปรแค่สองหมื่น

เนงบา -

แล้วข้าพเจ้าทั้งสามนี้เล่า นายท่านคิดอุบายไว้ให้ปฏิบัติอย่างไรบ้าง

- ร้องเพลงชะเออะ -

มังจาย -

วันใด พระเจ้าแปร แรยกมา
จะใช้เพียง กองช้าง ช้างเรา
เนงบา จงพา พลเดินเท้า
ช้างฝ่าย สี่อ่อง คุมกองม้า

เพื่อประลอง หัตถา ยุทธหัตถิ
ออกไป ต่อตี ถ่วงเวลา
ไปรอเข้า เมืองแปร แต่ด้านหน้า
อ้อมไป รอท่า ท้ายธานี

- ชับเสกามอญ -

มังจาย -

ได้เพลลา น้ำหลัง พังกำแพง
ยกพลหลาม ตามไป ในบุรี
พระเจ้าแปร รู้เรื่อง ว่าเมืองพัง
คงรีบถอย กองทัพ กลับเวียงชัย
แปรจะต้อง ห่วงหลัง พะวังหน้า
จงจับเป็น ให้ได้ ไม่ฆ่าฟัน

คะเนแรง ลดหน่อย ค่อยรีบรี
จัดโยธี ยึดป้อม เตรียมพร้อมไว้
จะละล้า ละล้ง ไม่อยู่ได้
จาเลงกะโบ รุกไล่ ตามให้ทัน
โยธา ห้วนไหว เพราะไร้ขวัญ
โดยเฉพาะ ทรงธรรม์ นระบตี

สี่อ่อง -

วิเศษ วิเศษเลอเลิศ ไชโย ครั้งนี้เราชนะแน่

เนงบา -

เบา ๆ ใ้ปากพาดจน

มังฉงาย -

ถูกต้องแล้ว ที่ข้าพเจ้าบอกเล่านี้เป็นเพียงกลศึก ส่วนยุทธวิธีนั้นอาจไม่เป็นไปตามที่คาดคิดก็ได้ แต่เรื่องนั้นเป็นวันข้างหน้า นับแต่วันนี้ถ้าพวกเราทุกคนตั้งใจเสียให้มัน วันข้างหน้านั้นก็ไม่น่าหนักใจ

สีอ่อง -

ข้าพเจ้าพร้อมเสมอ ที่จะปฏิบัติตามอุบายของนายท่าน ส่วนข้างไอ้เนงบา ข้าพเจ้าไม่ทราบ

เนงบา -

อ้าว...ไอ้อ่อง ทำไมมึงพูดอย่างนั้นละ มึงหมายความว่ากูไม่ร่วมมือยังงั้นหรือ

จาเลงกะโบ -

เนงบา สีอ่อง เจ้าอย่าเอาแต่เล่นหัวหยอกเย้ากันอยู่เลย เรามาคิดอ่านนัดหมายเตรียมการกันจะดีกว่า (หันมาพูดกับมังฉงาย) แม้กลศึกของท่าน จะลึกลับและรัดกุม จนมองไม่เห็นทางพลาดเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าดูสีหน้าและฟังน้ำเสียงของท่าน เหมือนกับยังมีกังวลอะไรแฝงอยู่

มังฉงาย -

ถูกต้องแล้ว อันกลศึกซึ่งข้าพเจ้าคิดอ่านนั้น ต้องพึ่งคุณแห่งธรรมชาติ ข้าพเจ้าเองจึงยังกังวลอยู่ เพราะขณะนี้ล่วงเข้าเดือนเจ็ดจนจะแรมเจ็ดค่ำแล้ว ยังไม่มีที่ท่าว่าฝนจะตกหนัก จนทำให้น้ำในอ่างบนเขาน้ำเต็มปริไปด้วยพลังแห่งอุทกธาร ซ่อนนี้แหละที่ข้าพเจ้ายังเฝ้ากังวลใจ

(เสียงลมพายุพัดแรงดังมา ทุกคนแหงนหน้ามองดูท้องฟ้า ครู่หนึ่งทหารตองอูผู้หนึ่งวิ่งเข้ามารายงาน)

ทหารตองอู -

ข้าแต่ท่านแม่ทัพ ลมพายุที่พัดกระโชกมาเมื่อครู่ ได้พัดเอาธงชัยมยุรชุกชาติลอยจากเสาปลิวไปแล้วครับ

มังฉงาย -

ธงปลิวไปทางไหน

ทหารตองอุ -

ปลิวไปทางเมืองแปรครับ

(มังจายนั่งคิดแล้วนั่งลงอย่างหน้าไม่สู้ดี สิ้นศีรษะน้อย ๆ)

เนงมา -

ธงชัยมยุรชูปลิวเข้าแปร หมายความว่าอีกไม่กี่วันกองทัพก็จะยกเข้าเมืองแปรตามไป
เป็นกลางดีแท้ ๆ

สีอ่อง -

ไซโย...เราชนะแน่ ๆ ฮะ ๆ ๆ (หันมาดูมังจายแล้วทุกคนหยุด มองดูด้วยความ
สงสัย)

จาเลงกะโบ -

กลางที่ว่านั้น ท่านแม่ทัพคงเห็นเป็นอย่างอื่น

มังจาย -

จาเลงกะโบที่ท่านเห็นเป็นอย่างไร

- ร้องเพลงปลายพื่อนม่าน -

จาเลงกะโบ -

ลมกระโชก โบกแรง แสดงว่า
น้ำจะเอ่อท่วมอ่าง อย่างมากมี
จะคิดโดยเรื่องกลาง ก็ข้างดี
เหมือนบอกฤกษ์ เบิกชัย มิให้ข้อ

จะพัดพา ห่าฝน หล่นที่นี้
สมดังที่ พวกเรา ฝึาคอยรอ
ด้วยเห็นที่ ตองอุ ดูเป็นต่อ
เพราะทัพก็ จะเคลื่อนตาม ไปกำชัย

- ร้องเพลงมอญเร็ว -

มังจาย -

ข้าพเจ้า เห็นว่า กลับนำหวั่น
ต้องหยั่งผล ยลเหตุ สังเกตไว้
ทางลมพัด จากทะเล เร่สู่มัง
นี้พัดจาก แผ่นดินใหญ่ ไปชลธาร

การศึกนั้น เชื่อลาง อย่างไม่ได้
ให้ต้องใน ศึกสู้ ฤดูแล
ฝนจะหลัง สู่สุธา มหาศาล
ฝนจะผ่าน เราไป ไม่เหมือนปอง

เนงบา -
นายท่านจะไปแน่ใจเช่นนั้นได้อย่างไร

มังฉงาย -
ถ้าพูดโดยหยังเหตุและผลแล้ว ถึงฤดูกาลเช่นนี้ฝนจะต้องตก ลมที่พัดพามยุรอุช
ไปสู่เมืองแปรนั้น หากเป็นทิศทางตรงกันข้าม ข้าพเจ้าจะดีใจเป็นที่สุด เพราะนั่นหมายความว่า
ว่าฝนจากทะเลจะพัดมาสู่เราอย่างท่วมท้น สมความปรารถนา แต่นี่พัดไปสู่เมืองแปร
โดยทิศทางลมย่อมหมายความว่า ลมพายุจะพาฝนพัดข้ามหัวเราไปสู่ท้องมหาสมุทรจนสิ้น
กลยุทธ์ซึ่งข้าพเจ้าคาดหมายอาจจบหายไปจนสิ้น

สีอ่อง -
แล้วเรื่องข้างกลางร้ายลางดีเล่า ท่านแม่ทัพไม่เชื่อบ้างเลยเชียวหรือ

มังฉงาย -
พระมหาเถรชัตติยาจารย์เจ้าวัดกุโสดอ สั่งสอนกลศาสตร์แก่ข้าพเจ้า ก็มีเคยกล่าวให้
เชื่อถือในเรื่องลาง หากแต่ให้กำหนดเอาเหตุผลเป็นที่ตั้ง ข้าพเจ้าหวังผลจากฟ้าก็เพราะรู้เหตุ
แห่งฤดูกาล แลก็หวังผลจากฤดูกาลก็เพราะรู้ว่าถึงวันตฤดู ฝนจะต้องตก หาได้เชื่อ
ในเรื่องเวทมนตร์จนเรียกฝนจากฟ้ามาได้ดอก

(ทหารตองอุอีกคนหนึ่งถือหนังสือเข้ามามอบให้มังฉงาย)

ทหารตองอุ -
ข้าแต่ท่านแม่ทัพ มีม้าเร็วว่ามาจากภูเขา ขอให้ข้าพเจ้ารับนำหนังสือนี้มามอบให้
(มังฉงายรับหนังสือแล้วคลี่อ่าน)

- เปิดเสียงตะคะฉี่ -

“ข้าพเจ้าตะคะฉี่ ขอส่งความมาถึงท่านแม่ทัพในฐานะครูกับศิษย์ หากได้มีจิตจัก
ได้ให้คำปรึกษาแก่มังฉงายผู้เป็นนายทัพไม่ อันความวิตกในอกของข้าพเจ้า หากจะยกเอา
เข้าเทียบด้วยความกังวลของมังฉงายแล้ว ก็เห็นว่าน่าจะมีผิดแผกแตกต่างกัน ฉะนั้น
ในฐานะเป็นครูผู้เฒ่า จึงขอบอกเล่ามาสู่ ว่าอันการใดไม่สำเร็จด้วยปัญญามนุษย์ การนั้น
อาจสำเร็จได้โดยอำนาจเทพยดาเหมือนเมื่อครั้งเมงกะยินโย สถาปนารุงตองอุ ขณะยกพล

ออกราวี่เขตแคว้นแดนไกลเคียงครั้งกระโน้น ลูต่าบลหนึ่งเป็นที่ดอนกันดารด้วยน้ำบริสุทธิ์
ครั้งนั้นทหารหิวกระหายเพียงจะสิ้นแรง หากแต่มีสิ่งลึกลับมหาเกรงูไศดอในปัจจุบัน เสนอให้
เมงกะยีนโยทำพิธีขอฝน โดยเสี่ยงเอาบุญบารมีที่จะได้ครองตองอูเป็นที่ตั้ง ครั้งนั้นเป็นเพียง
เดือนห้าหาใช่เดือนเจ็ดไม่ เมงกะยีนโยตั้งสัตย์อธิษฐานในเพลากลางวัน พอมิทันได้ถึงคำ
ฝนก็ตกกระหน่ำมาเป็นที่น่าสมถวิล พลไพร่ได้ดื่มกินกันเป็นปกติ มาถึงปัจจุบันนี้ดี การ
ก็จะย้ายคล้ายกันกับครั้งกระโน้น ข้าพเจ้าจึงขอบอกแจ้งมาสู่ หากว่าหลานท่านจะทดลอง
ดูบ้าง ก็หาได้เสียหายอย่างไรไม่ว่า"

- ร้องเพลงทวย -

มังฉาย -

สดับคำ ครูเฒ่า เล่าเป็นนัย
ทุกหนทาง ทั้งหมด ควรทดลอง
จะเกิดผล หรือไม่ อย่างไรบ้าง
ดีกว่านั่ง ทดท้อ รอวันตาย

นั่งรำลึก ตรึกไตร ใคร่สนอง
ตามท่านอง ผู้เฒ่า เล่าบรรยาย
ก็ไม่เห็น เป็นทาง ช่างเสียหาย
ถึงอย่างไร ไม่สาย จนเกินการ

มังฉาย -

เนงบา สีส่อง ข้าพเจ้าจะทดลองฟังเทพยดา ตามคำแนะนำของครูตะคะญี่ ช่วยไป
บอกให้เขาจัดเครื่องพิธีมาเดี๋ยวนี้เถอะ

เนงบา -

สบาย นายท่าน เอ๊ย ใส้สีส่องไปกับกู (สองคนเข้าโรงไป แล้วพาทหารยกศาล
เพียงตาออกมาตั้ง)

มังฉาย -

ขอเชิญจาเลงกะโบที่ท่าน กับเนงบาและสีส่อง จงมาร่วมกันตั้งสัตยาธิษฐานกับ
ข้าพเจ้าด้วยเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการมอญ -

(มังฉายจุดธูปเทียนบูชาเครื่องบัตพลี จาเลงกะโบ เนงบา สีส่องนั่งพนมมือ จากนั้น
มังฉายมานั่งลงหน้าเครื่องบัตพลี)

- ร้องเพลงกลางพม่าใหญ่ -

มังฉงาย -

ข้าพเจ้า เหาบุญ บารมี
ประกอบด้วย พระบรม โพธิ์สมภาร
บุญเทวา ผู้รักษา เสวตฉัตร
มาเกื้อหนุน ข้าพเจ้า เอาหัวใจ

แห่งตะเบง- ชะเวตี้ มหาศาล
และบุญญา ธิการ เป็นหลักชัย
ตองอุรัฐ- สี่มา ถิ่นอาศัย
อุทิศไว้ แก่แผ่นดิน จินตนา

- ร้องเพลงมะตะแบ -

มังฉงาย -

อำนาจ เทวา ทิวสารทิศ
พระวรุณ อุทกราช นาถเทวา
ให้น้ำฝน หล่นหลั่ง กระจ่างมา
จนท่วมท้น ล้ำคลอง และท้องธาร

อันทรงฤทธิ์ ทรงอำนาจ ฉกาจกล้า
ผู้รักษา สายฝน ดลบันดาล
จงแสนหนัก ลักหน้า มหาศาล
สมมโน ปณิธาน ให้ทันใด

- ปี่พาทย์ทำเพลงรวมมอญ -

(เปิดเสียงฟ้าร้องแสดงว่าฝนจะตก ทุกคนมองหน้ากันอย่างดีใจ แล้วก้มลงกราบ
ที่หน้าเครื่องบัตพลี จากนั้นทุกคนชวนกันเข้าโรง ทหารตองอุออกเก็บเครื่องบัตพลี)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกราวมอญ -

(การแสดงการยกทัพฝ่ายเมืองแปร เริ่มแต่คนธง พลแปร ๕ คู่ เมฆฮลาแง มองออน
รานอง พระเจ้าแปร ตามลำดับ เมื่อพระเจ้าแปรตรวจพลแล้ว มองออนไปใส่ช้างพลาย
หลายพิมานออกมาถวาย)

- ร้องเพลงไตลวด -

พระเจ้าแปร -

นระบตี ทรงพลาย ทลายพิมาน
รานอง อุปราช ขาดิชาญชัย
ฝ่ายเมง- ฮลาแง เป็นแม่กอง
พร้อมหมู่ รามัญ ชาญคักดา

งามตระหง่าน เลิศพลั้ง ทั้งสูงใหญ่
ทรงช้างเรียง เคียงใกล้ พระพี่ยา
คุมมอง พลสรรพ เป็นทัพหน้า
ขับเคลื่อน โยธา คลาไคล

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(พระเจ้าแปรเคลื่อนพลวนรอบเวที มังฉงายทรงช้างคู่กับจาเลงกะโบ พร้อมพลพม่า
เมืองตองอุออกประจันหน้า)

- ชัยเสภามอญ -

ทัพทั้งสอง -

สองทัพ คับคั่ง ตั้งประจัน
ต่างให้หยุด พหล พลไกร

ต่างกลัน ต่างกล้า หาน้อยไม่
ตั้งทัพ รับไว้ มิได้ช้า

- ร้องเพลงขว้างดาบ -

มังฉงาย -

ขุนวัง มังฉงาย ถวายบังคม
ประนมกร กราบทูล มูลิกา
จนได้ชม บารมี ผู้มีคุณ
ที่จริงจิต คิดพรั่น หวั่นใจคอ

องค์บรม นระบดี ศรีสง่า
วาสนา ข้าพเจ้า สู้เฝ้ารอ
นับเป็นบุญใหญ่ยิ่ง จริงเจียวหนอ
แต่ระยอ ก็มีได้ เพราะใจชาย

- ร้องเพลงมอญเรื่องก่อน ๑ -

พระเจ้าแปร -

พระเจ้าแปร แลมอง จ้องตะลึง
เคยร่วมรัก ร่วมซิด สนิทกาย
ไม่เคยฝัน เลยว่า ต้องมาพบ
พระอึ้งอัน หวั่นหวาด ไม่อาจหัก

รำลึกถึง ความหลัง ใจยังหาย
เคยคิดหวัง มังฉงาย หมายถึงรัก
ในที่รบ รักแยก ถึงแตกหัก
ทรงผินพักตร์ รับสุวรรณ- กิงคาร

- ร้องเพลงมอญเรื่องก่อน ๓ -

พระเจ้าแปร -

หลังลง ตรงพื้น พระธรรณี
ขอเดชะ กุศลกรรม เคยทำทาน
ยังจะได้ ครองเขต เสวตฉัตร
จุงศัตรุ ผู้ทำ ให้ล่าเคิญ

นระบดี คำรัส อธิษฐาน
ทั้งบุญญา อธิการ อันบำเพ็ญ
ยังมีถึง ซึ่งวิบัติ เคืองขัดเขิญ
มีอันเป็น เห็นตระหนก ประจักษ์ตา

- ชัยเสภามอญ -

มังฉงาย -

มังฉงาย หยิบทัก- ชิโถมท
หลังลงพื้น ธรรณี มีวาจา
ขอจงผู้ คู่ยุท- ธัตดี
ได้มีชื่อ ลือชัช ในสงคราม

ประคองยก เคารพ จบเกศา
บุญแห่งข้า จะเป็นใหญ่ ในทุกาม
ดวงฤดี หวั่นไหว ให้ฉลาดขาม
ทุกเขตคาม ยำเียง เกรงบารมี

- ร้องเพลงมอญจับช้าง -

พระเจ้าแปร, มังฉงาย -

แล้วต่าง ไล่ช้าง ที่นั่งทรง
สงคราม งามสง่า ในราวี่มุ่งตรง สู่ยุทธ- ธนัดดี
ท่วงที ประชิต ติดพัน

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(พระเจ้าแปรพระบตี กับมังฉงายเข้ากระทำยุทธหัตถีกันครั้งหนึ่ง)

- เปิดเสียงกัมปนาทและเสียงน้ำไหลอย่างดัง -

(เสียงร้องตะโกนจากในโรง (ผ่านไมโครโฟนหลาย ๆ คนทั้งหญิงและชาย) ว่า
"เมืองแปรน้ำท่วมกำแพงพังหมดแล้ว ข้าศึกเข้าเมืองได้แล้ว พวกเรากลับเข้าเมืองเร็ว")(งานองไล่ช้างเข้ากันพระเจ้าแปร พลากร้องว่า ถอยทัพกลับเข้าเมืองก่อนเกิดพระเจ้าที่
เมงฮลาแ่งตั้งทัพกันทัพหลวงไว้ พระเจ้าแปรถอยช้างกลับ มังฉงายหยุดช้างรอไว้ ปล่อยให้
พระเจ้าแปรกลับเข้าเมือง เมงฮลาแ่งออกขวางหน้า)

- ร้องเพลงเงินปงหลัง -

เมงฮลาแ่ง -

ฮะเฮ้ย ชุนวัง มังฉงาย
จะอยู่บน คอช้าง เสียทั้งวัน
แม่นกล้าจริง ตัวมึง อย่าพึ่งช้าง
ตัวต่อตัว ต่อสู้ ให้รู้ดีมึงกลัวตาย ลิ่นชื่อ หรือไรนั้น
ไม่ลงมา โรมรัน กับกูนี้
จงลงมา ช้างล่าง อย่าถอยหนี
ใครจะมี คักดา ไปกว่าใคร

- ชับเสกามอญ -

จาเลงกะโบ -

จาเลงกะโบ ลงจากช้าง ออกขวางหน้า
ทั้งยศศักดิ์ สมัยิ่ง ทุกสิ่งไปแล้วร้องว่า กูนั้น ทหารใหญ่
จะชิงชัย กับเจ้า จงเข้ามา

(มังฉงายลงจากช้างแล้วสั่งให้ทหารรับช้างเข้าโรงไป)

มังฉงาย -

จาเลงกะโบ ทำไมท่านจึงยังอยู่ที่นี้ ท่านลืมน้ำที่เสียแล้วหรือ

จาเลงกะโบ -

ขอข้าพเจ้าได้เอาหัวโขนโยนโยนผู้นี้ก่อนเถอะ

มังฉงาย -

ไม่ได้ ท่านต้องรีบไปทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รีบไปเร็ว โขนเถื่อนผู้นี้ เอาไว้
หน้าที่ข้าพเจ้าเอง ท่านรีบไปเถอะ

จาเลงกะโบ -

มังฉงาย ระวังตัวด้วยนะ (จาเลงกะโบคุมพลเข้าโรงไป)

- ร้องเพลงพม่าแคน -

มังฉงาย -

ไอ้เชลย โขนโยน ไอ้ลีนคิด	วันก่อน รอดชีวิต บุญหนักหนา
วันนี้แล้ว หัวมึง ซึ่งแบกมา	จะถูกกูด หลุดป่า อย่าทำทนาย
กูจับได้ ไม่ฆ่า คิดปรานี	แทนที่ จะรู้คุณ กลับสูญสลาย
สัญชาติเหล่า เผ่าทมิฬ ลิ่นละอวย	มึงจตาย เสียเถิด ไอ้เนรคุณ

- ร้องเพลงเร็วมอญ -

เมงฮลาแง -

ฮลาแง ได้ฟัง มังฉงาย	คิดถึงน้อง ที่ตาย ยิ่งเคืองชุ่น
แคนคั่ง หัวงเล่น ให้เป็นจุน	ขยับหอก ออกหมุน ทางงุ่นวาย

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนแดง -

(เมงฮลาแง ตรงเข้ารบกับมังฉงายด้วยเพลงหอก ครู่หนึ่งเมงฮลาแงเสียท่า มังฉงาย
ตีด้วยด้ามหอกจนหอกหลุดมือ แล้วถีบเมงฮลาแงกระเด็นไป ทหารแปรส่งดาบให้เมง-
ฮลาแง เมงฮลาแงถือดาบออกรบ มังฉงายโยนหอกให้ทหารแล้วรับเอาดาบมารบกับ
เมงฮลาแง ในการรบช่วงสุดท้ายมังฉงายเสียท่าบ้าง ถูกเมงฮลาแงโจมตีและถีบล้มลง
เมงฮลาแงเอาดาบจี้คอมังฉงาย)

เมงฮลาแง -

ชะ ๆ ๆ นี้หรือ ฝีมือดาบไอ้ชุ่นวังมังฉงาย กูรอเวลานี้นานแล้ว เอ็งจำเมงกงแง
น้องชายของกูได้ไหม จนปานนี้แล้วดวงวิญญาณเขายังวนเวียนอยู่ เพราะรอเอาหัวของเจ้า
ไปเป็นเครื่องเซ่น กูจะเอาหัวมึงเดี๋ยวนี้แหละ ตายเสียเถอะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่วมอัญ -

(เมงฮลาแงเงือดาบจะตัดคอมังงาย มังงายใช้เท้าเตะขาเมงฮลาแงล้มลง แล้วแย่งดาบแทงเมงฮลาแงถึงแก่ความตาย ทหารแปรที่อยู่หนีแตกตื่นเข้าโรง)

มังงาย -

เฮ้า พวกเรารีบตามข้าพเจ้าเข้าเมือง อ้อ...เอาศพเมงฮลาแงไปด้วย

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังงายนำพลเข้าโรง พลตองอูแบกศพเมงฮลาแงเข้าไปด้วย)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเห่ -

(ทหารตองอู ๖ คนคลานออก ชุนวัง ตองห่วนญี่ จิสะเบง ออกนั่งตามที่ตะเบงชะเวตี้เสด็จออก)

- ร้องเพลงพม่าเห่ -

ตะเบงชะเวตี้ -

องค์ตะเบง- ชะเวตี้ ศรีสถาน	เสด็จออก ว่าขาน การทั้งหลาย
พร้อมอำมาตย์ น้อยใหญ่ ทั้งไพร่นาย	น้อมถวาย วันทนีย์ ชูลีกร

- ร้องเพลงพม่าไชยา -

ตะเบงชะเวตี้ -

มองดูหน้า ชุนนาง สิ้นทั้งหลาย	พลอยคิดถึง มังงาย ไม่หยุดหย่อน
มิได้ข่าว เหตุการณ์ เรื่องราญรอน	พระภุชช รุ่งงาน รำคาญใจ
ครั้นจะออก โอบอุทรวิธ ดำรัสถาม	คิดถึงความ เคยเคือง เป็นเรื่องใหญ่
แม้จักคลาย วายแค้น แน่นหทัย	ไม่เอ่ยออก บอกใคร ให้แจ้งการ

- ชับเสกามอญ -

ชุนวัง -

ครานั้น ท่านทะ- กะยอดิน	เห็นพระปิ่น ธาณี ศรีสถาน
ไร้ธุระ ประสาธน์ ราชโองการ	ถวายบังคม ทูลสาร ภูบตี
ข้าพเจ้า มีข่าว เล่าแถลง	ม้าเร็วแจ้ง จากแปร แต่วานนี้
ยังมีกล้า กราบทูล มูลคดี	รอดูที ดูท่า มากกว่าวัน

ตะเบงซะเวตี้ -

ข่าวจากเมืองแปร ข่าวดีหรือข่าวร้าย

ขุนวัง -

(อีกอ๊กลั้งเล) ถ้าจะว่าโดยส่วนรวมแล้วเป็นข่าวดี แต่สำหรับข้าพเจ้าแล้วเกรงจะเป็น
เรื่องร้าย เลยรอกอยู่ยังมิได้กราบทูล

ตะเบงซะเวตี้ -

เรื่องดี เรื่องร้าย ขุนวังท่านพูดจาวกวนจริง ร้ายยังไฉ

ขุนวัง -

คือเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับมังงาย

ตะเบงซะเวตี้ -

(ลูกขึ้นยืน) มังงาย ทำไม มังงายเป็นอะไรไป บอกมาเดี๋ยวนี้ละขุนวัง

- ร้องเพลงพม่ากราย -

ขุนวัง -

ข่าวจากแปร ส่งมา ว่าบัดนี้
และยึดครอง เวียงวัง สิ้นทั้งนั้น
แม้แต่องค์ ราชะ ระเบิด
ทัพตองอู จู่จับ เอาตัวไว้

ทัพตองอู เข้าตี ได้เขตชั้น
ได้สมใจ หมายถึง ทุกอย่างไป
ก็ไม่อาจ หลบหนี หนีไปได้
เรามีชัย จริงจัง ดังวาจา

- ร้องเพลงตันโยตี้ -

ตะเบงซะเวตี้ -

เพลงพระองค์ ทรงพระสรวล ส่ำรวลลัน
ร่วมแม่นม กับเรา แต่เยาว์มา
แล้วรู้สึก ระลึกองค์ ทรงระงับ
ได้ตรวจสอบ ข่าวบ้าง หรืออย่างไร

เห็นใหม่นั้น มังงาย พี่ชายข้า
จะไม่กล้า ไม่กลั่น ได้ฉันท
ถามส่ำทับ จริงจัง ดังขานไซ
เราจะใคร รู้แจ้ง แห่งคดี

ตะเบงซะเวตี้ -

ท่านขุนวัง ข่าวที่ว่ำนี ท่านได้ตรวจตราถูกต้องดีแล้วหรือ

ขุนวัง - ได้ตรวจสอบแน่นอนแล้วพระเจ้าค่ะ ดวงตราในใบบอกก็เป็นตราประจำตัวแม่ทัพอย่าง

ถูกต้อง

ตะเบงชเวตี้ -

แล้วท่านได้รับใบบอกแต่เมื่อใด

ขุนวัง -

ตั้งแต่ตอนค่ำวันวานพระเจ้าค่ะ

ตะเบงชเวตี้ -

เหลวไหล แล้วทำไมเพิ่งมาบอกบัดเดี๋ยวนี้ ให้เขาไปรบทัพจับศึก มีทุกขมีสุขอะไร
น่าจะรีบบอกเล่า จะได้ช่วยดูแลเขา แล้วนี่ขุนวังท่านยังไม่ได้บอกใครเลยหรือ

ขุนวัง -

ยังพระเจ้าค่ะ คิดว่าน่าจะกราบทูลให้ทรงทราบก่อนใคร ๆ

ตะเบงชเวตี้ -

ดีแล้ว ข้าพเจ้าขอบคุณพ่อท่านมาก เออ แล้วท่านมหาเถรก็ยังไม่รู้สินี

ขุนวัง -

ยังไม่ทราบพะยะค่ะ

ตะเบงชเวตี้ -

ดีแล้ว ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าต้องรีบไปหาพระอาจารย์ (ลุกขึ้นแล้วคิดได้) แต่เอ...ท่าน
จะว่างหรือเปล่าก็ไม่รู้ เรายังงี้เถอะขุนวังพ่อท่าน ช่วยให้คนไปนิมนต์พระมหาเถรด้วยว่า
ตอนค่ำ ๆ วันนี้ขอนิมนต์เข้าวัง มีข่าวสำคัญจะแจ้ง อย่าลืมนะนิมนต์ท่านชัตติยาจารย์
มาให้ได้ อ้อ แล้วท่านพ่อขุนวัง ข้าพเจ้าก็ขอเชิญด้วยนะ คำ ๆ วันนี้พบกัน

- ร้องเพลงม่านมวย -

ตะเบงชเวตี้ -

แสนชื่นชม สมใจ ให้กระหิ่ม
ยี่มระรื่น ชื่นชม อารมณ์ดี

พระพักตร์พริ้ม อิ่มเอม เกษมศรี
เสด็จไป จากที่ พระโรงชัย

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงขะเวตีเสด็จขึ้น พวกขุนนางอำมาตย์ถวายนั่งกรมแล้วต่างเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(พระมหาเถรกุโสดออกนั่งเตียง พร้อมลูกศิษย์)

- ร้องเพลงโปียงกั๋งเหลียง ๒ คำ แล้วร้องพม่าทงเล ๒ คำ -

มหาเถร -

เจ้าครู กุโสดอ หลวงพ่อเด่น
อยู่ภูมี เบิกบาน สำราญใจ
สั่งสอน วิชา สารพัด
อภิวินา ชาญเชี่ยวชาญ กันเชี่ยวชาญ

มหาเถร ทรงศักดิ์ สำนักใหญ่
เรียกลูกศิษย์ น้อยใหญ่ ให้ออกมา
ทั้งฝึกหัด ลงเลข เสกคาถา
ป้องกัน ศาสตร์รา สารพัน

(เจรจาติดตลกตามสมควร เจ๊กหนอมเข้ามาบอกหลวงพ่อบว่า จิตใจไม่สบาย มาบวชเรียนอยู่เป็นเดือนแล้วเห็นจะเอาดีทางพระไม่ได้ ผ้าเหลืองมันร้อนคิดถึงเมียเก่า ซึ่งขณะนี้ข่าวว่าอพยพไปอยู่หงสาวดี อยากจะขอสึก จะไปตามหาเมียเก่าที่หงสาวดี หลวงพ่อก็นอนญาติ มีคนมาเรียก มีดอกออกไปดู เขาไปฎีกามาให้ ว่ามีหนังสือจากในวังส่งมา มหาเถรเปิดอ่านดูก็รู้ว่า เป็นหมายนิมนต์ให้เข้าไปวัง นึกสงสัยว่าเรื่องอะไร จึงจับยามดู)

- ร้องเพลงพม่ากลองยาว -

มหาเถร -

มหาเถร เจนจบ ครบตำรับ
ก็รู้แจ้ง แห่งคติ ที่สำคัญ
ครั้นคู่ต่อ ก็แจ้ง แห่งเหตุการณ์
ต้องระกำ ลำบาก ยุ่งยากใจ

ค่อยนิ่งนับ จับยาม ตามหมายมัน
ว่าจะเด็ด ศิษย์นั้น มีโชคชัย
ว่าเคราะห์ยัง รั้งความ หาผ่านไม่
ต้องเหนียวรั้ง ยั้งไว้ ให้ทันการ

(มหาเถรบ่นว่า เออ จะเด็ดเอ๊ย ดวงเอ็งหนอเคราะห์กรรมไม่มีที่สิ้นสุด ความวุ่นวายความควายก็เข้ามาแทน ให้ต้องลำบากยากแค้นต่อไปอีกไม่จบไม่สิ้น กูจะช่วยเหลือตัวเองได้ อีกไหมหนอ แล้วหลวงพ่อบสั่งมีดและอวนว่า คำวันนี้จะเข้าเฝ้า อยู่ทางนี้ให้เตรียมไตรจีวร และเครื่องอัฐบริขารชุดหนึ่งไว้ให้พร้อม)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มหาเถรและลูกศิษย์พากันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเมินเล็ง -

(นางกำนัลออกจัดเครื่องเฮมโอบโกชนา นันทวดีพระมเหสีออกตรวจตรา)

- ร้องเพลงเมินเล็ง -

นันทวดี -

พระนางนันทวดี ศรีสวัสดิ์	ควบคุมจัด โภชนา กระจายอาหาร
ใจพะวัง กังขา พระภูบาล	มีรู้ทรง คิดอ่าน ประการใด
ให้เที่ยวตาม ถามหา คณาญาติ	มาเสวย ร่วมอาสน์ ให้จงได้
ไม่เคยเป็น เช่นว่า มาแต่ไร	ให้หลากแหลก แปลกใจ พันทวิ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

นันทวดี -

เอ้า แรงมือกันเข้าหน่อยเถอะ ไกลเวลาเสด็จแล้ว วันนี้จะดีชั่วอย่างไรก็ไม่รู้
(กันทิมากับแม่นมเลาซ้อออก นันทวดีเข้าไปต้อนรับ ไหว้แม่นมแล้วเชิญให้นั่ง กันทิม
ไหว้นันทวดีแล้วไปนั่งข้างแม่นม)

นันทวดี -

เชิญแม่นมตามสบายเกิดเจ้าคะ กันทิมมาช่วยดูแลแม่นมแทนข้าพเจ้าด้วยนะ ข้าพเจ้า
จะขอไปดูแลทางโน้นก่อน

(ตะลະแม่จันทรากับตองสาออก นันทวดีเข้าไปต้อนรับและเชิญประทับเช่นเดียวกัน
จันทราไหว้แม่นมแล้วเข้าซักถามนันทวดี)

- ร้องเพลงพม่านิส -

จันทรา -

วันนี้ มีอะไร ที่ในวัง	จึงรับสั่ง ให้หา มาที่นี้
ข้าพเจ้า นึกพรั่น หวั่นฤติ	องค์ตะเบง- ชะเวดี เป็นอย่างไร

นันทวดี -

ข้าพเจ้าเองก็ยังไม่ทราบเพคะ อยู่ ๆ ก็รับสั่งให้ตาม ทั้งพระพี่นาง ทั้งแม่นม อ้อ...
รวมทั้งพระมหาเทวีด้วย ให้มาพร้อมกันที่นี้

จันทร์หา -

ทรงมีเรื่องเคืองพระทัยอะไรหรือเปล่า

นันทวดี -

คงไม่มีหอรอกเพคะ เท่าที่สังเกต ดูน้ำพระทัยจะดีกว่าปรกติเสียซ้ำ ข้าพเจ้าเองก็สงสัยอยู่ อ้อ...นั่นพระมหาเทวีเสด็จแล้ว

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(พระมหาเทวี กับนางกำนัล ๒ คนออก ทุกคนถวายบังคม)

- ร้องเพลงพม่าเกษม -

พระมหาเทวี -

มั่งตรา ให้หา แม่มานี่
ดูเร่งร่ำ หลากหลาก นำแปลกใจ

ไม่รู้มี พระธูระ เป็นไฉน
หรือขัดเคือง เรื่องใด ในวันนี้

จันทร์หา -

ลูกกับพระมเหสีและแม่นมเลาซี ก็แปลกใจอยู่ทั้งนั้นแหละเพคะเสด็จแม่ อยู่ ๗ ก็ถูกตามมาเร่งด่วนทั้งนั้น

พระมหาเทวี -

ใครไปทำเรื่องอะไรให้ทรงขัดเคืองอีกกระมัง

นันทวดี -

ไม่มีนะเพคะ เสด็จออกขุนนางตั้งแต่เช้า เสด็จกลับมาตำหนัก ก็ดูมีพระพักตร์สดชื่น แล้วก็รับสั่งให้หาคนนั้นคนนี้มารวมกันที่นี่ จะเรียบเคียงซักถามอย่างไรก็ไม่รับสั่ง

(เสียงร้องจากในโรงว่า "ตะเบงชะเวตี้เสด็จแล้ว")

- ปี่พาทย์ทำเพลงกระต่ายเต้น -

(ตะเบงชะเวตี้ ออก ขุนวังตามเสด็จ พร้อมด้วยทหารองครักษ์ ๔ คน)

- ร้องเพลงพม่าช่วยมอง -

ตะเบงชะเวตี้ -

พระเดินยิ้ม พริ้มเพรา เข้าตำหนัก
เข้าเคารพ วันทา มหาเทวี
ประทับนั่ง กลางหมู่ ประยูรญาติ
พระพักตร์ชื่น รื่นรมย์ สมอุรา

เห็นพร้อมพริก ทักทาย มเหสี
ทั้งแม่นม เล่าสี พี่จันทรา
ผิดประหลาด กว่า เป็น เห็นทัวหน้า
สนทนา ไพเราะ เพราะเหลือใจ

ตะเบงชะเวตี้ -

เสด็จแม่พะยะคะ วันนี้อลงพระองค์สวยเหลือเกิน ถ้าจะเป็นชุดใหม่ ใครจัดถวาย
หรือพะยะคะ

พระมหาเทวี -

(ลั้งเลสงสัย) จ๊ะ มังตรา ก็ไม่ใหม่หนักหรอก แม่ใส่มาหลายเดือนแล้ว

ตะเบงชะเวตี้ -

ยังงั้นหรือพะยะคะ ตายจริงลูกก็ไม่ทันสังเกต นันทวดี ทำไมไม่ดูแลจัดหาเครื่อง
ทรงใหม่ ๆ ถวายเสด็จแม่ล่ะจ๊ะ

นันทวดี -

เพคะ กำลังให้นายช่างจัดทำเป็นพิเศษอยู่แล้วเพคะ (หันไปสบตากับพระมหาเทวี
อย่างสงสัย)

ตะเบงชะเวตี้ -

อ้อ...แม่นมล่ะคะ ชาวว่าสบายดีแล้ว ไหน...ขอมังตราดูหน้าใกล้ ๆ หน่อยซีคะ
(เข้าไปกอด) อู๊ย จริงแหละ สดชื่นแจ่มใส เอาละต่อแต่นี้เป็นพันทุกข์พันโศกแล้ว

เล่าสี -

เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่แม่นมยิ่งแล้วเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

เออ...แล้วทำไมให้แม่นมนั่งตรงนี้ล่ะ มานี้ มานี้ (โอบกอดพาตัวไปนั่งเคียงอัน
เป็นที่มหาเถร) มานั่งเสียตรงนี้เถิดนะคะ

นั่นทวดี -

หม่อมจันแจ่งว่า วันนี้ให้นิมนต์พระมหาเถรมาด้วย

ตะเบงชะเวตี้ -

ไซ้ ๆ ก็จะเป็นไรไปเล่าพระน้องนาง ท่านชัตติยาจารย์มา นิมนต์ให้นั่งเสียบที่
ก็ได้ที่นั่งา ศิษย์กับครูนั่งด้วยกันจะเป็นไร (หันไปเห็นตะละแม่จันทรา) อ้อ...พี่จันทรา
วันนี้ดูหน้าตาสดชื่นเหลือประมาณ เมื่อคืนฝันต้อะไรบ้างหรือเปล่า เล่าให้น้องฟังบ้างซีพี่

จันทรา -

ก็ปรกติดีดอกน้องมังตรา ว่าแต่ว่า วันนี้น้องมังตราทรมมีธุระอะไร....

ตะเบงชะเวตี้ -

มีแน่ มีแน่ ๆ ชาวดีสำหรับทุกคนเสียด้วย (หันไปเห็นกันทิมา) เอ...แม่นาง
คนนี้หรือที่ชื่อกันทิมาบุตรตะละคะญีครูดาบ

กันทิมา -

(ถวายบังคม) ถวายบังคมเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

น้องสาวจาเลงกะโบ ทหารเสือของข้าพเจ้าไซ้ใหม่

กันทิมา -

เพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

อ้อ...ข้าพเจ้าว่า ฝีมือดาบของเจ้ายิ่งกว่าชาย รูปร่างหน้าตาก็สวยมิใช่เล่น

นั่นทวดี -

ทุลกระหม่อมเพคะ เชิญประทับเสวยเถิดเพคะ

(ตะเบงชะเวตี้เดินไปประทับ แล้วนึกได้)

ตะเบงชะเวตี้ -

เออ แล้วนี่พระมหาเถรชตติยาจารย์ยังไม่มาหรือ ใครไปนิมนต์ละท่านพ่อขุนวัง

ขุนวัง -

ข้าพเจ้าให้คนที่วางใจได้ไปนิมนต์ และได้รับคำตอบว่า ท่านมหาเถรจะมาตามกำหนดพะยะค่ะ

ตะเบงชะเวตี้ -

แน่นะ

(มหาเถรออก)

มหาเถร -

แน่ ของแท้ดั้งเดิม เรียกปู้ปอบ มาปู้ปอบ รับได้ทุกแห่ง

(ตะเบงชะเวตี้เชิญมหาเถรให้นั่งร่วมอาสน์ มหาเถรลงเสงสัย แต่ก็ทำเขย่งลงร่วมอาสน์ มังตราทรุดพระองค์ลงนั่งกับพื้น ทุกคนเลยต้องลงจากเตียงหมด)

มหาเถร -

เอ...วันนี้ดูมันยุ่ง ๆ พิกุล มันไม่เคยยั้งนี่ แม้แต่ที่นั่งก็ชักจะขวั๊กไขว่ เอายั้งจัดใหม่เถอะ เอ้า...แม่นมเลาซีไปนั่งเสียทางฝ่ายที่มหญิงโน่น เออ...แล้วอาตมามาที่นั่งเสียที่นี่ มหาบพิตรก็ประทับเสียที่นั่น มันก็สิ้นเรื่อง เอ...มันไม่น่ามีปัญหาอะไร

(ทุกคนปฏิบัติตามคำมหาเถร)

ตะเบงชะเวตี้ -

ท่านพ่อขุนวัง ทำไมไม่ให้ใครจัดน้ำท่ามาถวายพระมหาเถรเล่า

มหาเถร -

ไม่ต้อง ไม่ต้อง ประเดี้ยวท้องเสีย อาตมาต้องฉันทน้ำชา น้ำทำฉันไม่ได้ ว่าแต่ว่ามีพระธรรมาอะไรที่รับสั่งมาเถอะ

- ร้องเพลงกงจา -

ตะเบงซะเวตี้ -

ข้าพเจ้า ทราบข่าว เล่ามาสู่
 ถ้วนทุกสิ่ง สมหวัง ดังหทัย
 อันขุนพล มังจาย ผู้นำทัพ
 จะต้องส่ง แผ่นทอง จากตองอู

ว่ากองทัพ ตองอู ดีแปรได้
 ขอแถลง แจ้งให้ ได้รับรู้
 นั้นเนื่องนับ ความดี มีมากอยู่
 ไปสู่ มังจาย ดังใจปอง

ตะเบงซะเวตี้ -

ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี และชื่นชมให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้เป็นปฐมก่อน ส่วน
 ประชากรนั้น ก็จะมีประกาศให้ทราบทั่วกันจนทั่วหน้า ก็บจะให้จัดงานฉลองชัยอันได้
 มาทั้งเจ็ดคืนเจ็ดวัน แลเฉพาะจะเดิเด้นั้นแต่กิจการศึกด้วยกลยุทธ์เป็นที่มหัศจรรย์ ดำเนิน
 สงครามโดยมิได้หวังเอาแต่ชัยชนะเป็นใหญ่ หากแต่หยั่งรู้และตรงไตร่ ถือมิให้เสียชีวิต
 ไพร่พลเป็นสำคัญ สมควรแล้วที่จะเดิเด้นั้นเป็นเชษฐภคินีอันร่วมแ่มนมกันมากกับข้าพเจ้า
 ผู้ตะเบงซะเวตี้ ก็สมควรยิ่งแล้วที่เป็นศิษย์เอกแห่งสำนักกุโสดอมาด้วยกัน ผู้หนึ่งนั้น
 ที่ควรจะยินดีเป็นที่ยิ่ง คือมหาเถรกุโสดอ

มหาเถร -

อาตมภาพก็จะขอรับความภูมิใจไว้แต่เพียงส่วน ส่วนอีกแก่นั้นเห็นสมควรแก่พระมหา
 บารมี แลสมควรแก่แ่มนมเล่าซึ่งผู้เป็นมารดา เออ...เมื่อได้แปรไว้ในอุ้งพระหัตถ์ สมพระราชา
 ปราบปรามเช่นนี้แล้ว มหาบพิตรยังจะทรงมีพระราชดำริประการใด

- ร้องเพลงสองไม้มอญ -

ตะเบงซะเวตี้ -

ข้าพเจ้า จะจารึก สุพรรณบัฏ
 นามสมญา กล้าเก่ง บุเรงนอง
 และให้ถือ อาญาสิทธิ์ เป็นนิจไป
 เสมอเจ้า ตองอู ผู้ร่ำบาญ

แบบกษัตริย์ ผึ่งปลุก ให้ถูกต้อง
 ตามทำนอง แต่งตั้ง ครั้งบูรณ
 มีอำนาจ ยิ่งใหญ่ แสนไพศาล
 ตลอดย่าน แวันแคว้น แดนพุกาม

- ร้องเพลงเงี้ยว -

มหาเถร -

มหาเถร พังตรี พินิจนึก
ว่าซึ่งจะ พูนเพิ่ม เอลิมนาม
แต่อันซึ่ง จะให้ อาญาสิทธิ์
ควรรั้งรอ ต่อเพลลา ช้างหน้าไป

ด้วยหยั่งลึก เรื่องราว จึ่งกล่าวห้าม
ไม่ห้ามปราม งามล้ำ น้ำพระทัย
เทียมมหา บพิตร ควรคิดใคร่
ด้วยยังไม่ เร่งด่วน ควรแก่การ

ตะเบงชะเวตี้ -

(เริ่มไม่พอใจ) ข้อที่ข้าพเจ้าตัดสินใจ และบอกเล่าแก่มหาเถรนั้น ก็เพราะเห็นแน่ว่า
มันว่าพระคุณเจ้าเป็นทั้งครูและบิดาของพี่จะเด็ด จึงได้เล่าโดยตรง หาได้ระแวงว่า จะคิด
อย่างมีความเกียดกันแก่แม่ทัพมังงชายไม่

มหาเถร -

มหาบพิตรพระราชสมภารเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าทักทวนนี้ได้ไตร่ตรองโดยเหตุผลดอก พระ-
ราชอาญาสิทธิ์อันจะเด็ดรับไปจากพระหัตถ์แล้วนั้น ก็ชอบแล้วด้วยประเพณี หากไม่มี
คัมหัวคัมเกล้าไปแล้ว ที่ไหนมันจะทำการได้อย่างกล้าหาญ จนสามารถตีเอาเมืองแปร
มาถวายแทบพระบาทได้จะนี้ เรื่องที่ว่าอาตมภาพเกียดกันจะเด็ดนั้น ขออย่าได้ทรง
กังวลเลย พระองค์คงจะไม่มีคนดีใช้สอยดอก หากข้าพเจ้าไม่เกียดกันมันไว้เป็นหลายครั้ง
จะให้พูดใหม่ละ

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้ามังตรา ตะเบงชะเวตี้ ใครจะเจริญรอยสมเด็จพระราชาบิดา ชูปลีงข้าพห
ผู้ทำการอาสาแผ่นดินให้ถึงขนาด ทั้งจะเด็ดนั้นเล่าก็เหมือนญาติ อย่างว่าแต่เพียงเป็น
สหายร่วมสำนักและศิษย์ร่วมครูเลย จะเด็ดยังเป็นพี่น้องร่วมพระเต้า ข้าพเจ้าจึงอยากจะ
แต่งตั้งนับเนื่องเข้าเป็นราชวงศ์ จะได้ดำรงอยู่ในหมู่ประยูรญาติ ในเมื่อพระมหาเถรเห็น
เป็นอย่างอื่นแล้วดังนี้ ข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ

มหาเถร -

ก็ตามแต่น้ำพระทัยเกิด จะเด็ดมันก็เคยลั่นวาจาเป็นสัตย์ไว้แล้ว ว่ามันถือพระองค์
เป็นเจ้าของชีวิต จะโปรดลิขิตสิ่งใดให้ ก็สุดแต่เจ้าชีวิตเกิด ข้าพเจ้าหาขัดไม่ ที่อาตมภาพ
ทูลนั้นไซ้ว่าจะไม่เห็นด้วยพระราชดำริ แต่จะเด็ดสัมน้อยแดนไกล ทั้งจิตทั้งใจมันก็ไกลร่าง
จึงอยากให้มันเดินทางกลับมาก่อน เมื่อจะทรงรับร้อนตามพระราชหฤทัยก็เชิญเกิด จะ
มอบอำนาจยิ่งใหญ่ให้แก่มันถึงขนาดบั่นหัวข้าพเจ้าได้ ก็จะขออวยชัยด้วยใจที่ซื่อตรง

- ร้องเพลงพม่ากำชับ -

ตะเบงชเวตี้ -

ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้า มอบขุนวัง
เป็นตัวแทน เราให้ ไปจัดการ
ประกอบด้วย สุพรรณบัฏ จัดแต่งตั้ง
มอบแก่มือ มังฉงาย ยอดขุนพล

ยกไปยัง เมืองแปร ราชฐาน
อัญเชิญเอา ราชสาร อันมงคล
จารึกนาม ตามดั่ง อนุสนธิ์
พร้อมเครื่องต้น เครื่องทรง จัดส่งไป

ตะเบงชเวตี้ -

สุพรรณบัฏนั้น ให้จารึกนามมังฉงาย ว่าบุเรงนองทะกะยอদিনนรธา

มหาเถร -

ดำรงอาญาสิทธิ์จอมทัพตองอูโดยสมบูรณ์

ตะเบงชเวตี้ -

ถูกต้องแล้ว พระมหาเถร ชัดเจนดีมาก ข้าพเจ้าขอขอบคุณ เข้าใจแล้วไซ้ใหม่
ท่านพ่อขุนวัง

ขุนวัง -

พะยะค่ะ (ถวายเป็นบังคมแล้วคลานออกไป)

ตะเบงชเวตี้ -

อ้อ ความในราชสารนั้น ให้ประกาศไปด้วย ว่าให้ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็นเชษฐภคินา
แห่งตะเบงชเวตี้ ดีไหมเสด็จแม่

พระมหาเทวี -

ดีแล้วลูก สมควรแล้ว

มหาเถร -

เฮ้ย...ทะกะยอদিন วงเล็บไปด้วยว่า ว่าที่พี่เขย

ตะเบงชเวตี้ -

เฮอ...จริงแหละ คงไม่ขัดข้องนะพี่จันทรา (จันทราเหนียมอาย)

นันทวดี -

นันทวดีเห็นด้วยเพคะ ทูลกระหม่อม

ตะเบงชะเวตี้ -

ท่านขุนวัง ถ้าเช่นนั้นแจ้งไปให้ชัดเลยว่า จะเด็ดคันทองอุเม่ไค จะประกอบกร
อภิเษกด้วยพระพี่นางผู้ขัตติยนารีทันทีทันใด ดีไหมพะยะคะเสด็จแม่

พระมหาเทวี -

ดีแล้วลูก

ตะเบงชะเวตี้ -

น้องนางนันทวดีละ

นันทวดี -

ดีมากเพคะ

มหาเถร -

เฮ้ยขุนวัง วงเล็บไปด้วย ถึงกลางวันแต่งกลางวัน ถึงกลางคืนแต่งกลางคืน ดีไหม
แม่นมเลาซี

ตะเบงชะเวตี้ -

ดี ดีมาก พระมหาเถร ไซ้ไหมคะ แม่นม

(ขุนวังถวายเป็นบังคมแล้วคลานออกไป)

ตะเบงชะเวตี้ -

อ้อ...พ่อท่าน ฝากอีกนิดเถอะ ช่วยจัดเครื่องมือทองคำวิเศษส่งไปด้วยสำหรับหนึ่ง
ข้าพเจ้ามอบให้แก่พี่จะเด็ด

ขุนวัง -

พะยะคะ (คลานออกไป)

มหาเถร -

อ้อ...ขุนวัง ข้าพเจ้าฝากอีกนิดเถอะ ช่วยจัดเครื่องม้าหนักหนึ่งสำหรับ และเครื่อง
ม้าเงินอีกสามสำหรับส่งไป ข้าพเจ้าฝากไปให้แก่ครูตะคะฎี จาเลงกะโบ สีอ่อง และ
เนงบา ในพระนามแห่งตะเบงชะเวตี้ ดีไหมกันทีมา

ตะเบงชะเวตี้ -

ดี ๆ ดีแล้ว ข้าพเจ้ากำลังจะส่งอยู่พอดีเชียย เอาตามนั้นนะท่านพ่อ

ขุนวัง -

พะยะคะ ข้าพเจ้าจะจัดการตามพระราชโองการให้เรียบร้อย (คลานออกไป)

มหาเถร -

อ้อ...ขุนวัง อีกนิดเถอะ ก่อนที่ท่านจะเดินทางไปแปร ช่วยแวะไปหาอาตมาที่วัด
สักนิดเถอะ ข้าพเจ้าก็มีของสำคัญจะฝากไปให้จะเด็ดมัน

(ขุนวังรับคำแล้วถวายบังคมลุกขึ้นเดินเข้าโรง)

ตะเบงชะเวตี้ -

เสร็จธุระแล้ว เราเข้าไปข้างในกันเถอะ เสด็จแม่ พี่จันทรา แม่ผมด้วยนะคะ อ้อ...
ทุกคนนั่นแหละ วันนี้ข้าพเจ้าสุขใจแท้ จะขอเลี้ยงดูให้อิ่มหน้าเชียย

มหาเถร -

เปลี่ยนเป็นมือเข้าได้ไหม มหาบพิตร ถ้าไม่ได้ อาตมาถวายพระพรลาละนะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ผู้แสดงทุกคนต่างพากันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงตะละแม่ศรีท่อน ๑ -

(มั่งงายเดินออกนั่ง จาเลงกะโบ เนงบา สีอ่อง เดินออกมาหา)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(จาเลงกะโบกับมังฉงายเดินเข้าโรง)

- เสียงพิณบรรเลงเพลง -

(มังฉงายกับจาเลงกะโบค่อย ๆ ย่องออก)

มังฉงาย -

เสียงพิณ (นึ่งฟัง) แต่ทำไมไม่มีมือตะละแม่จึงอ่อนล้าหนัก หรือว่า....กุสุมา ตะละแม่
กุสุมา ข้าพเจ้ากลับมาแล้ว
(เสียงพิณหยุด อเทตยาถือพิณออกมา พอเห็นมังฉงายก็ทิ้งพิณ แล้ววิ่งเข้ามาทอด
มังฉงาย จาเลงกะโบหลบออกไป)

มังฉงาย -

อเทตยา กุสุมาไปไหน

อเทตยา -

(ละมือนอกอดมังฉงายอย่างไม่พอใจ) ท่านกอดร่างหนึ่ง แต่เรียกหาชื่อนางหนึ่ง มัน
ยุติธรรมแล้วหรือ

มังฉงาย -

อเทตยา ข้าพเจ้าขอโทษ แต่ได้โปรดเกิด บอกข้าพเจ้าหน่อยได้ไหม ว่าตะละแม่
กุสุมาอยู่ที่ไหน ทำไม พระหลานหลวงจึงมาอยู่ตำหนักนี้

อเทตยา -

(หัวเราะเยาะเย้ย) ฮะ ๆ นี่หรือขุนวังมังฉงาย แม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่แห่งตองอู สู้ตั้งใจ
หลายขุนเขาเพียงไผ่หาแก้วมณี เข้าตีเมืองแปรมิได้เห็นแก่ทุกข์ยาก มิใช่ไพร่พลจะยับ
ยิบฉิบหายไม่เคยจะไยดี ปรารถนาจะเอาให้ได้เพียงสิ่งเดียว คือราชธิดาเมืองแปร นำ
สมเพชยิ่งขึ้นนัก ท่านหาประจักษ์ไม่ดอกว่าสูญเปล่า

มังฉงาย -

สูญเปล่า แม่นางอเทตยา เจ้าหมายความว่าอะไร

- ร้องเพลงปลายท่าอิฐ -

อเทยยา -

จงดับความ แค้นคั่ง ขุนวังเอย
 แน่นอยากได้ กุสุมา ยอดนารี
 แล้วแจ้งแก่ องค์สกา- ระวุดพี
 จะเห็นหน้า พร้อมกัน อย่างครันครบ

จะเฉลย ให้แจ้ง ตำแหน่งที่
 จงมุ่งตรง หงสาวดี ที่จะพบ
 ให้ส่งศรี น้องสะใภ้ มาให้สพบ
 ทั้งประสบ สอพิณยา สามีนาง

มังฉงาย -

สอพิณยา สามีนาง เจ้าหมายความว่า สอพิณยาคือสามีของกุสุมา

อเทยยา -

ถูกต้อง ปานจะนี่คงจะตั้งห้องแล้วกระมัง

มังฉงาย -

ไม่จริง ไม่จริง (ขยำมือเข้าที่ไหล่อเทยยา) เจ้าโกหก

อเทยยา -

ปล่อยนะ ข้าพเจ้าเจ็บ (สะบัดหลุด) นี่หรือบุรุษอาชาไนย แม้แต่นางแก้วประจำ
 ใจเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ คิดอยู่แต่ว่ากุสุมานั้นรักท่าน ส่วนข้าพเจ้าอเทยยานั้น เป็นแต่เพียง
 เครื่องทอดลอง (ประนมมือหงนหน้ากล่าวจะฉาน) ขอเทพยดาฟ้าดิน จงเป็นพยานแห่งข้า
 หากอเทยยานี้พูดปิดต่อขุนวัง ก็ขอให้มือนั้นเป็นไปเถอะ (ร้องให้แล้ววิ่งหนีเข้าโรงไป)

มังฉงาย -

จาเลงกะโบ จาเลงกะโบอยู่ที่ไหน (จาเลงกะโบออกมา) นำข้าพเจ้าไปพบพระเจ้าแปร
 เตี้ยวันนี้ (จาเลงกะโบทำท่าสงสัย) พาไปเตี้ยวันนี้

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(จาเลงกะโบหันหลังกลับเข้าโรง มังฉงายเดินตามไปอย่างหุนหัน)

- ปี่พาทย์ทำเพลงตะนาวมอญ -

(พระเจ้าแปรนระบตีเดินออกอย่างซุ่มเส้าแต่ลำพัง)

- ร้องเพลงตะนาวมอญ -

พระเจ้าแปร -

อนิจจา ตัวกู ผู้หมคนบุญ
สารพัด ชัดสน สิ้นหนทาง
สิ้นยศ สิ้นศักดิ์ อัครฐาน
เหมือนจันทร์เพ็ญ เค้นแจ้ง แสงระยับ

ช่างเคื่องซุ่น ยากไร้ ไปต่างต่าง
ทุกสิ่งสร้าง ไว้ด้วยคุณ ก็สูญลับ
สิ้นเหล้ากอบ บรืวาร อันพร้อมสรรพ
มาสูญดับ เช่นหิ่งห้อย น่าน้อยใจ

(รานองเดินออกมาหาพระเจ้าแปร)

รานอง -

ข้าแต่พระเจ้าที่ โปรดทรงรับความโศกเศร้าด้วยเกิด ทรงรักษาพระสุขภาพให้มั่นคง
ไว้ก่อน ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็คงจะผันผอนลงเป็นลำดับ

พระเจ้าแปร -

รานองเอ๋ย วาสนาบารมีและบุญญาธิการแห่งข้าพเจ้านั้น สิ้นสุดลงแล้ว ข้าพเจ้าใคร่จะ
ตายเสียให้สูญดับ แม้ข้าพเจ้ายังคงชีวิตอยู่ สิ้นตาดูขึ้นครั่งไต่ตาก็จะเห็นแต่ใบหน้าพวก
ศัตรูกู่เยาะเย้ย ช้างโสดประสาธน์นั้นเล่าก็จะได้ยินแต่เสียงบรรพบุรุษ และชาวเมืองแปร
แซ่ซ้องสาปแช่ง

รานอง -

ข้าแต่พระเจ้าที่ ปราชญ์ยอมสรรเสริญคนสู้ที่รู้จักสู้ และเอาตัวรอดในยามควรรอด
เพื่ออยู่สู้ และโดยอุบถัย ปราชญ์ยอมตำหนิคนที่ฉลาดสู้โดยวิธีทำลายตนเอง

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า (เร็ว ๆ) -

(มั่งจงายเดินรีเข้ามายืนตรงหน้าพระเจ้าแปร)

- ร้องเพลงฉอตัน -

มั่งจงาย -

นระบตี เดี่ยวนี้ จงบอกข้า
เขาว่าท่าน รู้เห็น เป็นนอกใน
ถ้ามันจริง ดังคำ คนร่ำบอก
เสียงแรงเคย เชื่อมั่น ว่าท่านนี้

ตะละแม่ กุสุมา ไปอยู่ไหน
ยกให้ สอพินยา หงสาวดี
ไยย่อนยอก หลอกข้า น้าบดสี
เป็นคนมี สัจจะ ปฏิญาณ

- ร้องเพลงร่วมอัญ -

พระเจ้าแปร -

นระบตี ได้ฟัง มังงาย
เสียพระทัย นิ่งคิด อนิจจา

ดูโหดร้าย ชูข่ม คารมกล้า
นี่หรือคน ที่ข้า เคยปรานี

- ร้องเพลงมอญทำอิฐ -

พระเจ้าแปร -

แล้วค่อยข่ม อารมณ์พลาง ทางเอื้อนเอ่ย
ว่าอันเจ้า กุสุมา ยอดนารี
เมื่อมองเห็น พงศ์ประยูร ตระกูลสม
เจ้าจะมา กีดกัน ด้วยอันใด

เป็นคำเย้ย เยาะให้ ไม่นายหนี
คือบุตรี ของข้า ราชอาณาจักร
ควรนิยม ป้องปก ก็ยกให้
เจ้าเป็นใคร ดูเงา เจ้าให้ตี

มังงาย -

หุบปาก นี่หรือค่างษัตริย์มหาศาล เจรจาลับปลับเหมือนเด็กเลี้ยงโค กุสุมาเป็น
ธิดาแห่งพระองค์ก็จริงแล้ว แต่พระองค์หรือมิใช่ ที่เคยกล่าวคำมั่นไว้ว่า จะยอมยกพระราช
ธิดาเป็นสิทธิ์แก่ข้าพเจ้า

พระเจ้าแปร -

(ลูกชั้นยืนประจันหน้า) จะเด็ด กุสุมาเป็นลูกกษัตริย์ อูปมาราชสีห์ยอมปอง
แต่ถ้าแก้วสุรยกานต์ กีดตัวเจ้าเล่า ชาติกำเนิดเกิดมาแต่ถิ่นสถานอันใดจงก้มหน้าลงสู่
พื้นน้ำ แล้วพิจารณาดูเงาหัวตัวเองเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่วมอัญ -

(มังงายชกดาบอาญาสิทธิ์จะฟันพระเจ้าแปรนระบตี จาเลงกะโบยัดข้อมือไว้ พระเจ้า
แปรยืนนิ่งไม่หวั่นไหว รานองเข้ากั้นเอากายออกรับ สี่อ่องเข้ามารายงาน)

สี่อ่อง -

ข้าแต่ท่านแม่ทัพ บัดนี้ทัพตองอูโดยท่านขุนวังทะกะยอติพนรรธา อัญเชิญสุพรรณบัฏ
กับพระบรมราชโองการขององค์ตะเบงชเวตี้มาถึงแล้ว รออยู่ที่ท้องพระโรง ขอเชิญท่าน
แม่ทัพรีบไปน้อมรับในบัดนี้เถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มังฉงายจ้องหน้าพระเจ้าแปรอย่างเคียดแค้น สะบัดหน้าแล้วเดินไปพร้อมจาเลงกะโบ และสีอ่อง พระเจ้าแปรนระบดตีทวดพระองค์ลงด้วยความเสียพระทัย รานองเข้าประคองเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงปลายพม่ารำชวาน -

(จัดเครื่องราชูปโภคออกตั้ง พวกทหารตองอูคลานออกนั่งตามที่ ขุนวังพร้อมทหาร อัญเชิญพระบรมราชโองการออกนั่งเตียงใหญ่ มังฉงาย จาเลงกะโบ เนงบา สีอ่อง ออกทำความเคารพขุนวัง)

- ร้องเพลงปลายพม่ารำชวาน -

ขุนวัง -

ดูก่อน มังฉงาย หลานเรา	พระจอมเจ้า องค์ตะเบง- สะเวตี้
ให้อัญเชิญ สุพรรณบัฏ สวัสดิ์	พร้อมพระราช- วาที เอื่อนโองการ
ข้าพเจ้า เป็นผู้ แทนพระองค์	รับดำเนิน เชิญตรง มาส่งหลาน
ของง ศิโรราบ กัมกราบกราน	น้อมรับ พระราชทาน พระกรุณา

(มังฉงายและทหารทุกคนนั่งคุกเข่าถวายบังคม ๑ ครั้ง แล้วพนมมือฟัง ขุนวัง ทะกะยอ दिनหยิบพระราชโองการยื่นอ่าน)

- เทปเสียงตะเบงสะเวตี้ -

“ข้าพเจ้า มังตราตองอู ขออวยพรมายังจะเดิดนายทัพ แลทหารตองอูน้อยใหญ่ ในเมืองแปร ด้วยบัดนี้ประดาน้องพี่ในแคว้นเดิมของท่าน ต่างพากันมีงานระเจิงเล่นแสนสนุก ทั่วทุกบ้าน เพื่อฉลองความยินดีที่ชายตองอูผู้กล้าหาญ ได้ช่วยแก้เมืองแปร แลเฉพาะจะเดิด นั้น เฝด็จการศึกษาด้วยกลยุทธ์เป็นมหัศจรรย์ ดำเนินสงครามมิได้หวังเอาเพียงชัยชนะเป็น เรื่องใหญ่ หากหยั่งรู้ตรองไตร่ในอันมิให้เปลืองชีวิตข้าทหาร ความขื่อนี้บรรดาเสนาบดี ผู้ใหญ่ในสำนัก พระเจ้าตะเบงสะเวตี้เห็นชอบต้องกันว่า ควรจารึกนามจะเดิดในสมัญญา พระราชทานว่า “บุเรงนองทะกะยอ दिनนรธา” ไว้ในสุพรรณบัฏสืบไป กับให้มีอำนาจ อาญาสิทธิ์เสมอด้วย ขุนพลตองอูผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาด กับให้มีศักดิ์ร่วมในพระราชวงศ์ เสมอด้วยเชษฐภคินี อันบุเรงนองจัดการข้างเมืองแปรเสร็จสิ้นแล้ว วันใดคืนกลับไปสู่ เมืองตองอูก็จะจัดการอภิเษก ด้วยพระพี่นางตะละแม่จันทรา ให้ตั้งด้วยสัจจะอันเคย สัญญาไว้ ขอจงมีความสุขความเจริญสืบไปภายภาคหน้าเถิด”

(จะเด็ดและทุกคนถวายบังคมอีกครั้ง ชุนวังเข้ามาแสดงความยินดี แล้วดึงตัวขึ้นไปนั่งร่วมแท่น เนงบาคลานเข้ามาไหว้)

เนงบา -

ข้าแต่ท่านบุเรง อ้า...(หันไปถามสี่อ่อง) บุเรงอะไรวะ

สี่อ่อง -

บุเรงนอง ใ้โง่

เนงบา -

เออ...ข้าแต่ท่านแม่ทัพบุเรงนอง ข้าพเจ้ากับใ้สี่อ่องคาดการณ์ไว้แล้ว ว่าอย่างไรเสียวันนี้จะต้องมีข่าวดีควรแก่การฉลอง จึงได้จัดนักดนตรีฝีมือเลิศ มาขับกล่อมให้เป็นที่สำราญใจ ไม่ทราบว่าคุณจะอนุญาตหรือไม่

ชุนวัง -

เออดี ไปเอามาเลย แล้วใครช่วยไปจัดสุรามาดื่มอวยพรท่านชุนวังกันด้วย

(เนงบา สี่อ่องออกไปจัดการ เนงบาพานางหญิงคนหนึ่งถือพิณเดินเข้ามา แล้วสั่งให้ขับกล่อมไป สี่อ่องคุมทหารเอาสุราใส่จอกมารินเลี้ยงกัน)

- เสียงดัดพิณนำ ๑ เที้ยวแล้วร้อง -

- ร้องเพลงพม่าสุดคะเนิง -

หญิงดัดพิณ -

ใ้เสียงพิณ	วังเวง	บรรเลงขับ	ช่างหิววิ้วบ	รัญจวน	ชวนชวนหา
ถึงคนรัก	เคยรัก	ปักอุรา	แล้วกลับกลายเป็น	หายหน้า	แสนอาลัย
ยิ่งเสียงพิณ	สิ้นคราง	ยิ่งห่างเหิน	ยิ่งหมางเมิน	เดินหา	กลับมาใหม่
สายพิณขาด	รักขาด	พิณขาดไป	ช่างกระไร	พิณเพชฌฆาต	ขาดชีวิต

- ปี่พาทย์ทำร่วมอณู -

(มั่งฉายซึ่งนั่งฟังนั่งอยู่ ชักดาบลูกทะลิ่งตรงเข้าไปหาหญิงดัดพิณ)

มังฉงาย -

มึงเหยียเยาะกู ตายเสียเถอะ (เอาดาบฟันหญิงติดพินล้มลง แล้วเอาเท้ากระทืบพิน พร้อมกับตะโกนสุดเสียง) กุสุมา ไช้ กุสุมา (แล้วล้มสลบ จาเลงกะโบ เนงบา สืออ่อง เข้ารับจะเด็ดไว้ ขุนวังตกใจ)

ขุนวัง -

เกิดเรื่องอย่างนี้ขึ้นได้อย่างไร

จาเลงกะโบ -

ข้าแต่ขุนวังนายท่าน มังฉงายเหนื่อยมากและคิดมาก เคยมีอาการเช่นนี้มาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อรู้ข่าวตะเบงชะเวตี้แตกทัพ เราเลิกงานกันเพียงนี้เถอะ เนงบา สืออ่อง พามังฉงายไปเรือนพัก ส่วนพวกเราเข้าไปพักผ่อนกันได้ เอาศพนหญิงติดพินออกไปด้วย

- ปี่เดี่ยวเพลงโคกพม่า -

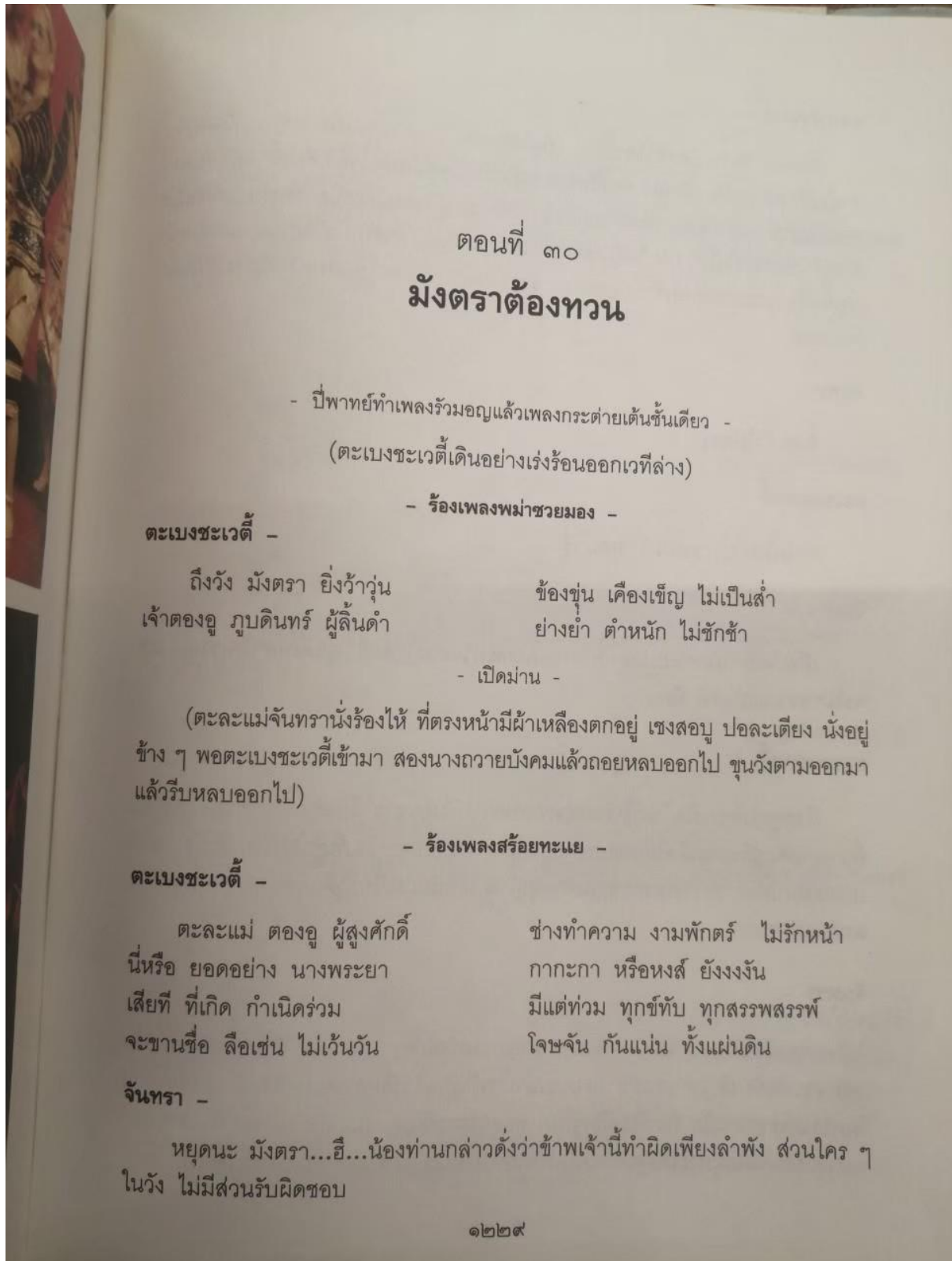
(ทุกคนกลับเข้าโรง)

- ปิดม่าน -

- จบตอนที่ ๑๗ -

ภาคผนวก ง

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะ 10 ทิศ ตอน 30 มังตราต้องทวน

ตะเบงชะเวตี้ -

ใครล่ะ ในวัง ใครสั่งใครสอน (นึกได้ถึงตัว) วานอย่างหนึ่ง กลับมาทำจนเกิน
วานไปอีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าเองก็อยากจะรู้ว่าปีศาจตนใดสิงใจถึงเพียงนี้ หรือจันทรา
ท่านเห็นว่าข้าพเจ้ามั่งตรา ถึงมีอาญาสิทธิ์เหนือคนทุกผู้ แต่จะได้เหนือกว่าท่านนั้นก็หาไม่ได้
ข้าพเจ้าเพียงวางใจให้วาน ไม่นึกเลยว่าจะเป็นเช่นใช้แมวให้หาไฟ เมื่อเกิดความงามหน้า
เช่นนี้แล้ว วานบอกข้าพเจ้าเหนื่อยเถอะว่าจะให้ทำอย่างไร จะให้แฝงหน้าไว้แห่งใดกันอีก
ตอบมาซี

จันทรา -

ข้าพเจ้าไม่ตอบ

ตะเบงชะเวตี้ -

ทำไมไม่ตอบ ตอบมา พุดมาซี

จันทรา -

เมื่อมั่งตราไม่ถามในเหตุผล ก่นแต่กำเรบในอาญาสิทธิ์ ลุแต่โทษจริตเช่นนี้ เรา
จะไม่ขอตอบแม้แต่คำน้อย

ตะเบงชะเวตี้ -

ก็จะพูดได้อย่างไร ในเมื่อคิดแต่จะกลบความอันอื้อฉาว เรื่องราวนั้นไซ้ข้าพเจ้าจะไม่รู้
พินางผู้รักอยู่ด้วยจะเด็ดไม่เคยถอยคอยแต่เวลา ชะรอยจะคุมแค้นข้าอยู่ด้วยกระมัง พอได้
โอกาสนิมนต์พระเข้าวังเพราะข้าพเจ้าอนุญาต เลยลืมนึกเชื่อชาติสกุลวงศ์ ยื้อยุดจูดจิวร
สงฆ์ยอมลงนรก

จันทรา -

เชิญเกิดมั่งตรา แม้ปากท่านจะสกรประกาศซ่อนจิต (ร้องไห้) ข้าพเจ้าจันทราก็ไม่
ขอคิดจะต่อคำ เชิญท่านกระทำเอาตามอำนาจที่เป็นเจ้าชีวิตคนตองอุเกิด มั่งตราทำความ
ไม่ควรแก่เราสถานใด (ยกมืออธิษฐาน) ขอดวงพระวิญญูณอันยิ่งใหญ่แห่งพระราชบิดา
มหาเมงกะยินโยผู้ประเสริฐบันดาลให้บังเกิดหายนะ แก่มั่งตราตะเบงชะเวตี้ด้วยเถิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

ตะเบงชะเวตี้ -

(ในโอด) เจ้าบังอาจสาปแช่งข้าหรือ จันทรา

(แม่นมเลาซีกับนันทวดีเข้ามา ต่างเข้าประคองตะละแม่จันทรา นันทวดีแยกไป
เอาพระทัยมังตรา มังตราสะบัดด้วยความโกรธ)

เลาซี -

พอลิ้นดำ ทำอะไรพี่หรือเพคะ ถึงกันแสงอย่างนี้

ตะเบงชะเวตี้ -

แม่จะมาถามอะไรข้าพเจ้า ทำไมไม่ถามลูกสาวคนโปรดเขาตุละแม่ ฮี ทำงานหน้า
อายทั่วฟ้าดินเช่นนี้ แม่ยังจะมาว่าข้าพเจ้าเป็นช่างผิดอีกหรือ

เลาซี -

ประเดี๋ยวก่อน ทูนหัวของนม นมก็ไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้นเพคะ (หันไปทาง
จันทรา) เรื่องราวเป็นอย่างไรมาอย่างไรกันเพคะทูนหัว เล่าให้นมฟังเถอะเพคะ

จันทรา -

(ร้องไห้) แม่นมขา ผู้ใดจะอาภัพเหมือนจันทราเห็นไม่มีแล้ว แต่เกิดมาก็หาได้
เคยเห็นความยุติธรรมไม่ นมขา...อย่าให้จันทรากล่าวไปมากกว่านี้เลย

เลาซี -

รับสั่งมาเถอะเพคะ มีอะไรในพระทัย เหตุผลเป็นอย่างไร นมเองก็อยากจะรู้ (จันทรา
ยังก้มหน้าร้องไห้)

นันทวดี -

(เข้ามาวอนปลอบด้วย) เจ้าพี่เพคะ ที่นี่แม้พระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ด้วย แต่ก็ล้วนเป็น
พระญาติทั้งสิ้น พระพี่นางทรงหยั่งผลอย่างไรหากมีรับสั่งแล้ว จะละลายเหตุได้หรือเพคะ

เลาซี -

รับสั่งเถอะเพคะ พระเจ้าอยู่หัวเองก็คงจะทรงอยากทราบ เล่าให้นมฟังซีเพคะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเบา ๗ -

จันทรา -

แม่นมชา มาตราว่าจันทราไม่มีได้ถือเพศเกิดเป็นหญิง อันเป็นสิ่งขวางกันไม่นิยมให้เป็น
คนครองคนแล้ว สิทธิในเมืองตองอูหรือจะมีสู่มือ นี่หากเพราะถือเอากำเนิดเป็นลูกหญิงดอก
สิทธิในเขตต์จริงตงแก่น้อง แต่สิทธิอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าจะรักและปกป้องตองอูบ้าง
มังตรามีอำนาจอย่างไรที่จะมาบังคับให้ข้าพเจ้ารักน้อยกว่าตนซึ่งเป็นพระเจ้าอยู่หัว

ตะเบงชเวตี้ -

ฟังนะแม่ ฟังลูกสาวคนโปรดของแม่เองเถอะ พุดจ่ากำกรม ข้าพเจ้ายกความ
หนึ่งถาม กลับกล่าวทวนใจไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งจันทรามีศักดิ์เป็นพี่ ไซ้ข้าพเจ้านี้จะล้ม
จะหลง ในเผ่าพงศ์ก็ได้ยกแล้วในที่อันสมควร บังอาจสักพระสร้างราศี แล้วสิ่งนี้มันเกี่ยว
อะไรกันกับข้อที่จะอ้างว่ารักตองอูไม่ยิ่งหย่อนกว่าข้าพเจ้า

จันทรา -

ทำไมจะไม่เกี่ยว ก็ใครละที่มาไหว้วานวิงวอนให้ข้าพเจ้าทำ

ตะเบงชเวตี้ -

หยุดนะจันทรา ข้าพเจ้าเคยขอเคยวานให้เจ้าสักพระอย่างนั้นหรือ

เลาซี -

ประเดี๋ยวก่อนเพคะ ทูนหัวทูนเกล้าของนมทั้งสอง โอย...นมงวยงไปสิ้นแล้ว (หันไป
ทางจันทรา) ทูลกระหม่อมแก้ว เมตตาเล่าขานให้นมแจ้งด้วยเถิดเพคะ

- ร้องเพลงเงินจาม -

จันทรา -

นมชา จันทรา รู้ว่าผิด
ที่ยอมบาป หยาบข้า ทำราศี
จะทนมอง ตองอู สูหายนะ
เกล้าสักพระ ก็เพราะ เห็นเหมาะใจ

และได้คิด ปลงตก นรกถิ่น
เพราะหวังให้ ธรณิน นี้อันภัย
ตกแก่มือ อังวะ ยอมไม่ได้
ที่จะได้ คนกู่ ตองอูเมือง

ตะเบงชะเวตี้ -

พูดมาก ปากปด มดเท็จ
 บิดเคียง เบี่ยงคล้าย ป้ายเคือง
 เอาแผ่นดิน ถิ่นตั้ง บังเหตุ
 เพราะเล่ห์ เสน่หา มานำชัก

- ร้องเพลงปทุมมालย์ -

กลเม็ด เทถ่าย ย้ายเรื่อง
 เพื่อลา ผ้าเหลือง เรื่องคนรัก
 เพียงสังเกต ก็ดู รู้ประจักษ์
 จึ่งเยื้องยัก หักหาญ ถึงปานนี้

จันทรา -

ก็สุดแต่มังตราท่านจะว่าจะคิดเถอะ ถึงจะเชื่อหรือมิเชื่อ จะฟังหรือมิฟัง ข้าพเจ้า
 จันทราขอเอ่ยปากไว้ต่อหน้า ขอเทพยดาอันอยู่ ณ ภูมิพิมาน จงประชุมพร้อมกัน
 เป็นพยานให้แก่ข้าว่า จันทราได้ล่วงแล้วซึ่งความผิดอันหนักสิ่งหนึ่ง แต่โดยจิตมิได้ฟัง
 มุ่งร้ายต่อพระพุทธานุภาพอันประเสริฐเลย ฉะนั้นแม้ข้าพเจ้าจะยอมสู่บาปกรรมอันหนัก
 แล้ว ก็ขออย่าให้มีเวรสืบไปภายภาคหน้า อีกสถานหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าหมายจะพาความเย็น
 เข้าสู่หมู่สงฆ์ทั้งหลายในเมืองตองอู มิให้ตกสู่อันตรายด้วยมือชาวอังวะข้าศึก การใดซึ่ง
 ข้าพเจ้านึกหมายมาด ขอจงสมมโนปรารถนาด้วยทุกประการ แม้ทวยหาญตองอูออกสู่
 ยุทธภูมิวันใด ขออย่าให้ทัพหงสาวดีหรืออังวะอาจรอหน้ากล้าปะทะต่อตีนับแต่บัดนี้ด้วยเถิด
 (ร้องไห้โฮ)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกระโปรงทองเบา ๆ -

(ตะเบงชะเวตี้ฟังพีนางอธิษฐานมั่นคงเช่นนั้นก็อ่อนลง ค่อยทรุดกายลงนั่งบนเตียง
 นิ่งวางบึ้งอยู่ จันทรายังคงชบหน้าร้องไห้ แม่นมเข้าประคองแล้ววางมือ ค่อยคลานเข้าไป
 หาทะเบงชะเวตี้ นันทวดีเข้าประคองตะละแม่แทน)

- ร้องเพลงกระโปรงทอง -

เลาซี -

พอลิ้นดำ ฟังคำ แม่นมบ้าง
 อันเหตุผล ดันปลาย ร้ายหรือดี
 แต่เยาว์มา พีนาง เป็นอย่างไร
 ซึ่งกล้าเสี่ยง บาปกรรม ทำพลาดพลั้ง

พระพีนาง ตั้งสัตย์ กล้าบัดสี
 สมควรที่ มังตรา จะรับฟัง
 จงครวญใคร่ ในงาม แต่ยามหลัง
 นำจะมี เบื้องหลัง จงซึ้งใจ

- ร้องเพลงปลายพม่าราชวาน -

ตะเบงชะเวตี้ -

มั่งตรา นิ่งนึ่ง ฟังแม่นม
จะเฝ้าซึก ทักตาม เอาความใน
ยิ่งเคียวเซญ เห็นว่า กลับตาลปัตร
สบตา เมียรัก เห็นพัคตรพริ้ง

ในอารมณม์ ยังโกรธ หาลดไม่
เกรงจันทรา ปราศรัย ไปตามจริง
จะกลับซัด ทอดตน จำหนนึ่ง
พระก็ยั้ง เตือดตาล จำคาญเคื่อง

ตะเบงชะเวตี้ -

ให้มันได้เช่นนี้สิน่า ไม่ว่าจะใครใครวใด ไม่ว่าจะใครทำชั่วทำผิด มีแต่คนคิดว่าข้าพเจ้า
นี้ดูวาม เกิดเรื่องงามหน้าถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังจะว่าผิดเพราะพลาด ชาตินี้ทั้งชาติข้าพเจ้า
คงจะลงโทษใครมิได้เพราะแม่

เลาซี -

โอ...พ่อลันด้า ทูนหัวทูนเกล้าของนม ข้าพเจ้ามิได้หมายลิกเช่นนั้นดอกเพคะ องค์
จันทราพี่น้องนั้น นมเลี้ยงแล้วก็รักเสมอด้วยทรวงอกและดวงใจ ส่วนมั่งตราเล่าแม้จะ
ถนอมแนบออกและหทัยมิได้แล้ว ด้วยสูงศักดิ์เกินวาสนา แต่นมก็รักและบูชาเสมอด้วย
ดวงตาและเศียรเกล้า ร่างและหทัยจะไร้เกล้าและดวงตาไปได้อย่างไรเล่าเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

แต่เรื่องนี้จะระงับกันเพียงนี้มิได้ คนผิดและรับผิดชอบจะต้องมี ข้าพเจ้าหายอมละไม่
เพราะคนไกลไม่รู้ข่าวแน่ชัด ก็จจะโจษจันกันสารพัดว่ากุลสตรีเชื้อพระวงศ์เมงกะยินโย
ไม่รักนวลสงวนศักดิ์ ประกอบบาปกรรมอันหนักแล้วไม่รับผิด

นันทวี -

(เข้าปลอบ) ทูลกระหม่อมแก้วเพคะ ครั้งนี้ก็ใช้ว่าพระพี่น้องมิได้รับผิดนะเพคะ แม่นม
ก็ขอแล้ว ว่าควรได้มีการสอบสวนกันให้ชัดก่อน

ตะเบงชะเวตี้ -

ก็แล้วเรื่องนี้อ้าวไปสู่ราษฎรนั้นละ เขาสอบเขาทานกันบ้างดอกหรือ ปานนี้มิแล้วลือ
กันจนออกนอกเมืองแล้วกระมัง

นันทวดี -

นันทวดีจะขอแต่ให้ทรงยับยั้งซึ่งพระเหตุที่ยกก่อนเกิดเพคะ ทรงตรากตรำด้วยราช-
สงครามมามากแล้ว เชิญเสด็จไปพักผ่อนเสียสักราตรี อยู่ทางนี้นันทวดีจะหาข้อมูลทูลถวาย

ตะเบงชะเวตี้ -

จะคิดเลี้ยงเบี่ยงบ่ายกันอย่างไร ก็สุดแต่หน้าใจเถอะ แต่ในเมื่อวังมันร้อนนัก ข้าพเจ้า
จะพักก็คงไม่สงบลงได้ ข้าพเจ้าจะไปอยู่เสียที่ป้อม เออ แล้วนี่ ทั้งขุนวัง ขุนเมืองราย
ไปอยู่เสียที่ไหนกันหมด

(ขุนวังและขุนเมืองราย ออกมาคนละข้าง)

ขุนวัง, ขุนเมืองราย -

(พร้อมกัน) อยู่นี้พระเจ้าค่ะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงชะเวตี้สับัดพัคตร้ออกมาหน้าม่านแดง ขุนวังกับขุนเมืองรายตามออกมา)

- ปี่ม่านเปลี่ยนเป็นฉาบวัดกุโสดอ -

(ตะเบงชะเวตี้เดินลงเวทีล่าง แล้วหยุดชะงักคล้ายคิดอะไรออก ครู่หนึ่งเดินกลับ
ขึ้นหน้าม่าน แดง ขุนวังส่งสัจกราบทูลถาม)

ขุนวัง -

จะเสด็จไปไหนพะยะค่ะ

ตะเบงชะเวตี้ -

มันอยู่ที่ไหน หา...มันอยู่ที่ไหน

ขุนวัง -

ใครหรือพะยะค่ะ

- ร้องเพลงพม่าแค้น -

ตะเบงชเวตี้ -

ข้าพเจ้า อยากรู้ มันอยู่ที่ไหน
จะหลบลิ้น หนีหน้า อาญาเมือง
ไปจิกหัว มันมา ดูหน้าหน่อย
มิใช่ถุง นุ่งแทน แล้วหรือไร

ไอ้จะเด็ด แสนกล คนตันเรื่อง
ใช้สตรี เป็นเครื่อง เปลื้องปลอดภัย
ไอ้คนถ้อย เดียวนี้ อยู่ที่ไหน
เราจะใคร่ ได้รู้ ดูหน้ามัน

ตะเบงชเวตี้ -

ไอ้จะเด็ด อยู่ที่ไหน ไปเอาตัวมันมา (ขุนวังกับขุนเมืองรายอีกอักมอหน้ากัน) ว่า
ยังงี้เล่า ข้าพเจ้าให้ไปนำตัวไอ้จะเด็ดมาเดี๋ยวนี้ ไม่ได้ยินกันดอกหรือ

ขุนวัง -

ขอเดชะ ขณะนี้จะเด็ดออกไปจากวังแล้วพระเจ้าค่ะ

ตะเบงชเวตี้ -

ก็ไปตามจับตัวมันมาซี เร็ว

เมืองราย -

ขอเดชะ ขณะนี้จะเด็ดถูกคุมตัวอยู่แล้ว โดยพระมหาเถรชัตติยาจารย์เจ้า พระเจ้าค่ะ

ตะเบงชเวตี้ -

(หยุดคิด) อ้อ...พระมหาเถรมารับตัวมันไปแล้วหรือ ฮี้...นี่ก็แสดงว่า ดีชั่วพระมหาเถร
ต้องรู้ต้องเห็นด้วยเป็นแน่ ดีละ จะได้รู้กัน (ออกเดิน)

ขุนวัง -

จะเสด็จไหนพะยะค่ะ

ตะเบงชเวตี้ -

ข้าพเจ้าจะไปวัดกุโสดอ

ขุนวัง -

(ตกใจ) ไปวัดกุโสดอ ตายละ อย่าเพิ่งเสด็จตอนนี้เลยพะยะค่ะ

ตะเบงซะเวตี้ -

ทำไมล่ะ

ขุนวัง -

เมื่อเข้ามาเอาตัวจะเดี๋ยวนั้น ท่านหลวงพ่อก็โกรธเกรี้ยวจนไม่มีใครเข้าหน้า ข้าพเจ้า
คิดว่า...อ้อ...

ตะเบงซะเวตี้ -

โกรธเกรี้ยว หรือ โกรธแกล้งกันแน่ ท่านกลัวก็เชิญกลับไปเถอะ ข้าพเจ้าจะไป
ตามลำพัง (เดินเข้าโรงไป)

เมืองราย -

ตายละ ท่านขุนวัง ทำยังไงดีล่ะ ประเดี๋ยวเถอะ ประเดี๋ยวได้เกิดเรื่องใหญ่ละ

ขุนวัง -

(ส่ายหน้า) ทางโน้นก็พิน ทางนี้ก็ไฟ พบกันเข้าไปยังไงประเดี๋ยวก็รู้หรือ (ออก
เดินไปทางตะเบงซะเวตี้)

เมืองราย -

แล้วท่านจะไปไหนนะ

ขุนวัง -

ก็ตามไปดูนะซี

เมืองราย -

ไปด้วยคน

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ขุนวังกับขุนเมืองรายเดินตามกันเข้าโรง)

- เปิดม่าน -

(มหาเศรษฐีกระซางจะเด็ดออกเวทีล่าง มีด อ้วนวิ่งตามมาอย่างตกใจ เห็นเหตุการณ์
จะไม่เข้าที่ รีบหลบออกไป)

- ร้องเพลงสมิงทองมอญ -

มหาเถร -

ไอ้กาลี๋ ชี้ข้า ปาราชิก
กุสละ สะสม พรหมจรรย์
เพราะเมตตา พามิ่ง มาพึ่งร่ม
มิ่งกลับมา เขี่ยบย่ำ ข้าทำลาย

ช่างเพลงพลิก หลายเล่ห์ ล้วนเห็น
ชั่วชีวิต เดือนปี ไม่มีคลาย
หวังจะป่ม ช่มโฉด ให้โหดหาย
พาฉิบหาย วัตวัง กระทั่งกู

มหาเถร -

โอ้...ไอ้จะเด็ด มิ่งทำให้กูเสียใจ ข้าใจมาจนเกินจำ กรรมของกูแท้ ๆ ที่ดูมิ่งผิด
คิด ๆ มันก็สมน้ำหน้า

บุเรงนอง -

(กราบลงที่เท้า) หลวงพ่อขอรับ ข้าพเจ้าขอสารภาพด้วยสัจจะว่า ข้าพเจ้าคิดกระทำการ
การครั้งนี้ด้วยเจตนาตน แต่ซึ่งจะลืมนพระคุณจนถึงกับคิดหลุนั้นหาไม่ได้ ขอซึ่งอยากลา
สิกขาโดยมุ่งใจไปอาสาศึก พระคุณเจ้าก็ยอมแจ่มแจ้งยอมเนืออยู่ อนึ่งความคิดซึ่งจะจาก
พระศาสนาไปสู่ศัตรู ก็ไซ้ว่าข้าพเจ้าจะคิดโดยมิได้ปรึกษาพระคุณเจ้า

มหาเถร -

ปรึกษา กู...ไอ้จะเด็ด นี่มิ่งกล้าถึงกับจะพากุลลงนรกด้วยเขี้ยวหรือ มิ่งปรึกษา
กูแต่เมื่อใด มิ่งขอเพียงแต่ให้กูนุญญาตรับนิมนต์เข้าวัง มิ่งว่าหวังแต่จะวอนให้ตะละแม่
จันทร์ทราช่วยผ่อนปรนให้มิ่งตรานะปรานี มิ่งบอกกูแต่เพียงนี้ไซ้ไหมไอ้จะเด็ด

บุเรงนอง -

ขอรับหลวงพ่อ ข้อนั้นเป็นความจริง แต่แรกข้าพเจ้าหวังแต่สิ่งเพียงนั้นอย่างแน่วแน่
ครั้งนั้นแคร่หามไประหว่างทาง เดชะจะได้สนองคุณแผ่นดินตองอยู่บ้าง ความคิดจึงผุดขึ้น
ในใจ ว่าข้าพเจ้านี้ถึงหม้อผ้าเหลืองต่อไปมันก็บวชแต่เพียงว่าง ส่วนใจนั้นมันกระเจิดกระเจิง
ไปแต่ในทางข้างตกรนรก บวชไปรั้งแต่จะเป็นราชาศึกปรกแก่พระศาสนา แม้พระคุณเจ้า
อันคุ่มเกศามาแต่น้อยก็จะพลอยรับอกุศลกรรมหายุติธรรมไม่ หลวงพ่อขอรับ (พูดกลักร้องให้
กราบลงที่เท้า) หากโทษภัยจะเกิดมี ครั้งนี้ขอให้ข้าพเจ้าได้รับกรรมแต่ลำพังเถิดขอรับ
พระคุณเจ้าอย่าได้เกี่ยวข้องด้วยเลย

- ร้องเพลงพม่าระทม -

บุเรงนอง -

วาสนา ช้าน้อย ถ้อยสกุล
เมื่อทำผิด จิตต่ำ นอกคำครุ
ถ้าเลือกได้ ขอตาย อยู่แทบเท้า
เผื่อชาติใหม่ ได้เกิด กำเนิดมา

เจ้าประคุณ บุญปลุก จึงถูกหลู่
จะขอสู้ สู้กรรม อโยน้าพา
จะได้เอา ไบบุญ ทูนเกศา
ได้พึ่งบุญ กรุณา และปราณี

มหาเถร -

(เริ่มใจอ่อน) ข้อที่มิ่งวานั้น กูรู้และกูก็เห็นใจ รับเอาเจ้าเข้ามาไว้ในร่มกาสาวพัสตร์
ข้าเองก็อดอดมาตั้งแต่ต้น แต่ไม่มีกเลยว่าจะมาทำตกลงกันได้ถึงเพียงนี้ ยังข้อที่กูเคืองแค้น
แสนละอาย คือข้อที่มิ่งทำอุบายลงได้แม้แต่ตะละแม่จันทรา

บุเรงนอง -

หามิได้นะขอรับหลวงพ่อก ข้าพเจ้ามิได้ทำตกลงล่อแต่อย่างใดต่อตะละแม่จันทรา

มหาเถร -

ยังจะทำใจแข็งปากกล้าอีกหรือไอ้จะเด็ด คนอย่างมิ่งนะกลเม็ดเชิงชั้นมันสุดใจ หาไม่
แล้วที่ไหนตะละแม่จะยอมตามความคิด

บุเรงนอง -

หลวงพ่อกขอรับ ขอพระคุณอย่าเข้าใจผิดถึงเพียงนั้น ข้อที่ตะละแม่ยอมกระทำตาม
ไม่บิดผัน จริงอยู่เหตุเพราะรัก แต่มิใช่ความรักในร่างแห่งข้าพเจ้าอันเป็นเศษธุลี ตะละแม่
ได้พิจารณาถ้วนถี่แล้วโดยรักแผ่นดินตองอุเป็นปฐม ความถนอมนิยมในราชวงศ์เมงกะ-
ยีนโยแห่งตนเป็นมัชฌิมา และความเป็นห่วงมั่งตราพระเจ้าอยู่หัวผู้นองนั้นเป็นเหตุปลาย
สามเหตุนี้แหละขอรับหลวงพ่อกที่ตะละแม่ผู้เสียดายพร้อมทั้งเกียรติและยศ ยื่นพระหัตถ์
มาเปลื้องปลดผ้าเหลืองจากกายข้าพเจ้าและสั่งเร่งเร้าให้ออกศึกสู้อังวะ

มหาเถร -

จริงอย่างนั้นหรือ

บุเรงนอง -

ขอรับหลวงพ่อก

มหาเถร -

มีใครรู้เห็นบ้าง นอกจากเจ้า

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าเองก็มีทันสังเกต ว่าขณะที่ตะละแม่ธิษฐานนั้น มีผู้ใดได้รู้และได้ยินบ้าง แต่ข้าพเจ้ามั่นใจว่า หากใครทักถามตะละแม่แล้ว จะต้องทรงยืนยันเช่นข้าพเจ้ากล่าว

- ร้องเพลงพม่าทุ่งเลท่อน ๒ -

มหาเถร -

มหาเถร ได้ฟัง นิ่งนิ่งนึก
ซึ่งเกิดเรื่อง เบื้องหลัง เหตุครั้งนี้
ข้อลับสน วนเวียน จะเปลี่ยนแปลง
คราแผ่นดิน ลื่นเรื่อง เคืองระคาง

ค่อยตริตริก ทบทวน เป็นถั่วถั่ว
จะกลับร้าย กลายดี เห็นมีทาง
มหาเถร เห็นแจ้ง แทงกระจ่าง
เรื่องต่างๆ บางเบา เห็นเข้าการ

(เสียงมีดเคาะประตูแล้วร้องเรียก "หลวงพ่อกับ ขอมมเข้าไปหน่อยได้ไหมครับ มีเรื่องสำคัญครับ" มหาเถรร้องอนุญาตให้เข้ามา มีดเข้ามากราบเรียนกระหืดกระหอบ)

มีด -

หลวงพ่อกับ ขอมมอีกแล้วละขอรับ พระเจ้าอยู่หัวกำลังเสด็จมาครับ

มหาเถร -

เอ็งรู้ได้ยังไง ใครบอกเอ็งวะ

มีด -

จริง ๆ ขอรับ พวกทหารหลวงล่วงหน้ามารักษาการณ์ ที่แรกผมนึกว่าเขาจะมาจับหลวงพ่อกับ ขอมมเขาบอกพระเจ้าอยู่หัวกำลังมาครับ ทำยังไงดีละขอรับ หลวงพ่อกับ ขอมม

มหาเถร -

จะต้องไปทำยังไง เอ็งก็ไปเปิดประตูเตรียมไว้ แล้วบอกพวกเด็กวัด พระลูกวัดทั้งหมดให้อยู่แต่ในห้อง ห้ามใครออกมา เว้นแต่กูจะเรียก ไปเร็ว

(มีดรับคำสั่งแล้วรีบออกไป บุเรงนองนั่งนิ่งไม่สะทกสะท้าน มหาเถรหันมาเห็น)

มหาเถร -

อ้าว...แล้วมึงจะมานั่งลอยหน้าอยู่ทำไม ใจจะเด็ด ไป หลบไปเสียก่อนซี

บุเรงนอง -

หลวงพ่อบุเรงนอง มังตราครั้งนี้ คงมาตามจับข้าพเจ้า หากไม่พบก็คงจะรุกราน
เอาแก่หลวงพ่อบุเรงนอง ขอให้ข้าพเจ้าได้อยู่เฝ้ารับโทษเกิดขอรบ

มหาเถร -

ก็ได้ ก็ดี ถ้ายังงั้นเอ็งอยู่ กูหนีเอง

บุเรงนอง -

โอ้ หลวงพ่อบุเรงนอง ทำไมต้องทำอย่างนั้นเล่าขอรบ

มหาเถร -

อ้าว...ก็เมื่อเจ้าจะอยู่สู้หน้าให้มังตราฆ่าเล่นแล้ว ข้าจะอยู่ที่ไหนทำไม ข้าก็ไปเตรียมตัว
ออกรบกับอั้งวะชีวะ

บุเรงนอง -

โอ้...หลวงพ่อบุเรงนอง เอาเถอะขอรบ เมื่อเจ้าพระคุณสั่งแล้ว ข้าพเจ้าก็จะปฏิบัติตาม ข้าพเจ้า
จะไปอยู่เสียในกุฎีก่อนขอรบ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองเดินเข้าโรง มหาเถรแก่งนั่งหน้าบึ้งอยู่ ตะเบงชะเวตี้ถือดาบเดินตึงตัง
เข้ามา พ้ออ้าปากจะพูด มหาเถรชิงคูก่อน)

มหาเถร -

หยุดอยู่ตรงนั้นนะมังตรา แล้ววางดาบเสียก่อน มิเช่นนั้นก็กลับไปเสีย

ตะเบงชะเวตี้ -

(อ้าปากจะเถียง) ข้าพเจ้ามาเพื่อ....

มหาเถร -

บอกให้หยุด...ที่นี่เป็นวัด มิใช่วัง ฉะนั้นท่านคือมังตราศิษย์แห่งสำนักกุโสดอ มิใช่
ตะเบงชะเวตี้ผู้ยิ่งใหญ่ในวัง

ตะเบงชะเวตี้ -

ชัตติยาจารย์เจ้า ทำไมจึง...

มหาเถร -

หยุดปากเดี๋ยวนี้ แล้วมั่งตราจงทำตามคำสั่ง หากยังเห็นและถือว่าอาตมาคือมั่งสินธุ
ครูแห่งมั่งตรา

ตะเบงชะเวตี้ -

(อีกอักและสงสัยด้วยไม่ว่าจะมาพบมหาเถรในลักษณะนี้ แล้วนั่งลงวางดาบยกมือ
ไหว้) ข้าพเจ้ามั่งตราขอหมัสการชัตติยาจารย์เจ้า... นาน้อยใจนัก วันนี้ที่อายุข้าพเจ้า
จะเข้าเรือนราหูกุมเสียเป็นแน่แล้ว ทั้งใจทั้งกายร้อนแต่ที่อื่น หวังจะมาพึ่งกุโสตออัน
เคยเย็นมาแต่ก่อนเล่า ชัตติยาจารย์เจ้าก็กลับเร่าร้อนเป็นตรีคุณ

มหาเถร -

มั่งตราท่านมาสู่พระผู้เฒ่า ซึ่งนับวันก็จะมีแต่ลาลดหมดความหมาย แม้จะสาย
ไปสักหน่อย แต่อาตมาก็ใคร่จะได้รู้เจตนา

- ร้องเพลงทวย -

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้า มาหา สาเหตุใด
หวังพึ่งบุญ คุณชัต- ตียาจารย์
แต่เยาว์วัย ได้เคย พึ่งพระองค์
มาวันนี้ น้อยจิต อนิจจา

พระคุณย่อม แจ่มใจ ทุกสิ่งสาร
ให้สมมาน หมายมุ่ง จึงตรงมา
ยังอบอุ้ม มุ่นใส่ ในเกศา
พระคุณเห็น มั่งตรา เป็นอื่นไป

มหาเถร -

ผู้ยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน ลื่นแล้วซึ่งแนวศักดิ์ศิษย์สำนักกุโสตอ อาตมานี้จะชั่วจะดีไม่ใ
พิทักษ์มั่งตราแต่น้อยอย่างไร แม้เติบโตใหญ่จนอยู่เหนือหัวก็มีเคยเอาใจเอาตัวออกห่าง ก็จริง
แล้วว่าเลี้ยวได้แต่ร่างอย่าหวังใจ พอยศศักดิ์เสริมเพิ่มยิ่งใหญ่ใจก็เติบโตตาม จนกระทั่ง
ทำความมัวหมองให้เกิดแก่อาตมา... ที่จะเด็ดพ้นจากเครื่องครองภิกษุ นั้น ใครเล่าเป็นต้น
ความคิด มั่งตราท่านนั่นแหละเป็นต้นเหตุ เพื่อให้จะเด็ดแยกร่างจากข้าพเจ้า จึงนิมนต์เอา
อาตมาไปเทศน์ถึงบนป้อมเพียงลำพัง แม้แม้มเลาซีก็บังคับสั่งให้ไปฟังธรรม มีหน้าข้าสมคบ

ด้วยพระพี่นางให้นิมนต์เอาเจ้าศิษย์ของอาตมาไปผลาญพราสมณเพศ ซึ่งมังตราก่อเหตุ
โดยสิ้นยาเกรงแก่มังสินธุโกไสตอนันท์ข้างเกิด แต่บัดนี้มันเกิดเป็นรอยแปดเปื้อนถึงพุทธ
อาณาจักรด้วยแล้ว ฉะนั้นหากจะห้ามมิให้ข้าพเจ้ากล่าวด้วยคำเคือง ท่านผู้ยิ่งใหญ่ใน
เมืองก็จงใช้อาณัติที่ปลดถอดมหาเถรผู้นี้เสียก่อน หรือจะบันรอนด้วยพระแสงอันมีอำนาจ
เหนือคนบนดินนั้นก็เชิญเถิด

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าแต่ขัตติยาจารย์เจ้า ซึ่งพระคุณกล่าวนี้ ประหนึ่งข้าพเจ้าได้ก่อแล้วซึ่งกรรมอันหนัก
มาตราว่าข้าพเจ้าจะมีได้รู้ได้ชี้เป็นใจ ให้ล่วงเลยถึงเพียงนั้น แต่จะปฏิเสธให้เป็นเหตุแห่งกรรม
ข้าพเจ้าก็กระทำมิได้ ด้วยวิสัยแห่งมังตราผู้นี้ แม้เป็นศิษย์ซึ่งแห่งพระคุณเจ้า แต่ก็มี
เคยทิ้งกอลเกล้าคนสำนักโกไสตอ จึงกล้าขอรับเอาความผิดใส่ร่างให้ปรากฏเป็นเยี่ยงอย่างไว้
ว่าข้าพเจ้ามังตราแม้ทรงบุญญายิ่งใหญ่ บรรลุได้ถึงอำนาจจักรพรรดิ แต่กับพระคุณเจ้า
วัดโกไสตอแล้ว มังตราผู้นี้ก็ศิษย์อยู่ได้อำนาจเสมอไป ดังนั้นหากเรื่องใดเห็นเป็นข้อ
หมิ่นแล้ว ขอขัตติยาจารย์เจ้าเมตตาอย่าให้ข้าพเจ้าผู้ศิษย์ตกนรกทั้งหายใจเลย เมื่อเห็นผิด
แล้วข้าพเจ้าก็จะรับเอาผิด ซึ่งว่าข้าพเจ้าเป็นตัวการจนจะเด็ดศิษย์รักแห่งพระคุณต้องสึกแล้ว
หากจะให้บวชเสียใหม่ก็คงจะได้กระมัง

มหาเถร -

แล้วเหตุที่อื้อดั่งทั้งวังทั้งวัดนั้นเล่า มังตราจะเอาสิ่งใดชำระล้าง

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้อนี้แหละเจ้าคะ ที่ข้าพเจ้าอุตส่าห์มาหาพระคุณเจ้า เพื่อจะเอาซึ่งข้อปรึกษา

มหาเถร -

มังตราเอ๋ย อันเหตุซึ่งจะเด็ดต้องเข้าสู่ร่มเงากาสาวพัสตร์นั้น พระองค์ก็แจ้งอยู่ แม้ขณะ
ผ้าเหลืองคลุมกาย ก็ไซ้ว่ามีศรัทธาปสาทะ พระราชาอาญาแห่งมังตราพระเจ้าอยู่หัวดอก
ที่ตรึงผ้าเหลืองให้คลุมร่าง เมื่อพี่นางมังตราเป็นผู้สึกหามันเช่นนี้ จะปรับเอาว่าความผิด
ตกแก่มันก็ดูจะไม่เป็นกลาง ในเมื่อมหาบพิตรก็แจ้งแล้วว่าคนอย่างจะเด็ด แม้ร่างห่ม
ผ้าเหลือง แต่ใจนั้นมันชุ่มเคืองอยู่แต่เรื่องศึกอองวะและหงสาวดี ยามนี้ต้องอุกี้เหลืออยู่
เพียงมหาบพิตร แม้จะพิชิตศัตรูพ่ายแต่ก็จะทรงเหนี่ยวพระวรกายเช่นที่เป็นอยู่ ได้ดาบได้ทวน

อีกเป็นคู่แล้วทำไมไม่ทรงใช้ อภัยเกิดอย่าว่าอาตมาภาทกล่าวเสียดแทงพระทัยเลย อันจะเด็ดผู้นี้ มหาบพิตรก็นิยมประโยชน์ในตัวมันอยู่หรือมิใช่ หากไม่แล้วที่ไหนจะทรงวางกลเพื่อผลลวงความคิดมันเล่า มังตราเอ๋ย หากยังเคารพพระผู้เฒ่าเช่นค้ำกล่าวแล้ว ของทรงเปลื้องขัตติยมานะ ในข้อที่จะทรงทำศึกแต่ลำพัง มิให้ใครดูแคลนออกเสียก่อน แล้วอาตมาก็คะเน ว่ามหาบพิตรย่อมปรารถนาจะใช้คนผู้นั้นอยู่

ตะเบงชะเวตี้ -

อะ ๆ ๆ อพิโรธเอ๋ย ข้าพเจ้าหลงตกใจเป็นวรโรคเป็นเวร ถึงกับงันงกตกประหม่าคิดว่าพระมหาเถรขุนเคืองด้วยเรื่องอันใด ที่แท้ก็อยู่แต่เพียงว่า หากข้าพเจ้าอภัยโทษให้ จะเด็ดแล้ว เรื่องเคืองขัดก็เป็นอันสิ้นกัน อะ ๆ ๆ เท่านั้นนี่เอง

มหาเถร -

หยุดปากนะมังตรา โทษะแห่งอาตมาทำนรู้ที่อยู่แต่เยาว์ เมื่อสงบลงครั้งหนึ่งแล้วจะยั่วเย้าให้เกิดอีกหรือไร

ตะเบงชะเวตี้ -

(เข้าไปคุกเข่า) ข้าแต่ขัตติยอาจารย์เจ้า ข้าพเจ้าเบาใจและสิ้นกังวลจริง ๆ หากได้มีเจตนายั่วเย้าเจ้าครูให้โกรธข้าไม่

มหาเถร -

ถ้าเพียงจะขอให้อภัยแก่จะเด็ดนั้น หากอาตมาเป็นคนเขลาเอาแต่เลือกที่รักมักที่ชัง มังตราท่านหรือจะกล้าขัดคำ ซึ่งจะเด็ดกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไซ้ว่าข้าพเจ้าจะมีพลอยโกรธด้วยมังตรา ที่คอยค้ำนคอยขัดทั้งลับหลังและต่อหน้านี้ มังตราจงทบทวนให้ถ้วนถี่ก่อนเกิด อุปมามหาบพิตรโกรธด้วยพระกรขวา ว่ามิได้ตั้งพระทัยแล้วกลับเลิกใช้กรข้างนั้น มันถูกต้องละหรือ ความผิดของจะเด็ดหากข้าพเจ้าจะถือเป็นข้อขอทวงบำเหน็จ ตั้งแต่เสร็จศึกแปร มหาบพิตรแนพระทัยหรือ ว่าไม่มีเหตุผลจนควรแก่ต้องให้ จะให้ออกปากขอหรือยังละ

ตะเบงชะเวตี้ -

(สงสัย) เอ๊ะ...ยังมีสิ่งใดที่ข้าพเจ้ายังขาดถวายหรือเจ้าคะ

มหาเถร -

อาตมา เคยเอาหัว ตัวประกัน
 มั่นตีแปร มาถวาย ได้สมใจ
 ขนานนาม กล้าแก่ง บุเรงนอง
 อาตมา ให้รอ ต่อเวลา
 ยามรัก รักกัน ปานจะกิน
 ซึ่งไฉ่เต่า เอาศีระชะ ประกันไว้
 ยามเมา เข้าพลอด กอดกันกลม
 ทั้งผู้คน จัวควาย ตายเป็นจุน
 ร่วมแม่นม มีหน้า ร่วมสำนัก
 ก็ยังอยู่ ยังเป็น เช่นนี้ไซริ
 อันซึ่งข้อ ที่จะขอ ทวงบำเหน็จ
 แต่จะขอ เพื่อแผ่นดิน ลั่นหวาดกลัว

- ชับเสกามอญ -

ขอให้มัน ยกทัพ กลับไปใหม่
 ทรงโปรดให้ เป็นเชษ- สุภาดา
 ใครจะขiong คัดค้าน ก็พาลด่า
 กลับเหมือนคิด ริษยา น่าน้อยใจ
 ครั้นราคืน วัตวัง ดังจะไหม้
 มีใคร เคยตรอง สนองคุณ
 ชัดอารมณ์ ไล่ฆ่า พากูณ
 ไม่เพราะขุน เคืองกัน หรืออันใด
 ช่างหาญหัก ดิ่งตัน กันอยู่ได้
 กูตายไป ไหนจะมี ที่เกรงกลัว
 มิใช่ขอ ให้จะเด็ด เพื่อคุ้มหัว
 เพราะมีตัว คนกล้า อาสาขาย

- ร้องเพลงพม่าไชยา -

ตะเบงชะเวตี้ -

ภูบดินทร์ ลินดำ ฟังคำครู
 ด้วยข้อคำ ล้าลึก นึกละอาย
 ศิริราบ กราบตัก รักเคารพ
 เพื่อทดแทน พระคุณ เคยหนุนนำ

สิ้นวามวู ทิสู ปริสลาย
 สุดจะเลี้ยง เบียงบ้าย ยกย้ายคำ
 พระคุณครบ จบเกล้า เข้าจนคำ
 เชิญกระทำ ตามจิต เจตนา

มหาเถร -

มังตราเอย อันนิสัยถือตนว่าเป็นใหญ่ จึงไว้ตัวอย่างคนครองคนนั้น ประเสริฐสมศักดิ์
 ยิ่งแล้ว ซึ่งอาตมากล้าออกปากทวงบำเหน็จครั้งนี้ เหตุหนึ่งก็เพื่อให้ตะเบงชะเวตี้มีข้ออ้างว่า
 ครูเฒ่าสู้ออกปากขอแล้วก็สุดซัดที่จะตักปาก (หยุดมองดูตะเบงชะเวตี้ ตะเบงชะเวตี้ก้มหน้า
 แล้วถอนใจ) ยังอีกสองข้อ ที่พระเจ้าอยู่หัวยังกังวลด้วยคำคนช่างคิด (พูดแล้วนิ่งเสีย
 จนตะเบงชะเวตี้สงสัย)

ตะเบงชะเวตี้ -

ขัตติยาจารย์เจ้า ยังจะหยิ่งลึกด้วยข้อใดบ้างเจ้าคะ

มหาเถร -

ข้อแรก ทรงกังวลด้วยคำคนค่อน เรื่องร้อนเกิดแก่พระพี่นางในพระราชฐาน มังตรา
เอย...จงตรองการให้กว้างไกลเถิด สิ่งหนึ่งที่พึงภูมิใจคือเลือดกษัตริย์แห่งเมงกะยินโย แม้เป็น
สตรีมีอาจออกรบด้วยกาย แต่ก็กล้าเสี่ยงตายแม้แต่จะตกรกรภูมิ เพียงเพื่อจะถนอมตองอู
มิให้ถูกหมิ่น ในเมื่อตะละแม่มุสผู้เสียสละแก่แผ่นดินเห็นฉะนี้ กลใดมังตราผู้น้องอันร่วมสาย
โลหิตเมงกะยินโยเดียว จึงไม่ทรงแลเหลียวกล้าออกหน้ายอมรับข้อครหาแทนพี่ ฉันทชายชาติ
อันมีประจักษ์นัย...อีกข้อหนึ่งซึ่งกังวลพระทัย...คือหวาดต่อข้อครหา ว่าตรัสแล้วคืนคำ
เพราะคิดอุปถัมภ์แต่เจ้าครู และศิษย์ผู้ร่วมแม่นม (หยุดมองดูตะเบงชะเวตี้)

ตะเบงชะเวตี้ -

พระคุณเจ้ากล่าวเพียงแต่ถูกทางแล้วเจ้าคะ

มหาเถร -

ขอถวายพระพร ออกพระนามว่ามังตราหอบพิตรแล้ว ทิวทั้งแผ่นดินก็สรรเสริญว่า
ทรงธรรม ยิ่งชาวในพระราชสำนักยิ่งโจษขานกันทั่ว ว่าพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้โกรธง่ายหายเร็ว
ประกอบทั้งพระอัธยาศัยงาม ยิ่งในการพระราชสงคราม เว้นแต่ผู้มากด้วยริษยาแล้ว
ทแกล้วทหารแม่ทัพตวนายรวมทั้งไพร่พล ย่อมสรรเสริญและวางใจว่าจะหาใครอุปการคุณ
และห่วงกังวลด้วยพลไพร่ เสมอด้วยตะเบงชะเวตี้ผู้เดิยวันนี้มิมีแล้ว ส่วนข้อที่ว่าเอาใจแต่
เจ้าครูและสหายร่วมพระเด้านั้น ขอถวายพระพร คนเยี่ยงอาตมภาพมังสินธุกุโสศอ ก่อสิ่ง
ใดแล้วไม่เคยละที่จะต่อสาน

ตะเบงชะเวตี้ -

ขัตติยาจารย์เจ้าจะทรงทำฉันใดหรือเจ้าคะ

มหาเถร -

อาตมภาพยังมีอาจจะทูลถวายได้ขณะนี้ แต่ขอได้ทรงวางพระราชหฤทัยเถิด เพียงแค
พรุ่งนี้เช้าทั่วหน้าเหล่าชวานาครก็จะแซ่ซ้องถวายพระพรอย่างอึงมี แลพรุ่งนี้แหละ
ตองอุจักเห็นทหารตีอุทิกาย บูชาน้ำพระทัยแห่งมังตรา

ตะเบงซะเวตี้ -

เจ้าประคุณ หนูนน้ำ บำรุงรัก
ตำรงเป็น เส่าปัก หลักสุธา
ขอน้อมรับ คำครุ อยู่บนเกล้า
ได้โปรดเกศ เมตตา อย่าทอดทิ้ง

มหาเถร -

ขอถวายพระพร อันเรื่องทุกขีเรื่องร้อนก็ผ่อนคลายลงแล้ว ขอจงทรงพระเจริญเกิด

ตะเบงซะเวตี้ -

ข้าพเจ้าขอฝากกายฝากใจไว้แทบเท้าพระคุณเจ้าด้วย แต่เยาว์อย่างไร ขอขัตติยาจารย์
จงเมตตาข้าพเจ้ามั่งตราเสมอด้วยฉันนั้น ข้าพเจ้าขอกราบลาขัตติยาจารย์เจ้า

มหาเถร -

ขอถวายพระพร ขอจงทรงพระเจริญเกิด

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงซะเวตี้ลาพระมหาเถรแล้วเดินลงเวทีล่าง มหาเถรตามส่งจนหน้าม่านแดง)

- ปิดม่าน เปลี่ยนเป็นฉากค่ายพักสอดพินยา -

(ตะเบงซะเวตี้ลามหาเถรอีกครั้งแล้วเข้าโรง มหาเถรยืนยิ้มกริ่ม ชุนวังกับชุนเมืองราย
ย่องออกด้านหนึ่ง มีดกับอ้วนออกอีกด้านหนึ่ง)

ชุนวัง -

ข้าพเจ้ารู้สึกพระมหาเถรจะอารมณดีมากเจ้าคะวันนี้

มหาเถร -

อือ...วันไหนได้ว่าคน แล้วเขาไม่เที่ยงก็ครีมีใจ เออ...นี่มากันนานแล้วหรือ

เมืองราย -

ก็ตามพระเจ้าอยู่หัวมาติด ๆ เจ้าคะ แต่ไม่กล้าเข้าไป เห็นกำลังหน้าลิ้นหน้าขาน

มหาเถร -

ถ้าเช่นนั้นก็คงได้ยินข่าวสนทนากับพระเจ้าอยู่หัวละซี

ขุนวัง -

ได้ยินเจ้าคะ ได้ยินชัดเจนทีเดียว

มหาเถร -

ชัดเจนเขียวหรือ

เมืองราย -

เจ้าคะ ก็เสียงหลวงพ่อดังออก

(มีด อ้วนแทรกตลกตรงนี้)

(มหาเถรนัดหมายขุนวังและขุนเมืองรายให้ไปออกข่าวป่าวประกาศ แล้วพากันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

- เปิดม่าน -

(สอพินยานั่งอยู่บนแท่น มีทหารนั่งเฝ้า ๖ คน)

- ร้องเพลงพญาลำพอง -

สอพินยา -

สอพินยา กล้าศึก นึกนิยม
ได้โมณีนิน ร่วมช่วย อำนวยชัย
ได้ทั้ง จิสะเบง เร่งรบรุก
แต่นั่งรอ เวลา จะรวมพล

กลยุทธ รุดสม อารมณิใคร่
เหมือนมีข้า ชวงใช้ ในเชิงกล
เรื่องบันบุก ก็เห็น ว่าเป็นผล
เข้าประจัญ พร้อมกัน เมื่อวันดี

- ปี่พาทย์รับ -

(ไขลูถือกระดาษแผ่นหนึ่งออกมาเฝ้าอย่างไม่สู้จะสบายใจ)

สอพินยา -

ข้าพเจ้าพบหน้าครุฑท่าน ก็ล่วงรู้ได้ทันที ว่าวันนี้ครุฑท่านไม่ปกติ มีอะไรหรือครุฑท่าน

ไขลู -

ข้าพเจ้ามีข่าวไม่สู้ดี แต่ก็จำเป็นต้องนำมาทูลอุปราชนานทันที

สอพิณยา -

ว่ามาเลยครุท่าน ข่าวร้ายอย่างไร

ไขลู -

ไฉ่จะเด็ดลี้กจากพระเสียแล้ว

สอพิณยา -

ไฉ่จะเด็ดลี้ก ไขลู ครุท่านสืบรู้มาอย่างไร

ไขลู -

นี่พะยะค่ะ หนังสือนี้ถูกแจกจ่ายทั่วเมืองตองอู ตั้งแต่ก่อนเช้าตรู่วันนี้ (ส่งให้สอพิณยา
รับนำไปอ่าน)

- เสียงกุโสดออดเทพ -

“แต่วันตองอูมีศึกประชิด ข้าพเจ้ามหาสงฆ์กุโสดอ เคยกล่าวข้อประกาศเป็นคำตายเป็น
ไว้ต่อหน้าปวงชน ว่าหากศึกอีกหนักแลขัดสนประการใด ก็จะสละการบุญอันเป็นความตั้งใจ
เดิมเสีย เพื่อจะได้กรายอาวุธออกรบสู้กับเมืองเอง มาบัดนี้ก็ริยาข้าศึกอีกเร่ง รวักลงรบ
อยู่ใกล้เชิงเทินเป็นนิจ ชาวเมืองอันไม่รู้ข้อสงคราม พวกกันครั้นคร้ามทุกซใจ ว่ามาตุมิแห่ง
ตนจะมีรอดพ้นแล้วจริงหนอ บ้างก็ว่ามั่งสินธุกุโสดอจะรอยจะลี้มค้ำมั่นอันให้แก่ชาวเมือง
เสียแล้ว มิเห็นท่าว่าจะตัดข้างทางบุญ มาเกือหนุนดับร้อนแก่ราษฎรเลย ข้าพเจ้ามั่งสินธุ
แม้ได้ตรวจดูโดยละเอียดแล้ว เห็นว่าศึกยังมีหนักจนพระเจ้าอยู่หัวจะทรงกังวล แต่เพื่อ
รักษาใจปวงชนอันหมายพิง อีกประการหนึ่งเพื่อผ่อนพระราชกิจของคัมังตรา ข้าพเจ้าจึงจะ
พันลี้กขาปลดผ้าเหลืองเปลื้องตาลปัตรเพื่อกรายหัตถ์กำอาวุธออกกุดหัวข้าศึกเสียแต่บัดนี้
หากแต่องค์ตะเบงชเวตี้ยังมีทรงเห็นชอบประกอบกับพระภิกษุจะเด็ดบุเรงนอง ศิษย์เอก
ผู้ครองผ้าเหลืองอยู่เคียงข้าง ชั้นอาสาเป็นต่างขัดตียาจารย์ออกกราบรอก่อนเจ้าครุ ครั้น
ตะเบงชเวตี้ล่วงรู้ก็ทรงอนุโมทนาอนุญาตพระราชทาน ก็แหละเมื่อเดือนแปดสองปีโพ้น
ทั่วทั้งตองอูผู้คนเคยให้ร้องติดตรงทิวเขี้ยวแดง เพราะยินดีที่ศิษย์กุโสดอผู้นี้พิชิตเมืองแปรได้
สถานใด ต่อไปอีกไม่กี่มือแล้ว ความยินดีชนิดนั้นจะกลับมาสู่ดวงจิตบรรดาท่านผู้เป็น

เลือดตองอู ทุกผู้ทูกนามอีก ขอจงทุกท่านสละความตระหนกทิ้งเสีย จงอย่าได้หวาดสะดุ้ง
 สืบไปเลย เพราะชาวตองอูชวีญดี และเชื่อมั่นในชาวตนดอก ตองอูจึงจะมั่นคงและขึ้นชื่อ
 ระเบิดหัวทศานุทิศ”

- ร้องเพลงขว้างดาบ -

สอพินยา -

อ่านจบ ครบเสร็จ จะเด็ดลึก
 แม้ความเคือง เนื่องแน่น แสนทวี

เหมือนโคคึก ปะกระทิง แทบวิงหนี
 แต่ฤดี อ่อนล้ำ พากังวล

- ร้องเพลงซ่อมเรือ -

ไขลู -

ข้างไขลู รู้ลวง ทะลวงแจ้ง
 ว่าครั้งนี้ เหมาะเรา ด้วยเข้ากล
 อูปราช สอพินยา ท่านอย่าข้อง
 ใช้โมนยิน ตองอู สู้กับมัน

เข้ากลั่นแกล้ง กล่าวอ้าง แต่ทางผล
 ได้ประจัญ ใ้อจะเด็ด แก่เม็ดมัน
 เห็นมิต้อง เปลืองกาย ดังหมายมัน
 เหมือนดูควาย ชนกัน นั้นแหละดี

สอพินยา -

ข้าพเจ้าฟังคำครุท่าน หาเข้าใจตลอดไม่ ข้อที่ใช้โมนยินออกปะทะจะเด็ดนั้น ข้าพเจ้า
 มองเห็นอยู่ แต่ข้อที่ว่าใช้ตองอูออกสู้ นั้น ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ

ไขลู -

(มองซ้ายขวา) เฮ้ย...พวกเอ็งนะ ไปพักผ่อนกันได้ (พวกทหารทำความเคารพ
 แล้วต่างออกไป ไขลูลุกเดินไปมองขวาครั้งซ้ายครั้ง)

สอพินยา -

ครุท่านมองหาใครอยู่หรือ

ไขลู -

มองหาคนตองอู ผู้ที่จะวานมือมันออกปะทะใ้อจะเด็ดนะซี

สอพินยา -

เอ๊ะ ใครกันล่ะ

ไขธู -

โธ่...ก็เจ้าจิสะเบงยังงั้ละ

สอพนินยา -

อ้อ...ฮะ ๗ ๗ ข้าเข้าใจแล้ว ฮะ ๗ ๗

ไขธู -

(จู้ปาก) เบา ๗ พะยะคะ บั๊ทโธ่ ประเดี๋ยวกี้เรื่องแตกหอรอก พระองค์ทรงเข้าใจ คำซึ่งข้าพเจ้ากล่าวแล้วซินะ คราวนี้ก็ขึ้นอยู่ที่วิธีการ อุปราชท่านจะต้องร่วมดำเนินงานด้วย

สอพนินยา -

จะให้ข้าพเจ้าทำอย่างไรบ้างว่ามาเลย

ไขธู -

เอาอย่างนี้พะยะคะ หน้าที่ของอุปราชท่านคือส่งข่าวไปสู่โมนยีน นัดหมายว่าวันพรุ่งนี้ ให้ยกเข้าตีทางด้านที่รับผิดชอบ แต่อย่าบอกไปให้รู้ ว่านายทัพตองอูน่าจะเป็นไอ้จะเด็ด

สอพนินยา -

อ้าว ทำไมล่ะครุท่าน

ไขธู -

โธ่...พระองค์ก็ทรงทราบ ว่าทั้งโศหันพวา และไ้เฒ่าเมงกะยอกะแงนั้น ความแค้น มันรวมอยู่ที่จุดเดียวกันคือไอ้จะเด็ด แต่โศหันพวานั้นมันรู้ร้อมมือไอ้จะเด็ดแล้ว ถ้าบอก ไปมันอาจจะขยาดจนสิ้นอีกเหิม ข้าเจ้าเมงกะยอกะแงมันกำลังความหาตัวจะเด็ดอยู่ ได้พบกันกลางสนาม ถ้าไม่รู้ชื่อร้อมกันมาก่อนมันถึงเผ็ดร้อน

สอพนินยา -

อือ...ก็เข้าที่ เอาเป็นตกลง เออ...แล้วข้างจิสะเบงที่ครุท่านว่าละ จะจัดการอย่างไร

ไขธู -

ข้อนั้นไว้เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้ารู้ว่าจิสะเบงกับจะเด็ดนั้น แม้เป็นศิษย์ที่ ศิษย์น้องร่วมสำนัก มีชั้นเชิงและฝีมือไม่สูงต่ำกว่ากันมากนัก แต่มันทั้งสองเกลียดชัง กันเสมอด้วยศัตรู นี่แหละที่ข้าพเจ้าว่าจะใช้ตองอูรบตองอู ให้อุปราชท่านดูยังงั้ละ

สอพินยา -

อะ ๆ ๆ วิเศษ ครูท่านนี้ความคิดเลอเลิศยิ่งนัก ตกงข้าพเจ้าจะไปทำตามครูท่านคิด
อะ ๆ ๆ (หัวเราะแล้วหยุดกึก) เอ...ครูท่าน ขอโทษเถอะ ถ้าเกิดทั้งโมนิณและจีสะเบง
พลาดทำเสียที่แกไ้จะเด็ดล่ะ

ไขลู -

อาจเป็นได้ แต่ต้องไม่ใช่วันนี้แน่ ๆ ข้อนี้ไซ้ว่าข้าพเจ้าจะไม่คิดไว้ ผลจากการรบ
ครั้งนี้แหละ ที่จะทำให้ฝ่ายเราเห็นลู่ทาง

สอพินยา -

ขอโทษเถอะครูท่าน ถ้าเกิดเป็นเช่นข้าพเจ้าว่า ครูท่านคิดอ่านไว้ได้อย่างไร

ไขลู -

เรายังมีเวลา มีเวลามากเสียด้วย ใจเย็น ๆ เอะ

สอพินยา -

มีเวลาทำอะไรครูท่าน

ไขลู -

อะ ๆ ๆ ก็ถอยทัพกลับหงสาวดีนะซี อย่าทรงหวังไปเลย เชิญเสด็จเถอะพะยะคะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากบนป้อมเมืองตองอู -

- การแสดงเวทีส่าง -

(บุเรงนองคุมพลตองอูออกทางหนึ่ง เมงกะยอกะแงยกพลโมนิณออกอีกทางหนึ่ง
ทัพทั้งสองปะทะกันกลางเวทีส)

- ร้องเพลงจีนต้องเขียง -

เมงกะยอกะแง -

ฝ่ายเมง- กะยอกะแง แลเล็งดู
รูปร่าง หน้าตา และท่าที
ทรวดทรง สันฐาน ก็สันทัด
จึงร้องถาม ไปพลัน มีทันช้า

ตัวแม่ทัพ ตองอู อยู่กลางที่
ไซ้ตะเบง- ชะเวตี้ ที่เคยมา
ดูทะมัด ทะเมงแท้ แลสง่า
เฮี้ยมั่งตรา ไปไหน ไม่เห็นตัว

บุเรงนอง -

บุเรงนอง มองดู ก็รู้แน่
ว่าศูรา ตาเฒ่า โจรเมามัว
มาพานพ้อง ตองอุ หลุ่มมั่งตรา
แกลิ่งถือศีล กินเจ เกเรร้าย

เมงกะยอกะแง -

เจ้าเป็นใคร ปากกล้าโอหังนัก ข้าถามถึงมั่งตราตะเบงชะเวตี้ เจ้าอดดีอย่างไรมาต่อ
คำด้วยซ้ำ หรือเจ้าไก่อ่อนจะยังไม่รู้จักกระมังว่าข้าเป็นใคร เอ้ยข้านี้แหละเมงกะยอกะแง
เจ้าสำนัก

บุเรงนอง -

เจ้าจะเป็นใคร หากควรที่ข้าพเจ้าจะใส่ใจไม่ เมื่อเจ้าถามถึงตะเบงชะเวตี้จอมคน
ข้าพเจ้าก็จะขอตอบว่า มั่งตรายังทรงประทับเป็นหลักชัย หากแต่ศึกย่อยต่ำด้อยเพียงนี้
ข้าพเจ้าบุเรงนองทะกะยอนรธา หรือจะเด็ด จึงอาสามาแทน

เมงกะยอกะแง -

หา...บุเรงนอง เจ้าน่ะหรือ คือจะเด็ดบุเรงนอง

บุเรงนอง -

ใช่ ผู้ซึ่งประหารน้องเจ้าจนจะสิ้นโคตรนั้นแหละ

- ร้องเพลงเกริ่นเงิน -

เมงกะยอกะแง -

ครานั้น
แค้นใจ ดั่งไฟ ไหม้ฟ้า

กะยอกะแง แลมอง จ้องหน้า
แล้วระงับ ดับอุรา แกลิ่งพาที

- ร้องเพลงเงินปัญหา -

เมงกะยอกะแง -

เหมาะหนา
ได้ประสบ พบกัน เข้าวันนี้
แต่เพียงเรา กับเจ้า ที่ผิดใจ
ตัวต่อตัว แม้นกล้า มาประลอง

เราตามหา เจ้าไชร์ มาหลายที
เห็นที จะสม อารมณ์ปอง
เหล่าพหล พลไพร่ ไม่เกี่ยวข้อง
ให้พลผอง มองเล่น เป็นขวัญตา

บุเรงนอง -

อะ ๗ ๗ ท่านผู้เฒ่าเอ๋ย ท่านนะเหมือนไม้ต้นเก่า อันมีโพรงใหญ่แล้วที่ราก สู้ลำบาก
มาทายทำข้าพเจ้าผู้อุปมาตั้งพายุ เมื่อสู้มานะมาแล้วเพียงนี้ มีหรือที่ข้าพเจ้าบุเรงนอง
จะมีสนองคันทนา แม้จะฝากศพให้ข้าพเจ้าช่วยปิดตาหรือเผาผี ก็ยินดีเอากุศล

เมงกะยอกะแง -

อือ...เจ้ากรรมคมคายไม่ผิดคำลือ แต่ว่าฝีมือนั้นข้ายังสงสัย ถ้ากล้าเสมอบากแล้ว
ข้าอยู่ไยเล่า เข้ามาบุเรงนอง

บุเรงนอง -

ข้า...ข้าก่อน ท่านผู้เฒ่า โบราณท่านลือเล่า ว่าเสือเฒ่าแม้จำศีล ถึงจะควรหมั่นด้วย
คมแห่งเขี้ยวแลงเล็บ อุปมาเสือยิ่งเจ็บยิ่งอาฆาต ข้านี้แหละที่ข้าพเจ้าศิษย์สำนักกุโสดอ
ไม่ขอประมาท ข้าพเจ้าจะเชื่อถือได้อย่างไร ว่าโจรโมณยินไร้ศีลไร้สัตย์เช่นท่าน จะมี
หักหลังเอาด้วยเล่ห์เพทุบาย

เมงกะยอกะแง -

บุเรงนองเอ๋ย ท่านนี้สมควรแก่คำร่ำลือนัก ซึ่งท่านระแวงด้วยกลลวงนั้นสมควรอยู่ดอก
แต่จงรู้เถิด ว่าข้าพเจ้าเมงกะยอกะแงถือเพศบำเพ็ญพรตภาวนามานับสามสิบปี จนแม้แต่
เส้นผมบนหัวก็มีเคยงอกงายตามธรรมชาติ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงจะขอกล่าวคำสัตย์ให้ปรากฏ
ต่อหน้าบุเรงนอง และไพร่พลทุกฝ่าย ว่าหากข้าพเจ้าเมงกะยอกะแงมีใจต่างออกไปกว่า
ที่จะต่อมือด้วยบุเรงนองตัวต่อตัวแล้ว ขอกุศลอันตัวบำเพ็ญพรตภาวนามาโดยตลอด จงพ้น
จากร่างแลไปตกแก่บุเรงนองท่านจงสิ้น

บุเรงนอง -

(ค้อมหัวให้) ข้าพเจ้าขอคารวะแล้วรับเอาสัตย์แห่งท่าน กับขอกล่าวคำเช่นกัน ว่า
ข้าพเจ้ารักสัตย์ตัวเช่นใด ก็จงรักสัตย์แห่งท่านเสมอด้วยสัตย์ตัว นับแต่วันนี้เป็นหนึ่งสืบไป
จนถึงวันที่สืบข้างหน้า ข้าพเจ้าบุเรงนองพร้อมพลเดินเท้าเพียงพัน จะยื่นรอท่านและพล
โมณยิน ณ ถิ่นนี้

เมงกะยอกะแง -

เอา เป็นตกลงตามสัญญา เอ๋ยพวกเราแยกกลับ

(โสहनพวากับพลอีกจำนวนหนึ่ง ออกด้านหลังทัพบุเรงนอง)

โสहनพวา -

อะ ๗ ๗ แต่สำหรับข้า ไม่มีสัจจะกับไอ้คนชื่อจะเด็ด พบที่ไหนข้าจะฆ่ามันที่นั่น

เมงกะยอกะแง -

โสहनพวา เพื่อให้สัจจะวาจาของข้าศักดิ์สิทธิ์ ข้าพเจ้าขอให้ท่านพักการสู้รบวันนี้ไว้ก่อน

โสहनพวา -

ไม่ได้ ข้ารอพบหน้าไอ้จะเด็ดมาเป็นปี เพื่อแก้แค้นทดแทนที่มันหักหลังข้า ข้าจะไม่ยอมให้มันพ้นมือไปได้

เมงกะยอกะแง -

ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าไม่ขอร่วมด้วย

โสहनพวา -

ก็สุดแต่ใจท่านเมื่อไม่รบก็หนีไป เฮ้ย พวกเราลุย

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีน -

(ทหารโมนยวินเข้ารบ บุเรงนองเข้ารบโสहनพวาด้วยทวน เมงกะยอกะแงเดินกลับเข้าโรง บุเรงนองและทหารตองอูตีโสहनพวาและทหารโมนยวินถอยร่นเข้าโรง)

- ดนตรีดังแล้วเบา -

- เปิดม่าน -

(ฉากบนป้อม ตะเบงชะเวตี้ ขุนวัง ขุนเมืองราย อยู่ในฉาก)

- เปิดเสียงสู้รบ -

(เสียงทหารรายงานว่ ทัพโมนยวินยกเข้าตีโอบทัพบุเรงนอง ข้างฝ่ายเราทำจะเสียเชิงเสียแล้ว ตะเบงชะเวตี้ขึ้นไปดูที่กำแพงป้อม)

ตะเบงชะเวตี้ -

จริง ๆ แหะ ท่านขุนวัง บุเรงนองถูกโมณีนลินล้อมแล้ว ทำยังไงดีล่ะ เราออกไปช่วยกันเถอะ เร็ว ขุนเมืองรายเคลื่อนพลเร็วเข้า

มหาเถร -

(เดินออกมา) ไม่ต้อง ใครไม่ต้องออกไปทั้งนั้น ปล่อยบุเรงนองมันเถอะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ขัตติยาจารย์เจ้า พี่จะเด็ดกำลังตกอยู่ในวงล้อมจริง ๆ นะเจ้าคะ ดุซึเจ้าคะ (มหาเถร ขึ้นป้อมมองดู) เห็นไหมเจ้าคะ ถ้าไม่ไปช่วยเห็นจะไม่รอดแน่ ข้าพเจ้าจะออกไปช่วยเอง เอ๊ย เอาทวนมา

มหาเถร -

หยุดนะมังตรา บอกว่าไม่ต้อง ปล่อยมัน หน้าที่ของมหาบพิตรคือคอยดู แล้วก็คอยป้องกันมิให้หงสาวดีเข้าปล้นเมือง

ตะเบงชะเวตี้ -

โอ้ พระคุณเจ้า พี่จะเด็ดคนเดียวไม่ไหวนะเจ้าคะ ดูโน่นซีเจ้าคะ ให้ข้าพเจ้าออกไปเถอะ

มหาเถร -

บอกว่าไม่ต้อง

(ทหารคนหนึ่งวิ่งเข้ามาบอกขุนวัง)

ทหาร -

ขุนวังขอรับ ที่ป้อมทางด้านโน้น ข้าศึกยกเข้าป็นกำแพงขอรับ

มหาเถร -

เห็นไหมล่ะ นั่นละ หน้าที่มหาบพิตรละ ไปซี เสิญ...ทางนี้ประเดี๋ยวเอาตมาจัดการเอง ขุนวังไปกับพระเจ้าอยู่หัว เมืองรายอยู่กับเอาตมา

- ดนตรีดัง -

- ปิดม่าน เปลี่ยนเป็นฉากค่ายทหารโมนอิน -

- การแสดงเวทีล่าง -

(พลพม่ากับโมนอินรุกไล่ต่อสู้กันออกเวทีล่าง บุเรงนองกับโสหันพวาได้รุกต่อสู้กันออก
บุเรงนองเอาขวานฟาดโสหันพวากระเด็นล้มลง พอจะตามเข้าแทง จิสะเบงกับพวกออก
อีกด้านหนึ่ง บนเวทีหน้าม่านแดง ทหารโมนอินพาดัวโสหันพวาเข้าโรงไป)

จิสะเบง -

อะ ๆ ตะลึงเขียวหรือ จะเด็ดหรือ ทุด...ไอ้หน้าโง่ มิ่งนะเสียที่เป็นศิษย์เอกกุโสดอ
ค่อมึงจะขาดเพราะมั่งตราแล้วกี่ครั้ง ดูหรือ...ยังก้มหน้าก้มตาจรรักภักดีต่อเขา จนจะเอา
ชีวิตมาตายเสียเช่นนี้ เป็นยังไง นึกไม่ถึงละซี ว่าจะได้พบหน้ากับกู จิสะเบง ในลักษณะนี้

บุเรงนอง -

ไซ้...ข้าพเจ้าไม่เคยนึก จึงออกแปลกใจอยู่ แต่ที่นึกไม่ถึงนั้นไซ้ว่า เพราะพบหน้า
จิสะเบงท่านดอก ข้าพเจ้าล่องรู้ดีอยู่นานแล้วว่าขุนพลทองห่วนญี่นั้นอำพนัก ทุ่มทอด
ชีวิตอาสาแผ่นดินจนตัวเปล่า เกียรติคุณและศักดิ์ศรีเล่าก็สู้รักษาเพียงชีวิต แต่สายโลหิตเพียง
ก่อนเดี๋ยวนี้สิ กลับกลายเป็นกาลกิณี จนทองห่วนญี่จะมีอาจลืมหูลืมตาดูฟ้าดิน ข้อที่ข้าพเจ้า
ตะลึงเมื่อเห็นหน้าจิสะเบงท่านนั้น อยู่ตรงข้อที่ว่า มั่งสิ้นธนูโสดอมองคนอย่างท่านฉันใด
จึงสู้สุดส่าห์บำรุงถ่ายทอดฝีมือจนจะต้องอับอายขายชื่อเช่นนี้

จิสะเบง -

มิ่งไม่ต้องมาตีสำนวนเล่นลิ้น พ่อกูทุ่มร่างให้แก่แผ่นดินนั้นจริงแล้ว แต่ตองอุททดแทน
อะไรให้แก่พ่อกูบ้าง มีแต่จิกหัวไซ้จนมีอาจโง่หัว ตัวมิ่งนั้นก็เถอะ หากมีเป็นด้วยเทพดา
องค์ใดประจำกาย หรือหากว่ามหาเถรมิเปียงเบนเอนเอียงเข้าข้างแล้ว มิ่งหรือจะได้เข็ดหน้า
เหนือกว่าบิดากูเช่นนี้

บุเรงนอง -

หยุดปากนะจิสะเบง ถึงเจ้าจะริษยาเหยียดหยันอย่างไร แต่ก็หาควรเอาพระมหาเถร
มาเกี่ยวข้องด้วยไม่ เจ้าก็แจ้เต็มอกอยู่กระมัง ว่าจิสะเบงร่างนี้หรือมิใช่ แม้จะชั่วชาติ
อย่างไร เจ้าชั่วครุกรุกโสดอก็รับใส่ใจอบรมฝึกปรือจนถึงขนาด โดยเห็นแก่หน้าทองห่วนญี่ผู้พ่อ

แต่ก็คงหมายไว้ว่าวันหน้าจะได้แทนตัวขุนพลผู้บิดา ในเมื่อน้อยนิตหนึ่งเจ้าไม่นึกถึงคุณครู
ข้ากล่าวคำนี้ให้ประจักษ์เช่นนี้ ก็จะทำให้จับหายเอง

จิสะเบง -

ก็ลองดูซิวะ (จิสะเบงโถมเข้าฟันบุเรงนองด้วยคมดาบ บุเรงนองเอาทวนรับแล้ว
เอาด้ามทวนตีกระหน้า จิสะเบงถอยชะงักอยู่)

บุเรงนอง -

จิสะเบง มึงไม่ใช่ศิษย์สำนักกุโสดอ หากกูจะฆ่ามึงด้วยเพลงทวนมังสินธุ์ ก็จะเป็น
เสนียดติดไปถึงมหาเถร เพลงดาบนั้นเหมาะแล้ว เสิญเถอะ (บุเรงนองโยนทวนให้ทหาร
แล้วรับดาบคู่ออกถือ)

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(จิสะเบงโถมเข้าฟันบุเรงนอง แล้วลงต่อสู้กันด้วยเพลงดาบเวทีส่าง พลทั้งสอง
ฝ่ายต่างจืดจ้อง ทำการต่อสู้บุเรงนองฟันจิสะเบงล้มลง จิสะเบงร้องสั่งไพร่พลเข้าโจมตี
พลมอญเข้ารบ บุเรงนองสั่งพลเข้าสู้ จิสะเบงลุกขึ้นแล้วหลบหนี บุเรงนองออกตาม
พอดีขุนเมืองรายยกพลออกสมทบ แล้วร้องเรียกบุเรงนอง)

เมืองราย -

ท่านบุเรงนอง หยุดเถอะ พระมหาเถรให้ข้าพเจ้าออกมาพบ สั่งว่าให้รีบยกพลเข้า
เมืองก่อน

บุเรงนอง -

เกิดอะไรขึ้นทางในเมืองหรือ

เมืองราย -

ไม่มีอะไรสำคัญดอก ขณะที่ท่านรบโมณินด้านนี้ ทางหงสาวดีก็ยกเข้าจะปล้นเมือง
เช่นเคย แต่พระเจ้าอยู่หัวไปทรงบัญชาการอยู่แล้ว พระมหาเถรก็ดูแลอยู่ด้วย

บุเรงนอง -

เสียตายจริง ๆ ข้าพเจ้าจะจับตัวไ้กับภูจิสะเบงได้อยู่แล้ว นำท่านมาขัดเสี้ยก่อน

เมืองราย -

จิสะเบง ท่านหมายถึงบุตรชายท่านตองหุ่ญหรือ

บุเรงนอง -

ใช่แล้วน้ำท่าน น้ำท่านคงยังไม่ทราบกระมัง ว่าบัดนี้ข้างฝ่ายเรานั้น เกือบเป็นหนอน
จิสะเบงเอาใจออกห่างไปเข้าด้วยสอพิญาเสียแล้ว

เมืองราย -

ท่านแน่ใจหรือ บุเรงนอง

บุเรงนอง -

น้ำท่านตามไปกับข้าพเจ้าใหม่ละ ตามตีกันให้ถึงค่ายหงสาวดีเลยทีเดียว น้ำท่านจะได้
เห็นแก่ตาตน มา...ไปกันเลย

เมืองราย -

ข้าก่อน บุเรงนอง

- ร้องเพลงพม่ากราย -

เมืองราย -

ข้าก่อน บุเรงนอง จงตรองตริก	กลศึก คับขัน ประจันหน้า
จงรักษา อารมณ์ ช่มอุรา	อย่าเอาแต่ โมโห โทษะร้าย
ที่บนป้อม หลวงพ่อ ก็เฝ้าดู	คงจะรู้ แบายล กลทั้งหลาย
จึงเร่งให้ ออกมา หาหลานชาย	รีบยกย้าย ยกทัพ กลับตองอู

เมืองราย -

เรากลับเข้าเมืองกันก่อนเถอะบุเรงนอง เรื่องจิสะเบงนั้น ทั้งพระเจ้าอยู่หัวและหลวงพ่อก็คงอยากจะทราบเรื่องอยู่ วันนี้พอเท่านี้เถอะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองสั่งยกพลกลับเข้าเมือง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนแดง -

(เปิดม่าน จากค่ายโมนยีน เมงกะยอกะแงนั่งอยู่กับพลโมนยีนส่วนหนึ่ง ไส้หนัพวา
เดินบึงปึงออกมากับพลอีกส่วนหนึ่ง)

- ร้องเพลงจีนแดง -

ไส้หนัพวา -

นี่หรือ คนเก่ง เมงกะยอกะแง
โง่งเง่า ถือสัตย์ แก่ศัตรู
จนได้ พบจะเด็ด ไอ้โพชนฆาต
แม้ถนกล้วตาย อย่างน้อง ลงกองดิน

ยอมแพ้ ข้าศึก ไม่อีกสู้
ดูดู ผิดเผ่า เหล่าโมนยีน
กลับเลยละ ประหลาด ประมาทหมิ่น
เชิญกลับไป ถือศีล กินเผือกมัน

- ร้องเพลงจีนไฉ่ยอ -

เมงกะยอกะแง -

บังอาจ นกนั้น ไส้หนัพวา
ถือศีล ถือธรรม จ้านรรจ์
น้องเรา ตายไป เพราะใครเล่า
คิดแต่ว่า ตนเลิศ ประเสริฐล้ำ

ปากกล้า พุดพล่อย น้อยหรือนั้น
สารพัน เป็นสิทธิ์ จะคิดทำ
ก็เพราะเจ้า โง่งง หยังศึกต่ำ
จึงระยำ ยับแยะ แพ้ทุกที

ไส้หนัพวา -

เจ้าบังอาจหยามข้าหรือ เมงกะยอกะแง เจ้ากล้าถึงเพียงนี้เชียวหรือ เจ้าลืมไป
แล้วกระมังว่าข้าเป็นใคร

เมงกะยอกะแง -

ก็แล้วเจ้าละ ยังนึกคิดอยู่บ้างดอกหรือ ว่าข้าพเจ้าเป็นใคร

ไส้หนัพวา -

(หัวเสียอย่างหนัก) ไม่เพราะเจ้าถือสัตย์สัตย์ญาบ้า ๆ แล้วไม่ยอมร่วมรบนั้นดอกหรือ
วันนี้ไอ้จะเด็ดจึงรอดมือไปได้ ข้าร้ายข้าเองก็เกือบเสียเชิงแก่มัน ดีแต่หงสาวตียกมาช่วยทัน

เมงกะยอกะแง -

แต่ข้าเองก็ได้เตือนใจเจ้าแล้ว เจ้าเอาแต่รู้ความตามใจ ในเมื่อไม่เคยเชื่อคำข้าแล้ว
จะมาโทษอะไรข้า

โสहनพวา -

เจ้าจะให้ข้าไปร่วมเซื่อถือสัญญาบ้า ๆ นั้นได้อย่างไร เคยมีหรือจะรบกันจะฆ่ากัน
ผู้คว้นประกันพรง อย่างนี้อีกก็ปีกเดือนศึกมันจะเสร็จ ใ้...ข้าไม่น่าจะเอาคนอย่างเจ้า
มาร่วมศึกครั้งนี้เลย

เมงกะยอกะแง -

เรื่องนั้น ข้าเองก็ผิดหวังเช่นกัน และบัดนี้ข้าเองก็พร้อมแล้วที่จะขอแยกตัว (สะบัดหน้า
เดินไป สอพินยากับไขลูเดินสวนเข้ามา)

สอพินยา -

อะ ๆ ๆ ขออภัยเกิดครุฑท่าน และจอมโมณีนผู้ยิ่งใหญ่ ความตั้งใจและตื่นเต้นที่
ฝ่ายเราจะได้พิชิตศึกตองอู ทำให้ข้าพเจ้ามาสู่โดยมิได้นัดหมาย

โสहनพวา -

พิชิตศึกตองอูหรือ ท่านหมายความว่าอะไร

สอพินยา -

อ้าว...ก็โสहनพวาท่านไม่เห็นหรือ ตองอูมันหมดท่าหมดคนดีแล้ว แม้แต่คนเป็น
พระมันก็ต้องสึกออกครบ

โสहनพวา -

ท่านหมายถึงไฉ่จะเด็คนะหรือ ฮี...อีกสิบวันกระมังจึงจะได้เห็นหน้ามัน แล้วมัน
จะมาให้เห็นจริงหรือไม่ก็ไม่รู้

สอพินยา -

ท่านหมายความว่าอย่างไร

โสहनพวา -

จะมาถามอะไรข้า ถ้ามเมงกะยอกะแงครุฑใหญ่เขานั้นแน่ะ
(สอพินยา ไขลู หันมาทางเมงกะยอกะแง ซึ่งยืนนิ่งอยู่)

- ร้องเพลงเงินหน้าเรือ -

เมงกะยอกะแง -

ถูกต้อง ข้าพเจ้า เป็นคนนึด
อีกสิบวัน เนื่องนับ ไปจากนี้
จะเค็ดเล่า เขาก็รับ เป็นสัญญา
เราจะออก របเอง ไม่เกรงกลัว

และให้ลัศย์ แก่จะเค็ด เมื่อเข้านี้
จะออกมา ราวี่ ตัวต่อตัว
และจะมา ต่อสู้ ฐิติชั้ว
และไม่ฟัง พันพัว แก่ตัวใคร

สอพินยา -

ครุท่านมั่นใจในรัชชณะอย่างไร จึงไปตกปากสัญญาแก่มันเช่นนั้น

เมงกะยอกะแง -

ท่านผู้ห่มแหม่นทั้งหลายเอ๋ย ความที่กรำศึกมาคราคร่ำจนตัวเองแก่เฒ่าเช่นนี้ ข้าพเจ้า
รู้ดีว่าศักดิ์ศรีเป็นสิ่งสำคัญ ข้างจะเค็ดบุญงอนงนั้น แม้จะดูยิวว่าอ่อนเยาว์ แต่ข้าเชื่อว่า
เขาจะรักในศักดิ์ศรีเช่นกัน

สอพินยา -

แต่ครุท่านจะรู้ละหรือ ว่าไอ้จะเค็ดนั้นมันเจ้าเล่ห์แสนกลเพียงใด

เมงกะยอกะแง -

ทำไมข้าพเจ้าจะไม่รู้ แม้มึงสินธุกุโสดอ ข้าพเจ้าเองก็เคยรู้เคยเห็นเป็นที่ประจักษ์
ความเป็นเจ้าเล่ห์แสนกล หากชอบด้วยกลยุทธ์ศาสตร์แล้ว แม้ข้าพเจ้าเองก็คิดเตรียมไว้

ไชลู -

(นั่งฟังมาตลอด เริ่มเคลื่อนไหว) ขอประทานโทษเถิด ท่านอุปราชสอพินยา ข้อที่
ครุท่านเมงกะยอกะแงกล่าวนั้น ข้าพเจ้าว่าชอบด้วยเหตุด้วยผลยิ่งนัก

โสहनพวา -

ท่านก็พลอยเห็นดีด้วยอีกคนหรือ ไชลู

ไชลู -

ข้าแต่จอมโมนยินผู้เลิศด้วยปัญญา ข้าพเจ้าผู้น้อยแม้อ้อยด้วยวุฒิ หาเสมอด้วย
ครุเมงกะยอกะแงไม่ แต่ข้าพเจ้าเคยรู้และศึกษาตำรากกลยุทธ์ไว้บ้าง ข้อหนึ่งท่านว่าจะ

โคนไม้ใหญ่นั้น บางครั้งหาจำเป็นต้องตัดโคนหรือโคนรากเง่าไม้ หากแต่ตัดที่ยอดเพียงกิ่ง
ไม้ใหญ่ต้นนั้นก็อาจยืนตายแห้งได้ โดยมีต้องปลีองแรงโคน

โสहनพวา -

ข้าไม่เข้าใจ ฟังไม่รู้เรื่อง

ไซลู -

ข้าพเจ้าขออภัย จากคำแห่งอุปราชสหพินยา หรือแม้แต่โสहनพวาท่านเอง ก็ได้
ประจักษ์แก่ตัวแล้ว ว่าขณะนี้มันนี่ไอ้จะเด็ดต้องลึกจากพระออกมารบ เพราะอะไรละพะยะคะ
(เดินเข้าไปถามโสहनพวา) เพราะอะไร

โสहनพวา -

กูไม่รู้

ไซลู -

เพราะต้องอุหมคนตีมีฝีมือ ถ้าจะอุปมาตองอุเป็นต้นไม้ใหญ่ มังตราตะเบงพะเวตีคือ
รากแก้ว ประชาชนก็คือลำต้น ขณะนี้ไอ้จะเด็ดคือยอดแก้วจุดสำคัญ ไซใหม่พะยะคะ
(เดินเข้าไปถามโสहनพวา) ไซใหม่

โสहनพวา -

บอกว่ากูไม่รู้ ไม่เข้าใจ

ไซลู -

ครุท่านเมงกะยกอะเงงลาดเลอเลศนัก ที่ท่ายทำให้จะเด็ดออกมารบตัวต่อตัว เพราะ
เมื่อครุท่านอาจสังหารจะเด็ดได้ มังตรารากแก้วก็จะหดหู ชาวตองอุทั้งหลายอันเหมือนลำต้น
ต่างก็จะสิ้นขวัญวันหน้าวด เท่ากับว่าข้างเราชนะโดยมีต้องปลีองแรงรบ

โสहनพวา -

ยะ ๆ ๆ เออ...จริง จริงอย่างเจ้าว่า อือ...ครุท่านนี่ฉลาดแหลมหลักยิ่งนัก วิเศษ
วิเศษจริง ๆ มา....เชิญครุท่านมานั่งเสี้ยที่นี้เถอะ จะไปยืนอยู่ที่นั่นทำไม (ตรงไปประคอง
มานั่ง)

ไขลู -

แต่ขอประทานโทษเกิดครูท่าน ข้อที่ครูท่านมั่นใจว่าจะชนะแก่จะเด็ดได้นั้น ครูท่าน
ได้วางวิธีไว้บ้างหรือไร

เมงกะยอ -

ข้าพเจ้าได้คิดไว้แล้ว ทั้งวิธีรุกและวิธีรับ หากจะเด็ดกล้าที่จะมารบกับข้าพเจ้าตัว
ต่อตัว ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะเอาชนะแก่มันได้ แล้วข้าพเจ้าก็จะได้เช่นสรวงดวงวิญญาณน้องชาย
ทั้งสองของข้าพเจ้าด้วยโลหิตแห่งมัน

สอพิण्या -

แล้วถ้าหากไม่เป็นเช่นนั้นเล่า ครูท่านจะทำฉันใด

เมงกะยอ -

หากมันมาด้วยเล่ห์ ข้าพเจ้าก็จะโต้ตอบมันด้วยกล (นิ่งครู่หนึ่ง) โปรดอย่าถาม
เลยว่าข้าพเจ้าจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าขอตัวไปพักผ่อนก่อน (เดินเข้าโรงไปโดยลำพัง)

โสहनพวา -

แล้วพวกเราจะเอาอย่างไรกัน ว่ามา

สอพิण्या -

ข้อแรกข้าพเจ้ายังสงสัยว่า ใ้อจะเด็ดจะออกมาประลองตัวต่อตัวตามสัญญาหรือไม่

ไขลู -

ข้าพเจ้าคิดว่า ใ้อจะเด็ดในเมื่อรับปากแล้วมันออกมาแน่ เพราะคนคนนี้แม้จะสุขุม
รอบคอบ แต่ก็ถือสัจย์มันคงนึก ปัญหาอยู่แต่ที่ว่า เมื่อมันออกมานั้นมันจะวางวิธีเตรียมแก้กล
หรือจะซุ่มกลเราอย่างไรเท่านั้น

สอพิण्या -

ครูท่านคิดว่า ข้างเราควรจะคิดอ่านอย่างไรในครั้งนี้

โสहनพวา -

เออ....เอาอย่างไรว่ามา ข้าเอาด้วยทั้งนั้น

- ร้องเพลงปลายมอญท่าอิฐ -

ไซสุ -

การประลอง ครั้งนี้ ที่ล้ำลึก
ขณะเมง- กะยอกะแง แร่ออกไป
ข้าคาดว่า มังตรา จะมาด้วย
ข้าเรา เข้าถล่ม ระดมพล

จะวางใจ ในศึก หาได้ไม่
ต้องจัดพล ชุ่มไว้ ให้แบายล
เพราะหมายว่า จะช่วย อำนวยผล
ไหนจะพัน ทนรับ รอดกลับไป

โสहनพวา -

อะ ๆ ๆ อย่างนี้ก็มัน ข้าชอบใจแท้ ๆ ตกลง เป็นอันเรยกทัพสี่ทัพสมทบไป
พร้อมกันเลย

(ทุกคนยื่นหัวเราะ ดิมไฟปิดม่าน เปลี่ยนเป็นจากสนามรบ)

- ปี่พาทย์ทำเพลงฮ่อแห่ - กรวามอญ -

(การแสดงยกทัพฝ่ายโมนยีนและหงสาวดี เริ่มแต่ พลโมนยีนแล้วต่อด้วยพลหงสาวดี
จากนั้นตัวแม่ทัพออกเรียงตามลำดับ ได้แก่ เมงกะยอกะแง ไซสุ โสहनพวา และสอพิण्या)

- ร้องเพลงมอญจับช้าง -

โสहनพวา -

พร้อมพรั่ง คั้งคับ สองทัพพบ
กองหน้า โมนยีน เกรียงไกร
ทุกจิต คิดใคร่ ได้ชนะ
ได้ฤกษ์ ให้เลิก โยธี

พลรบ พร้อมสรรพ ทัพใหญ่
กองหลัง ชาญชัย หงสาวดี
มุ่งปะทะ พม่า ไม่ล่าหนี
คลายคลี่ แยกย้าย อุบายกล

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(ทัพแยกย้ายกัน เมงกะยอกะแงเข้าทางหนึ่ง นอกนั้นแยกไปเข้าอีกทางหนึ่ง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกรวามพม่า -

(การแสดงยกทัพฝ่ายตองอู เริ่มด้วยพล แล้วขุนเมืองราย ขุนวัง บุเรงนอง และ
ตะเบงชเวตี้ตามลำดับ)

- ร้องเพลงพม่าปองเงาะ -

ตะเบงชเวตี้ -

ได้ฤกษ์ เบิกโลก ให้โบกธง
แต่ลี้กวัน เริงรำ กล้าประจัญ

พระจอมพงศ์ ให้เคลื่อน เลื่อนพหล
อิงอล ไหร้อง ก้องไป

(บุเรงนองเข้าล้าตะเบงชเวตี้แล้วยกทัพไปทัพหนึ่ง ตะเบงชเวตี้ ขุนวัง ขุนเมืองราย
ยกกองทัพไปอีกทัพหนึ่ง)

- เปิดม่าน -

(ทัพโมเนยินคุมโดยเมงกะยอกะแง กับทัพบุเรงนองออกปะทะกัน โดยทัพบุเรงนอง
ออกตั้งรอก่อน ทัพเมงกะยอกะแงยกออกมาภายหลัง)

- ร้องเพลงจีนชิมเล็ก -

เมงกะยอกะแง -

เราดีใจ ที่พม่า รักษาสัตย์
ขอนับถือ บุเรงนอง คลายข้อใจ
จะขึ้นชื่อ ลือชา เกียรติปรากฏ
ถึงเป็นตาย ภายหน้า เทพารักษ์

ไม่ตระบัด บิดบุด พุดเหลวไหล
จะชิงชัย วันนี้ เห็นดีนัก
ได้สมยศ เทียมเธอ เสมอศักดิ์
จะพิทักษ์ เชิดชื่อ ให้ลือชา

- ร้องเพลงมอญเร็ว -

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้า จะเด็ด บุเรงนอง
ที่โมเนยิน รู้จัก รักพักตรา
อย่าลืมคำ ร่ำว่า ทำประลอง
ตัวต่อตัว ต่อสู้ ไร้อุปาย

ก็ขอขร้อง สรรเสริญ ให้เกินหน้า
และถือสัตย์ กากกล้า ตามทำทนาย
ตามทำนอง ลำพัง ดังมาดหมาย
ถึงเป็นตาย ไว้ชื่อ ลือฟ้าดิน

เมงกะยอกะแง -

แน่นอน บุเรงนอง วันนี้ละวิญญานแห่งเมงฮลาแง และเมงกวงเงนองชายของข้า
จะได้หลับตาเพราะเลือดและชีวิตเจ้า

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าก็พร้อมอยู่แล้ว เชิญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(เมงกะยอกะแงกับบุเรงนองเข้าประลองกันด้วยเพลงทวน เมงกะยอกะแงเสียท่า ถูก
บุเรงนองตีด้วยทวนและตีปลั่งลง บุเรงนองเอาทวนจ่อคอไว้)

บุเรงนอง -

เจ้ากับข้าพเจ้านั้น คงจะได้เคยเป็นอริกันมาแต่ชาติปางก่อน ชาตินี้จึงตามันรอนกัน
อันนี้ เพื่อมิให้เวรกรรมตามต่อกันไปอีก (ชักทวนออก) จึงกลับไปเสียเถอะ เมงกะยอกะแง

(สอพินยา โสหันพวา ไชลู คุมพลออก)

สอพินยา -

อะ ๆ ๆ ใจบุญจริงนะ จะเด็ด แล้วเวรกรรมที่เจ้ามีกับข้าละ จะชดใช้กันอย่างไร
โสหันพวา -

เฮ้ย...ไม่ต้องพูดมาก พวกเราฆ่ามัน

(พวกโมณีนชัยบจะเข้ารุม ตะเบงชะเวตี้ ขุนวัง ขุนเมืองราย คุมพลออกปะทะบ้าง)

ตะเบงชะเวตี้ -

ก็ชดใช้กันเสียให้พร้อมหน้าเป็นใจ ไ้อ์สอพินยา

สอพินยา -

(ชะงัก) มังตรา พวกเจ้าหักหลังกันนี่หว่า

ตะเบงชะเวตี้ -

ก็แล้วพวกเจ้าละ

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

ตะเบงชะเวตี้ -

นำหัวร่อ สอพินยา หมาลอบกัด
ไ้อ์พวกเหล่า ทรลักษณ์ นักแผ่นดิน
เมื่อไม่รัก ศักดิ์ตน คบใจชั่ว
มึงจะอยู่ ไปไย ให้ไ้อ์อาย

ตระบัดสัตย์ ศักดิ์ยศ ก็หมดสิ้น
ล้วนปลอกปลิ้น เจ้าเล่ห์ เพทุบาย
จนพาดัว เป็นโจร โคนเชื่อสาย
ควรจะตาย แล้วหนอ สอพินยา

สอพิณยา -

เชิญเลย มังตรา เจ้ากับช้านะ จะว่าด้วยยศศักดิ์ก็หาลดหย่อนกว่ากันไม่ แต่ว่าฝีมือนะที่ ข้าเองก็อยากจะพิสูจน์เหมือนกัน นี่แน่ะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(สอพิณยาเข้าทรงตะเบงชเวตี้ ตะเบงชเวตี้เข้ารบ ตะเบงชเวตี้ถีบสอพิณยาล้มลง ไชลู เข้าช่วย บุเรงนองเข้ารบไชลู สอพิณยาถอยหนี เมงกะยอกะแงเข้ารบ ตะเบงชเวตี้ ออกรับมือ โสหันพวาออกรบ ขุนวังออกรับมือ ในที่สุดสอพิณยา เมงกะยอกะแงเข้า รุมตะเบงชเวตี้ โสหันพวา ไชลู เข้ารุมบุเรงนอง ขุนวัง และเมืองรายเข้าช่วย ตอนท้าย เมงกะยอกะแงแทงทวนถูกตะเบงชเวตี้ที่สะบัก ตะเบงชเวตี้ร้อง "โอโย พี่จะเด็ด ช่วยด้วย")

ตะเบงชเวตี้ -

มังตรา แข็งใจไว้ก่อน

(บุเรงนองเร่งรุกตีไชลูมุ่งเข้าช่วยตะเบงชเวตี้ เมงกะยอกะแงเงี้ยวทวนจะแทง ตะเบงชเวตี้ซ้ำ บุเรงนองพุ่งทวนเข้าที่คอเมงกะยอกะแง พวกโมนยีนเข้าประคองพาหนี ขุนวัง เมืองรายเร่งตีทัพหงสาวดีและโมนยีนถอยร่นเข้าโรง ตะเบงชเวตี้ถูกทวนฟุบอยู่ บุเรงนองตรงเข้าประคอง แล้วร้องเรียก)

บุเรงนอง -

มังตรา มังตรา ใต้...มังตรา มังตราต้องไม่ตาย (อุ้มขึ้นยืน) หลวงพ่อครับ ช่วยมังตรา ด้วย หลวงพ่อ (ทรุดกายลงทั้งที่อุ้มมังตรา ทุกคนอยู่ในท่านิ่ง)

- เดี่ยวปี่มอญเพลงโคกพม่า -

- ปิดไฟ -

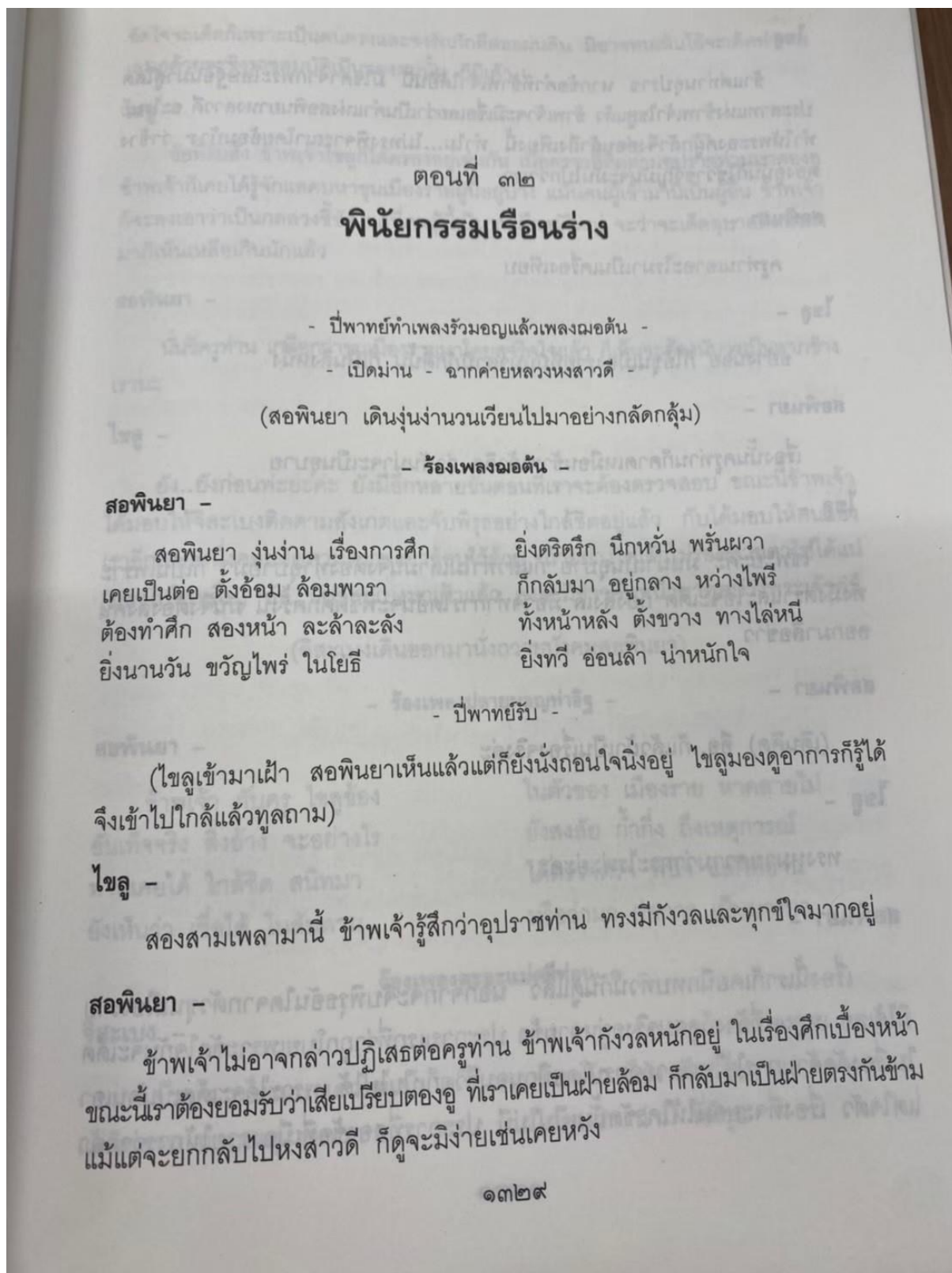
- ปิดม่าน -

- จบตอนที่ ๓๐ -

ภาคผนวก จ

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะ 10 ทิศ ตอน 32 พินัยกรรมเรือนร่าง

ไขธู -

ข้าแต่ท่านอุปราช หากข้อความที่ข้าพเจ้าได้อ่านนี้ มิใช่คำจากพระโอรสผู้อันมาสู่ใต้
ประสาธแห่งข้าพเจ้าไขธูแล้ว ข้าพเจ้าจะมีเชื่อเลยว่าเป็นคำแห่งสอพิณยาหงสาวดี อะไรรนะ
ทำให้พระองค์ผู้กล้าจึงอ่อนล้าถึงเพียงนี้ ทำไม...ไม่ทรงพิจารณาโดยอ้อมบ้าง ว่าข้าง
ตองอุ่นั้นก็ไซ้ว่าขวิญมันจะมันไปกว่าเรา

สอพิณยา -

ครุท่านเอาอะไรมาเป็นเครื่องเทียบ

ไขธู -

อย่างน้อย ก็ไ้ขุนเมืองรายที่มันมาสามีกัดนั้น ก็เป็นสิ่งหนึ่ง

สอพิณยา -

เรื่องนั้นครุท่านก็คาดเหมือนข้าพเจ้าคิด ว่ามันน่าจะเป็นอุบาย

ไขธู -

ไซ้พะยะคะ มันน่าเป็นอุบาย ก็แล้วทำไมเล่ามันจึงต้องทำอุบายมา ก็เป็นเพราะ
ทั้งมังตราและไ้จะเด็ด ก็ยังลั้งเล มีอาจทำการใดอันจะพิชิตศึกครั้งนี้ มันจึงต้องส่งคน
ออกมาสื่อข่าว

สอพิณยา -

(เดินคิด) อ้อ..ก็แล้วถ้าเป็นเรื่องจริงล่ะ

ไขธู -

ทรงหมายความว่าอะไรพะยะคะ

สอพิณยา -

เรื่องนี้เราก็เคยนึกทบทวนกันดูแล้ว นอกจากจะจับพิรุณอันใดจากตัวขุนเมืองราย
มิได้เลย เหตุผลที่อ้างก็ดูสมจริงอยู่หลายข้อ ประการแรกที่ว่าถูกโอบยเพราะขัดใจกับจะเด็ด
ในเรื่องคัดค้านการใช้ไพร่หลวงออกรบโดยมิถนอมชีวิตก็เป็นไปได้ เพราะไ้จะเด็ดเป็นคนเอา
แต่ใจตัว เรื่องที่จะยอมให้ใครซัดนั้นเป็นไม่มี ประการที่สองข้อที่เมืองรายให้การว่ากล้า

ขัดใจจะเด็ดก็เพราะเป็นคนตรงและจงรักภักดีต่อแผ่นดิน มีอาทอนเห็นไอ้จะเด็ดทำการ
เสมอด้วยจะชิงราชสมบัติเป็นของตนนั้น ก็มีเค้า

ไขลู -

ข้อที่รับสั่ง ข้าพเจ้าไขลูก็ได้ตรองอยู่เช่นกัน เมื่อคราวที่ติดตามอุปราชท่านมาตองอุ
ข้าพเจ้าก็เคยได้รู้จักแลคบหาขุนเมืองรายผู้นี้อยู่บ้าง แม้นคนผู้เข้ามานี้เป็นผู้อื่น ข้าพเจ้า
ก็จะลงเอยว่าเป็นกลลวงซี้ซัด แต่นี่คนผู้นี้เป็นขุนเมืองผู้ใหญ่ จะว่าจะเด็ดอุบายดีหลังส่ง
มาก็เห็นเหลือเกินนักแล้ว

สอพิण्या -

นั่นสิครุฑท่าน เกลือกว่าขุนเมืองรายมาโดยสุจริตใจแล้ว ก็เห็นจะต้องนับว่าเป็นลาภข้าง
เรานะ

ไขลู -

ยัง..ยังก่อนพะยะค่ะ ยังมีอีกหลายชั้นตอนที่เราจะต้องตรวจสอบ ขณะนี้ข้าพเจ้า
ได้มอบให้จิสะเบงติดตามสังเกตและจับพิรุณอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว กับได้มอบให้คนของ
เราอีกสายหนึ่งคอยติดตามตรวจตราซ่อนไว้ด้วย ถ้าอย่างไรแล้วไม่รอดสายตาไปได้แน่
(มองไปในหลืบ) อ้อ..นั่นจิสะเบงมาเฝ้าแล้ว คงจะมีข่าวคืบหน้ามาทูลบ้างพระเจ้าค่ะ

(จิสะเบงเดินออกมา นั่งถวายบังคมสอพิण्या)

- ร้องเพลงปลายมอญทำอิฐ -

สอพิण्या -

ข้าพเจ้า กับครุ ไขลูข้อง
อันเท็จจริง สิ่งอ้าง จะอย่างไร
ท่านเคยได้ ใกล้ชิด สนทนา
ยังเห็นว่า เชื่อได้ ในสันดาน

ในตัวของ เมืองราย หากลายไม่
ยังสงสัย ก้ำกึ่ง ถึงเหตุการณ์
ได้ตรวจตรา พิณจ แลคิดอ่าน
หรือว่ามา ก่อการ เป็นมารยา

- ร้องเพลงตะละแม่ศรีท่อน ๑ -

จิสะเบง -

จิสะเบง นอบนบ เคารพเล่า
แต่ติดตาม غامเหตุ เจตนา

ข้าพเจ้า ก็ยัง คิดกังขา
ไม่พบว่า นำมี ที่พิรุณ

ทุกข้อคำ ข้าชก ตระหนักแน่
แต่อันซึ่ง วิสัย ใจมนุษย์

แต่ล้วนแต่ เป็นข้อ บริสุทธิ
จะรีบรุด วางใจ เห็นไม่ควร

ไขลุ -

ก็หมายความว่า จิสะเบงท่าน ไม่อาจรับรองได้ว่าเมืองรายมาครั้งนี้ ไม่มีสิ่งใดแอบแฝง

จิสะเบง -

ข้าพเจ้ากล่าวแล้วว่าข้าพเจ้ามองไม่พบในกลเล่ห์ของขุนเมืองราย แต่ซึ่งจะให้ข้าพเจ้า
รับรองว่าบริสุทธินั้น ข้าพเจ้าก็ไม่อาจตกปากรับรองท่านเช่นกัน ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้า
เอาตัวไปอยู่ด้วย ขุนเมืองรายบ่นแต่ว่าเป็นท่วงราชวงศ์เมงกะยินโย มีอยากให้ตกแก่มือ
คนไร้สกุลเช่นจะเด็ด

สอพินยา -

แล้วสำหรับข้าพเจ้าละ เขาว่าอย่างไรบ้าง

จิสะเบง -

ขุนเมืองรายเคยกล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า ที่มุ่งหน้ามาสู่อุปราชท่าน ก็หวังเพียงจะได้หา
โอกาสแก้แค้นที่เสียยศถูกจะเด็ดหยามให้อาย แต่ในเมื่ออุปราชท่านมีวางใจแล้ว ก็มิรู้
จะแสดงให้เห็นเชื่อได้ด้วยวิธีใด

สอพินยา -

(นั่งคิด) ครูท่านเห็นว่า เราควรจะทำอย่างไรกับขุนเมืองราย

ไขลุ -

ข้าพเจ้าคิดว่า หากจะมองแต่ในทางว่าขุนเมืองรายสุจริต แล้ววางเรื่องระแวงไว้เสีย
ชั่วคราวชั่วคราว ก็ควรที่อุปราชสอพินยาท่านจะสำแดงอุดมลักษณะให้ปรากฏเป็นที่ว่า ใคร
สู้บ้ายหน้ามาสามีกัดดีแล้ว ก็ยอมเอื้ออารีใคร่จะทดแทนเจตนาเสมอ

สอพินยา -

อ้อ...ก็ไม่เลว เราจะได้ช่วยกันสังเกต อยู่ที่ไหนละขุนเมืองราย ไปเชิญตัวมาสนทนา
กันบ้างเป็นไร ท่านจิสะเบง

อิสระเบง -

พะยะคะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพญาปรอน -

(อิสระเบงกลับออกไปหาขุนเมืองรายเข้ามา ขุนเมืองรายเข้ามา แล้วนั่งถวายบังคม สอพินยา)

- ร้องเพลงพญาปรอน -

สอพินยา -

ข้าพเจ้า สอพินยา นางสาวดี	ถึงรู้จัก ท่านนี้ ไม่ถืถ้วน
ว่ามาดี มาร้าย ในกระบวน	ขอเชิญชวน อยู่ด้วยกัน ฉันเช่นมิตร
อันตองอุ คิดอ่าน จะด้านศึก	ท่านยอมรู้ ตื่นลึก ตรึกตรองกิจ
ช่วยเอื้อนออก บอกเล่า เราสักนิด	จะเด็ดคิด กลศึก นึกอย่างไร

- ขับเสถาโมญ -

เมืองราย -

ครานั้น เมืองราย สมหมายมาด	อภิวาท ทูลแจ้ง แดลงไซ
อันจะเด็ด ตรองตรึก กลศึกไว้	คือตริ่งให้ ทัพพะองค์ นางสาวดี
ถูกล้อม พร้อมข้าง ทั้งหลังหน้า	จนไม่อาจ กริธา ไปจากนี้
อีกไม่ช้า ถิ่นทาง กลางทุ่งนี้	ก็จะมี น้ำทัน ล้นหลากมา
น้ำทะเล เร่หนูน ขึ้นจนเจือ	น้ำเหนือ ก็จะดัง หลังไหลป่า
พอเห็นน้ำ ท่วมค่าย ได้เวลา	จึงจะยก โยธา ออกมาฟัน

สอพินยา -

ฮะ ๆ ๆ เมืองราย ท่านนี้โกหกได้ไม่สมกับเป็นขุนนางผู้ใหญ่เลย น้ำท่วมค่ายนางสาวดี แล้วตองอุจะออกมาฆ่าฟัน ฮะ ๆ ๆ อ้อ..นี่ไอ้พวกพม่ามันเป็นงูเป็นปลา หรือว่าชำนาญวิชาอาคมหนักหรือ มันจึงว่ายน้ำดำน้ำมาฆ่าฟันนางสาวดีได้

เมืองราย -

ข้าแต่มหาอุปราช ท่านนั้นยังฟังความข้าพเจ้ามิครบ ข้อที่สำคัญนั้นขณะนี้จะได้สั่งต่อเรือเล็กท้องแบนเตรียมไว้รับด้วยพันลำ เมื่อใดน้ำท่วมทุ่งขนาดท้องม้า ตองอุก็จะใช้เรือท้องแบนบรรทุกพลธนู แล่นออกมายิงนางสาวดีมิให้เหลือ

สอพนยา -

(สะดุ้ง ลุกขึ้นยืน) ไข่จะแตก คิดจังไรนั้ก

ไขลู -

(แสดงท่าเตือนสติสอพนยามิให้ตกใจ) ท่านขุนเมืองราย แล้วที่ไข่จะแตกมันยกพลออกมาตั้งค่ายนอกเมืองนั้นนะ มันไม่กลัวว่าค่ายมันก็จะถูกน้ำท่วมดอกหรือ

เมืองราย -

ไขลูท่านคงจะมีได้สังเกตเลยกระมัง ว่าท้องที่ที่จะแตกสิ่งยกทัพออกตั้งค่ายปะทะหงสาวดีนอกเมืองตองอูนั้น แม้จะเป็นท้องทุ่งเดียวกัน แต่ก็ เป็นบริเวณเนินสูงกว่าที่ตรงนี้มาก แม้จะถูกน้ำท่วมแต่ก็จะช้ากว่าค่ายหงสาวดีคะเนว่ากว่าสองวัน ฉะนั้นตองอูจึงมีเวลาเตรียมการทั้งจะสามารถเอาเรือท้องแบนมาเก็บรักษาไว้ได้ใกล้กับหงสาวดีด้วย

ไขลู -

อ้อ..ข้อท่านพูดนั้น ก็ดูมีเหตุผลอยู่

จิสะเบง -

ขอประทานโทษเถอะ ท่านน้ำเมืองราย ก็ในเมื่อท่านเองก็รู้ว่าเหตุการณ์จะเป็นเช่นค้ำกล่าวแล้ว ทำไมน้ำท่านจึงหนีมาสู่ค่ายหงสาวดีเล่า ทำไม..

เมืองราย -

เพราะข้าพเจ้า ไม่ประสงค์ให้อุบายของจะแตกล้มฤทธิ์ผลนะซี

สอพนยา -

หมายความว่า ท่านมองเห็นทางที่หงสาวดีจะชนะอย่างนั้นหรือ

เมืองราย -

ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่าถึงเพียงนั้น ข้าพเจ้าเพียงเห็นทางว่าขณะนี้ แม้หงสาวดีอยู่ในที่คับขัน แต่ก็รอดพ้นไปได้ เพื่การศึกษาจะได้เกิดขึ้นอีก แล้วตราบนั้นข้าพเจ้าก็จะสามารถล้างอายแก่จะเด็ดได้

สอพิณยา -

เจ้าบอข้าพเจ้าสิ ว่าควรจะทำอย่างไร

เมืองราย -

ขอภัยเกิดท่านอุปราชผู้อารีเอช ในยามนี้ข้าพเจ้ามั่นใจว่าแม้แต่ท่านเอง หรือแม้แต่
ครูไขลู ก็ตระหนักแก่จิต ว่าจะสู้ซึ่งหน้านั้นไม่เห็นทางแล้ว กลใดเล่ามหาอุปราชท่านไม่
คิดอ่านบากบั่นถอยทัพกลับหงสาวดีเสีย

ไขลู -

หยุดนะ เมืองราย อ้อ..ที่แท้เจ้าก็มาโดยกลจริงแล้ว เจ้าพูดอยู่เสมอเมื่อครู่ว่าทัพต้อง
ตั้งตริ่งล้อมหงสาวดี แต่บัดนี้เจ้ากลับมาชวนให้อุปราชสอพิณยายกทัพกลับ เจ้ากล้า
บังอาจหลู่หงสาวดีถึงเพียงนี้เชียวหรือ

เมืองราย -

(ไม่สะทกสะท้าน) ซึ่งข้าพเจ้าจะลืมห่วงตำแหน่งตนนั้นหามิได้ดอก แต่สิ่งใดเกิดแก่ความคิด
ข้าพเจ้าสนใจ เจียมแต่ว่าตัวนั้นเสมอคนจร อีกสถานหนึ่งแม้ข้าพเจ้าจะจริงใจ แต่หงสาวดี
คงมีอาญาจับข้าพเจ้าเสมอมิตร พุดไปจึงแต่ถูกระวางแคลงมีสิน

ไขลู -

ยังจะมาเล่นลั่นตระบัดคำอีกหรือ

สอพิณยา -

(โบกมือห้ามไขลู) ข้าก่อนครุท่าน เมื่อข้าพเจ้าเองเป็นผู้ถาม ก็อยากจะให้เขาพูด
โดยตลอด ว่าไปเกิดขุนเมืองราย ท่านมองเห็นวิธีอย่างไรที่หงสาวดีจะยกทัพไปจากที่นี่
ได้โดยไม่บอบข้า

- ร้องเพลงชะเออะ -

เมืองราย -

ทัพจากแปร แร่มา ยังไม่รู้
ตะคะญี่ แม่ทัพ คนสำคัญ
ข้าพเจ้า จะอาสา ไปพาที
ทัพจากแปร มาใหม่ ไหนจะรู้

ขาดติดต่อ ตองอู อยู่ที่นั่น
ไม่รู้กัน กับจะเด็ด ในตองอู
ลวงให้ย้าย โยธี จากที่อยู่
ย้อมยกจู่ ออกห่าง เปิดทางจร

จิสะเบง -

(สงสัยแต่แกลังถาม) ขอประทานโทษเถอะ น้ำท่านจะใช้เหตุผลอะไร แจ้งให้ตะคะญี
ถอยทัพ

เมืองราย -

ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลว่า จะเด็ดอุบายให้ข้าพเจ้าเข้ามาถึงค่ายหงสาวดี แล้วข้าพเจ้า
ลวงอุปราชท่านอีกทอดหนึ่ง จึงออกไปถึงค่ายนอกนั้นได้ จากนั้นข้าพเจ้าจะอ้างคำสั่ง
จะเด็ดให้ถอยทัพเพื่อเปิดทางลวงหงสาวดีเคลื่อนพลกลับ โดยไปชุมนุมโจมตีตรงทางแยก
ระหว่างแปรกับหงสาวดี

จิสะเบง -

หมายความว่า เมื่อหงสาวดีถอยทัพไปจริง ๆ ก็ชุมนุมโจมตีอย่างนั้นหรือน้ำท่าน

เมืองราย -

ใช่..แต่ท่านจะหวั่นไย ในเมื่อข้างหงสาวดีเตรียมรับไว้พร้อมแล้ว ทหารตองอุเองสิ
ม่ระวังคิดว่าหงสาวดีไม่รู้ตัว รั้งแต่จะฉิบหายไปเอง

จิสะเบง -

อะ ๆ ๆ เข้าท่า อุบายน้ำท่านลึกซึ้งนัก ข้าแต่ท่านอุปราช ข้าพเจ้าจิสะเบงขอให้
ท่านสั่งจับขุนเมืองรายประหารเสีย ด้วยข้อหามาวางกลอย่างไม่ต้องสงสัย

ไขลู -

ใช่..ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับจิสะเบง ข้อซึ่งเจ้าทูลอุปราชนั้น คืออุบายที่เจ้ารับมาจาก
จะเด็ดจริง ๆ ใช่ไหม ไ้ขุนเมืองราย อะ ๆ ๆ ในที่สุดมีงก็พลาดจนได้

สอพิณยา -

ท่านแน่ใจหรือ จิสะเบง และไขลู

จิสะเบง -

ไม่ต้องสงสัยพะยะคะ ถ้าพระองค์ปล่อยให้เมืองรายไปสู่ค่ายนอก ก็หมายถึงว่า
จะไปนัดหมายกันเข้าระดมตีฝ่ายเรา นี่เป็นอุบายของไ้จะเด็ดวางกลมาแน่ ๆ พะยะคะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่วมฉณ -

(ขุนเมืองรายกัดแขนตัวเองจนเลือดไหลโถมออกมา แล้วหยิบจอกเหล้ามารอง)

- ร้องเพลงร่วมฉณ -

เมืองราย -

ข้าพเจ้า ขอเอา เลือดในกาย เป็นประกัน มั่นหมาย ไม่ถ่างถอน
ขอประกาศ สัตยา ไม่อวรณ์ มวลอมร รู้เห็น เป็นพยาน

- ร้องเพลงร่ำกลางพม่าใหญ่ -

เมืองราย -

ถ้า मैं ขี้ มาลง สอพิญา เจตนา เยี่ยงยัก ทำหักหาญ
เมื่อดื่มเลือด ตัวเอง เปล่งสาบาน จงถึงกาล จิบหาย อย่าตายดี

- ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการมอญ -

(ขุนเมืองรายดื่มเลือดตัวเอง ทั้งสอพิญา ไชลู และจิสะเบงยืนมองตะลึงอยู่)

เมืองราย -

ในตัวข้าพเจ้ายามนี้ ก็มีแต่เลือดนี้แล้วเป็นของมีราคา จึงขอเอาเป็นประกันต่อคำ
สาบาน เมื่อหาผู้เชื่อมิได้แล้ว ข้าพเจ้าก็จนแก่จิต ท่านจะขึ้นสู้อย่างที่สู้อยู่นี้ มีแต่จะแพ้
สิ้นตัว หากท่านวางใจข้าพเจ้า ถึงข้าพเจ้าจะเท็จเช่นท่านคิดคาดคะเน หงสาวดีก็เชื่อว่า
จะไม่แพ้เช่นที่แพ้อยู่ดอก เมตตาข้าพเจ้าแล้วก็ขอได้สั่งประหารเสียเถิด ขอแต่อย่าได้ส่ง
ตัวข้าพเจ้ากลับตองอูอีกเลย

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ขุนเมืองรายค้อมหัวเคารพสอพิญา แล้วเดินกลับเข้าโรง สอพิญา ไชลู และ
จิสะเบงต่างมองหน้ากัน แล้วเดินออกหน้าม่านแดง)

- ปิดม่านแดง เปลี่ยนเป็นฉากห้องพระโรงตองอู -

สอพิญา -

ครุท่าน และจิสะเบง ท่านยังสงสัยในตัวขุนเมืองรายอยู่อีกหรือไร

จิสะเบง -

ซึ่งข้าพเจ้าท้วงขึ้นนั้น ก็เพราะแคลงไปตามการ แต่เมื่อเห็นผู้เฒ่าท่านกระทำสักการียา ถึงเพียงนั้น ก็ได้ตั้งใจเคลือบแคลงอีกแล้ว

สอพิณยา -

ครูท่านละ ยังตั้งใจสงสัยอยู่ละหรือ

ไขลุ -

(ถอนใจอย่างไม่แน่ใจ) คนเราอันเป็นชายชาติทหาร กล้าสาบานโดยดื่มเลือดตัวเอง เพื่อพิสูจน์เท็จ ที่จริงก็น่าจะสิ้นสงสัย แต่ข้อซึ่งข้าพเจ้าและจิสะเบงระวางสงสัยก็ไซ้จะไร สารณะพะยะคะ

สอพิณยา -

(เดินคิด) แต่เรื่องกลศึกที่เมืองรายเล่านั้น ก็น่าสะพรึงอยู่และน่าจะเป็นจริง ครูท่านเองก็คิดถึงเรื่องที่เราจะเคลื่อนทัพกลับอยู่มิใช่หรือ ในเมื่อมีหนทางแล้ว ข้าพเจ้าก็ใคร่จะลอง

ไขลุ -

หมายความว่า พระองค์จะส่งขุนเมืองรายให้ออกไปค่ายนอกหรือพะยะคะ

สอพิณยา -

ใช่ ข้าพเจ้าจะทำเช่นนั้น หรือท่านยังจะคัดค้าน

ไขลุ -

เมื่อจะทรงทดลองข้าพเจ้าก็ไม่อาจเห็นเป็นอย่างอื่น

สอพิณยา -

ท่านจิสะเบงละ ท่านยังจะคัดค้านหรือไม่

จิสะเบง -

ข้าพเจ้าก็จะขอรับเอาคำสั่งจากท่านอุปราชเช่นกันพะยะคะ

- ร้องเพลงผ้าโพกชั้นเดียว -

สอพินยา -

ถ้ากระนั้น ครูท่าน และจิสะเบง	จงรีบเร่ง จัดให้ ไปจากนี้
กับเร่รัด นัดหมาย ให้จงดี้	จะได้เคลื่อน โยธี กลับพารา
อีกทั้งข้าง อังวะ เร่งประสาน	ตระเตรียมการ นัดหมาย ให้พร้อมหน้า
อย่าวางใจ ในศึก จงตรึงตรา	จะเสียท่า ตองอู ศัตรูพาล

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอพินยาเข้าโรงทางหนึ่ง ไซลูกับจิสะเบงเข้าโรงอีกทางหนึ่ง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกระต่ายเต้น -

(ตะเบงชะเวตี้ นันทวดี กับนางกำนัล ๘ คน ออกเวทีล่าง)

- ร้องเพลงกระต่ายเต้น -

ตะเบงชะเวตี้ -

ภูบดินทร์ ลิ่นดำ สำราญจิต	แผลพิช ติดตน ก็พันผ่าน
เสด็จออก ห้องโถง พระโรงธาร	กับโฉมยง นางคราญ นันทวดี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอพม่า -

(ตะเบงชะเวตี้ นันทวดีรำเวทีล่าง)

(เปิดม่าน ขุนว้างกับทหารตองอู ๑๐ คนรอเฝ้าอยู่ ตะเบงชะเวตี้ นันทวดี และนางกำนัล ขึ้นบนเวที ทุกคนถวายบังคม)

- ร้องเพลงพม่าโลม -

ตะเบงชะเวตี้ -

ทรงตรัสถาม ขุนว้าง ด้วยยังข้อง	บุเรงนอง ตรองไตร่ ทางไล่หนี
พิชิตศึก อังวะ หงสาวดี	โดยวิธี ลู่ทาง เป็นอย่างไร
ข่าวว่าส่ง เมืองราย อุบายลวง	ได้ลุล่วง ท่วงท่า หรือหาไม่
ช่างเสี่ยงตาย เสี่ยงตัว ไม่กลัวภัย	จะเป็นไป ตายอยู่ ไม่รู้การ

- รัชเสถาภมอญ -

ขุนวัง -

ครานั้น ขุนวัง พังดำรัส
บุเรงนอง กับเมืองราย ชาติชายชาญ
จะเด็ดโบาย เมืองราย จนหวายขาด
แล้ววางเล่ห์ เนรเทศ จากธานี
ข้าพเจ้า แจ้งการ นั้นเกินสาย
ขุนเมืองราย ไปล่าพัง ดั่งตั้งใจ

ประนมหัตถ์ ทูลแจ้ง แถลงสาร
ร่วมคิดอ่าน ลวงหลง หงสาวดี
ทำประหลาด เหลือล้น เป็นพื้นที่
มิรู้มี หมายม่ง จำนงใด
จะเบี่ยงบาย ห้ามปราม ไม่ทำได้
เป็นไฉน ไม่แจ้ง แห่งคดี

ตะเบงชะเวตี้ -

มีนำเล่า จึงดูเป็นเรื่องลับปิดบังแม้แต่ข้าพเจ้า ช่างเสียงตายเสียงตัวรู้ความสิ้นดี จะดี
จะชั่วเมืองรายก็แก่ชราแล้ว นำจะประมาณร่างไว้บ้าง ช่างบุเรงนองเล่า ก็ดูเอาแต่ผล
เสียงกลจนเกินการ

ขุนวัง -

ขอเดชะ เกี่ยวกับเรื่องส่งเมืองรายไปดำเนินงานนี้ ข้าพเจ้าทราบวาทังพระองค์และ
ขัตติยาจารย์เจ้าก็มิได้ห้ามปราม

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้าจะเกี่ยวข้องทดทานได้อย่างไร ก็ในเมื่อชวงนั้นทุกคนเห็นว่าป่วย ช่วยคิด
ช่วยทำอะไรมิได้ ข้าพเจ้าเองก็จำต้องปล่อยให้เป็น สุดแต่ใจใคร ทั้งดูจะจงใจปิดบังแก่
ข้าพเจ้าเสียด้วย แต่ถึงอย่างไรข้าพเจ้าก็มีอาจปฏิเสธรู้เห็น เพราะทุกคนทุกผู้อ้างว่าทำ
เพื่อแผ่นดินตองอู และตะเบงชะเวตี้

นันทวดี -

ทูลกระหม่อมเพคะ ข้อที่บุเรงนองและขุนเมืองรายคิดทำนั้น บางทีจะได้ทับทวน
โดยถ้วนถี่แล้ว อย่างน้อยพระมหาเถรขัตติยาจารย์เจ้าจะต้องท้วงติงหากมิแลเห็นทางผล
ครั้งนี้พระมหาเถรคงเห็นชอบด้วยนะเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

(งอน) รั้มรั้ม รั้มซี่ ข้าพเจ้าจะไปรู้กับมหาเถรได้อย่างไรกัน นันทวดี ถ้าเธออยากรู้ละก็
ทำไมไม่ชักใช้ขุนวังผู้พอดูเล่า ท่านเป็นทั้งญาติสนิท ศิษย์และสหาย เข้าออกวัดกุโสดอ
ได้เสมอเรือนตน โดยเฉพาะมหาเถรนั้นพบยากเสียเมื่อไร เพียงนึกถึง ร่างก็จะปรากฏ
ให้เห็นแล้วกระมัง

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่ากลองยาว -

มหาเถร -

ข้าพเจ้า เล่าโสม- นัสนัก	ได้ชมพัทตร์ องค์ตะเบง- ชะเวตี้
ธำรงคุณ บุญญา พระบารมี	แลสง่า ราศี ยิ่งก่อนกาล
เป็นนิมิต มงคล ผลเฉพาะ	ว่าพระเคราะห์ ชัดสน ได้พ้นผ่าน
ผลพระคุณ บุญฤทธิ์ กฤษฎาการ	จักไพศาล เทียงแท้ นับแต่นี้

ตะเบงชะเวตี้ -

ชัตติยาจารย์เจ้า กล่าวเอาใจข้าพเจ้าผู้ศิษย์ ประหนึ่งว่าบัดนี้ต้องอุสึนแล้วซึ่งการศึกษา
ชะรอยพระมหาเถรจะทรงกระหม่อมนี้ด้วยผลแห่งเล่ห์กลบุเรงนองผู้ศิษย์รัก จนตระหนัก
แน่แล้วกระมังเจ้าคะ

มหาเถร -

อาตมภาพขอถวายพระพรแต่พระนางนันทวดี ซึ่งองค์ตะเบงชะเวตี้ทรงคลายจาก
พระอาการอันน่ากังวล ก็ด้วยผลที่พระอัศวมเหสีทรงเอาพระทัยใส่ดูแลเป็นอย่างดีจนสิ้น
แล้วซึ่งพระเคราะห์ พระพัทตร์พระวรกายก็ดูแกร่งกล้ายิ่งกว่ากาลก่อน

นันทวดี -

เพราะนันทวดีมีพระมหาเถรชัตติยาจารย์เจ้า คอยเฝ้าคุ้มครองและแนะนำดอกเจ้าคะ
จึงอุดมด้วยขวัญและกำลังร่าง จนอาจถวายปรนนิบัติเคียงข้างพระเจ้าอยู่หัว ใช้เพียงบุญ
แต่ลำพังดอก ขอพระมหาเถรอย่าได้กรุณาหย่อนจนเกินการเลย

ตะเบงชะเวตี้ -

ถึงโบหน้าแลเรือนร่างแห่งข้าพเจ้ามั่งตราจะดูผาสุก แต่ทว่าทุกซอกในกายที่มีคนต้อง
เสียดายเพื่อตัวข้าพเจ้านั้น ดูจะยิ่งทับทิวด้วยมีทั้งสตรีและผู้เฒ่า (ข้าเลื่องคุมหาเถร มหาเถร

แกลิ่งนั่งเฉยเสีย) ครั้งแล้วครั้งเล่าส่งเขาไปเสี่ยงตาย เพียงหมายให้ข้าพเจ้ายืนยง ครั้งหนึ่ง
ส่งนางข้าหลวงตองสาผาชีวิตไปถึงแปร แม้ขณะนี้ก็ยังมิแจ้งแห่งชะตากรรม รู้แต่เพียงว่า
นางนำทัพคืนกลับมาช่วยได้ แล้วก็ตัดใจว่าเกินพอ ยังอีกข้อส่งเมืองรายผู้เฒ่าเข้าไปสู่ทัพ
หงสาวดี จนบัดนี้ก็มิรู้ว่าตายเป็น เห็นแต่อุบายตื่นคิดว่าผู้อื่นรู้ไม่เท่าเทียม

มหาเถร -

อ้อ..มันก็จริงอย่างรับสั่งแะ ขุนวัง ศิษย์ชื่อดังแห่งสำนักมั่งสินธุ ก็ยอมรื้ออยู่ทั่วกัน
ด้วยขรัวเฒ่าผู้มันยอมเคยสอนเคยสั่งด้วยพิชัยสงครามตามโบราณ เหตุการณ์เช่นจะเด็ดและ
เมืองรายคิดทำครั้งนี้ หงสาวดีมันต้องรู้และสงสัยอย่างไม่มีปัญหา เพราะเหตุการณ์มันเคย
เกิดมาแล้วถึงสองครั้งสองหน มึงจำได้ไหม ขุนวัง

ขุนวัง -

(อีกอ้อ) พอจำได้เจ้าคะ แต่ไม่ละเอียด หลวงพ่อน่าจะเล่าอีกสักครั้ง

มหาเถร -

ได้..แต่เล่าแล้วต้องฟังนะ ใครจะลุกหนีเป็นเคืองกัน..เฮ้อ..ครั้งแรกตั้งแต่ต้นรัชกาล
พระเจ้าฟ้ารั่ว อหะมะมอญแข็งเมืองต่อพระเจ้าอยู่หัวหงสาวดี เจ้ารามัญใช้เจตตะสุกรี ผู้
ราชบุตรเขยไปปราบ อหะมะมอญวางกลเขียนหลังมะตะหยอดพ้อตา ปล่อยไปหาเจตตะสุกรี
ทำที่ว่าเคืองใจไม่ลงด้วยบุตรเขย ถูกโทษเป็นสาหัสแล้วจึงหนีมาพึ่ง เจตตะสุกรีหลงเชื่อ
รับรองเข้าไว้ เป็นอย่างไรเอ็งรู้ไหม ขุนวัง

ขุนวัง -

จำไม่ได้เจ้าคะ ข้าพเจ้าเกิดไม่ทัน

มหาเถร -

ภายหลังไม่เท่าไร เจตตะสุกรีตายด้วยถูกลอบวางยาพิษ อหะมะมอญได้ชัยชนะ
เห็นใหม่..เห็นฤทธิ์กลตื่น ๆ ใหม่ (ซ้ำเลื่องดูตะเบงชเวตี้แล้วนั่งนิ่ง)

นั่นทวดี -

แล้วอีกครั้งเล่าเจ้าคะ พระมหาเถร เหตุการณ์เป็นอย่างไร

ตะเบงชะเวตี้ -

นันทวดีก็พิลึก เรื่องศึกเรื่องสงคราม ถ้ามองอยู่ได้ ไซกัจของสตรีแม้แต่สักนิด

มหาเถร -

อีกครั้งหนึ่ง ขอถวายพระพร ครั้งพระเจ้าสิทธิโสมประจัญศึกด้วยเมงช่องแห่งอังวะ ครั้งนั้นมังรายกะยอฉวราชบุตรเมงช่องตั้งทัพโอบล้อมสิทธิโสมไว้ในเมืองเมาะตะมะ หาทางออกและสื่อข่าวไปยังเมืองมิตรมได้ เจ้าหงสาวดีทำยังไง ขุนวังจำได้ไหม

ขุนวัง -

จำไม่ได้เจ้าค่ะ

มหาเถร -

ทุก..เจ้าไม่น่าเป็นศิษย์สำนักกุโสดอเลย ข้าเคยสอนบทเรียนแก่เจ้าแล้วมิใช่หรือ

ขุนวัง -

เจ้าค่ะ..แต่มันนานแล้ว ลืมหมดแล้วเจ้าค่ะ

มหาเถร -

เฮ้อ..ถ้าเช่นนั้นกูเล่าเอง..พระเจ้าสิทธิโสมแห่งหงสาวดี ทำกลบโยยหลังมณฑลทหารเอก แล้วปล่อยให้มาสามีกัดดีต่อมังรายกะยอฉวา เฮ้ย..ครั้งนั้นแหละมันจะเหมือนครั้งนี้ เมื่ออ้ายมณฑลพาหลังอันแตกเป็นรอยไปสู่มังรายราชบุตรนั้น มังรายกะยอฉวาก็แจ้งอยู่ ว่า เป็นอุบายเหมือนอชมะมอญแกลั้งโบายหลังพ่อตา แต่แล้วก็ตกหลุมอุบายจนได้ เพราะอะไร เพราะอ้ายมณฑลยมน้ำมันน้ำอดน้ำหนาสาหัสหนัก จะสงสัยก็สงสัยไปจะเป็นไร ทำกำหนดใจตัวให้มันไว้ ความสงสัยนั้นแหละจะทำให้หลงเชื่ออย่างสนิท สองครั้งยังเกิดได้ ทำไมจะไม่ซ้ำเป็นสาม

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้าดูชัดติยาจารย์มั่นใจในความสำเร็จยิ่งนัก ประหนึ่งว่าได้มีส่วนในอุบายโดยแจ้งชัด

มหาเถร -

อาตมภาพก็เหมือนร่มไทรสาขานั่นแหละมหาบพิตร ผู้ได้อ้อนมาแต่ นอกก็เข้าสู่ร่ม
พอดลายอารมณ์ร้อนแล้วก็จากไป แม้มีสิ่งใดอันอุปมงคลก็นิยมเอามาวางไว้โคนต้นไทรสาขา
จะว่าชั่วหรือดี มันก็สุดที่จะแก้ตัว อ้อ..นั่นปะไร บุเรงนองมาเฝ้าแล้ว อาตมภาพก็เห็นจะหมด
ภารกิจ แต่อีกสักครู่หนึ่งจึงจะกลับ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองในชุดออกศึกออกเวทีล่าง และขึ้นเฝ้าถวายบังคม)

- ร้องเพลงพม่าไชยา -

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้า จะเด็ด บุเรงนอง
น้อมถวาย อภิวันท์ อัญชลี
ซึ่งไปอยู่ ห่างไกล กลางค่ายศึก
รู้ว่าคลาย หายขาด แผลศาสตรา

ข้าละออง บงกช บทศรี
ต่อตะเบง- ตะเวตี ด้วยปรีดา
ถวิลนึก ห่วงหนัก อยู่หนักหนา
จึงรีบมา อภิวาท บาทยุค

ตะเบงตะเวตี -

ข้าพเจ้าขอขอบใจจะเด็ดพี่ท่าน อันเป็นห่วงข้าพเจ้าเช่นคำกล่าวนั้น ขอเชิญพี่ท่าน
นั่งเสียนที่อันสมควรเถิด ข้าพเจ้าเองก็กังวลและทุกขใจอยู่มิใช่น้อย ในเรื่องการศึกษา แต่ก็นึก
ตัดห่วงลงได้บ้าง เมื่อคิดว่าพี่ท่านยังเอาใจใส่ดูแลแทนเสมอด้วยข้าพเจ้ามังตรา ยังอาจ
ออกพ้นฝ่าเคียงข้าง เป็นอย่างไรบ้างละการศึกษาขณะนี้

- ขับเสภามอญ -

บุเรงนอง -

ขอเดชะ ฝ่าละออง อสุรีพระบาท
ด้วยเมืองราย หมายถึง อุตศิขนม
อันกองทัพ ตะคะณี ที่กลับมา
ติดต่อได้ หมายถึง ดูสัญญาณ
ได้นัดหมาย ไว้มัน วันพรุ่งนี้
ทั้งไพร่พล ช้างม้า สารพัด
จะบันบุก รุกฝ้า หงสาวดี
ถึงหงสา กล้าหาญ สักปานใด

ซึ่งเคยคาด การรบ นั้นสพบผล
ไปวางกล ดลกิจ สัมฤทธิ์การ
ตั้งประดา ด้านนอก ออกต่อต้าน
ทุกสิ่งสาร พร้อมหมด กำหนดนัด
จะเข้าตี สองข้าง ดังรหัส
ได้ฝึกหัด จัดแจง ไม่แคลงใจ
สองโยธี ไล่รบ บรรจบได้
ก็เห็นไม่ รอดพ้น หรือทนทาน

บุเรงนอง - **- ร้องเพลงพม่ากำชับ -**

จะขอเชิญ ย่างพระบาท ร่วมยาตรา ไปเป็นขวัญ บรรดา ข้าทหาร
เมื่อยามบุก รุกสู้ ศัตรูพาล ขอประทาน พระคุณ กรุณา

- ร้องเพลงพม่าขวยมอ -

พระจอมพงศ์ ทรงฟัง ยังติดงอน ไม่ยอมผ่อน อ่อนตาม กลับร่ำว่า
เราขอบใจ พี่จะเด็ด เจตนา แต่คนอย่าง มังตรา มิกล้ารับ
ด้วยจะเป็น ดั่งเช่น ชูบมือเปิบ ร่วมอิมเอิบ ยามเสร็จ สำเร็จสรรพ
แต่ยามศึก เร้นร่าง อยู่ห่างทัพ อย่าให้ยับ อับอาย ชายหน้าเลย

ตะเบงชเวตี้ -

ตำแหน่งข้าพเจ้ากล่าวนี้ วานที่ท่านอย่าเสียใจว่าไม่ร่วมแรง ฤๅระแวงว่าข้าพเจ้ามังตรา
เขลาขลาดด้วยสงครามเลย การทั้งหลายดำเนินมาด้วยดี เหมาะแก่อุบายแลความคิด
ของท่านแล้ว ข้าพเจ้าปรารถนาจะให้ข้าทหารทั้งหลายทั้งปวงเคารพสรรเสริญ แลแซ่ซ้อง
ย่ำเกรงที่ท่านสืบไปภายภาคหน้านั้นดอก จึงมีอาจรับออกไปร่วมด้วย หากแต่จะขอช่วย
เพียงอาสาอยู่เฝ้าเมืองเอง ความปรารถนาแห่งข้าพเจ้านั้นแรงกล้าอยู่ ขอที่ท่านแลผู้ใด
จงอย่าได้ท้วงติงเลย

- ร้องเพลงพม่าทูลถอน ๑ -

มหาเถร เจนใจ ในจิตเจ้า ก็รู้เคঁา ในคำ ร่ำเจเลย
จึงอ้างเหตุ เทศนา ว่าเปรียบเปรย มังตราเอย จงตรอง ทำนองการ
ชื่อว่า พระนคร ทั้งหลาย ก็เหมือน กับกาย สังขาร
องค์ษัตริย์ คือจิต วิญญาณ เป็นประธาน แก่ร่าง อินทรีย์

- ชับเสภามอญ -

มหาเถร - มือเบื้อง ซ้ายขวา คือสามนต์ บาทา คือพล ทั้งสี่
อาการ พร้อมสาม- สิบสองมี ดั่งนี้ จึงนับ ว่ารูปกาย
ฝ่ายผู้ อาณา ประชาชาษฎร์ คือศาสน- ตราวุธ ทั้งหลาย

ถึงผู้้นั้น ประเสริฐ เลิศชาย
 อารุช ไม่มี ผู้ถือ
 นำที่ จะอัป- ราชย์

แมนจิต ห่างกาย ก็บรรลย์
 มีหรือ จะวัง เข้ารบได้
 เป็นไหน ไม่พินิจ พิจารณา

ตะเบงชะเวตี้ -

ขัตติยาจารย์เจ้าทรงกล่าวคำฉะนี้ อุปมาดังตะเบงชะเวตี้ตกเป็นศิษย์แห่งพระคุณ
 แล้ว ก็หมั่นแต่จะขัดคำ ให้ต้องตักตองเตือนมิรู้สิ้นสุด แลดูประดุจข้าพเจ้านี้ยังเป็นเช่นมั่งตรา
 หาใช่ตะเบงชะเวตี้คือจอมคนไม่

มหาเถร -

ขอถวายพระพร มหาบพิตรพระราชสมภารเจ้า หากคำกล่าวแห่งอาตมาเป็นคำหลู่
 แห่งพระกฤษฎาธิการแล้ว แม้จะแคล้วด้วยพระอาญาโษษฐ์ แต่โทษซึ่งลงด้วยอาญาพระทัย
 จิตใจแห่งอาตมภาพนี้ก็หุดหู่ จนมิอาจอยู่ดูหน้าใครได้เต็มตา แม้จะทรงสิ้นเคารพบูชา
 มังสินธุผู้เฒ่าแล้วก็ช่างเกิด มังตราเอย แล้วตองอุมาตุภูมินี้เล่า จะมีทรงเอาภาระสืบไป
 แล้วหรือ ขึ้นชื่อว่ามหากษัตริย์ ย่อมเป็นขวัญเป็นดวงมนัสแห่งคนบนดิน แม้จะเปรียบ
 กองทัพเป็นดังเรือพระที่นั่ง อันพลพายพร้อมสะพรั่ง เครื่องประดับแสนโอ้อ่า แต่ทว่า
 ไม่มีตะเบงชะเวตี้ในที่บัลลังก์ทรง ก็แล้วจตุรงค์พลพายจะเอาเรือแรงที่ไหนมาพายจำ รัง
 แต่เรือจะรั่วแล้วพลิกคว่ำจมลงในที่สุด จะเปรียบอีกก็ประดุจดั่งช้างพระที่นั่งทรง เหล่า
 จตุรงค์แวดล้อมพร้อมด้วยจตุรงค์บาท แต่บนคอคชชาตินั้นว่างเปล่า ขาดเจ้าขาดนาย
 ก็เหมือนกับทุกร่างมีแต่กายไร้วิญญาณ ที่ไหนเหล่าเหล่าข้าทหารจะทะยานใจเสมอได้สำแดง
 ฝีมือต่อหน้าพระที่นั่งเป็นการถวายตัว ข้อซึ่งทรงระคางดังซุบมือเปิบนั้น สมควรแก่มังตรา
 วิสัยยิ่งแล้ว แต่อาตมภาพกลับเห็นว่าเสียแก่ราชานูวัตร แลกกลับจะขัดด้วยน้ำใจมองไพร่พล
 อันหยั่งรู้อยู่ทุกตัวตนว่าน้ำพระทัยแห่งตะเบงชะเวตี้นี้เป็นฉันทิ ขอถวายพระพร

- ร้องเพลงพม่าทงยา -

ตะเบงชะเวตี้ -

ภูบดินทร์ ลิ่นดำ ฟังคำครู
 ประนมหัตถ์ ตรัสคำ จำนรรจา
 ข้าพเจ้า เต็มใจ จะไปด้วย
 เพื่อพลผอง ตองอุ สู้สงคราม

ช่างหยั่งรู้ เชิงช่อง ทำนองท่า
 ในเมื่อว่า มหาเถร ก็เห็นงาม
 เพื่อร่วมช่วย อวยชัย ในสนาม
 ได้มีความ กล้ากล้า เมื่อราญรอน

ตะเบงชเวตี้ -

ในเมื่อขัตติยาจารย์เจ้าสังการ แลพี่จะเด็ดมันหมายเป็นข้อแข็งเช่นนี้ วันพรุ่งข้าพเจ้า จะขอออกศึกเคียงพลตองอุโดยละครดาใจ ช่างในเมืองนี้ข้าพเจ้าขอมอบหมายหน้าที่ให้ท่านขุนวังเป็นผู้ดูแลรักษา ข้าพเจ้าจะไปเตรียมการและรอทำอยู่ที่ป้อมปราการ ได้ฤกษ์งามชุมนุมพลเพลาใด เราไปพบกันที่นั่น

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงชเวตี้ นันทวัติ ถวายนมัสการพระมหาเถรแล้วเสด็จไป ทุกคนถวายบังคม มหาเถร เรียกบุเรงนองออกหน้าม่านแดง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากป้อม มีแท่นที่ประทับ และโต๊ะเคียง
บนโต๊ะเคียงมีคนโทโสหน้า ๒ ใบวางอยู่ -

(การแสดงหน้าม่าน มหาเถรสั่งการบุเรงนองว่า ซึ่งอัญเชิญพระเจ้าอยู่หัวออกศึกครั้งนี้ ให้ระวังให้จงดี อย่าปล่อยให้ตะเบงชเวตี้ดูความออกรบเช่นคราวก่อนเป็นอันขาด ถ้าอย่างไร มีโอกาสก็จะทูลเตือนเสีย ก่อนเคลื่อนพล จากนั้นสั่งให้บุเรงนองไปดูแลการเตรียมพล ให้ละเอียดพร้อมก่อนเคลื่อนพลขอให้ไปหาที่วัด จะได้จัดรดน้ำมนต์และปิดเป่าให้ จากนั้นแยกกันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า แล้วเพลงมอญบางนางเกร็ง -

- เปิดม่านฉากป้อม จัดไฟเป็นตอนกลางคืนมีทหารยืนเฝ้า -

(นันทวัติกับตะละแม่จันทรา พร้อมด้วยนางกำนัลเดินออกจากหลืบมาช้า ๆ พวกทหารยามเห็นพระมเหสีเสด็จ ต่างนั่งถวายบังคมแล้วถอยออกไปข้างหลืบ)

จันทรา -

ข้าพเจ้าเพิ่งแจ้งข่าวจากนางข้าหลวง ว่าพรุ่งนี้เข้ามีดจะเสด็จออกสู่สนามรบ เพื่อบัญชาการสงครามอีก เป็นความจริงใช่ไหมนันทวัติ

นันทวัติ -

เพคะพระพี่นาง พระเจ้าอยู่หัวทรงรับคำเชิญบุเรงนอง และข้อนำขัตติยาจารย์เจ้า แต่ไม่ผู้นำเป็นห่วงเช่นครั้งก่อนดอกเพคะ คราวนี้จะเสด็จไปเป็นประธานในทัพเท่านั้น

จันทรา -

แต่ถึงอย่างไรข้าพเจ้าก็อดเป็นกังวลในมัจฉรามิได้ หากเป็นผู้มีวิสัยสามัญก็พอจะ
วางใจ แต่ที่ว่ความผิดวิสัยชนทั้งหลาย โกรธขึ้นมาเกรงแต่จะออกหน้าศึกเสียเอง ใครล่ะ
จะห้ามอยู่

นันทวดี -

แต่บุเรงนองนั้นออกศึกด้วย อย่างไรเสียคงไม่ปล่อยเช่นครั้งก่อน เจ้าพี่อย่าทรงกังวล
เลยเพคะ

จันทรา -

(เดินขึ้นบันไดเชิงเทียนแล้วมองออกไปด้านหลัง) นันทวดี ท่านเป็นบุตรขุนพล คงจะเคย
เห็นลักษณะทหารเข้าประจำการศึกมาบ้างแล้วกระมัง ช่างม้าทแกล้วทหารพร้อมกระนี้
ดูน่าหวาดหวั่นนัก

นันทวดี -

ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมาเป็นตนจนบัดนี้ นันทวดีก็เพิ่งเคยเหยียบย่างขึ้นมาสู่เชิงเทียน
นี้แหละเพคะ พระพี่นาง จะว่าแล้วก็เพิ่งเคยเห็นกองทหารเตรียมออกศึกเช่นกัน

(บุเรงนองเดินออกมาล่ำฟัง นันทวดีมองเห็น ร้องถาม)

นันทวดี -

ใครนะ (เห็นแล้วจำได้) อ้อ ท่านแม่ทัพบุเรงนอง

บุเรงนอง -

พระมหีสีนันทวดี (เห็นตะละแม่จันทรา) อ้อ..ตะละแม่ก็อยู่ด้วย

นันทวดี -

พระเจ้าอยู่หัวกำลังประทับอยู่ในห้องพระ คงอีกนานกว่าจะเสด็จออก ที่ท่านคงต้อง
รอดักหน่วยกระมัง (หันไปสั่งนางกำนัล) อ้อ..พวกเจ้าน่ะไปพักผ่อนกันได้แล้ว (พวก
นางกำนัลถวายบังคมแล้วพากันออกไป ตะละแม่จันทราเลี้ยงจะหลบหน้าบุเรงนองออกไป
ด้วย นันทวดีดูดข้อมือไว้) พระพี่นางเพคะ จะรีบร้อนเสด็จไปไหน พระทัยนะจะทรงตั้ง
ให้ข้าพเจ้า นันทวดีอยู่เพียงล่ำฟังเขียวหรือเพคะ

895.9112

ส 831 ๗

ค.๕ ๑.๓

จันทรา -

คำมีดีมาแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เหมาะที่จะอยู่ที่นี้ เราเข้าข้างในกันเถอะน้องนันทวดี

นันทวดี -

อีกสักครู่เถิดเพคะ พระพี่นาง

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าขอคารวะตะละแม่จันทรา เสด็จมาประทับที่นี้มานานแล้วหรือพะยะคะ (ตะละแม่ไม่ตอบ หันไปเกาะนันทวดี)

นันทวดี -

อันที่จริงตะละแม่จะมาเมื่อใด ก็สุดแต่พระทัยตะละแม่ เมื่อแรกท่านเข้ามา ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านจะรีบเดินไปมิใช่หรือ

บุเรงนอง -

เป็นความจริงเช่นนั้น แรกเห็นแต่พระมเหสี ข้าพเจ้าก็เสียวกายด้วยเห็นว่าได้เฝ้าแล้วแต่เมื่อวัน จะเฝ้าอีกเล่าก็ผิดกาลผิดกิจ แต่ครั้นแลเห็นตะละแม่อันทรงบังหน้าหนีใจ ข้าพเจ้านี้ก็เพื่องฟู ด้วยมีวาสนาน้อย หาเวลาโชคอันจะเฝ้ามิได้เลย

นันทวดี -

ถ้าเช่นนั้น ขอให้ท่านจงเข้าเฝ้าเสียให้สมใจตัวเถอะ ข้าพเจ้าเองไม่ขออยู่ให้เกรงใจท่านดอก (นันทวดีปล่อยมือจันทรา จะเดินไป ตะละแม่ตามติด)

จันทรา -

น้องนันทวดี ขอให้ข้าพเจ้าไปด้วยเถอะ

นันทวดี -

(ปลอบอย่างรู้ที่) โอ้ เจ้าพี่เพคะ นันทวดีนี้ แม้มิได้เกิดร่วมท้อง แต่ก็ดูจะเป็นน้องร่วมเผ่า อย่าทรงกังวลเลยเพคะ วันพรุ่งนี้จะเด็ดก็ไปศึกแล้ว เจ้าพี่จงอยู่ร่วมสนทนาเถิด ข้าพเจ้ามิไปไกลดอกเพคะ จะเดินเวียนวนอยู่แถวนี้ มิให้มีใครเข้ามาได้ นันทวดีไปก่อนนะเพคะ

(นั่นทวดตีผลตัวจากไป ตะละแม่ร้องเรียกแล้วขยับจะออกตาม บุเรงนองดึงข้อมือไว้
ตะละแม่สะบัด)

จันทรา -

อย่างนี้จะเด็ด ที่นี้เป็นตองอู มิใช่ราชฐานเมืองแปร ท่านจงให้เกียรติข้าพเจ้าบ้าง
ข้าพเจ้ามิใช่นางเชลยรามัญ อันท่านจะมาจับมาต้องเลียมลองเล่นง่าย ๆ

บุเรงนอง -

ข้าแต่ตะละแม่ ข้าพเจ้าขออภัยเถิด วานจันทราน้องท่านจงเห็นแก่หัวอกอันวิตก
ถึงแต่จันทราบ้าง เมื่อวันน้องท่านช่วยให้ข้าพเจ้าได้พ้นเพศมรวาสนั้น จันทราน้องท่าน
ทำให้ข้าพเจ้าฝันดี ว่าชาตินี้แม่ได้กระทำผิดเพียงใด ตะละแม่ก็เอื้อใจอภัยและอุ้มชู
มีรูชาติ จันทราเอ๋ย ก็เมื่อน้องท่านแสดงเมตตาแก่ข้าพเจ้าแล้วตั้งฝัน กลใดเล่าแม่จึง
มาแปรผันเคืองแค้นข้าพเจ้าอีกดังนี้

จันทรา -

(เดินหนี บุเรงนองเดินตาม จันทราร้องไห้) จะเด็ด ท่านสำคัญตัวผิดเองดอก จึง
คิดดั่งว่า ข้าพเจ้าลวงให้ฝันดี ซึ่งข้าพเจ้าร่วมมือกระทำบาป จนช่วยท่านพ้นสมณะสมณะเน
นั้น ข้าพเจ้ากระทำโดยคิดอุ้มชูท่านก็หาไม่ได้ หากแต่เห็นแก่บ้านเมืองปิตุภูมิดอก จึงสู้
ลืมนเรื่องอื่นเสีย ซึ่งท่านสร้างข้าให้แก่ข้าพเจ้านั้น เหลือที่จะพรรณนาแล้ว แต่อดีตมิรู้เลย
ว่าตัวข้าพเจ้าจันทรา ได้สร้างเวรกรรมอันใดผูกมาแก่ท่าน ชาตินี้ท่านจึงตามมาก่อกรรม
แก่ข้าพเจ้า มิรู้สิ้นสุดเลย

- ร้องเพลงเงินจาม -

จันทรา -

ช่างดอกย่ำ ซ้ำใจ ให้ใหญ่หลวง
ย่ำทั้งนาม หยามทั้งชื่อ ลือขจร
ชั่วชาตินี้ มีแต่ จะแลลับ
ถึงทั้งขว้าง ห่างไกล ไม่เหลียวแล

เข้าถมทับ คับทรวง ทั้งลวงหลอน
จนกระฉ่อน อื้ออึง ถึงเมืองแปร
ทุกสิ่งสรรพ ยับเยิน จนเกินแก้
ขอเพียงแต่ อย่าหยาม ให้ซ้ำเลย

- ร้องเพลงมะลิซ้อน -

บุเรงนอง -

ไฉ่ดวงแด แม่พระ ประจำอก	ที่สุดยก สัจจะ มาเฉลย
มั่นอาจจัก ควักใจ ผากไว้เซย	จะผ่าเผย เพื่อแนบ อยู่แทบเท้า
อันความรัก นกหน่วง ห่วงบูชา	อุปมา ฝ่ายันต์ โทกพันเกล้า
เพราะเวรซ้ำ กรรมสร้าง ไม่บางเบา	จึงจันทรา น้องเจ้า ไม่เข้าใจ

- ปีพาทย์รับต่อไปเบา ๆ -

(บุเรงนองเดินเข้าไปหาจันทรา ดึงมือขึ้นมากุม จันทราสลัดแล้วถอยห่างทั้งร้องให้)

จันทรา -

อย่างนี้จะเด็ด อย่มาทำกับข้าพเจ้าเช่นนี้

บุเรงนอง -

โอ้..จันทรา ขอแม่จงอดอมอารมณ์ แลฟังข้าพเจ้าให้สิ้นคำก่อนเถิด (เดินเข้าหา ดึงมือมาจับ)

จันทรา -

ถอยออกไปเดี๋ยวนั้นะ จะเด็ด ออกไปให้พ้น (บุเรงนองเดินเข้าหาไม่ยอมหยุด) ถ้าท่านขึ้นเข้ามาใกล้ ข้าพเจ้าจะร้องให้สุดเสียงทีเดียว

บุเรงนอง -

(ชักเกิดอารมณ์ขุ่นบ้างตามวิสัย) ก็สุดแต่จันทราท่าน ในเมื่อไม่ฟังกันแล้ว ข้าพเจ้า ก็สุดปัญญา จะเอาแต่ความเหิงหวงขึ้นตั้งหน้า จนขาดเหตุผลแล้ว ก็ตามแต่ใจ

(นันทวดีได้ยินเสียงดัง รีบออกมาหาจันทรา)

นันทวดี -

เกิดอะไรเพคะ พระพี่นาง ท่านทำอะไรรุนแรงแก่ตะละแม่หรือจะเด็ด (บุเรงนอง ไม่พูดแสดงท่าฮึดฮัดอารมณ์เสีย แล้วถอยไปยืนนิ่งอยู่ ตะละแม่อังร้องให้มีหยุด) เสด็จเข้าข้างในเกิดเพคะตะละแม่ ใกล้เคียงเวลาพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกแล้ว

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเบา ๆ -

(นั่งทอติประคองตะละแม่จันทราเข้าข้างหลืบ บุเรงนองหันไปมองอย่างอารมณ์เสีย
ใบหน้าขมึงทึง แล้วค่อย ๆ ทรวดกายลงกล่าวอธิษฐาน ขณะอธิษฐาน ตะเบงชเวตี้เดิน
ออกมาเบื้องหลัง และหยุดฟังโดยบุเรงนองไม่รู้ตัว)

บุเรงนอง -

(นั่งพนมมืออธิษฐาน) ข้าแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันครองชีวิตข้าพเจ้าทุกสถาน หนึ่งพระ
ประธานในโบสถ์วัดกุโสดอ หนึ่งพระคุณเจ้าหลวงพ่อกันคัมภีร์ อีกทั้งไทเทเวศร์อันประจำ
เกล้า ข้าพเจ้าจะเด็ดขออธิษฐานว่า แม้นบุญตะเบงชเวตี้อันทรงนามว่ามังตรา จักเจริญ
ได้สมบัติจักรพรรดิแล้ว ขอการศึกครั้งนี้จะมีชัยสมมโนปรารถนา อนึ่งเล่าขอข้าพเจ้าผู้
นามจะเด็ด จงสิ้นชีวิตตายเสียในการสงครามครั้งนี้เถิด

ตะเบงชเวตี้ -

(สะดุ้งล้มตัว เดินเข้าหาบุเรงนอง) พี่จะเด็ด พี่ท่านอธิษฐานอะไรเป็นอุบาทว์แก่
ตนเช่นนั้น ไม่เอาละ ถ้าเช่นนั้น ข้าพเจ้าขอสั่งการให้เลิกทัพคราวนี้เป็นเด็ดขาด

บุเรงนอง -

(ก้มกราบตะเบงชเวตี้) ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว หากเมตตาข้าพเจ้าจะเด็ดแล้ว
ขอให้ข้าพเจ้า ได้ออกทัพ และรับกรรมดังคำอธิษฐานเถิด

ตะเบงชเวตี้ -

ข้าพเจ้าไม่เข้าใจเลย พี่ท่านมีเหตุผลต้นปลายสถานใด จึงหวังเอาความฉิบหาย
มาใส่ตัวเองเช่นนั้น

บุเรงนอง -

ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัวผู้ประเสริฐ ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดอุบัติมา หนึ่งก็ได้คุณบุญมารดา
จนพาดัวเข้าร่วมพระเด้ากับมังตรา และตะละแม่ แต่ที่ครั้งก็หนข้าพเจ้านี้มีแต่ขัดพระทัย
ให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศ มังตราผู้น้องก็ริ้วข้าพเจ้าแล้วเงียดดกก็หลายครั้ง จันทราผู้ที่
เล่าก็ชิงชังจนมิมองหน้า ข้าพเจ้าจึงรู้ตัวว่าปัจจุบันทั้งมังตราและจันทรารักข้าพเจ้าเพียง
เสมอข้าพหาร ซึ่งจะรักเอาอย่างที่ร่วมเด้าแลเชษฐภักดานั้นหาไม่ได้แล้ว ข้าพเจ้าจึงอธิษฐาน
เลือกความตายในสงคราม คนทั่วทุกามจะได้ลือเล่า ว่าบัลลังก์แห่งมังตรามหาราชเจ้า
ตะเบงชเวตี้ผู้นั้น ตั้งอยู่บนศพบุเรงนอง อันจะมีแต่แซ่ช้องสรรเสริญประดุจดินคู้ฟ้า

ตะเบงชะเวตี้ -

ไม่เอาน่า พี่จะเด็ด พี่ท่านก็เป็นคนช่างคิด เรื่องถูกผิดนั้นทำไมพี่ท่านมีเอาก
ข้าพเจ้าไปครองใจบ้าง ขอพี่ท่านอย่าเอาแต่เรื่องเป็นกลางมาสนทนาเลย ข้าพเจ้าขอเอ่ย
แก่พี่ท่านด้วยคำบริสุทธิ์ ว่าข้าพเจ้าอยากได้ชัยในการยุทธครั้งนี้ยิ่งแล้ว แต่ต้องได้ยินรายงาน
จากปากแห่งบุเรงนอง มิเช่นนั้นก็อย่าฟังต้องออกศึกเป็นอันขาด

บุเรงนอง -

(แหงนมองหน้าแล้วพนมมือ) มังตรา..ท่านเคยทำให้ข้าพเจ้าปิติ และตกใจพร้อมกัน
เช่นนี้มาหลายครั้งแล้ว ขณะนี้ข้าพเจ้ายินดีอยู่แล้ว วันหน้ามิรู้ว่าจะได้เส้าเป็นอันใด

- ปี่พาทย์ทำเพลงกะแวงเบา ๆ -

(บุเรงนองค่อย ๆ ลุกขึ้นเดินไปหยิบคนโทน้ำที่ตั้งอยู่มาใบหนึ่ง ยกขึ้นจบบต่อหน้า
ตะเบงชะเวตี้ และหลังน้ำลงแทบพระบาท)

- ร้องเพลงกะแวง -

บุเรงนอง -

ขอพระแม่ ธรณี ศรีสวัสดิ์	โปรดรับสัจย์ แห่งข้า กล่าวปราศรัย
บุญตะเบง- ชะเวตี้ มีโชคชัย	ได้เป็นใหญ่ ในแคว้น จบแดนดิน
จุงจะเด็ด ตัวข้า คืออาวุธ	ร่วมประยุทธ์ บำราบ ปราบทั่วถิ่น
แม้มารร้าย หมายถึงมา สร้างราคะ	จงเสื่อมสิ้น ด้วยไพบุญ คุณมังตรา

- ปี่พาทย์ทำเพลงมะตะแบเบา ๆ -

ตะเบงชะเวตี้ -

อะ ๆ ๆ ขอบใจ ขอบใจพี่ท่าน (เดินไปหยิบสุพรรณภิงคารมาบ้าง) ขอมือพี่ท่าน
ให้แก่ข้าพเจ้าเถอะ (หลังน้ำใส่มือบุเรงนอง)

- ร้องเพลงมะตะแบ -

ตะเบงชะเวตี้ -

แม่นรอยบุญ มังตรา ข้าพเจ้า	จะเหนือเหล่า ชนทั้งหลาย ภายภาคหน้า
ขอเทพไท ในแผ่นดิน ถิ่นมารดา	จงฟังสัจ- วาจา ประกาศไว้
วันใด ได้สมโภช เสวตฉัตร	ก็จะจัด แต่งงาน เป็นการใหญ่
อภิเชก บุเรงนอง ปองหทัย	ให้ร่วมใจ คู่กัน กับจันทรา

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงซะเวตี้ประคองบุเรงนองลุกขึ้น แล้วพาไปนั่งเคียงคู่กัน ต่างรินสุราส่งให้กัน
คนละจอก กอดรัดกันอย่างสบายใจ มหาเถรออกมายืนดูด้านหลัง แล้วร้องทัก)

มหาเถร -

(กระแอม) เอาอีกแล้วหรือ ร่วมดื่มกันอีกแล้วหรือ..นี่มันใกล้ฤกษ์เคล็ดอันพลแล้วกระมัง
มหาบพิตร

ตะเบงซะเวตี้ -

นมัสการพระคุณเจ้า วันนี้ข้าพเจ้ากับพี่จะเด็ดมีความสุขจริง ๆ ที่จะได้ออกรบร่วม
กันอีก

มหาเถร -

จะสุขหรือจะทุกข์นะ อาตภาพไม่ว่าดอก ห่วงแต่ว่าประวัติมันจะชั่วร้าย รักกันที่ไร
ไฉ่เฉมาเดือดร้อนทุกครั้ง

บุเรงนอง -

เราดื่มกันพอเอาฤกษ์เอาชัยเท่านั้นแหละขอรับหลวงพ่อ

มหาเถร -

นี่ได้ฤกษ์แล้วนี่ เข็ญเสด็จเถอะ อ้อ..อาตมภาพมีเรื่องหนึ่งอยากจะทูลเตือนมหาบพิตร
ก็อยากจะเตือนให้คอยดูแลกันทั้งคู่นั่นแหละ

- ร้องเพลงพม่าแทงกบ -

มหาเถร -

ดวงมัจฉรา บุเรงนอง ต้องโฉลก
จะสูญเสีย ทหารดี มีปัญญา
จงสำรวจ ตรวจตรา อย่าประมาท
อย่าระเริง เริงรุก บุคตะบัน

ถึงมีโชค แต่ท่าย ทำนายว่า
ตามตำรา เจาะจง บ่งเชนนั่น
มั่นพลั้งพลาด พลไพร่ จะไร้ขวัญ
ทั้งแก๊กัน ครวญใคร่ ให้จงดี

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ทั้งตะเบงซะเวตี้และบุเรงนองเข้ามัสการลามหาเถร หลวงพ่อให้ศีลให้พร)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากค่ายหลวงสอพิณยา -

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

- การแสดงเวทีล่าง -

ช่วงที่ ๑ (เปิดเสียงต่อสู้อยู่) ทหารหงสาวดี ๑๐ คน คุมโดยสอพิณยา และทหารโมนยีน ๑๐ คน คุมโดยโสหันพวา และเมงกะยอกะแงออก ตามตีด้วยทหารพม่า ๑๐ คน มีจะเด็ดคุมพล โมนยีนและทหารหงสาวดีแตกหนีเข้าโรง จะเด็ดไล่ติดตามไป

ช่วงที่ ๒ (เปิดเสียงต่อสู้อยู่) ทหารหงสาวดี ๑๐ คน คุมโดยจิสะเบงกับไขลูออก ตามตีทหารพม่าซึ่งคุมโดยจาเลงกะโบ สืออ่อง ปะทะกันกลางเวที ครู่หนึ่งตองห่วนญีออก เห็นจิสะเบงร้องเรียกชื่อ "ไอ้จิสะเบง" แล้วโลดเข้าหา จิสะเบงเห็นพ่อตักใจหนีเข้าโรง ไขลู และทหารมอญตามไป ตองห่วนญีสั่งทหารตาม แต่จาเลงกะโบเข้าจุดไว้

ตองห่วนญี -

อย่าห้ามข้าพเจ้าเลย จาเลงกะโบ ข้าพเจ้าได้เห็นหน้าไอ้จิสะเบงเลือดชั่วแล้ว ขอให้ข้าพเจ้าตามไปสังหารมันด้วยมือเถอะ

จาเลงกะโบ -

ได้โปรดยับยั้งก่อนเถิดครุท่าน บัดนี้เราทำการสมอบุบายตามที่บุเรงนองสั่งแล้ว ท้าพหงสาวดีต่างแตกแยกออกจากกัน เราท่านควรประชุมพล และยกไปสมทบบุเรงนองก่อน

ตองห่วนญี -

แต่ข้าพเจ้าใคร่จะตามไปให้ทันไอ้จิสะเบงเดี๋ยวนี้

จาเลงกะโบ -

ได้โปรดเถิดครุท่าน ข้าพเจ้าเองนั้นตระหนักในหัวอกครุท่านว่าเป็นฉันใด แต่ปัญญาแห่งท่านแม่ทัพบุเรงนองนั้นเล่า ใจท่านจะให้พวกเราทั้งทัพต้องพลอยมีผิดด้วยเรื่องเพียงนิดนี้เสียหรือ

สี่อ่อง -

จริงแล้วครุฑท่าน คำเมืองรายอันถ่ายมาจากบุเรงนอง คือคำสั่งประกาศิต ขอครุฑท่าน
อย่าให้พลาดผิดเลย เราย้ายไปสมทบกับบุเรงนองเถอะ ได้โปรดเถอะครุฑท่าน เอ้า..
ข้าพเจ้ากราบละ

ตองห่วนญี่ -

ถ้าเช่นนั้น เรากลับไปกันก่อน ข้าพเจ้าขอขอบใจทั้งจาเลงกะโบและสี่อ่อง ที่ช่วยเตือน
สติข้าพเจ้า

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตองห่วนญี่ จาเลงกะโบ สี่อ่อง คุมพลเข้าโรง)

- เปิดม่าน ฉากค่ายกลางทุ่ง -

(ตะเบงชะเวตี้ประทับอยู่บนพระแท่น แวดล้อมด้วยทหารพม่า บุเรงนองกุมพลเข้า
มาเฝ้าถวายบังคม ตามด้วยตองห่วนญี่ จาเลงกะโบ สี่อ่อง และไพร่พลตามออกมา
เฝ้าอีกด้านหนึ่ง)

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้า สนองตอบ ด้วยขอบใจ
ที่ร่วมกัน ลุยไล่ ผองไพร่
แต่การศึก หงสา ไซว่าสิ้น
ตราบโด หงสาวดี ยังมีนาย

ด้วยหทัย ในตะเบง- ชะเวตี้
จนตื่นหนี ค่ายแตก แยกกระจาย
จงอย่าหมิ่น ในศึก อีกกระหาย
อยู่ในค่าย มิตชิด พิษย้อมมี

บุเรงนอง -

ขอเดชะข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว อันตัวนายทั้งฝ่ายหงสาวดีและอังวะขณะนี้ต่างหลบหนี
พ้นมือไปได้ ข้าพเจ้าสืบข่าวได้แน่ชัดว่า สอพิण्याและเมงกะยอกะแงหลบหนีไปอยู่ทาง
ค่ายตะวันตก ข้างไข่นั้นอยู่ทางค่ายตะวันออก ส่วนโสหันพวานั้นหนีรอดพ้นไปจนค่ายอังวะ

ตะเบงชะเวตี้ -

เพียงตองอุสองค่ายเชื่อมต่อกันได้ ข้าพเจ้าเองก็พอใจยิ่งแล้ว แต่ขอโทษเถิด ข้าพเจ้า

ออกจะสงสัยในกองทัพที่ยกมาจากแปรมากอยู่ เท่าที่รู้บุเรงนองเองก็มั่นใจว่าจะเป็นท่าน
ครุฑคะเนย์คุมมา แต่ทว่าไฉนกลายเป็นท่านขุนพลตองหวุ่นญีเป็นแม่ทัพ

(ทุกคนมองตากัน แล้วก้มหน้าหนึ่งไม่มีใครกล้าพูด)

ตะเบงชเวตี้ -

มีอะไรเกิดขึ้นแก่ท่านครุฑคะเนย์อย่างนั้นหรือ ว่าอย่างไรท่านนายกองจาเลงกะโบ

- ชับเสภามอญ -

จาเลงกะโบ -

ขอเดชะ ฝ่าละออง ธูลีพระบาท
อันซึ่ง ท่านบิดา ตะคะเนย์
มามีเหตุ จิสะเบง บุตรขุนพล
ไปเข้าข้าง รามัญ มั่นอุรา
ท่านขุนพล รู้ความ จะตามจับ
จะยับยั้ง ยื้อยุด เป็นลุดรู้

ขอพระราช อาญาครอง ป้องเกศ
เดิมที จะคุมทัพ กำกับมา
เอาใจตน ออกห่าง ข้างพม่า
แล้วร่วมทัพ สอพินยา มาตองอุ
จึงขอเป็น แม่ทัพ ตามมาสู่
ท่านบิดา ข้าจึงอยู่ เพื่อดูแล

ตะเบงชเวตี้ -

(เคื่อง) มีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นด้วยหรือ บังอาจลันตี แล้วขณะนี้ไอ้จิสะเบงมันอยู่ที่
ไหน ไอ้กบฏจัญไร ใครไปล่าตัวมันมาให้ข้าที่เถอะ (หันเห็นขุนพลตองหวุ่นญี) ข้าพเจ้า
เห็นใจและเสียใจแทนท่าน ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นตะเบงชเวตี้ เมื่อมีกบฏแผ่นดินขึ้นเช่นนี้
ข้าพเจ้าก็จำต้องเจ็บแค้นเสมอด้วยอกท่าน เออ..แล้วใครรู้บ้างว่าขณะนี้มันหลบหนีไป
ซุกซ่อนอยู่ที่ใด

จาเลงกะโบ -

ขอเดชะ เมื่อตอนทัพแปรเข้าลุยไล่หงสาวดีนั้น ข้าพเจ้า สือ่อง และแม่แต่ท่าน
ขุนพล ก็พบจิสะเบงอยู่กับไขลู เมื่อหนีกองร่วมหนีไปด้วยกันพะยะคะ

ตะเบงชเวตี้ -

แล้วใครล่ะ จะอาสาไปล่าหัวมัน

- ร้องเพลงตะละแม่ศรีท่อน ๒ -

ตองห่วนญี่ -

ขอเดชะ ข้าพเจ้า ตองห่วนญี่
เมื่อสายเลือด ชั่วช้า มาผันแปร
เหมือนถ่ายโทษ โปรดให้ ได้อาสา
ขอล้างเลือด ทรมศ ให้หมดกาย

มันักดี แต่หนุ่ม จนคุ่มแก่
จะขอแก้ เลือดตน ให้พ้นอาย
แม้ชีวา ย่อยยับ ดับสลาย
เมื่อตัวตาย จะได้สิ้น คนนินทา

- ร้องเพลงมอบเรือท่อน ๑ -

ตะเบงชะเวตี้ -

พระจอมพงศ์ ทรงฟัง แล้วยิ่ง
หัวอกพ้อ หนอสมเพช เวทนา
สู้ถนอม กล่อมเกลี้ยง เลี้ยงดูลูก
มาย่อยยับ กลับกลายเป็น เพราะใจเบา

ยิ่งนึกยิ่ง เศร้าจิต พินิจว่า
ถ้าแม้ว่า ทุกข์ตก ที่อกเรา
ด้วยพันผูก ปลูกก่อ กูก่อเหล่า
พาโคตรเง่า เผ่าพันธุ์ นั้นอัปรีช

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้าเล็งเห็นความแค้นในอกแห่งขุนพลผู้เฒ่า เอาเถอะเมื่อขอรับอาสาที่จะล้าง
อายแก่สายเลือดของท่านด้วยตนเอง ข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง แต่ในเมื่อจิสะเบงคนทรมศหลบ
หนีไปได้เช่นนี้ ก็คงอีกนานกว่าจะตามตัวพบ

บุเรงนอง -

ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว ในยามซึ่งหงสาวดีทัพแตกจนต่อไม่ติดเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า
ทั้งสอพิญาและไสห็นพวายุ่อมคิดแต่จะหนีกลับเมืองตน ซึ่งจะรวมพลตองอญแล้วจู่เข้าตามล่า
ข้าพเจ้าเองก็เห็นหารุณหาคุณธรรมมิได้ แต่ก็ยังหวังใจจะให้ปรากฏเป็นเกียรติยศไปภายหน้า
ว่ามันผู้ใดหาญกล้ารุกมาถึงมาตุภูมิแห่งตะเบงชะเวตี้แล้ว มิควรจะคลาดแคล้วรอดไป
โดยง่าย โดยเฉพาะตัวนายนั้นควรจะได้ประอาวุธกันฉันผู้กล้าศึก

ตะเบงชะเวตี้ -

ซึ่งจะเด็ดพื้ท่านหมายลิกนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจ แต่พื้ท่านจะทำฉันใดเล่า จึงจะจูงไอ้
คนโง่เง่าเช่นสอพิญา หรือไอ้พวกคนป่าเหล่าโมนยีนออกมาประอาวุธ ปานนี้มันมีมุทหัว
พาดัวหนีแล้วกระมัง

บุเรงนอง -

ซึ่งมังตราธิบดีนั้นก็จริงอยู่ แต่อย่างน้อยก็ควรจะทดลองให้รู้ประจักษ์แก่พลไพร่ หาก
จะทรงอนุญาตแล้ว ข้าพเจ้าก็ใคร่จะลองดู อย่างน้อยก็จะทำให้พวกมันนั้นลบหลู่เกียรติตัวเอง

ตะเบงชเวตี้ -

พี่ท่านจะทำฉันใด

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าขอพระราชทานพระนามแห่งมังตราตะเบงชเวตี้ มีหนังสือติดปลายธนู แล้ว
ยิงเข้าไปสู่ค่ายหงสาวดี ทั้งด้านตะวันออกและตะวันตก เชิญให้ตัวนายทัพออกมาประลอง
เพลงอาวุธกันตัวต่อตัว

ตะเบงชเวตี้ -

ซึ่งท่านคิดนั้นข้าพเจ้าหาขัดข้องไม่ แต่ท่านก็ควรคะเนไว้ในเรื่องสูญแรงเปล่า พวก
เขาได้รับหนังสือทำแล้วก็ทำลายเสีย หากมีผลอย่างไรไม่

บุเรงนอง -

ข้อนั้นข้าพเจ้าก็ได้กำหนดไว้ตั้งมังตรา แต่ทว่าหนังสือทำ หากเรายิงส่งเข้าไปเป็น
ร้อยเป็นพัน แม้นรามัญแลโมนยินเฉยอยู่ ก็ย่อมจะอดสูญหลู่เกียรติตน ด้วยไพร่พลยอม
แค้นกันทั่วทั้งทัพ

- ร้องเพลงพม่ากงจา -

ตะเบงชเวตี้ -

พระทรงฟัง บุเรงนอง สนองนึก	เห็นล้าลึก ตรีกตรอง ต้องวิถี
โดยวิสัย กระจายศึก นึกยินดี	ได้ต่อตี ธรนรงค์ ในสงคราม
พระพักตร์พริ้ม ยิ้มพลาง ทางดำรัส	เชิญพี่จัด ตั้งใจ น้องไม่ห้าม
ถ้า मैंเขา รับทำ นับว่างาม	จะขอตาม ไปสมัคร ด้วยสักคน

ตะเบงชเวตี้ -

เป็นอันว่า ข้าพเจ้าอนุญาตให้ดำเนินการตามที่พี่จะเด็ดคิด จะทำอย่างไรก็สุดแต่พี่ท่าน
ขอแต่เพียงให้พวกมันกล้าออกมาเถอะ เป็นสนุกแน่ อย่าลืมนะพี่จะเด็ด หากมีการประลอง

เกิดขึ้น ข้าพเจ้ามั่งตราขออาสาด้วยคน วันนี้พวกเราเหนื่อยกันมากแล้ว หากจัดเวรยาม
พร้อมแล้ว ก็เชิญไปพักผ่อนกันได้

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงขะเวตีเสด็จเข้า ทุกคนถวายบังคม)

- ปิดม่าน เปลี่ยนเป็นฉากกลางป่า -

- การแสดงหน้าม่านแดง -

(สอพินยาคุมพลนางสาวดีจำนวนหนึ่งออกหน้าม่านแดง)

- ร้องเพลงมอญขำว่างดาบ -

สอพินยา -

ล่าทัพ กลับค่าย ชายทุ่ง	ในจิตพลุ่ง ด้วยแค้น แสนขัดสน
ต้องตองอุ หักหาญ หาราญรณ	โยธี ปี่ป็น สุดทนทาน
ทัพแยก แดกพ่าย ไปต่างทิศ	ไม่อาจคิด ติดต่อ ข้อสื่อสาร
สอพินยา หน้าเผือด แสนเดือดดาล	จะคิดอ่าน ด้านต่อ แสนท้อแท้

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนแดง -

(เมงกะยอกะแงยกกองทัพโมนยिनออกมาพบสอพินยา)

- ร้องเพลงจีนแดง -

เมงกะยอกะแง -

ขุนพล โมนยिन ผู้หมั่นใจ	ซึ่งชิงชัย ด้านต่อ ก็ยำแหย่
ทัพแยก แดกย้าย พ่ายแพ้	เหลือแต่เมง- กะยอกะแง แต่ลำพัง
ถอยพลาง ทางจิต คิดเคืองแค้น	จะใคร่ทำ ทดแทน ที่แค้นคั่ง
จูงง่าน ดาลใจ ไม่หยุดยั้ง	จะใคร่ตั้ง ต่อต้าน จนบรรลัย

สอพินยา -

ท่านครูเมงกะยอกะแง ทัพโมนยिनและอั้งวะของท่านก็ถอยมาได้เพียงเท่านี้ละหรือ

เมงกะยอกะเง -

ท่านจะมาซักถามไยเล่า สอพิण्या ก็เป็นเพราะท่านนั้นแหละหลังด้วยกลไ้อ้จะเด็ด
ปลอยไ้อ้เฒ่าเจ้าเล่ห์จอมอุบาย จนมันสามารถนัดหมายรวมพล ช้างเราจึงปีปจนถึงเพียงนี้

สอพิण्या -

โอ้..ท่านผู้เฒ่า จะมาลงโทษเอาแต่กับข้าพเจ้าเพียงผู้เดียวได้อย่างไร ไม่ว่าครูไขลู
หรือแม้จิสะเบงก็เล็งเห็นเป็นอย่างเดียวกัน ใครจะไปนึกว่าไ้อ้เฒ่าเมืองรายมันจะกล้าทวน
สถาบันถึงขนาดตีมโหดตนเอง

เมงกะยอกะเง -

ก็แล้วเมื่อเราพลาดพลั้งถึงขนาดนี้แล้ว อุปราชท่านจะคิดอ่านฉันใด ลองว่าไปให้
ข้าพเจ้าแจ้งบ้างซิ

สอพิण्या -

ในยามเป็นรองเช่นนี้ ข้าพเจ้าคิดว่า เราควรหาทางถอยทัพกลับไปรวมพลกันให้
ได้ก่อน จากนั้นจึงค่อยร่วมคิดอ่านกันใหม่ เออ..ว่าแต่ว่า ไส้หนัพวาแตกหนีไปทางไหน

เมงกะยอกะเง -

ข้าพเจ้ารู้แต่เพียงว่า ไส้หนัพวาตีฝ่าออกไปได้ทางทิศอ้งวะ อย่งไรเสียก็คงกลับไป
ไปเมือง

สอพิण्या -

กลับอ้งวะ อ้อ..ถ้าเช่นนั้น ความคิดก็ดูจะตรงกัน ทักษิงสาวดีของข้าพเจ้า ซึ่งไขลู
กับจิสะเบงถอยแยกไป ก็ได้นัดหมายกันไว้ว่าจวนตัวแล้วให้ตีฝ่าออกสู่อ้งวะเป็นสำคัญ
เพราะทางทิศแปรแลหงสาวดีนั้น ตองอุมันยอมสกดมันอยู่ ถ้าเช่นนั้นท่านครูผู้เฒ่าจง
มาร่วมมือกับข้าพเจ้า หาวิธีตีฝ่ามุ่งไปสู่อ้งวะเถอะ

เมงกะยอกะเง -

ก็ได้..แต่ความแค้นแห่งข้าต่อจะเด็ดนั้นไม่สิ้นสุด ข้าพเจ้าต้องกัดหัวมัน ตราบใดที่
ยังมีลมหายใจในร่าง

(ทหารหงสาวดี ๒ คน ถือนธูมีหนึ่งสี่ผูกติด ๓ - ๔ ลูก เข้ามาหาสอพิण्या)

ทหาร -

ธนูเหล่านี้ถูกยิงมาจากพวกพม่า มีหนังสือติดมามากมาย ไพร่พลทั้งหลายต่างอ่านกันทั่วทั้งทัพ ขออุปราชท่านโปรดทรงทราบ

- เสียงตะเบงชะเวตี้ฮัดเทพ -

“ข้าพเจ้า มังตราตะเบงชะเวตี้ ขอเจริญอภัยมาไม่ตรีมายังทหารตัวนาย ซึ่งคุมค่ายหงสาวดีทุกผู้ทุกนาม ด้วยการยุทธระหว่างท่านกับเรานั้น ท่านพ่ายแลยึดค่ายที่มั่นรอดต่อวันทหารตองอูจะทะลวงเข้าไปฆ่าถึงภายใน ข้าพเจ้าย่อมแฉ่งใจทุกทรวงอก ประการหนึ่งข้อสำคัญนั้น ตกอยู่ที่ทหารหงสาวดีมีมากก็เหมือนน้อย ด้วยต่างร่นต่างถอยมิอาจรวมกำลังดังกล่าวก่อน แต่ทัพพยุคนิกรตองอูสิ เคยแยกก็กลับแล่นทั่วถึงกันมั่นคง จนหงสาวดีแลอึ้งจะแหกทัพกลับเมืองได้ยากแล้ว ดังนั้นหากข้าพเจ้าตะเบงชะเวตี้ไม่เกรงเวรานุเวร ในการจะเกณฑ์ให้ประหารชีวิตมนุษย์อย่างมากหลาย ทุ่งตองอูก็ย่อมเป็นเรือนตายแห่งอึ้งวะและหงสาวดีจนสิ้น เพื่อพิสูจน์ให้ยลยิน ว่าข้าพเจ้ามังตรา नियมคนผู้กล้าแม้เป็นข้าศึก จึงคำนึงนึกโดยวิธี ขอเชิญตัวนายฝ่ายหงสาวดีแลอึ้งวะออกประลองอาวุธตัวต่อตัว ส่วนข้าพเจ้าอันเป็นเจ้าของหัวตองอูนี้ จะขอประทับเป็นประธานอยู่ในที่เป็นกลางไว้ ขอทหารหงสาวดีทั้งนายไพร่จงวางใจ อย่าได้ระแวงว่าเป็นกลลวงเลย อันจะอยู่เฉยนั้นสิ่งจะมีรอดสิ้นทั้งทัพ ถ้าตัวนายกล้าไว้ลายออกรับศึกกลับจะพันภัย ด้วยข้าพเจ้าจะปล่อยให้ถอยกลับเมืองเดิมทั่วหน้ากัน ภายในเวลาสามวันนับแต่บัดนี้ แม้นหงสาวดีแลอึ้งวะขาดผู้กล้า ตองอูก็จะทะลวงเข้าเช่นฆ่าให้จับหายทุกค่ายทุกทิศ”

เมงกะยอกะแง -

ยะ ๆ ๆ เหมาะ เหมาะแท้ สมใจข้าพเจ้าแท้ ๆ

สอพินยา -

ท่านครูผู้เฒ่า หมายความว่า ท่านจะรับเอาคำทำนี้หรือ

เมงกะยอกะแง -

ใช่..แน่นอน เพราะเป็นความประสงค์ของข้ามาแต่ต้นแล้ว

สอพิณยา -

ครูท่านไม่หวั่นระแวงว่าจะเป็นเล่ห์กลบ้างเขียวหรือ

เมงกะยอกะแง -

คนเป็นถึงตะเบงชะเวตี้ ถ้ามันไม่มีสัจจะแล้ว ข้าก็ไม่ควรมีชีวิตอยู่ในโลกอันโสมมนี้ต่อไป

สอพิณยา -

(หยุดคิดอย่างเจ้าเล่ห์) เมื่อครูท่านตัดสินใจจะไว้เกียรติเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็พร้อมเช่นกัน เป็นอันอีกสามวันคือกำหนดนัด ข้าพเจ้าจะพยายามส่งข่าวไปยังไขลูและจีสะเบงกับจะเร่งมีหนังสือตอบรับ ส่งไปทัพตองอู

เมงกะยอกะแง -

ดี..ตกลงเช่นนั้น ข้าไปพักผ่อนก่อนละ

(เมงกะยอกะแงพาพวกโมนยินเข้าโรง สอพิณยามองตามจนลับสายตา แล้วหันมาสั่งทหารคนหนึ่ง)

สอพิณยา -

เฮ้ย..เจ้านั่นนะ มานีตี (ทหารเข้ามาหา) นี่ เจ้าจงไปสำรวจดู ว่าพลขมังธนูของเราเหลือเท่าไร บอกให้มันจัดทำลูกดอกไว้ให้มากที่สุด อีกสามวันกูจะใช้มันทั้งหมดทำงานสำคัญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอพิณยา และทหารมอญเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกราวพม่า -

(การแสดงตะเบงชะเวตี้ยกพล เรียงตามลำดับ พลทหาร ตองหวุ่นญี่ จาเลงกะโบ สี่อ่อง บุเรงนอง และตะเบงชะเวตี้)

- ร้องเพลงปลายนพมารำชวาน -

ตะเบงชะเวตี้ -

พร้อมพวก ทหารใหญ่ ฝ่ายพม่า
จึงมี โองการ บรรหารไป
ทัพหนึ่ง นั้นให้ บุเรงนอง
ไปด้านต่อ สอพิงยา ตั้งท่ารบ

มังตรา ยินดี จะมีไหน
ให้จัดแบ่ง พลไกร เป็นสองทัพ
กับสื่อ่ง เร่งนำ และกำกับ
ส่วนอีกทัพ เร่งหลาม ตามเราไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ทัพตะเบงชะเวตี้เคลื่อนเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงฮ่อแห่ -

- เปิดม่านฉากกลางทุ่ง -

(เมื่อเปิดม่าน เมงกะยอกะแงกับพลโมนยินยืนคอยทำอยู่ บุเรงนองกับทหารพม่าออก
ประจันหน้า พร้อมด้วยสื่อ่ง)

เมงกะยอกะแง -

ฮะ ๆ ๆ จะเด็ดหรือ ข้าพเจ้าตั้งใจที่ได้พบเจ้าอีกครั้งหนึ่งในกลางศึก สัญญาที่ว่า
ไว้ต่อกัน แม้เป็นเพียงตัวอักษร แต่ข้าเมงกะยอกะแงก็ขอเชื่อถือเป็นจริง

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าเอง บุเรงนอง ก็ขอสรรเสริญในเกียรติศักดิ์แห่งท่านอันเป็นโมนยิน แม้จะ
ดูเป็นคนดงคนป่าแต่ก็เป็นผู้กล้ากว่าสอพิงยาหงสาวดี เพราะบัดนี้ที่ข้าไม่เห็นหน้าได้
คนเจ้าเล่ห์ผู้นั้น

เมงกะยอกะแง -

จะมามั้วรำพันถึงผู้ไม่อยู่ทำไมเล่า เสียเวลาเปล่า ๆ จะเด็ด ข้าพเจ้านี้กระหายที่
จะได้หัวเจ้านัก

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าก็รออยู่แล้วนี่ โมนยิน เชิญ...

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(เม็งกะยอกะแกกับบุเรงนองเข้าต่อสู้กันด้วยทวน ครูหนึ่งพอบุเรงนองให้หลัง สอพิณยาออกจากหีบ จ้วงแทง แต่บุเรงนองหลบทัน สี่อ่องถือดาบคู่ถล่มเข้ารับสอพิณยา พอได้ที่สอพิณยายกทวนขึ้นชูเป็นสัญญาณแล้วร้องสั่ง เฮ้ยพวกเรา ยิ่งมัน ยิ่งเข้าไป ทันใด ทหารธนูหงสาวดีก็ยิงเข้าใส่พวกตองอู สี่อ่องถูกลูกธนูที่ขาล้มลง บุเรงนองตีเม็งกะยอกะแก ถอยเข้าโรง พลพม่ากรูเข้าไป สอพิณยา พลหงสา และโมนยินหนีเข้าโรง บุเรงนองกลับ ออกมาประคอง สี่อ่องออกไปหน้าม่านแดง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากป่า หรือทุ่งอีกแห่งหนึ่ง มีต้นไม้แอบซ่อน -

- หน้าม่านแดง -

บุเรงนอง -

สี่อ่อง เป็นอย่างไรบ้าง

สี่อ่อง -

นิดหน่อยพี่ท่าน แผลไม่สู้ลึกและฉกรรจ์เท่าใด ข้าพเจ้ายังไปไหว อย่างห้วงเลย

บุเรงนอง -

ไอ้สอพิณยานี้มันเจ้าเล่ห์นัก ข้าพเจ้าชักเป็นห่วงพระเจ้าอยู่หัวเสียแล้ว

สี่อ่อง -

เรารีบอ้อมตามไปช่วยเถอะพี่จะเด็ด ไป (ลุกขึ้นแล้วล้ม)

บุเรงนอง -

สี่อ่อง เจ้ารีบกลับเข้าค่ายไปพักรักษาตัวเถอะ เอ้า...นี่ (หยิบยาให้สี่อ่อง) ยาระงับพิษ และอาการปวดของพระมหาเถร จงรีบกินเสีย แล้วเจ้าสองคนนั้น รีบพาท่านนายกอง กลับค่าย ที่เหลือตามข้าพเจ้าไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ทหารพม่าสองคนประคองสี่อ่องเข้าโรงด้านหนึ่ง บุเรงนองพาพลเข้าอีกด้านหนึ่ง)

- เปิดม่านจากทุ่งหรือป่าอีกแห่งหนึ่ง -

(เมื่อเปิดฉาก เห็นจาเลงกะโบถือดาบเดินออกมาอย่างระมัดระวังตามลำพัง ครูหนึ่ง ไชลูไผ่ล่อออกประจันหน้า ด้านหลังของแต่ละฝ่าย จิสะเบงแอบซ่อนอยู่ข้างหลังไชลู และ ตองห่วนญีซ่อนอยู่หลังจาเลงกะโบ)

ไชลู -

อ้อ..ไอนายกองข้างจาเลงกะโบหน้าโง่เงาหรือ ที่จะมาประดาบกับข้าไชลู

จาเลงกะโบ -

(ประจันหน้า) สำหรับข้าพเจ้า ไม่ว่าจะไชลูคนคด หรือไอ้ชาติกบฏเช่นจิสะเบง ข้าพเจ้าพร้อมที่จะประดาบด้วยเสมอ แม้จะเป็นสองต่อหนึ่ง

ไชลู -

ฮะ ๆ ๆ เก่งกล้าถึงเพียงนั้นเชียวหรือ ไอ้กะเหยิง แล้วไอ้เฒ่าตองห่วนญีล่ะ ในหนังสือก็มีชื่อทำ หายหน้าไปไหนไม่ทราบ

จาเลงกะโบ -

ก็แล้วถ้าข้าพเจ้าจะถามเจ้าบ้าง ว่าไอ้กบฏคนคด จิสะเบงไปหุดหัวอยู่ที่ไหน เจ้าจะตอบได้ไหม

จิสะเบง -

(ออกจากที่ซ่อน) กูอยู่นี่ไงล่ะ ไอ้คนคด เหมาะทีเดียวที่พ่อกูมิได้มาในหมู่บ้าน ชะรอย จะหลงว่ากูอยู่กับสอพินยากระมัง ฮะ ๆ ๆ ๆ

ตองห่วนญี -

(ถลันออกจากที่ซ่อนเช่นกัน) กูอยู่นี่ไงล่ะ ไอ้จิสะเบง มึงตายเสียเถอะ ไอ้เลือดชั่ว

- ปี่พาทย์ทำเพลงดังและเบาเวลาบทพูด -

(ตองห่วนญีตรงเข้าเอาทวนไล่แทงจิสะเบงอย่างบ้าเลือด จิสะเบงหลบหลีกปกป้อง พลังปากร้องว่า "พ่ออย่า ฉันไม่สู้พ่อ" ตอนหนึ่งตองห่วนญีได้จังหวะ แทะถูกจิสะเบง เป็นแผลเลือดออก จิสะเบงตั้งท่าจะสู้ หันดูเห็นเลือดที่แขน จึงพุดกับพ่อด้วยเสียงกร้าว)

จิสะเบง -

พ่อ..ถึงข้าพเจ้าจะคิด แต่ก็เพียงต่อคนตองอู แต่สำหรับพ่อแล้ว ข้าพเจ้าตรงต่อท่านไม่เคยเป็นอื่น พ่อท่านน่าจะละอายต่อดินฟ้า ที่มาเป็นบิดาไล่ฆ่าลูก หยุดเถอะพ่ออย่าบีบคั้นให้ข้าพเจ้าต้องทำปิตุฆาตเลย

ตองห่วนญี่ -

ก็ลองดูซิวะ (ตองห่วนญี่เข้าโถมแทงอีก จิสะเบงบันดาลโทษะ ตีตอบจนตองห่วนญี่ล้มลง จิสะเบงเอาทวนจ่อไว้)

จิสะเบง -

พ่อ..ข้าพเจ้าจะขอบอกกับพ่ออีกครั้งหนึ่ง และอีกเพียงครั้งเดียว ว่าพ่อจงหยุด กับครรที่ใจดีใจที่มีลูกชั่ว ๆ เช่นข้าพเจ้า ผู้ต้องทวนพ่อจนเลือดตกและมีโอกาสได้ตอบแล้ว แต่ก็ยังคิดถึงคุณบิดา เลิกกันทีเถอะพ่อ

(จิสะเบงถอนทวนออกแล้วหันหลังกลับ ตองห่วนญี่ขยับหอกจะพุ่ง ไชลูวิ่งเข้าเอาทวนแทงตองห่วนญี่กลางอก จิสะเบงหันมาเห็นก็โกรธไชลู เอาทวนไล่ตีและแทง ปากก็ร้องว่า "ไชลูมึงฆ่าพ่อกูทำไม มึงผิดสัญญา" ไชลูถอยหนี จาเลงกะโบขับพลไล่ตามเข้าโรงไป ตะเบงชะเวตี้ บุเรงนองและพลที่ติดตามออกเห็นตองห่วนญี่ต้องอาวุธสาหัส ตะเบงชะเวตี้ทั้งทวนเข้าประคอง บุเรงนองเข้าทรุดกายลงเคียงข้าง)

ตะเบงชะเวตี้ -

โอ้..ท่านขุนพลของข้า ข้าพเจ้ามาช้าไปจริง ๆ น่าเจ็บใจนัก พี่จะเด็ดริบให้คนพากลับเข้าค่ายเถอะ

ตองห่วนญี่ -

อย่า..อย่า..พะยะคะ (พูดแบบคนเจ็บหนักจะสิ้นใจ) ร่างของข้าพเจ้าตองห่วนญี่ยังกาลี่ด้วยเลือดชั่ว ไหน ๆ ก็คงมิได้รอดกลับไปรองพระบาทอีกแล้ว ขอพระราชทาน..ให้ข้าพเจ้าได้ตายอยู่ตรงนี้เถิด

ตะเบงชะเวตี้ -

ไม่ได้..ข้าพเจ้ายอมทำเช่นนั้นไม่ได้ ท่านต้องยังอยู่กับแผ่นดินตองอู พี่จะเด็ดเร็วซี

ตองห่วนญี่ -

อย่า..ได้โปรดเกิด..จะเด็ด..อย่าให้มั่งตราพาร่างข้าพเจ้าไปจากที่นี่

- ร้องเพลงโศกพม่า -

ตองห่วนญี่ -

ถึงจะพา ร่างพราว ไปจากนี้
ถ้ามันโปรด ปราณี่ ข้านี้ไซ้
อันธูระ สุดท่าย แห่งกายข้า
ขอประทาน จอมวัง เพียงครั้งเดียว

แต่ซีวี จะรอด นั้นหาไม่
โปรดปล่อยให้ ได้อยู่ แต่ผู้เดียว
ขอเพียงอย่า ให้ใคร ได้ข้องเกี่ยว
อย่าแลเหลียว เลยหนอ ขอเพียงนั้น

- ปี่พาทย์ทำเพลงธรณีกันแสง ดังแล้วเบา -

ตองห่วนญี่ -

ได้โปรดเกิด พระเจ้าอยู่หัว อันมั่งตรากรรณาข้าพเจ้าเมื่อยามตีเป็นที่สุดแล้ว ฉะนั้น
วานเอื้อให้ตลอด โปรดพาผู้คนไปให้สิ้น เพื่อข้าพเจ้าได้อยู่แต่ผู้เดียวในสุดท่ายแห่งชีวิตนี้เกิด

(ตะเบงชะเวตี้กับบุเรงนองมองหน้ากัน ตะเบงชะเวตี้หักใจลุกขึ้นจะจากไป แต่แล้วก็กลับ
นั่งลงอีก)

ตะเบงชะเวตี้ -

ไม่ได้ ท่านขุนพลผู้เฒ่า ข้าพเจ้าทำกับท่านเช่นนั้นไม่ได้

ตองห่วนญี่ -

โอ..นี่หรือตะเบงชะเวตี้ ผู้ซึ่งข้าพเจ้าเคารพบูชา แม้เพียงขออีกครั้งเดียว และเป็น
ครั้งสุดท้าย ท่านก็ให้แกข้าพเจ้าไม่ได้

(ตะเบงชะเวตี้นั่งอึ้ง หันไปมองหน้าบุเรงนอง พยักหน้าให้กัน แล้วต่างลุกขึ้นเดิน
จากไปอย่างอาลัย พวกทหารตามไปทั้งหมด)

(ติ่มไฟให้สลัว เห็นชัดแต่ตรงตองห่วนญี่นอน ครู่หนึ่งจิสะเบงค่อย ๆ เดินออกมา
ช้า ๆ แล้วหยุดอยู่ห่าง ๆ ก่อน ด้วยยังมีกล้าต่อบิดา)

ตองห่วนญี่ -

จิสะเบง..นั่นเจ้าไซ้ใหม่ลูก พ่อจำได้แม้แต่เสียงฝีเท้า และกระแสดมหายใจของเจ้า
แม้ตาของพ่อจะมีดมิดลงเสียแล้ว

จิสะเบง -

(ร้องไห้) พ่อ..ทำไมพ่อถูกทิ้งอยู่อย่างนี้ ทำไม..ทำไม มังตราและจะเด็ดไม่รับตัว พ่อเข้าไปรักษา

ตองห่วนญี่ -

ก็พ่อเป็นคนตัวคนเดียวแล้วนี่ลูก พ่อหมดสิ้นแล้วทุกอย่าง แม้แต่เจ้าอันเป็นสายโลหิต แม้ชีวิตและลมหายใจของพ่อ ก็กำลังจะดับสิ้นลง

จิสะเบง -

พ่อ..ไร่..พ่อของข้า

ตองห่วนญี่ -

มาซิลูก มาหาพ่อ พ่อมีเหลื่อมรดกที่จะมอบแก่เจ้า มันคือพินัยกรรมเรือนร่างของพ่อนี้ยังไง ถ้าเจ้าเห็นว่ามีค่า ก็จงเข้ามารับเอาไปเถิด โอ้ย..พ่อ..

จิสะเบง -

พ่อ..พ่อต้องไม่ตาย ข้าจะรักษาพ่อเอง (วิ่งเข้าไปกอด และชนหน้าลงกับร่างพ่อ ตองห่วนญี่กอดลูก มือหนึ่งค่อย ๆ ชักมีดพกออกมา)

ตองห่วนญี่ -

พ่อขอมอบพินัยกรรมชิ้นสุดท้ายให้แก่เจ้า นี่ใจละจิสะเบง

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่วมฉุย -

(ตองห่วนญี่เอามีดแทงอกจิสะเบงอย่างไม่รีบแผล จิสะเบงร้องเรียกพ่อแล้วล้มฟุบ ตองห่วนญี่เอามีดแทงตัวเอง แล้วกอดศพลูกนิ่งไป)

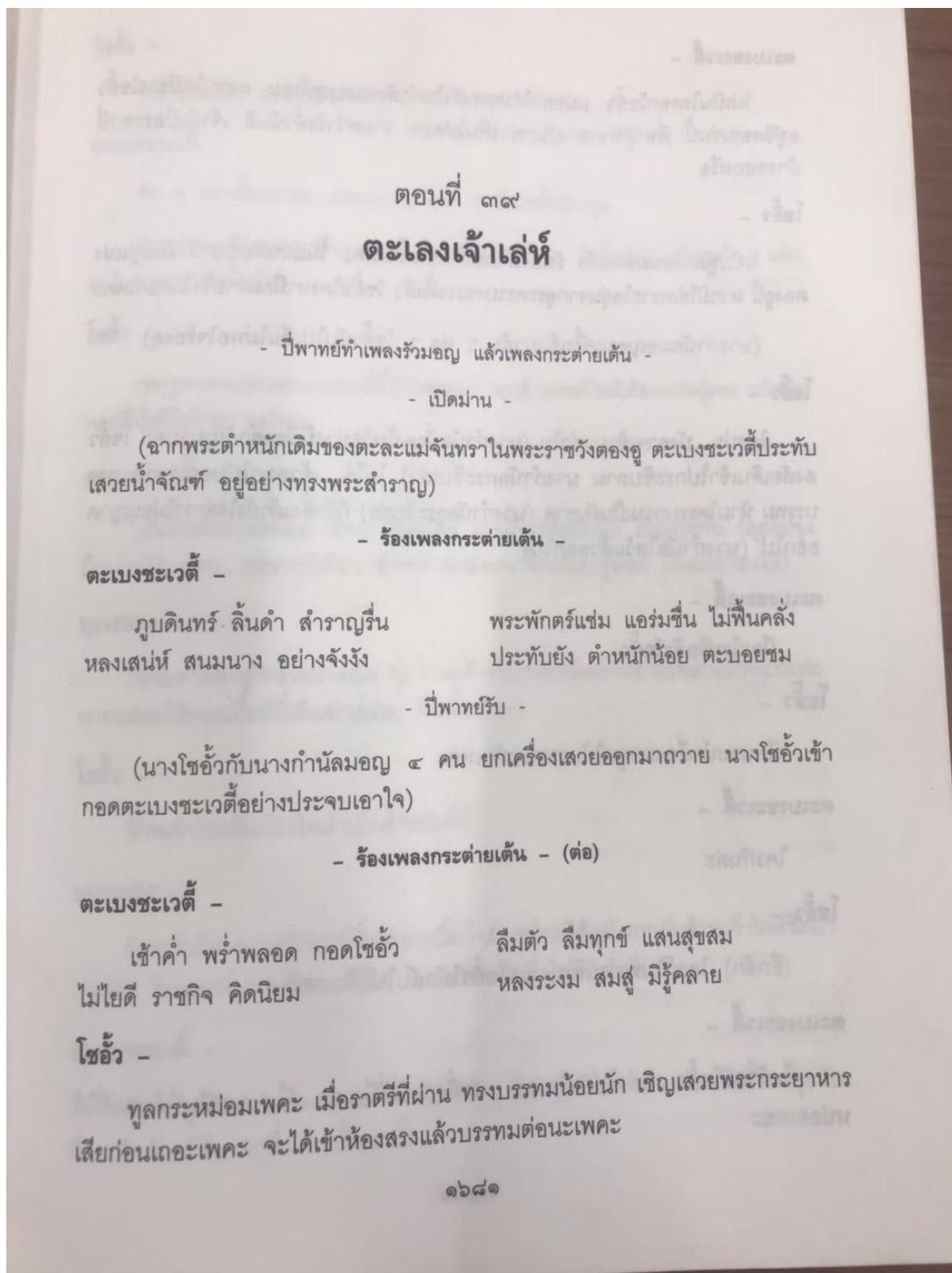
- ดิมไฟ -

- ปิดม่าน -

- จบตอนที่ ๓๒ -

ภาคผนวก จ

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ตอน 39 ตะเลงเจ้าเล่ห์

ตะเบงชะเวตี้ -

ไม่เป็นไรดอกไซอ้าว แม่อย่าได้ห่วงกลัวในกำลังร่างของพี่เลย ตราบใดมีร่างไซอ้าว
อยู่ชิดอกเช่นนี้ พี่หารู้จักกลางวันกลางคืนไม่ดอก ว่าแต่ว่าไซอ้าวนั่นสิ เจ้ามีเปื้อนระอาที่
บ้างดอกหรือ

ไซอ้าว -

โอ...ทูลกระหม่อมแก้ว รับสั่งถามอะไรเช่นนั้นเพคะ ในแผ่นดินอันกว้างใหญ่แห่ง
ทองอุณี หากมีไซเพราะไออุ่นจากอุระตะเบงชะเวตี้แล้ว ไซอ้าวก็คงหาไม่มหายใจไม่ดอกเพคะ

(นางกำนัลมอญคนหนึ่งเข้ามาลับ ๆ ล่อ ๆ ไซอ้าวหันไปเห็นไม่พอใจร้องดู)

ไซอ้าว -

ใครนะ...บังอาจเข้ามาทำไม (นางกำนัลนั่งลงไหว้อย่างมีเรื่องสำคัญมาบอก ไซอ้าว
สงสัยเดินเข้าไปกระซิบถาม นางกำนัลกระซิบเล่า) ไม่ได้...เจ้าออกไปบอกเขาว่า ทรง
บรรทม ห้ามใครรบกวนเป็นอันขาด (นางกำนัลกระซิบต่อ) ก็ข้าส่งแล้วยังไงล่ะว่าไม่อนุญาต
ออกไป (นางกำนัลไหว้แล้วออกไป)

ตะเบงชะเวตี้ -

มีอะไรหรือจะไซอ้าว

ไซอ้าว -

มีคนจะนำเรื่องมาทูลให้กวนพระทัยเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ใครกันล่ะ

ไซอ้าว -

(อึกอ๊ก) ใครก็ไม่ทราบเพคะ แต่ไซอ้าวให้กลับไปแล้วเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ดีแล้วละไซอ้าว อย่าไปสนใจเลย มานั่งกับพี่ที่นี้เถอะ...นี่...ช่วยบีบที่ต้นคอกนี้ให้
หน่อยเถอะ

โซอ้าว -

(เข้าไปนวด) ตรงนี้หรือเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

จ๊ะ ๗ ตรงนั้นแหละ...แฮมสบายดีแท้ ๗ มือโซอ้าวนุ่มนวล

(บุเรงนองเดินออกมายืนมองอย่างไม่สะทกสะท้าน โซอ้าวหันไปเห็นตกใจ แล้ว
ระงับอาการ ทำบั้นปิ้ง)

โซอ้าว -

เซษฐภาคาแห่งตะเบงชะเวตี้ยิ่งใหญ่แท้ จะเข้าออกที่ใดมิดต้องเกรงผู้คน แม้หน้า
พระที่นั่งก็มีพิภกถวายบังคม

ตะเบงชะเวตี้ -

(หันไปเห็นบุเรงนอง) อ้าว...พี่จะเด็ด มาเมื่อไรละนั่นนะ เจริญที่ท่าน (ลุกไปจูบ
มือมานั่ง) แฮม...เหมาะที่เดียว ข้าพเจ้ากำลังหาเพื่อนดีมอยุ่พอดี (รินเหล้าส่งให้)

บุเรงนอง -

(ชายตามองดูโซอ้าวอย่างเย้ย ๗) ข้าพเจ้าจะมาเฝ้ามั่งตราหลายเพลมาแล้วพะยะคะ
หากแต่รอให้ทรงเบื้อที่นี้เสียสักหน่อย จึงเพิ่งเข้ามา

โซอ้าว -

ข้าพเจ้าไม่เห็นมีสิ่งใดน่าเบื้อสำหรับที่นี้

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้ามีอาจล่งรู้ได้ว่ามีสิ่งใดน่าเบื้อบ้าง แต่โดยวิสัยมั่งตราอันข้าพเจ้าใกล้ชิดมา
แต่น้อย ไม่เคยเห็นหลงไหลแก่ผู้ใด โดยเฉพาะคนซึ่งไม่จริงยังยืน

ตะเบงชะเวตี้ -

พี่ท่านพูดถึงอะไรนะ ข้าพเจ้าฟังไม่เข้าใจ นี่เราคุยกันเรื่องอื่นเถอะ โซอ้าว...คุยกับ
พี่จะเด็ดด้วยซีจ๊ะ มาซี...มานั่งตรงนี้

โช้ว -

(สะบัดหน้า) ไม่ละเพคะ ข้าพเจ้ายังมีใจอย่างอื่นรออยู่ ถ้าอย่างไรแล้ว ข้าพเจ้าขอตัวก่อนละ (สะบัดหน้าเดินไป ตะเบงชะเวตี้ลุกตาม บุเรงนองดึงมือไว้)

บุเรงนอง -

มังตรา...ข้าพเจ้ามีเรื่องสำคัญจะกราบทูล

ตะเบงชะเวตี้ -

(รู้สึกตัวกลับมา นั่ง แต่ยังชะเง้อมองตามโช้วอยู่) พี่ท่านมีเรื่องสำคัญอะไรหรือ รีบว่าไปเถอะพี่จะเด็ด

- ร้องเพลงผีผด -

บุเรงนอง -

แต่วันแรก ข้าพเจ้า เอาโช้ว
เคยคิดขลาด หวาดว่า จะวุ่นวาย
มีนี่กว่า มังตรา จะประมาท
เหตุไฉน มาเป็น ไปเช่นนี้

ให้ดูตัว แม่หวัง ตั้งถวาย
จึงให้รู้ แยกกาย ทั้งร้ายดี
กระทั่งขาด ฉลาดเฉลียว จริจเจียวนี้
เหมือนสิ้นลาย ชายชาติตรี ที่ลือชา

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

ตะเบงชะเวตี้ -

มังตรา ได้ฟัง นั่งบั้นปิ้ง
หรือว่ามี ผู้ใด ไหว้วานมา
หรือธูระ พี่ท่าน นั้นสรรพเสร็จ
พี่ก็ชาย หนึ่งเมีย เสียเมื่อไร

ว่านี่หิง หวงเอง เร่งมาว่า
มาลอยหน้า ว่าเล่น เห็นผิดไป
มาจับเท็จ จับผิด คิดเหลวไหล
อย่าไถล ลอยหน้า มาว่ากัน

บุเรงนอง -

(ทรุดกายลงกราบแทบพระบาท) ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าเสียใจและขอน้อมรับพระอาญา หากมังตราท่านเล็งเจตนาแห่งข้าพเจ้าผิดทางเช่นคำที่ตรัส ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าจะเด็ดบุเรงนองขอสารภาพด้วยคำตรงว่า ซึ่งห้วงโยในพระองค์ด้วยใจตนเองนั้นก็จริงแล้ว แลข้อซึ่งมีผู้ใช้สอยมาก็จริงอีก หากแต่ผู้ใช้ให้ข้าพเจ้ามาเฝ้าในที่รโหฐานครั้งนี้ หาใช่บุคคลอันหิงหวงในมังตราท่านไม่

ตะเบงชะเวตี้ -

ใครใช้พี่ท่านมาละ ฮี...ถ้ามีไชนันทวดตีแล้ว จะมีใคร

บุเรงนอง -

ผู้ที่ข้าพเจ้าเข้ามา คือผู้มีคุณแก่แผ่นดิน แลมังตรา เสมอด้วยแผ่นฟ้าแลปถพีประมวลกัน

ตะเบงชะเวตี้ -

(สะดุ้ง) หา...พระมหาเถรหรือ ตายละที่จะเด็ด พระมหาเถรรู้อะไรแล้วหรือ ทำ
ยังไงดีล่ะ

บุเรงนอง -

ข้อที่มังตราพลานั้น คือเรื่องที่รับเอาพระสนมเข้ามาอยู่ถึงสถานที่นี้ แลหากจะ
ทรงควบคุมให้อ้าวให้อยู่ในมารยาทอันงามได้ ก็คงจะมีเรื่องอื้ออึงถึงหลวงพ่อก่อน แต่
เพราะให้อ้วยะใสโอหังและบังอาจ ทั้งแก่พระราชวงศ์และรื้อพลข้าพเจ้า ทูตคนทุกฝ่ายจึงหัน
ไปพึ่งขัตติยาจารย์เจ้า

ตะเบงชะเวตี้ -

ตายละ เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่รู้จริง ๆ แล้วพระมหาเถรโกรธมากไหมพี่ท่าน หลวงพ่อก
ว่าอย่างไรบ้าง

บุเรงนอง -

อันโทษแห่งพระคุณท่านมังสินธุ มังตราท่านก็ย่อมรู้ย่อมแจ้งมาแต่บัดนี้ เมื่อวัน
หลวงพ่อกู้ ตามหาตัวข้าพเจ้าพบแล้วก็แล่นเข้ามาวัง ถ้าเพียงจะมาต่อว่ามังตรา ข้าพเจ้า
ว่าถึงอยู่ที่ใดก็หาหลบพ้นไม่ แต่พระมหาเถรทรงเห็นแก่พระเกียรติยศแห่งตะเบงชะเวตี้
และพระราชวงศ์ จึงทรงรั้งรอมิบุกมาฝ่าจนถึงฝ่ายในแห่งนี้ คงวนเวียนอยู่แต่เขตนอก
แต่ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจ

- ร้องเพลงพม่ากราย -

บุเรงนอง -

มังตราท่าน เร่งคิด พินิจนึก
ถึงพลาดพลัง ตั้งหน้า กล้าประจัน
ยังมีอีก เรื่องหนึ่ง ซึ่งจะขอ
มังตราท่าน เร่งรัด รีบจัดการ

เหมือนนยามศึก สองหน้า ต้องกล้ากัน
หลวงพ่อนั้น โกรธง่าย แต่ไม่นาน
ให้หลวงพ่อก่อน ไปแปร ราชฐาน
วอนให้ขัตติยาจารย์ ท่านเมตตา

- รื่องเพลงพม่ากเงา -

ตะเบงชเวตี้ -

ไม่เอาละ พี่จะเด็ด เข็ดเหลือหลาย
 นั้นเรื่องเดิม ของพี่ ที่ก่อมา
 ถูกเย้ยเยาะ เพราะพี่ มากี่เรื่อง
 พอเรื่องซ้ำ หาใคร ก็ไม่มี

เรื่องความว้าว ยังไม่หาย ความควายหา
 จะให้ซ้ำ สานต่อ ขอตัวที่
 จนต้องเคือง หลวงพ่อ ก็เพราะพี่
 ครั้งนี้ ตัวใคร ก็ตัวมัน

บุเรงนอง -

โอ้...มังตรา แล้วข้อสัญญาที่ว่ากันไว้แต่ต้นเล่า มังตราท่านจะมีเอภากระเสียดกลางคัน
 เช่นนั้นหรือ

ตะเบงชเวตี้ -

สัญญาอะไรอีกล่ะพี่จะเด็ด งานอภิเษกข้าพเจ้าก็จัดให้แล้ว แม้ขอให้มีราชสารส่ง
 ไปถึงนระบตี ข้าพเจ้าก็จัดการให้แล้วทุกอย่าง ยังเหลือก็เพียงส่งตะละแม่กุสุมากลับแปร
 ที่ท่านจัดการเองบ้างเถอะ

บุเรงนอง -

ข้อส่งตะละแม่คืนเมืองนั้น ข้าพเจ้าหากวนพระเจ้าอยู่หัวอีกดอก แต่ซึ่งข้อความ
 ตามมีสารบอกไปแปรนั้นสิ ไยมังตราท่านมีกระทำให้ครบสัญญาเล่า ซึ่งข้าพเจ้ารับเร้า
 นั้นจะขอแต่ข้อนี้

ตะเบงชเวตี้ -

ก็ไยที่ท่านไม่วิงวอนหลวงพ่อเอาเองเล่า เพียงเรื่องไขอ้วข้าพเจ้าก็มีอาจจะเข้าหน้า
 ได้อย่างไรแล้ว ใจที่ท่านยังจะมาวอนให้ข้าพเจ้าขอต่อหลวงพ่อถึงเพียงนั้น มีหรือ
 ขัตติยาจารย์ท่านจะยอม

บุเรงนอง -

ข้าแต่มังตราพระเจ้าอยู่หัว อันวิสัยแห่งขัตติยาจารย์เจ้า มังตราเล่าก็ลวงรู้อยู่แต่
 ยาว์จนคุ้มใหญ่ ว่าประกอบไปด้วยเหตุแผลล ข้อซึ่งมังตราท่านกังวลด้วยไขอ้วนั้น กลใด
 เล่ามีเอาหลักแห่งคำสอนหลวงพ่อเป็นข้อแก้ แม้มังตราท่านยินยอมตามหลวงพ่อเพียง
 ข้อเหตุแห่งไขอ้วแล้ว มีหรือหลวงพ่อก็จะมีโอนอ่อนบ้างในทางผล

ตะเบงชเวตี้ -

แต่แม้ขณะนี้ข้าพเจ้าก็ยังมองไม่เห็นทาง ว่าจะเอาสิ่งใดช่างกับหลวงพ่อด้วยเรื่องไข้ว

บุเรงนอง -

ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัวผู้อยู่เกล้าแห่งข้าพเจ้าเอ๋ย บางที่มังตราท่านจะลืมนึกว่ากลใด พระมหาชาติติยาจารย์จึงมีแรงด่วนมาสู่มังตราท่าน ณ ที่นี้

ตะเบงชเวตี้ -

(คิดและสงสัย) เพราะเหตุใดหรือ

บุเรงนอง -

นั่นก็เพราะเหตุแห่งผลอันข้าพเจ้านี้ ได้ช่วยชี้แจงแลเล่าสู่หลวงพ่อดีแล้ว โดยเอา ความเห็นใจมังตราเป็นที่ตั้ง เอาความหวังในอันจะประจักษ์ศิงหงสาวดีเป็นเป้าหมาย

ตะเบงชเวตี้ -

แล้วพระมหาเถรว่ากระไรบ้าง

บุเรงนอง -

โดยเหตุแลผลนั้นสมควรกัน มีหรือพระมหาเถรจะมีรับฟัง ครั้นนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ควรทำเรื่องไข้วให้เป็นปลายเหตุ แล้วเอาเรื่องซึ่งจะต้องรักษาศักดิ์แห่งตะเบงชเวตี้เป็น เบื้องต้น

ตะเบงชเวตี้ -

จะให้จัดการกับไข้วอย่างใด ประเดี๋ยวก่อน..แต่จะส่งนางกลับไปพร้อมกับตะละแม่ ไม่ได้นะ

บุเรงนอง -

ขอนั้นอย่าทรงกังวลเลยมังตรา คือยังงี้ (กระซิบที่หูตะเบงชเวตี้)

ตะเบงชเวตี้ -

(ฟังแล้วพอใจ) พี่ท่านเชื่อว่าพระมหาเถรจะยินยอมหรือ

บุเรงนอง -

เท่าที่สังเกต ข้าพเจ้าแน่ใจ

ตะเบงชเวตี้ -

แล้วถ้านันทวดี และพระญาติอื่น ๆ ไม่พอใจละ

บุเรงนอง -

มังตราจะวิตกอะไรอีก หากพระมหาเถรทรงเห็นชอบแล้ว มีใครอีกหรือที่จะเห็นเป็นอย่างอื่น

- ร้องเพลงมอญเร็ว -

ตะเบงชเวตี้ -

พระสภช้อง มิต้องร้าง นางสนม	นิกนิยม สมคิด ไม่บิดผัน
พระพักตร์พริ้ม ยิ้มพलग ทางจ่านรงค์	ถ้ากระนั้น เราไปหา ขัตติยาจารย์
มหาเถร เอ็นดู เข้าชูช่วย	ข้าพเจ้า เอาด้วย ทุกสิ่งสาร
เกรงแต่คิด ผิดคาด ต้องพลาดการ	เชิญพี่ท่าน ออกหน้า นำพาที

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าเบา ๆ -

ตะเบงชเวตี้ -

ว่าแต่ว่า ขณะนี้ขัตติยาจารย์เจ้าอยู่ที่ไหนล่ะพี่จะเด็ด

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าก็มีทราบเกล้า แต่สองสามวันมานี้ จะออกจากวัดแต่เช้า และกว่าจะกลับก็จนค่ำมืดทุกวัน

ตะเบงชเวตี้ -

หลวงพ่อบอกอยู่ที่ไหน

บุเรงนอง -

จะเข้าออกวนเวียนอยู่ที่ตำหนักอุทยานเป็นประจำ ข้าพเจ้าคาดว่าคงรพบมังตราโดยลำพัง

ตะเบงชะเวตี้ -

พบลำพัง...ไม่เอาละ พี่ท่านไปด้วยเถอะแล้วก็ต้องเป็นคนนำนะ ข้าพเจ้าไม่รู้จะ
ว่าอย่างไร พบหน้าก็ใจหายแล้ว

บุเรงนอง -

แล้วมังตราจะเสด็จไปพบที่ไหนดีล่ะ

ตะเบงชะเวตี้ -

(คิดครุ่นหนึ่ง) เราลองไปดูหลวงพ่อก่อนที่อุทยานก่อนเถอะ

บุเรงนอง -

ก็ตามแต่พระทัย เจริญเสด็จพะยะค่ะ (ออกเดินนำ)

ตะเบงชะเวตี้ -

(ตั้งไว้) ประเดี๋ยวก่อนพี่จะเด็ด หรือเราไปรพบพระมหาเถรที่วัดดี

บุเรงนอง -

ทำไมล่ะมังตรา

ตะเบงชะเวตี้ -

(อีกอึก) อ้า...เผื่อหลวงพ่อรรมณเสีย จะได้ไม่อายเขายังไงล่ะ

บุเรงนอง -

ก็ตามแต่พระทัย เสด็จไปวัดก่อนก็ได้ (ออกเดิน)

ตะเบงชะเวตี้ -

(ตั้งไว้อีก) เอ...พี่จะเด็ด หรือพี่ท่านไปคนเดียวไปดูให้แน่ก่อน ว่าหลวงพ่อกำลังอยู่ที่
ไหน แล้วค่อยมาพาค้าพเจ้าไปพบ

บุเรงนอง -

ไม่เอาละยุ่งยาก ไปพร้อมกันนี่แหละ ไปเถอะนำ (ตั้งมือตะเบงชะเวตี้จะพาค้า
ประตูจากด้านหนึ่ง)

(มหาเถรออกอีกทางหนึ่ง ตะเบงชะเวตี้หันมาเห็นยืนตะลิ่ง บุเรงนองหันมาเร่งให้ตามไป ตะเบงชะเวตี้รีบบอกบุเรงนองว่า หลวงพ่อมานั่นแล้ว แล้วทั้งสองเข้าไปนมัสการ มหาเถรเที่ยวเดินมองเข้าไปข้างในหลืบ คล้าย ๆ จะมองหาไข่อ้ว ตะเบงชะเวตี้กับบุเรงนองยืนมองไม่รู้จะว่าอะไร มหาเถรเดินมานั่งลงแล้วถามขึ้น)

มหาเถร -

ที่ตรงนี้สำหรับผู้หญิงหรือผู้ชายนั่ง

ตะเบงชะเวตี้ -

(อีกอ้อ) นั่งได้ทั้งผู้หญิงผู้ชายเจ้าคะ

มหาเถร -

พระนั่งได้ไหม

ตะเบงชะเวตี้ -

ได้เจ้าคะ นิมนต์เจ้าคะ (หันไปมองหน้าบุเรงนอง)

บุเรงนอง -

หลวงพ่อบุเรงนอง พระเจ้าอยู่หัวกำลังให้ข้าพเจ้านำเสด็จไปเฝ้าหลวงพ่อบุเรงนอง

มหาเถร -

อ้อ...หลวงพ่อก็คงเข้าใจว่ายังงั้น เห็นตึงกันก็ยกยักอยู่ที่นี่ ก็ข้างเถาะ ขอดถวายพระพรอาตมาก็ได้มีธุระอะไรสำคัญ จนจะต้องกวนเวลาอันทรงพระสำราญเป็นการส่วนพระองค์ ดอก ที่เข้ามาจนถึงตำแหน่งนี้ ก็เพราะนึกถึงความหลัง (พูดแล้วหยุดมองดูหน้าทั้งสอง) ครั้งนี้เห็นจะเป็นครั้งที่สองที่อาตมาเข้ามาสู่สถานที่อันควรถนอมนี้ (พูดแล้วหยุดเสียอีก)

ตะเบงชะเวตี้ -

(สงสัย) ขัตติยาจารย์เจ้าเคยเข้ามาสู่ตำแหน่งนี้ครั้งแรกเมื่อใดเจ้าคะ

มหาเถร -

เมื่อก่อนวันมังตราประสูติประมาณปีหนึ่ง และเป็นวันที่ตะละแม่ผู้พี่นางประสูติได้ไม่ถึงวันละกระมัง

ตะเบงชะเวตี้ -

เอ...พระคุณเจ้าเข้ามาด้วยเหตุใดหรือเจ้าคะ

มหาเถร -

มังตรามหาบพิตรทรงอยากทราบจริง ๆ หรือ

ตะเบงชะเวตี้ -

เจ้าคะ ชัตติยาจารย์เจ้า

มหาเถร -

เอา...ถ้าเช่นนั้นอาตมาจะลำดับความถวาย

- ร้องเพลงพม่าแทงกบ -

มหาเถร -

วันนั้น เป็นวัน วิปโยค	เป็นวันโศก ของตองอู บุรีศรี
วันเมง- กะยिनโย จอมธานี	สูญเสีย มเหสี ผู้เอกองค์
ยังโชคดี มเหสี องค์ที่สอง	ช่วยปกป้อง พระธิดา นวลระหง
ข้าให้หน่อ เนื้อกษัตริย์ ชัตติยวงศ์	ได้สืบพงศ์ พุกาม นามมังตรา

มหาเถร -

ขอถวายพระพร มหาบพิตรพระราชสมภารเจ้า โดยนิมิตดังกล่าวเล่าถวายนั้นแล้ว พระตำหนักขวัญแก้วแห่งนี้ จึงเป็นที่รักแลหวงห้ามแห่งเมงกะยिनโยพระราชบิดา ผิดแต่ ตะละแม่จันทราแล้ว แม้สมเด็จพระพันปีพระราชชนนีแห่งมังตรา ก็หาได้ล่วงล้ำเข้ามาให้เสีย นิมิตมงคลอันเป็นผลว่าถือเคารพต่อกันในหมู่ประยูรญาติไม่ มาบัดนี้ไซ้หรือจะเป็นด้วย ผลัดรัชกาล การมงคลอันเป็นโบราณราชประเพณี จึงมาถูกย้ายเสียแล้ว น่าเสียดายนัก

- ร้องเพลงทวาย -

ตะเบงชะเวตี้ -

ภูบดินทร์ ลั่นคำ ฟังคำครู	ก็เสียวชู้ รู้สึก รำลึกว่า
เราประมาท พลาดผิด อนิจจา	เพราะแรงเล่ห์ เสน่หา ชักพาไป
กรประนม ก้มหน้า คารวะ	ด้วยสุดจะ หลีกเลี้ยง เกียงไกล
ทุกมูลเหตุ เทศนา ว่าจี้ใจ	ไม่มีใคร เคยกล้า กล่าวพาที

มหาเถร -

มังตราเอย...สมบัติแห่งผู้บรรลุนิพพานนั้น นางแก้วเป็นรัตนะหนึ่งซึ่งสำคัญไม่ควรขาด กษัตริย์ชาติย่อมอุคมด้วยนางสนมอันเป็นบาทบริจาริกา ยิ่งมากล้นคนนาก็ยิ่งล้ำแดงถึง พระบุญญาบารมี หาเป็นที่ควรแก่การคัดค้านไม่ แต่ชื่อว่าสนมกำนัลในนั้น ท่านอุปมาว่า มิแฉกผิดกับลำดับนิ้วในหัตถา หากกระทำให้เท่าเทียมเสมอกันได้ไม่ แม้แต่พระอัมรินทร์ อันจะทรงไสยงต้องคัดขนาดให้สมนิ้ว จะทรงเอาก้อยอันคอดเล็กก็ไปสวมแหวนแทนนิ้วดัชนี แล้วพระองค์จะทรงชี้บัญชาการให้เสมอเท่าเทียมทานกันนั้นมันจะสมควรอยู่ละหรือ ขอ ถวายพระพร

- ร้องเพลงพม่าหนีสา -

ตะเบงชะเวตี้ -

(เข้ากราบตัก) ข้าพเจ้า มังตรา ขมาผิด	แลขอคิด แก่ไข ให้ถูกที่
มหาเถร เอ็นดู ช่วยชูชี้	ต่อแต่นี้ จะกระทำ ทุกคำครุ
จะพาดัว ไช้อ้ว จากวังใหญ่	ให้ต้องใน ประเพณี ที่มีอยู่
แต่ข้อซึ่ง เข้าเ็น เคยเอ็นดู	เห็นสุดรู้ จะตัด สลัดใจ

มหาเถร -

ขอถวายพระพร ขึ้นชื่อว่าพระสนม แม้มีไฉนางผู้ชื่อไช้อ้ว พระมเหสีนั้นทวดดีแล หมู่พระประยูรญาติ ก็หาได้รังเกียจกีดกันอย่างใดดอก อาตมากล้าออกปากรับรอง แต่โดย ทำนองราชประเพณีอันมีมา จงดูเมื่อครั้งเมงกะยินโยราชบิดารับธิดานายช่างสร้างเขื่อน เข้าเยื่อนวัง แต่แรกนั้นก็ยังให้อยู่แต่ฝ่ายนอก ต่อทรงครองแล้วนั้นดอกจึงสถาปนา ต่อ แต่นั้นก็ปรากฏศฤงคารโดยลำดับพร้อมสรรพตามประเพณี อันเรือนใหญ่แห่งตองห่วนญี่นั้น ก็เขตพระราชฐาน ทั้งมหาดพิตรก็เสด็จไปทรงพระสำราญแล้วเป็นประจำหาตำแกยศักดิ์ อย่างไม่ได้...แต่นั้นก็สุดแท้แต่พระทัยเถิด อาตมาหากล้าลวงล้าจนกำเกินไม่ดอก

ตะเบงชะเวตี้ -

เมื่อพระคุณเจ้าเล่าบอกแล้วเช่นนี้ ข้าพเจ้ามังตรา ก็จะถือเอาเป็นคำสั่งจงทุกประการ

มหาเถร -

ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนานเถิด มังตรามหาดพิตร เอ...อาตมาชักคิดถึงวัด ไม่ได้ อยู่หลายวันแล้ว เห็นจะถวายพระพรลากลับเสียทีละ

บุเรงนอง -

ประเดี๋ยวก่อนขอรับหลวงพ่ พระเจ้าอยู่หัวยังทรงมีเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ที่จะขอ
คำปรึกษา

มหาเถร -

อ้าว...ก็ว่ามาซีมหาบพิตร มีเรื่องอะไรอีกหรือ

ตะเบงชเวตี้ -

(อีกอึก) ก็...ยังไม่สู้รับร้อนดอกเจ้าคะ

บุเรงนอง -

แต่ต้องปรึกษาเสียวันนี้ะพะยะคะ เพราะว่า...ใกล้กำหนดเข้ามาแล้ว

มหาเถร -

ประเดี๋ยวก่อน นี่มันยังงัยกัน ใครแน่ที่เป็นเจ้าของเรื่องจะปรึกษาภู หา...จะเด็ด

บุเรงนอง -

ที่จริง...ก็เกี่ยวกับข้าพเจ้าด้วยขอรับหลวงพ่ หากแต่เป็นเรื่องของพระเจ้าอยู่หัว

มหาเถร -

เอาอย่างไรแน่ ว่าอะไรมั่งตรา

ตะเบงชเวตี้ -

เรื่องของพี่จะเด็ดเขานะเจ้าคะ พี่จะเด็ดกราบเรียนหลวงพ่เองซี

มหาเถร -

เอาอย่างี้ หลวงพ่ถามเอง เรื่องที่ว่านี้เนะ เกี่ยวกับเรื่องส่งตัวตะละแม่กุสุมากลับ
แปรไซ้ใหม่

(ทั้งสองคนสะดุ้ง)

บุเรงนอง -

ไซ้ขอรับหลวงพ่ เอ๊ะ หลวงพ่ทราบแล้วหรือขอรับ

มหาเถร -

ทำไมจะไม่รู้ ก็ทั้งไอ้จาเลงกะโบ ไอ้เนงบา มันบอกกับกูว่ากำลังเตรียมเรือส่ง
ตะละแม่ ก็ดูเรียบร้อยดีแล้วมิใช่หรือ ไอ้สี่อ่องก็ทรงใช้เป็นทูตไปแจ้งข่าวล่วงหน้าแล้วมิใช่หรือ
ถวายพระพร

ตะเบงชะเวตี้ -

เจ้าคะ....ก็เรื่องราวสารนั่นแหละเจ้าคะ ที่พี่จะเด็ดเขาจะกวนหลวงพ่อ

มหาเถร -

อะไร...สารอะไรมาเกี่ยวข้องกับข้า หา...จะเด็ด

- ร้องเพลงพม่าทูลเกล้าฯ ๑ -

บุเรงนอง -

ในสารทรง องค์ตะเบง- ชะเวตี้ ส่งไปสู่นระบตี มีเงื่อนไข
ว่ามังตรา จะพา ข้าพเจ้าไป สู่มืองแปร เพื่อให้ เข้าพิธี

- ปีพาทย์รับเภา ๗ -

มหาเถร -

ฮะ ๗ ๗ อ้อ...กระนั้นเล่า ตะละแม่เมืองโน้นจึงยอมเป็นไช้มายา ก็ในเมื่อตะเบง
ชะเวตี้ทรงมีสัญญาต่อนระบตีแล้วเช่นนั้น มันก็ต้องเป็นไปตามสัญญา หรือว่า....มังตรา
จะเบี้ยว

ตะเบงชะเวตี้ -

หามิได้เจ้าคะ แต่แรกนั้นข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อรักษาไมตรีกับนระบตีให้แนบแน่น
สืบไปประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งสงครามกับหงสาวดีในแล้งหน้าเวลาก็ใกล้แล้ว หาก
ให้พี่จะเด็ดไปเป็นพระขามาดของนระบตี ก็เท่ากับข้างเรานี้ได้ชัยไว้กว่าครึ่ง แต่ครั้นมา
คำนึงดูแล้ววียแห่งข้าพเจ้านี้ยังอ่อนเยาว์นัก ข้อสำคัญเมืองแปรขณะนี้ดุดจเป็นเมืองออก
ของตองอู ข้าพเจ้าไปแปรตั้งนำตนไปหลุนนระบตี ข้อนี้แหละเจ้าคะทำให้ลำบากใจยิ่งนัก

มหาเถร -

อ้อ...ข้อซึ่งตรองไตร่ตรองถูกต้องควรแก่การยิ่งแล้ว อาตมภาพเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง แต่...
เอ...ในเมื่อแจ้งเขาไปแล้ว แล้วไม่เสด็จฯ จะทำอย่างไรละ จึงจะมีให้เขากลางแกลง

บุเรงนอง - - ร้องเพลงพม่าทุ่งเลห์ตอน ๑ - (ต่อ)

มังตรา คิดว่า ถ้าไปเอง เหมือนข่มเหง ทับถม ข่มศักดิ์ศรี
สั่งบอกไป ให้แจ้ง แห่งคดี ว่าจะส่ง หลวงพ่อนี้ ไปแทนองค์

มหาเถร - - ร้องเพลงร่วมอัญ -

มหาเถร ได้ฟัง ดั่งสังหรณ์ หิวระทอน ใจผอ คอเป็นผง
ตั้งสติ มีหวั่น ใจมั่นคง มหาสงฆ์ ยัมพลาบ ทางพาที

มหาเถร - - ร้องเพลงฉกกลาง -

อันอินทรีย์ ชีวาทม์ อาตมา รับบัญชา องค์ตะเบง- สะเวตี้
แต่ควรมอง ตรองตรึก นึกให้ดี จะให้ไป ครั้งนี้ เพื่อเหตุใด
ถ้าเพื่อผล กลศึก ดั่งนึกคาด ขอพลีอาตม์ อาสา หาดัดไม้
ถ้าเพียงแต่ แก่เหตุการณ์ ให้ผ่านไป ขอตรองไตร่ ตรึกตรา อย่ารีบร้อน

(ตะเบงสะเวตี้กับบุเรงนองมองหน้ากัน)

มหาเถร -
ขอดถวายพระพร อาตมภาพเข้าใจว่ามหาพิตรคงยังมีได้คาดคั้นในข้อที่กล่าว ถ้า
กระไรแล้วขอให้อาตมาได้สืบสาวราวเรื่องดูก่อน...เออ จะเด็ด...ถ้าไม่มีธุระสิ่งใดแล้ว
ไปส่งหลวงพ่อน้อย อาตมภาพขอถวายพระพรลาก่อนละ ขอจงทรงพระเจริญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(มหาเถรลาตะเบงสะเวตี้ ตะเบงสะเวตี้ขึ้นมัสการ มหาเถรชวนบุเรงนองออกหน้าม่านแดง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นจากภายในเรือ -

- การแสดงหน้าม่านแดง -

มหาเถร -
จะเด็ด...กูรู้ว่าเจ้าไม่สบายใจ ในเรื่องที่กูมียอมตกปากรับไปแปรแทนพระเจ้าอยู่หัว
เจ้าอยากรู้เหตุผลบ้างกระมัง

บุเรงนอง -

หลวงพ่อบุเรงนอง ข้าพเจ้าได้ฟังแต่เหตุผลซึ่งหลวงพ่อบุเรงนองแจ้งแก่มังตรา ส่วนเหตุผลอื่น
ข้าพเจ้ายังหาหนีก่ออกไม่

มหาเถร -

เมื่อเจ้าพาดะละแม่เมืองโนนมาสู่ กูก็อดอดด้วยเห็นแก่น้ำใจตะละแม่ตองอู คับ
รู้ว่าตะละแม่เมืองแปรจะมีได้เข้าพิธี กูนี้ก็กลับเห็นแก่น้ำใจตะละแม่กุ่มมาผัดกัน ข้อ
อ้างที่จะให้กูไปแปรแทนพระเจ้าอยู่หัว จริงอยู่กูก็ยังมองไม่เห็นใครเหมาะสมเท่า แต่กู
จะเอาแต่ฐานะมังตรา แล้วไปเหยียบย่ำน้ำพระทัยจันทรา อีกทั้งนางเลาซีแม่เจ้า กูก็เห็น
จะรับเอามีได้

บุเรงนอง -

หลวงพ่อบุเรงนอง ยังมีอีกบางข้อที่ข้าพเจ้ายังมิได้มีโอกาสกราบเรียนหลวงพ่อบุเรงนอง
เท็จจริง จริงอยู่ขอรับ เมื่อแรกนั้นข้าพเจ้าเองเป็นผู้ตั้งกลวงทั้งตะละแม่เมืองโนนและ
เมืองนี้ แต่เมื่อมังตราและหลวงพ่อบุเรงนองเข้าช่วยแนะนำ คำสารภาพแห่งข้าพเจ้าจึงไปสู่ตะละแม่
ทั้งสองมิได้ผัดกัน ข้อซึ่งกุ่มมาจะคืนแปร แลพระเจ้าอยู่หัวจะส่งข้าพเจ้าไปสู่พิธี ณ เมืองโนน
ตะละแม่จันทราทราบสิ้นแล้วทุกกระเส

มหาเถร -

แม้แต่ข้อที่กูจะต้องพาเจ้าไปเข้าพิธีนี้ด้วยหรือ

บุเรงนอง -

ขอรับหลวงพ่อบุเรงนอง ทั้งจันทราและกุ่มมาทราบสิ้นแล้ว

มหาเถร -

รู้ก่อนกูรู้หรือ

บุเรงนอง -

ขอรับหลวงพ่อบุเรงนอง (กราบเท้า) ข้าพเจ้าเองมัวรั้งรอ ด้วยหวังจะให้มังตราเป็นผู้ขอต่อ
หลวงพ่อบุเรงนอง ข้าพเจ้ากราบเท้าขอภัยด้วย

ยอดสมุทรแห่งชาติ

มหาเถร -

มั่งตราเขาก็ออกปากแกกแล้ว เพียงแต่กูยังมีอาจรับคำ เขาเถอะ ขอให้กูได้ดูได้ เห็นอะไรอีกสักหน่อย อ้อ...จะจัดการส่งตะละแม่เมืองโน้นกลับกันเมื่อใด

บุเรงนอง -

วันพรุ่งขอรับหลวงพ่

มหาเถร -

แล้วเอ็งจะไปพร้อมตะละแม่เลยหรือ

บุเรงนอง -

ยังก่อนขอรับ ข้าพเจ้าจะไปก้ต่อเมื่อหลวงพ่ไปส่ง

มหาเถร -

อูย...ใครบอกมึงว่ากูจะไปส่ง ประเดี้ยวเถอะมึง กูกลับละ เอ๊ย...ใช้มิด ใช้ฮ้วน เอารถมา

(มิดฮ้วนเอารถออกมารับหลวงพ่เข้าโรง บุเรงนองเดินตามไป)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

- เปิดม่าน -

(ทหารพม่ากำลังเตรียมการจัดเรือส่งเสด็จตะละแม่กุสุมา จาเลงกะโบกับเนงบาควบคุมอยู่)

- ร้องเพลงปองเงาะ -

จาเลงกะโบ -

ฝ่ายจาเลง- กะโบ กับเนงบา เตรียมนาวา รีบรุด ไม่หยุดหย่อน

เนงบา -

รอเวลา ตะละแม่ แปรนคร เสด็จจร กลับหลัง ยังพารา

(เจ๊กหนอมวิ่งหน้าตื่นออกมา แล้วถามจาเลงกะโบกับเนงบาว่า ที่รับคำสั่งมาจัดเรือนี้ จะส่งใคร จาเลงกะโบกับเนงบาบอกว่าส่งตะละแม่กุสุมากลับแปร เจ๊กหนอมว่ายุ่งตายहांแล้ว เพราะขณะนี้ตะละแม่จันทรากำลังมา ทุกคนต่างตกใจ เนงบาว่าถ้าไม่มีขอขึ้นเรือไปก่อนละ จาเลงกะโบว่าไม่ได้ต้องอยู่รับเสด็จด้วยกัน)

ละครพื้นเมือง

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะลະแม่จันทรากับนางกำนัล ๔ คนออกเวทีล่าง)

- ร้องเพลงตะลະแม่ศรี -

จันทรา -

ตะลະแม่ จันทรา พงางอน
ตั้งพระทัย หมายถึง องค์กุสุมา

เสด็จจร จากวัง มายังท่า
ตามประสา เอื่อน้ำจิต มิตรน้ำใจ

- ปี่พาทย์รับ -

(ตะลະแม่จันทราเสด็จขึ้นเวที (ลงเรือ) จาเลงกะโบ เนงบา เจ๊กหนอม และ
ทหารในเรือ ถวายบังคม)

จันทรา -

ท่านบุเรงนองเล่าสู่ข้าพเจ้าว่า การจัดส่งตะลະแม่คืนแปรครั้งนี้ ไม่สู้เป็นห่วงความ
เรียบร้อย เพราะได้จาเลงกะโบที่ท่านเป็นธุระช่วยจัดการ ทุกสิ่งทุกอย่างคงเรียบร้อยแล้ว
กระมัง

จาเลงกะโบ -

ข้าแต่ตะลະแม่ ด้วยความร่วมมือของเนงบา และเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ข้าพเจ้าจาเลงกะโบ
ได้ตรวจตราทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมแล้วพระเจ้าค่ะ

จันทรา -

ข้าพเจ้ามานี้ก็เพื่อจะส่งเสด็จตะลະแม่กุสุมา นี้ใกล้เวลาเสด็จแล้วกระมัง

จาเลงกะโบ -

ตามกำหนดนั้นว่า พอตะวันคล้อยสี่ระตกป่าย ก็จะได้ฤกษ์เรือพระที่นั่งออกเดินทาง
พระเจ้าค่ะ

จันทรา -

(พูดกับเนงบา) เมื่อคราวตะลະแม่จากแปรมาตองอู ข้าพเจ้าแจ้งว่าเนงบาที่ท่าน
เป็นผู้ควบคุมเรือ ขากลับเที่ยวนี้มีได้ไปด้วยดอกหรือคะ

เนงบา -

พะยะคะ คือ...เมื่อขามา ท่านแม่ทัพบุเรงนองคงจะเห็นว่าในบรรดาแม่กอง ไม่มีใครคล่องทางน้ำเท่าข้าพเจ้าเนงบา ก็เลยมอบหมายหน้าที่ให้คุมมา เทียวกลับนี้นายเรือ เขาชำนาญดีแล้ว เลยไม่ต้องไปพะยะคะ

เจ๊กหนอม -

มายจริงหรือก ตะละแม่ เมื่อขามานายท่านเห็นมันว่ายน้ำไม่เป็น เลยให้มันมา มันจะได้เฝ้าเรือไม่ทิ้งไปไหน

เนงบา -

ใช่...ไ้ปากเสีย

จาเลงกะโบ -

ข้าแต่ตะละแม่ท่าน คงอีกสักครู่ใหญ่ตะละแม่เมืองแปรจึงเสด็จมา ข้างนอกนี้ลมแรงนัก ข้าพเจ้าคิดว่า เสด็จเข้าไปทรงพักข้างในก่อนจะเหมาะกว่าพะยะคะ

จันทรา -

ข้างเกิดพี่ท่าน ข้างในนั้นเป็นที่เฉพาะของตะละแม่ อย่าให้ข้าพเจ้าเข้าไปรบกวนเลย ขอให้ข้าพเจ้ารอที่นี่เถอะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองเดินนำตะละแม่กุสุมาออกมา มีนางกำนัลมอญตามเสด็จ ๘ คน บุเรงนองเดินนำขึ้นบนเรือ ตะละแม่จันทรายืนยิ้มรับอยู่ ตะละแม่กุสุมามีอาการตกใจเล็กน้อย บุเรงนองรีบนำเข้าไปหาตะละแม่จันทรา)

- ร้องเพลงพม่ากำชับ -

บุเรงนอง -

กุสุมา เมืองแปร แม่จรู
มาส่งเจ้า ให้เห็น แล้วเป็นไร

องค์จันทรา ต้องอยู่ ผู้รักใคร่
ของจงได้ คำนพัตร์ รู้จักกัน

(กุสุมาลดกายลงไหว้อย่างอ่อนน้อม จันทรารับไหว้แล้วลดกายลงเคียงข้าง บุเรงนองเดินเสด็จไปทางกราบเรือ)

- ร้องเพลงมอญมอญเรื่องก่อน ๑ -

จันทรา -

ข้าพเจ้า จันทรา แม่ว่ารู้
ขออภัย เพิ่งได้พบ สบสัมพันธ

พระน้องมา ตองอุ สู่เขตขัณฑ์
ต่อเมื่อวัน กุสุมา จะลาไกล

กุสุมา -

ข้าพเจ้า กุสุมา บุญญาอิ่ง
แม่ในยาม ต้องจาก พลัดพรากไป

จึงได้เฝ้า พี่หญิง ผู้ยิ่งใหญ่
แต่สุมใจ ใฝ่ฝัน สุดพรรณนา

จันทรา -

นับแต่วันบุเรงนองแจ้งข่าวน้องท่านประจวบ ข้าพเจ้าเองก็พลอยเป็นทุกข์ด้วยน้องท่าน
มาจนวันบุเรงนองแจ้งข่าวข้า ว่าตะละแม่ค่อยทุเลาจนอาจเดินทางกลับแปรได้แล้ว ข้าพเจ้า
จึงยินดียิ่งนัก

กุสุมา -

ขอพระทัยพระพี่นางเพคะ คำซึ่งท่านบุเรงนองเคยเล่าสู่มิขาดปาก ว่าน้ำพระทัย
แห่งพระพี่นางแม่เทพธิดาก็มีปานนั้น หากข้าพเจ้ากุสุมามิได้มีวาสนาได้เฝ้าด้วยตนเอง
แล้วก็คงมิเชื่อว่าเกินจริง เสียตายก็แต่วาสนาดลให้ได้เฝ้าพระพี่หญิงแล้วก็ทอดทิ้งกุสุมา
เสียให้ไปห่าง

จันทรา -

เราก็คงไกลกันแต่ร่างนั้นดอกตะละแม่ ส่วนหัวใจหากรักแท้แล้วถึงอยู่ห่างฉันใดก็
เหมือนใกล้เพียงเอื้อมถึง ข้าพเจ้าดีใจด้วยจริง ๆ ที่อีกไม่กี่เพลาแล้ว บุเรงนองก็จะไป
สู่พิธี่ด้วยน้องท่านจนถึงแปร (หยิบพานผ้าสีชมพูส่งให้) ผ้าแพรผืนนี้ข้าพเจ้าขอมอบแก่
น้องท่านก่อนวันอันเป็นมงคล ขอน้องท่านจงผ่านพ้นโศกภัยและมีแต่ความสุขสมใจสืบไป
เถิดนะเพคะ

(กุสุมารับผ้าแพรแล้วกราบจันทรา บุเรงนองเดินกลับเข้ามา)

บุเรงนอง -

พี่จาเลงกะโบ จัดห้องของตะละแม่ไว้พร้อมดีนัก บางทีตะละแม่จันทราจะใคร่
ไปส่งพระน้องจนถึงห้องในกระมัง

จันทรา -

ใกล้เวลาออกเรือแล้ว น้องกุสุมาคงยังต้องเตรียมการอีกมาก ข้าพเจ้าเห็นจะต้องขอตัวที่ท่านกลับไปก่อน ข้าพเจ้าขอฝากพี่ท่านช่วยดูแลตะละแม่แทนข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าขอลาพี่น้องท่านไปก่อนละเพคะ ตะละแม่

(กุสุมาก็้มหัว จันทรารับไหว้แล้วหันไปพยักหน้ากับพวกนางกำนัล พวกนั้นก็กลับกุสุมาและบุเรงนองยืนอยู่ในฉาก)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

- ปิดฉากเปลี่ยนเป็นฉากในพระตำหนักกรุงหงสาวดี -

- การแสดงหน้าม่าน -

(จาเลงกะโบ เนงบา แจ็กหนอม เดินออกหน้าม่าน ต่างชื่นชมว่าสองตะละแม่ปรองดองกันดี เนงบาถามขึ้นว่า ชาวว่าหลวงพ่อกจะพาบุเรงนองไปเข้าพิธีอภิเษกที่แปรนั้นจริงหรือ พอดีหลวงพ่อนั่งรถออกมา จาเลงกะโบ เนงบา แจ็กหนอมเข้าไปหา หลวงพ่อซักถามเรื่องตะละแม่จันทรามาส่งตะละแม่กุสุมา แล้วถามถึงบุเรงนอง จาเลงกะโบ เนงบาเล่าให้ฟัง หลวงพ่อสั่งให้ไปบอกบุเรงนองว่าเสร็จส่งกุสุมาแล้วให้ไปหาภูที่วัด แล้วสั่งมีดอ้วนให้เตรียมตัว ภูจะไปแปร)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(หลวงพ่อนั่งรถเข้าโรง นอกนั้นแยกไปอีกทางหนึ่ง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพญาลำพอง -

(พระเจ้าสการะวุตพีออกเวทีล่าง มีทหารมอญ ๖ คนตามออกมาส่ง)

- ร้องเพลงพญาลำพอง -

สการะวุตพี -

จอมเขตคาม งามสง่า สการะวุตฯ ปีนมกุฏ สุทธิพงศ์ เมืองหงสา
เสด็จจาก พระโรงโรจน์ ไซตนา สุ่มหา มนเทียรทอง ผ่องอำไพ

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอมอญ -

(สการะวุตพีรำเวทีล่าง พวกทหารส่งเสด็จแล้วเข้าโรง)

- เปิดม่าน -

(จากภายในพระตำหนัก พระมเหสีประทับอยู่ มีนางกำนัลหมอบเฝ้า ๖ คน)

- ร้องเพลงปลายมอญทำอิฐ -

สการะวุตพี -

ประทับนั่ง ยังแน่น แสนสะอาด ตรัสประภาษ บัญชา หาข้าไม่
เร่งบอกแก่ กรมวัง ฝ่ายข้างใน ให้รีบไป ตามองค์ สอพิण्या

สการะวุตพี -

(ส่งนางกำนัล) เจ้าทั้งสองนั้นแหละรีบไปจัดการ บอกอุปราชให้มาเดี๋ยวนี้เสียวะ

พระมเหสี -

ทรงมีเรื่องอะไรรีบด่วนหรือเพคะ เสด็จกลับมาถึงก็รับสั่งหาพระอนุชา

สการะวุตพี -

มีข่าวสำคัญมากส่งมาจากเมืองแปร แปลกแท้ ๆ ไม่น่าจะเป็นไปได้ ข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจ

พระมเหสี -

เรื่องอะไรเพคะ ถ้าจะเกี่ยวข้องกับพระอนุชาโดยเฉพาะ

สการะวุตพี -

ก็ไม่เชิงดอกพระน้องนาง เรื่องมันเกี่ยวกับข้างหงสาวดีมากที่สุดทีเดียวละ แต่ถึงอย่างไร ก็เห็นจะต้องได้ตรองให้รอบคอบ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอพิण्याออกเวทีล่างแล้วขึ้นเฝ้า)

- ร้องเพลงมอญขว้างดาบ -

สอพิण्या -

ข้าพเจ้า สอพิण्या น้อมประณต แทบบงกช บทเรศ พระเชษฐา
ขอสนอง ร้องเบื่อง พระบาท สุดแต่จะ บัญชา โปรดปรานี

สการะวุตพี -

วันนี้้องท่านมิได้ออกท้องพระโรง จึงคงยังไม่รู้เรื่องอันสายสืบของเราจากเมืองแปร กลับมาส่งข่าว

สอพิณยา -

ข้าพเจ้าขอภัย มีเรื่องสิ่งใดสำคัญนักหรือพระเจ้าค่ะ

- ชับเสกมอญ -

สการะวุตพี -

กุสุมา จากตองอุ กลับสู่แปร	โดยกระแส ข้าวต่วน แจ้งถ้วนตี
ว่าบพิตร ปิตุลา นระบตี	เตรียมพิธี อภิเชก กุสุมา
มั่งตรา แต่งตั้ง มั่งสินธุ	มหาสงฆ์ ตองอุ ผู้เก่งกล้า
เป็นตัวแทน เรือนร่าง เดินทางมา	เป็นสักขี จิวาห์ บุเรงนอง

- ร้องเพลงมอญสาวขนมเงิน -

สอพิณยา -

สอพิณยา แจ้งเรื่อง ก็เคื่องแค้น	ตั้งหมั้นแสน ดาบทวน สนวนแทงต้อง
พระเจ้าลุง ทุจวิต ผิดครรรลอง	เอาแต่ช่อง น้อยนิด คิดรอดตัว
น่าจะคิด อดสู กุสุมา	เป็นชាយา ข้าอยู่ คนรู้ทั่ว
มายอมเสีย ยศนาม เพราะความกลัว	พาให้ชั่ว ทั้งวงศ์ เผ่าพงศ์พันธุ์

สการะวุตพี -

ซึ่งน้องท่านจะโกรธแค้นนั้น ข้าพเจ้าก็เห็นแก่น้ำจิต แต่ข้อซึ่งจะคิดว่าความเอาแต่ความ เรื่องกุสุมาขึ้นตั้ง แล้วพลอยแค้นคั่งพระเจ้าลุงนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหาควรกล่าวในที่แจ้งไม่ ด้วยถึงอย่างไรก็จะได้แต่คำนิทาหาเป็นมงคลไม่เลย

สอพิณยา -

แต่ในเมื่อลูกรามาผิดเคยไปเช่นนี้ จะนับเป็นเชื้อสายสืบไป ก็รังแต่จะพลอยสิ้น ความมงคล ก็กุสุมาผู้ลูกนั้นพระเจ้าแปรก็แจ้งอยู่เต็มทรวงก็คือชាយาข้าพเจ้า แล้วกล โดเล่าไปยกให้ไอ้คนโหดครองซ้ำ วานที่ท่านอย่าว่าข้าพเจ้ากล่าวคำบังอาจเลย ข้าพเจ้าเป็น น้องมิอาจเรียกร้องขอแบ่งแผ่นดินได้แล้ว แต่บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอแบ่งเพียงผู้คนข้างม้าโดยควร

แก่ทัพภษตรีย์เป็นสมบัติบ้าง จะได้เดินทางไปล้างอาย ถ้าตัวตายก็เป็นอันสุดสิ้นข้อกังวล
แต่ถ้าแค้นข้าพเจ้าสัมฤทธิ์ผลแล้วละก็ อย่าว่าแต่ไอ้จะเด็ดเลย แม้แต่พระเจ้าแปร เมื่อ
ขึ้นหนึ่งมิให้ลำบากแก่กาลสิน ส่วนกุสุมานั้นเล่า หากยังขึ้นสำแดงโคกเศรษฐีอาลัยผู้ใด
ก็อย่าหวังเลยว่าข้าพเจ้าจะไว้ชีวิต

- ร้องเพลงชอพูมเรียง -

สการะวุตพี -

สอพิण्या น้องเอย เคยสุขุม	มาร้อนรุ่ม ผิดไป ไฉนนั้น
จะเห็นแต่ หญิงงาม ความสำคัญ	แล้วหุนหัน เสี่ยงตาย ไซ้พอดี
กุสุมา ลาเร้น จนเป็นอื่น	ถึงได้คืน ก็คงเปื้อ จงเชื่อพี่
อย่าทอดอวย ค่อยคิด หาวิธี	เข้าใจมดี ทั้งแปร แลตองอู

- ร้องเพลงสร้อยทะเล -

สอพิण्या -

ข้าพเจ้า เป็นชาย ขอไว้ยศ	ไม่เกรงกลัว หัวหด รอดตูลู
ขอพิทักษ์ ศักดิ์ชาย มิให้ชู้	มาชมชู้ หลู่เล่น เหมือนเช่นนี้
เชิญพี่ท่าน รอท่า อย่าได้หวัง	น้องขอล่วง หน้าจร ไปก่อนพี่
จะให้รอ มั่นมา หงสาวดี	นั้นเห็นที่ ออกน้อง ต้องแตกตาย

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอพิण्याผลุนผลันกลับออกไป สการะวุตพีนั่งลงสายหน้าอย่างเป็นห่วง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากลานบริเวณมูเตา -

- การแสดงหน้าม่านแดง -

(สินเจค้อย ๆ ย่องออกมามองซ้ายมองขวา ครู่หนึ่งชายมอญผู้ชื่อจอลูเดินออกมา
พบกับสินเจ)

สินเจ -

อ้อ...จอลู เจ้ามาตรงเวลาดีแท้ ว่าแต่ทำไมไม่มีใครเห็นเจ้าเข้ามาที่นี้ล่ะ

จอลู -

ไม่มีแน่ท่านสินเจ ข้าพเจ้าตรวจตรารอบคอบดีแล้ว มีเรื่องด่วนอันใดหรือ

สินเจ -

ท่านอุปราชสอพิณยามีรับสั่งให้หาตัวท่านและข้าพเจ้าเข้าเฝ้าด่วน เรื่องอะไรข้าพเจ้าเองก็ยังไม่ทราบแน่ชัด เราชอทีนี่ละ อ้อ...โน่น เสด็จมาแล้ว

(สอพิณยาออกมาพบสินเจและจอลุ ทั้งคู่นั่งลงถวายบังคม)

สินเจ -

ข้าพเจ้าสินเจ ทาสผู้ซื่อสัตย์กับจอลุ ขอถวายบังคมพระเจ้าค่ะ

สอพิณยา -

เจ้าผู้นี้หรือที่ชื่อจอลุ คนไปซื้อข้าวที่ตองอู

จอลุ -

พระเจ้าค่ะ ข้าพเจ้าจอลุขอถวายบังคม

สอพิณยา -

เรื่องครูไขลู ซึ่งเจ้านำมาแจ้งนะ เป็นความจริงตามนั้นแน่นอน

จอลุ -

แน่นอนพระเจ้าค่ะ ท่านไขลูยังมีชีวิตอยู่แน่ ทุก ๆ วันพระจะถูกนำมาประจานโดยการกวาดลานพระมูเตา อันบรรจกระดุกตองห่วนฎีเป็นประจำ

สอพิณยา -

เท่าที่เจ้าเห็น ครูไขลูเป็นอย่างไรบ้าง

จอลุ -

ทรุดโทรมไปมากพระเจ้าค่ะ ทั้งหมวดเคราเฝ้าผมยาวประป่า แต่สังเกตว่ายังแข็งแรงด้วยพละกำลัง ทั้งนี้คงเป็นด้วยพวกผู้คุมตองอูคอยดูแลมิยอมให้ป่วยไข้ ด้วยตั้งใจจะลงโทษประจานยิ่งกว่าอย่างอื่น ส่วนการควบคุมนั้นดูจะเข้มข้นนัก ทั้งใช้ทั้งตรวนที่ล้ามมีขนาดใหญ่กว่านักโทษธรรมดา

สอพินยา -

แล้วเวลาที่ออกมากวาดลานมุเตานั้น เจ้าสังเกตุเห็นว่าประชาชนเข้าใกล้ไขลูได้มาก
น้อยเพียงใด

จาลู -

ตามปรกติแล้ว ผู้คุมปล่อยให้ประชาชนเข้าได้ใกล้ ข้าเปิดโอกาสให้ตำทอและกั้น
แกลังท่านไขลูอยู่เป็นประจำ ตกบ่ายผู้คนไปมาไม่มากแล้ว ก็มักล่ลมไขลูไว้กับที่ จน
ใกล้ค่ำจึงพาตัวกลับไปคุมซึ่งพระเจ้าคะ

- ร้องเพลงมอญชะเออะ -

สอพินยา -

สอพินยา ฟังเค้า ที่เล่าอ้าง
อันไขลู ครูเรา เจ้าอุบาย
ต้องตั้งจิต คิดสู้ ตั้งงูพิษ
ถึงมีอาจ เข้าช่วย ด้วยกำลัง

ก็เห็นช่อง มองทาง หยั่งคาดหมาย
ตราบร่างกาย ยังดำรง คงพลัง
เอาชีวิต รอดได้ ไม่ผิดหวัง
ก็เห็นยัง ตั้งใจ ใช้ปัญญา

สอพินยา -

สินเจ...เจ้าเคยไปตองอุไหม

สินเจ -

ไม่เคยพระเจ้าคะ

สอพินยา -

ถ้าเช่นนั้นก็เหมาะทีเดียว ข้าจะส่งเจ้าไปกับจอลูผู้นี้

สินเจ -

ไปทำไมเจ้าคะ

สอพินยา -

ไปหาทางช่วยครูไขลูให้รอดกลับมานะซี

สินเจ -

โอ...ข้าแต่ท่านอุปราช ข้าพเจ้ามีบังอาจ

สอพินยา -

กลัวหรือ...ไอ้ข้าขลาด

สินเจ -

โอ...เท่าที่ฟังจอลูเล่า ข้าพเจ้าจะทำได้อย่างไร

สอพินยา -

มึงก็ไม่เห็นต้องไปทำอะไร ข้าเพียงแต่จะให้ปลอมไปจนได้ติดต่อกับไขลู จากนั้นท่านครุณั้นแหละจะบอกแก่เจ้าเองว่าควรจะทำอย่างไร

สินเจ -

แต่ข้าพเจ้ากำลังอยู่ระหว่างพักร้อน ร่างกายก็อ่อนเพลีย เมื่อก็ก้องพะยะคะ

สอพินยา -

นั่นแหละ กูจึงจะให้มึงไปพักผ่อนที่ต้องอยู่ไกลๆ มึงนะแหละเหมาะที่สุด ถนัดทั้งเรื่องให้และรับสินบน ปลอมตัวปลอมตนก็ชำนาญยิ่งนัก ไม่ต้องทำหน้าเศร้า เขายังจี้คำวันนี้เจ้าทั้งสองไปพบข้าที่ท้ายวัง รายละเอียดในอุบายกูจะสอนจะสั่งอีกครั้งหนึ่ง อ้อ...จำไว้นะ ถ้ามึงทั้งสองบิดพลิ้วหรือทำงานพลาด หัวมึงขาดทั้งคู่ แต่ถ้าตั้งใจอาสา กูจะให้ทรัพย์สินเงินทองไปอย่างไม้อื่น ไปเตรียมตัวได้ ไปสิ ประเดี๋ยวพอ...

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สินเจกับจอลูถวายบังคมสอพินยาแล้วแยกออกไป สอพินยาเดินอย่างใช้ความคิด
เข้าอีกด้านหนึ่ง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉอตัน -

- ฆ้อง - เปิดม่าน -

(จากลานพระมุกดา มีประชาชนเดินไปมา ไขลูในลักษณะผมเผ้าและหมวดเครายาว ถูกล้อมโซ่ยื่นกวาดลานมุกดาอยู่ มีผู้คุม ๔ คนคอยควบคุม ประชาชนหญิงชายเดินผ่านไปมาต่างก็ร้องคำ และแกลิ่งไขลูต่าง ๆ)

- ร้องเพลงฉอตัน -

ไขลู -

ฝ่ายไขลู ครูดาบ นางสาวดี
ถูกจองจำ ทำโทษ ทรมาน
ต้องกวาดลาน มุเตา ฝ้ายตากหน้า
ในจิตแค้น ขมขื่น กล้ากลืนไว้

ในยามที่ พลาดพลั้ง ทั้งเสียท่า
หยามหน้าหน้า เขี้ยบบ่า ให้เข้าใจ
ถูกพม่า หัวเราะ เยาะเย้ยให้
เผ้าคิดใคร่ คอยรอ ต่อเวลา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเบา ๆ -

(สินเจกับจอลูในลักษณะแต่งตัวภูมิฐานมีฐานะ ไว้หนวดปกปิด เดินออกมาอย่างองอาจ สินเจ...เดินเข้าไปจนใกล้แล้วแก้มองเอาเท้าปิดไปไม้ที่ไขลูกวาดแล้วให้กระจายเกลือขึ้นไปอีก แล้วร้องสั่งให้กวาดต่อไปพร้อมทั้งส่งเสียงต่ำ พวกผู้คุมเข้าไปเตือนว่า อย่าเข้าไปใกล้ไอ้ไขลู มันเป็นคนดุร้ายเหมือนสัตว์ป่า สินเจแก้มองผู้คุมว่า ข้ารู้...ก็ไอ้ไขลูนี้แหละ ที่มันยกทัพมาตองอู เข้าสู่หมู่บ้านข้าพเจ้า กระทำร้ายบ้านแตกสาแหรกขาดดีแต่ว่าข้าพเจ้าชนทรัพย์สมบัติหนีได้ทัน มิเช่นนั้นคงป็นปี (แล้วทำฮึดฮัดจะเข้าทำร้ายพวกผู้คุมพากันเข้าห้าม) สินเจถือโอกาสตืดสินบน แล้วว่า พี่ชายทั้งหลายช่วยข้าพเจ้าหน่อยได้ไหม ข้าพเจ้าเป็นชาวบ้านนอกก็จริง แต่ฐานะของข้าพเจ้านั้นไม่เบาเลย เงินทองมีมามาก ข้าพเจ้ากำลังอยากจะได้แก่แก่นมัน พวกผู้คุมต่างเข้าประจบเอาใจแล้วรับปากว่าจะหาวิธีช่วย สินเจเดินเข้าไปหาไขลูอีก ทำเป็นดุตันจะทำร้าย พอได้โอกาสจอลูกก็แอบส่งจดหมายให้ สินเจกล่าวนัดหมายกับพวกผู้คุมว่า คำวันนี้เสร็จงานแล้วพวกท่านอย่าไปไหนไปกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะเลี้ยงดูให้ถึงขนาด พอตีพวกผู้คุมแขวนคูดวงตะวันแล้วว่าได้เวลาพาไขลูกลับคุกแล้ว สินเจกับจอลูขอตามไปคุกด้วย)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ปิดม่านเปลี่ยนจากเป็นเรือนพักชั่วคราวที่บ้านตองหวุ่นญี่)

- การแสดงหน้าม่าน -

(สินเจ จอลู กับพวกผู้คุมเดินออกมาด้วยกัน สินเจทำที่ตีสนิทกับพวกผู้คุมแล้วว่า)

- ร้องเพลงนกขมิ้นมอญ -

สินเจ -

ข้าเจ้า ขอบใจ สหายรัก
จนจะได้ สมคิด จิตมุ่งมา

อุปถัมภ์ นำชัก เป็นหนักหนา
แสวงหา หน้าที่ ราชการ

อันบุญคุณ หนุนนำ คำจุนซ้ำ
ขอตอบแทน พระคุณ อุ่นชีวานต์

ยิ่งใหญ่เท่า ดินฟ้า มหาศาล
ทั่วทุกท่าน ด้วยสินทรัพย์ โปรดรับไป

(สินเจเอาเงินทองออกจ่าย พวกผู้คุมต่างบนอบฝากเนื้อฝากตัว)

สินเจ -

เออ...พี่ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าเคยรู้มาว่า ตะเบงชะเวตี้ของเรานี้แหละ ทรงมีพระสมณ
คนโปรดอยู่องค์หนึ่ง ที่ชื่อ...อ้อ...เอ ชื่ออะไรนี่

ผู้คุม ๑ -

ชื่อไซอัว มาจากเมืองแปร ไซใหม่ละ

จอลู -

ไซแล้วพี่ท่าน ชื่อนี้แหละหนี้ยว่าทรงโปรดมากไซใหม่

ผู้คุม ๒ -

ไซ เมื่อแรก ๆ โปรดมาก ขนาดรับเข้าไปไว้ในพระตำหนักนั้นแหละ แต่เดี๋ยวนี้ดูจะ
โปรดลดลงนา

สินเจ -

อ้อ...ทำไมละพี่ท่าน

ผู้คุม ๒ -

ข้าพเจ้าว่า องค์ตะเบงชะเวตี้ส่งตัวกลับมาอยู่ที่เรือนนอกหลังเดิมแล้ว

ผู้คุม ๑ -

แต่ก็ยังคงเสด็จไปมาหาสู่เสมอแหละ ข้าพเจ้ารู้เพราะเคยถูกเกณฑ์ไปอยู่เวรเสมอเลย
เอ...ท่านถามทำไมหรือ

จอลู -

คือ...อ้า...ท่านสินเจมีญาติสนิทผู้หนึ่ง ชาวว่าเข้ามาอยู่เป็นคนที่นางพระสนมโช้ว
ก็เลยอยากจะพบตัวอันเป็นญาติ

สินเจ -

จริงละ ๗ ก่อนข้าพเจ้าจากบ้านมา พ่อแม่เขาสั่งให้มาช่วยส่งข่าวด้วย เออ...
ว่าแต่ว่าอยู่ที่ไหนละ เรือนนอกของนางพระสนมโช้วนี่ละ

ผู้คุม ๑ -

ก็บ้านหลังเดิมของท่านขุนพลตองห่วนญี่ยังงั้นละ อยู่ใกล้ ๆ กำแพงพระราชวังนั่น
แหละ นี่...ท่านจะไปไหนละ ข้าพเจ้าจะพาไปก็ได้

สินเจ -

ยังก่อนละ ข้าพเจ้าไม่รีบร้อนอะไรหรอก วันหลังก็ได้

จอลู -

เออ...แต่ก็ดีเหมือนกันนะท่านสินเจ วันนี้เราไปรู้จักบ้านกันก่อน แล้ววันหลังค่อย
ไปเยือนญาติของท่านก็ได้

สินเจ -

อ้อ...ดีเหมือนกัน วันหลังว่าง ๆ หากจะไป ข้าพเจ้าจะได้มีต้องกวนใจที่ท่าน
ทั้งหลาย ไหน...ไปทางไหนละ

ผู้คุม ๒ -

เชิญเลย...เชิญทางนี้

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(พวกผู้คุมพาสินเจและจอลูเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงกะแวง -

- เป็ดมาน -

(ฉากในเรือนตองห่วนญี่ โช้วเดินออกมา นั่งด้วยใบหน้าเครียด)

- ร้องเพลงกะแว -

โซ้อัว -

อันความแค้น แน่นใน หัวใจข้า เคยมีมา แก่ตองอู อยู่ยิ่งใหญ่
 มาครั้งนี้ ตอกย้ำ ให้ซ้ำใจ เหมือนเพลิงสุม รุมไฟ ไม่วายวัน
 เข้าอยู่ได้ ถึงวัง กับมังตรา ยังถูกพิษ วิชา มาแกลังกลัน
 รุมกำจัด พลัดไพล่ ให้ไกลกัน แค้นอนันต์ ครั้งนี้ มิมีคลาย

- ปี่พาทย์รับแवा ๗ -

(นางกำนัลมอญผู้หนึ่งเข้ามาหานางโซ้อัว)

กำนัล -

พระสนมเจ้าคะ ขณะนี้มีชายสองคน ว่าเป็นญาติกับพระสนมมาจากเมืองแปร จะขอ
 เข้าพบเจ้าคะ

โซ้อัว -

ญาติของข้า มาจากเมืองแปร ใครกัน เขาชื่ออะไร

กำนัล -

ไม่ทราบเจ้าคะ ถ้ามกก็ไม่บอก อ้างแต่ว่าเป็นญาติจะขอเข้าพบ

โซ้อัว -

แล้วเขาบอกหรือเปล่านั้นว่ามีธุระอันใด

กำนัล -

มิได้บอกเจ้าคะ ข้าพเจ้าซักถามแล้วก็มียอมบอก

โซ้อัว -

ใครก็ไม่รู้ แต่ข้าไม่เคยมีญาติเป็นชายอยู่ที่แปร เมื่อไม่ยอมบอกว่าเป็นใครมาจากไหน
 ข้าก็มีโอกาสให้พบ

กำนัล -

เจ้าคะ (คลานออกไป)

โซ้อ้ว -

อ้อ...ประเดี๋ยวก่อน ชายที่เจ้าว่านะ ลักษณะท่าทางเป็นอย่างไร

ก้านัล -

แต่งกายแบบมอญ ด้วยเสื้อผ้าแพรพรรณชั้นดี ลักษณะท่าทีดูมิใช่สามัญเจ้าค่ะ

โซ้อ้ว -

(หยุดคิด) ถ้าเช่นนั้น เจ้าไปพาเขาเข้ามาซิ

(นางก้านัลไหว้แล้วออกไป ครู่หนึ่งพาสินเจกับจอลูกลับเข้ามา โซ้อ้วมองดูอย่าง
จำไม่ได้)

สินเจ -

สวัสดิ์ พระข้าหลวงโซ้อ้ว

โซ้อ้ว -

เจ้าเป็นใคร อวดกล้าอย่างไรมาอ้างว่าเป็นญาติของข้า มาจากแปร

สินเจ -

แม่ข้าหลวงจำหน้าข้าพเจ้าไม่ได้ แต่คงจำเสียงสินเจแม่กองอารักขาแห่งราชสำนัก
แปรได้กระมัง

โซ้อ้ว -

สินเจ...(หันไปทางนางก้านัล) นี่...เจ้านะ ออกไปรอข้างนอกก่อน

สินเจ -

ข้าพเจ้าเป็นทูต ถือหนังสือจากบุคคลสำคัญอันแม่นางเคยคุ้นผู้หนึ่งมาสู่

โซ้อ้ว -

หนังสือจากใคร มีเรื่องอะไรหรือ

สินเจ -

เรื่องอะไรข้าพเจ้าก็มีทราบชัด เขิญแม่นางอ่านเอาเองเถอะ (ส่งหนังสือให้ โช้ว
รับมาเปิดอ่าน)

- เสียงไขลูอัดเทป -

“ข้าพเจ้าไขลู อันมาอยู่อย่างคนโทษ แต่เมื่อครั้งหงสาวดียกมาตีตองอู ข้าพเจ้า
เพิ่งได้ล่วงรู้โดยความฝัน ซึ่งท่านปะชันหฺนุญียอดขุนพลแห่งแปรประเทศ มาปรากฏเวทนา
การสู้ อันข้าพเจ้าไขลูกับท่านปะชันหฺนุญียะระรอยจะเป็นผู้กักต้อนรามัญเหมือนกันโดยวิธี
โดยข้าพเจ้านี้ไชร้งรักพิทักษ์อยู่กับหงสาวดี ส่วนท่านปะชันหฺนุญียพิทักษ์กักต้อนราชวงศ์แปร
แลตองอูชาวพุกามคือเสี้ยนหนามของรามัญวงศ์ อันร่วมเผ่าพงศ์ทั้งหงสาวดีแลเมืองแปร
สืบมาแต่อดีตกาล เนิ่นนานจนฝังจิตฝังใจ และจะประหัดประหารกันสืบไปมิรู้สิ้น ในความ
ฝันอันท่านปะชันหฺนุญียผู้รักแผ่นดินมาดลแก่ข้าพเจ้า อากาการนั้นทรมาณแลโคกเศร้าน่าเวทนา ดังนี้
ข้าพเจ้าจึงรู้ว่าธิดาแห่งผู้กล้า ณ เมืองแปร ที่แท้คือสนมคนโปรดแห่งจอมคนตองอูอยู่
ขณะนี้ นำสงสัยแลเวทนาต่อปะชันหฺนุญียิ่งนัก ชะรอยจะรับทุกขอันหนักในโลกแห่ง
วิญญาน มีอาจทนทรมาณจึงมาเข้าฝันบอกเล่า ข้าพเจ้าไขลูได้รู้แล้วก็แคลงใจว่าเอน
หนอโช้วผู้บุตรเชื้อสายปะชันหฺนุญียอันน่ามีน้ำใจเห็นต่อชาวตองอู กลับมากระทำลู่ต่อ
ผีปะชันหฺนุญียท่านบิดา มิกล้าแก้แค้นทดแทนแล้วก็ช่างเกิด แต่เอนกลับมาทำตนดัง
เสียชาติกำเนิด เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ยอมพลีตัวบำเรอแก่ชาวตองอูมิรู้อาย ซึ่งข้าพเจ้า
มุ่งหมาย ให้คนถือหนังสือมาสู่ก็เพราะมีอาจทนคูผีท่านปะชันฯ อันมาวนเวียนเข้าฝันอยู่มิรู้สิ้น
หากพระสนมจะราดรินด้วยคำข้าพเจ้าแลจะเอาโทษ ก็โปรดแจ้งแก่มังตรา เพื่อประหาร
ข้าพเจ้าไขลูผู้นี้เสียเถิด อย่างน้อยข้าพเจ้าก็จักได้ไปเกิด มีต้องกังวลด้วยบุตรเช่นท่าน
ปะชันหฺนุญีย อันเป็นผีมิรู้เกิดนั้นแล้ว”

- ร้องเพลงปรมัยขึ้นเดียว -

โช้ว -

อ่านครบ จบถ้วน สำนวนหลู่
ช่างค่อนข้าง เยาะเย้ย เอ่ยให้อาย
แล้วนึกถึง เรื่องฝัน ท่านบิดา
จะใคร่แจ้ง จริงจัง ดังพาทิ

นึกเคืองใจ ไขลู อยู่เหลือหลาย
อารมณ์ร้าย พลุ่พล่าน ดาลฤดี
ในอุรา หม่นหมอง ไม่ผ่องศรี
หรือว่ามี แบายล เป็นกลใน

โซอิว -

โซลูเล่าถึงพ่อข้าว่ากระไรบ้าง

จอลู -

โซลูเคยเล่าว่า ร่างท่านปะชันฯ ที่มาปรากฏนั้น ที่คอยังมีรอยตาบ เลือดหยดเกรอะกรัง เสื้อผ้าเล่าก็ขาดวิน มีอาการไม่ผิดกับอสุรกาย ข้าพเจ้าก็จำไม่ค่อยได้ แต่น่ากลัวจริง ๆ

โซอิว -

(เดินครุ่นคิด) ถ้าข้าพเจ้าจะไปพบกับโซลู จอลูและสินเจท่านจะจัดการให้ได้ไหม

(สินเจ จอลู แกล้งมองหน้ากัน)

โซอิว -

ทำไมไม่ได้หรือ ก็ไหนท่านว่าจอลูเป็นผู้คุมยังงี้ละ

จอลู -

ข้าแต่แม่นางโซอิว ถึงข้าพเจ้าจะทำได้ แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าจะเป็นการเสี่ยงแก่แม่นางเกินไป

โซอิว -

แต่ข้าก็อยากจะลองดู เขายังงี้ก็แล้วกัน ท่านช่วยไปวางลู่ทาง แล้วค่อยกลับมาบอกข้าพเจ้าก็ได้ แต่อย่าลืมนะ พาข้าพเจ้าไปพบกับโซลูให้จงได้

จอลู -

ขอรับแม่นาง ข้าพเจ้าจะพยายาม

โซอิว -

เชิญกลับไปได้ แล้วระวังตัวให้ดีด้วย ที่นี้มีโซที่ที่ท่านทั้งสองจะเข้าออกจนให้คนสงสัย (ร้องเรียก) นางกำนัล...(นางกำนัลเข้ามา) พาชายทั้งสองนี้ออกไปส่ง ให้ออกทางประตูด้านหลังนะ

- ปีพาทย์ทำเพลงพม่า -
- ปิดฉากเปลี่ยนเป็นฉากวัตถุใต้ออ -
- การแสดงหน้าม่าน -

(ผู้คุม ๔ คน ออกเดินตรวจเวรไปมาหน้าม่าน คุรุหนึ่งสินเจกับจอลูออกพบกับพวกผู้คุม)

ผู้คุม ๑ -

ท่านสินเจ ท่านจอลู จนมีดคำเช่นนี้ ท่านยังไม่กลับที่พักอีกหรือ

จอลู -

คือยังงี้พี่ท่านทั้งสี่ ข้าพเจ้ามาหาพี่ท่านอยากจะขอให้ช่วยเหลือบางอย่าง กรุณาด้วยเถอะ

ผู้คุม ๒ -

โอ้...ท่านจอลู ท่านพูดอะไรอย่างนั้น มีทุกขหรืออย่างใดบอกมาเถอะนำ เราคนกันเอง จะต้องมาเกรงอกเกรงใจอะไรกัน

จอลู -

คือยังงี้ อีกสามสี่วันข้างหน้า ญาติข้าพเจ้าจะมาจากบ้านนอก บังเอิญข้าพเจ้าต้องเข้าเวร เกรงว่าจะอยู่ต้อนรับญาติมิได้ ข้าพเจ้าจึงอยากจะขอเปลี่ยนเวรกับพี่ท่านทั้งสี่ โดยคืนนี้ข้าพเจ้ากับพี่สินเจจะอยู่แทน แล้วอีกสี่วันข้างหน้าพี่ท่านจึงค่อยมาอยู่แทนข้าพเจ้า

ผู้คุม ๓ -

โอ้ เรื่องแค่นี้เองหรือ จะเป็นไรไปน้องชาย เอาจังงี้ดีกว่า ข้าพเจ้าอาสาอยู่แทนท่านตลอดเลยก็ได้ ท่านไม่ต้องกังวลดอก

สินเจ -

ไม่ได้...ทำเช่นนั้นไม่ได้ ประเดี๋ยวเกิดอะไรขึ้น โดยเฉพาะไอ้ไขลูหลบหนีละก็ พวกเราตายกันหมดเชีย

จอลู -

จริงอย่างที่สินเจว่า เอาอย่างนี้เถอะ เฮ้า...นี่ (ควักเงินออกแจก) คินนี่เชิญที่
ท่านทั้งสี่ ไปพักผ่อนตี๋มกินให้สบายเลย แล้วตั้งแต่วันพรุ่ง ท่านค่อยกลับมาเข้าเวร

(พวกผู้คุมทำที่ท่าปฏิเสธรออยู่พักหนึ่งแต่แล้วก็รับเงินแล้วพากันจากไป สินเจกับ
จอลูเหลือข้ายแลขวาเห็นไม่มีใครแน่แล้ว แหกม่านแดงเชิญไซลูซึ่งอยู่ในเครื่องจองจำ
ออกมา)

ไซลู -

(มองซ้ายขวาแล้วหันมาถาม) ว่ายังงี้เจ้าสองคนนะ ไปหานางไซอัวได้พบไหม

สินเจ -

พบขอรับครุท่าน เพิ่งกลับมาเดี๋ยวนี้แหละ

ไซลู -

แล้วนางว่าอย่างไรบ้าง

สินเจ -

นางอ่านหนังสือแล้วก็ดูสนใจ ถามถึงเรื่องครุท่าน ข้าพเจ้าก็ว่าไปตามที่ครุท่านสอน
นั่นแหละ

ไซลู -

แล้วยังไง ว่าไปเร็วซี ประเดี๋ยวพ่อ...มึงนะไม่ได้เรื่อง ไซ้ออลูว่าไป

จอลู -

ขอรับครุท่าน นางซึกใช้ตามแนวที่นายท่านคาดทุกอย่าง สุดท้ายนางก็สั่งให้ข้าพเจ้า
หาวิธีพานางมาพบกับครุท่านให้ได้

ไซลู -

เมื่อไร นางจะมาเมื่อไร หา

จอลู -

ยังไม่ได้นัดหมายขอรับ เพียงแต่ว่าสบโอกาสเมื่อใด ให้รับนำความไปแจ้งแก่นาง
ทันที

ไขลู -

จริงหรือวะนี่ ใส้สินเจ

สินเจ -

จริงขอรับ จริงทุกอย่าง

ไขลู -

ฮะ ๆ ๆ สำเร็จ สำเร็จ

- ร้องเพลงผ้าโพกชั้นเดียว -

ไขลู -

ฟ้าเมตตา แก่กู ไขลูแล้ว
มึงจงรู้ พุกาม ทำกูไว้
ถึงแก่กาจ ชาติดอ ไม่ไว้หน้า
ไม่ว่าแต่มา ว่าแก่ แม่กูรู้

เห็นไม่แคล้ว พาดน พันไปได้
กูรอดพ้น เมื่อใด เป็นได้กู
กูจะฆ่า ให้ยับ เหมือนสับหมู
ว่าเป็นชาว ตองกู กูไม่ยั้ง

ไขลู -

มึงทั้งสองได้ยินแล้วไซ้ใหม่ กูลั่นวาจาอย่างไร มึงจงจำไว้ให้ดี เอาละทีนี่มึงทั้งสอง
จงฟังกูสั่ง ใส้สินเจ...พรงนี้มึงเตรียมตัวกลับหงสาวดี ไม่ต้องถาม...ตอนเช้ามึงมาพบกู
แล้วเอาหนังสือรืบนำไปส่งให้อุปราชสอพิण्या ส่วนมึง...ได้จอลู มึงจงไปกำหนดวันนัด
แม่นางไขอ้วให้มาพบกู แล้วอย่าลืมวางอุบายอย่าให้ใครพบเห็น เอาละทีนี่ มึง...ใส้
สินเจ ไปหาอาหารดีทีสุดที่จะหาได้ มาให้กูกิน เร็ว....

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(ไขลูแหวกม่านเข้า จอลูกับสินเจแยกกันเข้าคนละทาง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

- เปิดฉาก -

(ฉากในโบสถ์วัดกุโสดอ มีดกับอ้วนกำลังจัดวางรูปเทียนดอกไม้หน้าแท่นบูชาหน้าพระ
เนงบา สีอ่อง แจ็กหนอม มาที่วัดต่างสนทนากันเรื่องวันนี้หลวงพ่อกจะไปแปรกับบุเรงนอง
ครูหนึ่งพระมหาเถรออกมาทักทายศิษย์ และซักถามสีอ่องเรื่องกลับมาจากแปร)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ขุนพลตะคะญี่ กับจาเลงกะโบ และปอละเตียงมาวัด เข้ากราบนมัสการพระมหาเถร)

- ร้องเพลงพม่าไชยา -

ตะคะญี่ -

ในวันนี้ พระคุณเจ้า มังสินธุ
จะละศิษย์ กิจวัด แลพลัดวัง
ข้าพเจ้า ตะคะญี่ นิ่งเหงา
ด้วยคำเข้า คราวก่อน ร้อนชะไร

มหาสงฆ์ จอมครู ผู้ปลูกฝัง
เพื่อไปยัง แปรประเทศ เขตเมืองไกล
แลคิดถึง พระคุณเจ้า หาน้อยไม่
พระคุณเจ้า มิเคยไป ไกลตองอู

- ขับเสภามอญ -

มหาเถร -

อาตมา กล้าไป ไกลอาราม
ประการหนึ่ง สิ้นหวัง เพราะลวงรู้
เราฝากด้วย ช่วยป้อน ผองลูกศิษย์
จะถูกผิด เมตตา ช่วยดำตี

ก็เพราะความ จำเป็น ย่อมเห็นอยู่
ว่าแผ่นดิน ยังมีครู ตะคะญี่
อย่าให้คิด เหลวไหล ในหน้าที่
จนกว่า อาตมานี้ จะกลับมา

ตะคะญี่ -

ขอนมัสการพระคุณเจ้า ข้อซึ่งสั่งนี้ แม้อยู่ต่อหน้าชัตติยาจารย์ ข้าพเจ้าก็หาละทิ้ง
พวกเขาไม่ ขอพระคุณเจ้าอย่าได้ห้วงเลย

มหาเถร -

ที่จริงการไปแปรครั้งนี้ หากเป็นเพียงไปเพื่อจะเด็ดแล้ว อาตมาหาไปไม่ดอก เคยคิด
จะบอกให้มังตราส่งครุฑท่านนี้แล้วไปแทนตัว แต่ข้อซึ่งพระเจ้าอยู่หัวอ้างประโยชน์แผ่นดิน
ประการหนึ่ง อีกหนึ่งเล่าแม่ตะละแม่จันทรา ก็ผู้สละละหวงหนึ่งถึงเพียงนี้ อาตมาจึงเห็น

เป็นหน้าที่ที่จะต้องไป (หันไปเห็นมิดและอ้วนนั่งร้องไห้) อ้าว...นั่นมันร้องไห้กันทำไมวะ
ไอ้มิดไอ้อ้วน มึงทำยังกะกูไปแล้วไม่กลับอย่างนั้นแหละ

มิด -

(ร้องไห้) เราสองคนห่วงหลวงพ่อดีใจทุกวัน พวกเราเคยเห็นหน้า และ
เลี้ยงดูหลวงพ่อ

มหาเถร -

ประเดี๋ยวก่อน มึงนะหรือเลี้ยงดูกู

มิด -

มิได้ขอรับ ประณิบัตินะขอรับ

อ้วน -

จริง ๆ ขอรับหลวงพ่อ จะขอตามไปด้วยหลวงพ่อก็ไม่ยอม ตัวข้าพเจ้าก็น้อยเช่นนี้
จะเปลี่ยนที่สักแคไหนเขียว

มหาเถร -

มันต่างบ้านต่างเมืองก็จริง จะเด็ดมันก็ไปกับกูทั้งคน มึงจะเป็นห่วงอะไร กูไปไม่กี่วัน
หรือจะแล้วกูจะกลับมา อ้าว...นั่นเสียใครมากันอีกล่ะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ขบวนนำเสด็จพระมเหสีนันทวดีออก นำด้วยขุนวัง นันทวดี แม่นมเลาชี และ
นางกำนัลพม่าอีก ๔ คน ออกเวทีล่าง แล้วทั้งหมดขึ้นบนเวที)

- ร้องเพลงเมินเลิง -

นันทวดี -

ข้าพเจ้า นันทวดี มากกราบเท้า
ในวาระ จะจาก นครา
แม่เลาชี และคุณพ่อ ก็เป็นห่วง
ไปถึงแปร เวียงชัย ไกลเด็มที

พระคุณเจ้า ผู้มีคุณ อุ่นเกล้า
ไปแทนองค์ มังตรา ในครานี้
หลวงพ่อล่วง วยชรา รับหน้าที่
ช่วยไปมี เจ็บไข้ ให้กังวล

หน้าไม่วะ

น้ำ และ

อยเช่นนี้

ไม่กี่วัน

ี่ และ

มหาเถร -

ขอถวายพระพร อาตมภาพขอขอบพระทัยที่ทรงเป็นห่วง แต่จงทรงปลื้มกังวล
เสียเถิดนะ ทั้งท่านขุนวัง และแม่มนต์ด้วย ครั้นนี้จะว่าใช้กิจของอาตมาผู้มหาสงฆ์ก็จริงอยู่
แต่ถ้าว่าเป็นหน้าที่ของมังสินธุแล้วหาขัดได้ไม่ อาตมายังเป็นญาติผู้ใหญ่ในพระราชวงศ์
เมื่อมังตราจะเสด็จด้วยพระองค์มิเป็นการสมควรแล้ว ก็ใครอีกเล่าที่จะสมแก่ยศ อันจะ
ปรากฏผลแก่แผ่นดินไปภายหลัง อ้อ...อาตมภาพฝากมังตราพระเจ้าอยู่หัวด้วยนะ เรื่อง
ที่แล้ว ๆ มานะมันก็เหมือนกับหมอกควัน ที่จะกลุ่มคลุ้มอยู่ทั้งวันนะเป็นไปไม่ได้ จริง
ใหม่แม่มนต์ อ้อ...ท่านขุนวังด้วย อาตมภาพกลับมาคราวนี้ คงไม่มีเรื่องอะไรมาต่อว่า
ต่อขานกันอีกนะ อ้าว...นั่นใครมาอีกละ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(กระบวนทหารหามเสด็จรับมหาเถรออก บูเรงนองกับตะละแม่จันทราเดินตาม และ
นางกำนัลอีก ๔ คนตามออกมาเวทีล่าง บูเรงนองกับตะละแม่ขึ้นนมัสการหลวงพ่อก)

มหาเถร -

ขอถวายพระพรตะละแม่เชษฐภคินี ที่อุตสาห์เสด็จมาส่งอาตมา

จันทรา -

ข้าพเจ้ามาทั้งส่งและรับหลวงพ่อกเจ้าคะ กระบวนเดินทางนั้นพร้อมแล้ว มังตรา
พระเจ้าอยู่หัวก็ประทับรอส่งพระคุณเจ้าเป็นทางการอยู่แล้ว

มหาเถร -

อ้อ...ตะละแม่จันทราผู้นำพระทัยประเสริฐเอย นางแก้วเช่นตะละแม่นี้ คงหาได้
ไม่ฝายนักดอกในทุกแดนดิน เพราะน้ำพระทัยอันเลิศแห่งตะละแม่นี้แล้ว อาตมภาพจึง
ต้องไปสู่แปร ขอจงทรงพระเจริญเถิด เออ..จะเด็จก็พร้อมแล้วหรือ

บูเรงนอง -

ขอรับหลวงพ่อก

มหาเถร -

เออ...ถ้าเช่นนั้นก็เชิญพระมเหสี ตะละแม่ แลทุกคนเถิด อาตมาขอบูชาพระประธาน
วัดกุโสดอเสียก่อน

(พระมหาเถรเข้าไปที่หน้าแท่นบูชา มีดตามไปจุดเทียนชนวนถวาย พระมหาเถร
จุดรูปเทียนบูชา)

- ร้องเพลงพม่าใหญ่ -

มหาเถร -

อันตัวของ ข้าพเจ้า มั่งสินธุ์	เข้ามาสู่ กุโสดอ ก่อกุศล
อุทิศเพื่อ แผ่นดิน สิ้นกังวล	ไม่เคยไป ไกลพัน กุโสดอ
เพิ่งครั้งนี้ ที่ร้าง ห่างอาราม	จากเขตคาม เมืองแม่ แลหลวงพ้อ
ถ้าแผ่นดิน บารมี ยังดีพอ	จะร้องขอ เพียงให้ ได้กลับมา

- ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการมอญ -

(ทุกคนมองหน้ากันเมื่อมหาเถรอธิษฐาน แล้วค่อยลุกออกมาเข้ากระบวน มหาเถร
กราบพระแล้วมาขึ้นเสลี่ยง กระบวนเคลื่อนเข้าโรง)

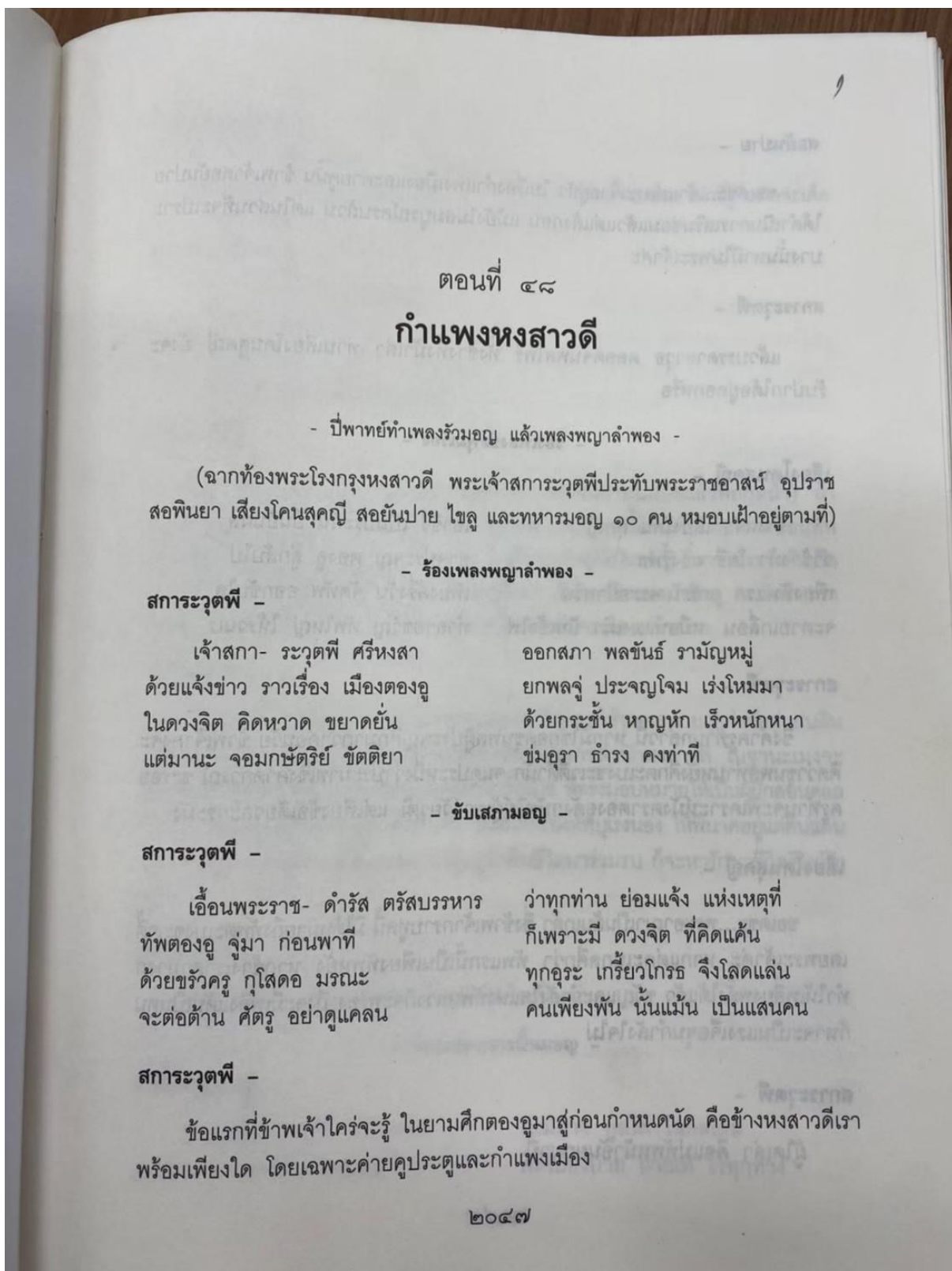
(ใช้ไฟฉายที่ลำเทียนแล้วค่อย ๆ ดิมไฟ เปิดเสียงลมพัด กระพริบไฟสีแดงแล้ว
เป่าลมดับเทียน)

- ปิดม่าน -

- จบตอนที่ ๓๙ -

ภาคผนวก ข

บทละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ตอน 48 กำแพงหงสาวดี

สอยันปาย -

ขอเดชะ...ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องกำแพงเมืองและค่ายคูนั้น ข้าพเจ้าสอยันปาย ได้ดำเนินการเสริมซ่อมแล้วแต่แล้งก่อน แม้อยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วน แต่ในส่วนที่จะประา บางนั้นหาไม่มีพระเจ้าค่ะ

สการะวุตพี -

แล้วบรรดาอาวุธ ตลอดจนพลไพร่ ทั้งช้างทั้งม้าเล่า ท่านเสียดินสุคณี ยังจะ รับปากได้อยู่ดอกหรือ

- ร้องเพลงขอพุมเรียง -

เสียดินสุคณี -

ข้าพเจ้า เสียดิน สุคณี	เอาชีวี เป็นประกัน ยืนยันผล
ว่าช้างม้า โยธี ผองรีพล	อาจประจัญ ตองอู ลูกลับไป
เพียงทัพแรก ยกมา พระอย่าหวั่น	เพียงครึ่งวัน จัดทัพ ออกขับไล่
จะตายเกลื่อน เหมือนแมงเม่า บินเข้าไฟ	ทำลายขวัญ ทัพใหญ่ ให้วณเร

สการะวุตพี -

ซึ่งคำครุท่านกล่าวนี้ หากมิใช่ยอดขุนพลผู้ประจัญศึกมากกว่าค่อนวัย ข้าพเจ้าคงจะ คิดว่าขุนพลท่านหยิ่งศึกตะเบงชเวตต์ต่านัก จนดูประหนึ่งว่าประมาทเชิงคาคดการณ ชะรอย ครุท่านจะพิเคราะห์มั่งตราตองอูตั้งกษัตริย์ผู้เยาว์วัยวุฒิ แต่เพียงข้อเดียดวละกระมัง

เสียดินสุคณี -

ขอเดชะ...พระอาญาเป็นล้นเกล้า ซึ่งข้าพเจ้ากราบทูลนี้ มิได้หมายถึงทัพตะเบงชเวตต์ เลยพระเจ้าค่ะ หากแต่คะเนกลศึกว่า ทัพแรกนี้เป็นเพียงทัพหยิ่ง หากช้างเราสามารถ ทำให้เพลิงพลังได้แล้ว ขวัญและกำลังใจแห่งทัพหลวงก็จะพร้อม ถึงจะมีเพลิงแค้นเป็นทุน ก็หาจะเป็นแรงเจือจุนกำลังใจไม่

สการะวุตพี -

ผู้ใดเล่า คือแม่ทัพหน้าอันยกมานี้

เสียงโคนสุคณีย์ -

ขอเดชะ...สิ่งเกิดดูจากทรงประธานทัพ เป็นรูปนกงูบนพื้นเหลือง เท่าที่รู้คือทัพจะเด็ด
บุเรงนองพะยะคะ

สการะวุตพี -

(สะตุง) ขุนพลท่านแนใจหรือ

เสียงโคนสุคณีย์ -

เป็นความจริงเช่นนั้นพระเจ้าคะ

สการะวุตพี -

ตัวจะเด็ดมาเองหรือ (หันไปทางสอพินยา สอพินยาพนมมือแล้วพยักหน้า) ถ้า
เช่นนั้นข้างเราประมาทมิได้เสียแล้วละท่านขุนพล ธงมยุรชุนนี้มีไชหรือ ที่อาจเคลื่อนทัพ
เข้าสู่แปรภายในครึ่งวัน ข้าพเจ้าแจ้งว่าทัพตองอูถือจะเด็ดผู้นี้เป็นขวัญ ยิ่งกว่ามังตราอันเป็น
เพียงผ้าโพกเกล้า โดยเฉพาะข่าวว่าจะเด็ดผู้นี้เล่า คือศิษย์รักแห่งมังสินธุ ฉะนั้นข้างเรา
จะคิดหลอผู้มือคนผู้นี้ เห็นจะมีแต่ทางพลาดนั้นแล้วอันจะเกิดแก่ข้างเรา

เสียงโคนสุคณีย์ -

ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว กลศึกนั้นดอกพะยะคะ ที่ยังผลให้ขุนพลพายฎากำชัยสู่แผ่นดิน
อันจะเด็ดบุเรงนองผู้นี้ ครั้งพระเจ้าอยู่หัวทรงรับมาสู่ราชสำนักหงสาวดี ในฐานะเมงจะ
เมื่อครั้งเสด็จประพาสทุ่งหันสาวัตติ ข้าพเจ้านี้หรือมิใช่ ที่ทรงมอบหมายให้เป็นผู้ฝึกสอนดูแล
ดังนี้...ข้าพเจ้าจึงกล้าเอาเกล้าเป็นประกัน ในอันที่จะยังทัพบุเรงนอง ให้พินาศอยู่แต่ดินแดน
นอกกำแพงหงสาวดี แลแม้ขรัวเดมามังสินธุจักคืนชีวิตมาร่วมรบ ก็จะหารักษาชีวิตศิษย์รัก
ได้ไม่

สการะวุตพี -

ครุท่านคิดอ่านอย่างใดหรือ จึงดูมันใจถึงเพียงนั้น

- ร้องเพลงนกขมิ้นมอญ -

เสียงโคนสุคณีย์ -

อันแยบยล กลศึก ที่นี้กาคาด
แต่ไชว่า ประมาท คาคคะเน

ยังมีอาจ ทูลได้ ในกลเล่ห์
คิดเบี่ยงบาย ถ้ายเท ไว้ทุกทาง

จะมีให้ ระบายเคียง เบื้องบาทา
สักหมื่นหนึ่ง ไปทำ กลอ้าพราง

ขอประทาน ทหารกล้า พายาตรยาง
ลวงล้าง ธิป หนูไพร่

- ร้องเพลงมอญชะเออะ -

สอพิण्या -

สอพิण्या ได้ฟัง นั่งหัวร่อ
เหมือนดูถูก ลูกตะเข้ เล่ห์ไม่มี
เอากับหนู ชูชัก วางดักแมว
ก็เหมือนกับ เอาคอ ยื่นรอเคียว

ว่าคำซ้อ ครูเฒ่า กล่าวมานี้
พาทิ หยั่งได้ แต่ถ่ายเดียว
คือทำแล้ว ดักเสื่อ เชื่อว่าเชียว
ช่างหวาดเสียว ยิ่งนัก นำหนักใจ

เสียงโคนสุคณี -

ซึ่งอุปราชสอพิण्याกล่าวหาข้าพเจ้านี้ หากเป็นผู้อื่นข้าพเจ้าจะคิดว่าหมิ่นศักดิ์แห่ง
เสียงโคนสุคณีจนเกินยอม แต่สิ่งใดอันข้าพเจ้ากล่าวแล้ว ก็พร้อมที่จะพิสูจน์ให้เห็นจริง
ดังคำมั่น สอพิण्याท่านยังจะกล้ารับทำข้าพเจ้าดอกหรือ

สอพิण्या -

ถ้าเป็นเรื่องประลองยามสงบ ข้าพเจ้าหาหลบเลี่ยงไม่ แต่ในยามหน้าศึกเช่นนี้ใคร
ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบหากอุปราชแห่งครุฑท่านมิสมกมล ซึ่งข้าพเจ้ากล้าขัดขืนนี้ ก็โดยเหตุผล
ว่าเราจะประมาทคนอย่างไฉ่จะเด็ด ศิษย์มังสินธุมิได้ อีกประการหนึ่งเล่า ข้าพเจ้าก็ได้
วางกลเตรียมไว้เช่นกัน ขุนพลใครรู้ไหมละ

ไขลุ -

(รับขัดขืน) ขอเดชะ...ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ข้าพเจ้าไขลุ
ผู้เกิดมาหลังขุนพลเฒ่าเสียงโคนสุคณี แต่รู้ดีว่าขุนพลท่านเคยคลาคล่ำรำศึกมานาน
ข้าพเจ้าจึงมั่นใจว่า...ซึ่งคิดอ่านทำกลกำจัดศึกนี้จะมีมีพลาด ซึ่งมหาอุปราชคัดค้านเล่า
ก็เป็นเพราะยังมีแจ้งว่าขุนพลผู้เฒ่าคิดอ่านฉันทใด หากขุนพลท่านอันเป็นผู้ใหญ่แลไวด้วย
ปัญญา จะกรุณาเผยถึงวิธีบ้าง ลงที่ข้าพเจ้าคิดว่า ทั้งข้าพเจ้าและองค์อุปราชจักอาสา
ต่างมือเท้า แห่งท่านขุนพลผู้เฒ่าโดยเต็มใจพระเจ้าค่ะ

สอพิण्या -

หรือจะให้ข้าพเจ้ากล่าวถึงกลศึกก่อนก็ยังได้

สการะวุตพี -

(โบกมือห้ามสอพิณยา) โดยหน้าที่แล้ว ท่านขุนพลเสียงโคนสุคณีจะต้องรับผิดชอบในเรื่องกลศึก ข้าพเจ้าจึงใคร่รู้อ่างเช่นนั้น ว่าครุท่านคิดอันใด จึงจะเอาพลไปเพียงหมื่นเดียวเท่านั้น

เสียงโคนสุคณี -

ขอเดชะ...ข้าแต่พระเจ้าอยู่หัว เมื่อต้นพระองค์ก็ทรงพระดำริสชัดเจนแล้ว ว่าต้องอุทพนี้ยกมาด้วยความแค้นเป็นพลังใจ โดยเฉพาะแรงไฟอาฆาตแห่งจิตบุเรงนอง ย่อมมากมายก่ายกองจนล้นอก ธรรมดาขุนพลหนึ่ง จอมทัพอีกหนึ่งซึ่งจะเคลื่อนยกพยุหโยธาพิชัยสงคราม ตามตำราท่านย่อมห้าม ในยามนี้...ข้าพเจ้าจึงเห็นวิธีแลลวงรู้ ว่ามยุรชูชนแห่งนายทัพต้องอุ ย่อมเข้าสู่ทางเบื้องทุ่งหันสาวัดดี แลจากที่นั่นสู่กำแพงธานีโดยยุทธภูมิเป็นดั่งท่อน้ำอันตีบตัน ฝ่ายเราเท่านั้น...ที่รู้ว่าเบื้องกลางท่อมรอยต่ออันจะเข้าได้ทางใดบ้าง ดั่งนี้ข้าพเจ้าจึงขอเพียงให้พระเจ้าอยู่หัวจัดพลอุดหนุนทุกช่องทางให้พร้อมไว้ เมื่อใดข้าพเจ้านำพลถอยจากทุ่งหันสาวัดดีมาสู่ทุ่งกว้างข้างกำแพงเมือง มีหรือพะยะคะที่จะเด็ดอันกำลังแค้นเคืองจะมีโลดไล่เข้าสู่รูท่อนตีบตัน แลเมื่อนั้น ทัพต้องอุก็จะเปดปลากเข้ามาสู่อวนสู่แห แม้เจ้าขรัวมังสินธุจะพลิกฟื้นขึ้นมาช่วยศิษย์ ก็เห็นจะได้แต่ร่างอันไร้ชีวิตนั้นแล้วที่จะเหลือให้อาล้าย

- ร้องเพลงมอญมอบเรือท่อน ๑ -

สการะวุตพี -

พระจอมพงศ์ หงสา ฟังว่าขาน	กมลมาน ผ่านพรั้น เคยหวั่นไหว
ด้วยแยบยล กลศึก ลึกกระไร	เป็นต้องได้ ดั่งคิด ไม่ผิดพลั้ง
ถ้าแม่นได้ ตัวจะเด็ด บุเรงนอง	อันพลมอง ตองอุ อยู่เบื้องหลัง
แม้มั่งตรา พาพรั้น ขยันยัง	สิ้นกำลัง ตั้งจิต คิดราวี้

สการะวุตพี -

ท่านขุนพลเสียงโคนสุคณี ได้กรุณาเล่าบอกถึงยุทธวิธีอันจะพิชิตตองอุให้รู้ดังนี้แล้ว สอพิณยาและท่านไขลู ยังมีข้อสงสัยอันใดอยู่อีกหรือ

สอพิณยา -

(หันหน้ามองดูตาไขลู ไขลูพยักหน้าบ้ายไปให้เห็นชอบ) ขอเดชะ...ข้าแต่พระเจ้าพี่ ซึ่งครุท่านเสียงโคนสุคณีแจ้งถึงกลยุทธ์ดั่งนี้ หากข้าพเจ้าทราบแต่ต้น ก็เห็นพ้องมิได้

มีข้อสงสัยอันใดเลย ข้าพเจ้าขอชมเชยว่า...ซึ่งครูท่านวางกลศึกครั้งนี้ สมควรแก่คุณวุฒิ และวัยวุฒิยิ่งแล้วทุกประการพะยะค่ะ

สการะวุตพี -

ท่านไขลุเล่า...ยังจะเห็นฟอง หรือมีสิ่งใดสงสัยอยู่อีกบ้างละกระมัง

ไขลุ -

ขอเดชะ...ข้าพเจ้าไขลุผู้เป็นศิษย์แห่งท่านขุนพล พร้อมทั้งจะมอบตนร่วมดำเนินการ ด้วยชีวิตพระเจ้าค่ะ

สการะวุตพี -

ในเมื่อทุกผู้...เห็นดีเห็นงาม ต้องตามกันเช่นนี้ ข้าพเจ้าก็ไม่มีสิ่งอันใดจะขัดข้อง ทุกหมู่ทุกกองอันจะยกไปดำเนินการ ข้าพเจ้าขอมอบอาญาสิทธิ์สั่งงานแก่ท่านขุนพลเสียง-โคนสุคฤ...สอพิณยาน้องพี่...เจ้าจงช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นานา แทนหูแทนตาพี่ด้วยเถิดนะ

สอพิณยา -

พะยะค่ะ...ขอพระเจ้าพี่ยาได้ทรงกังวลพระทัยเลย สิ่งใดท่านขุนพลไม่อาจสั่งการ ข้าพเจ้าจะเข้าช่วยเหลือทุกสถานพะยะค่ะ

สการะวุตพี -

ข้าพเจ้าขอขอบใจทุกท่านไว้ล่วงหน้า แม้ศึกอันมีมาจะเป็นศึกใหญ่ แต่ข้าพเจ้าก็เบาใจ ด้วยทุกผู้ทุกนามมีความสามัคคี สิ่งหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าอยากจะทำไว้ ณ ที่นี้ คือ จงอย่าหลู่คนตองอุเป็นอันขาด

- ร้องเพลงม่านเริง -

สการะวุตพี -

แม้หมื่นคน ตองอุ ทำวู่วาม
ทั้งมั่งตรา บุเรงนอง ทั้งสองนี้
ศิษย์สำนัก มังสินธุ กุไสดอ
ความระเริง เริงซัน ก็ครันครบ

จะเสี้ยรู้ ฎุกพุกาม ตามขัย
เป็นน้องพี่ เก่งกล้า ตำรารบ
เรื่องด้านต่อ ล้อเล่น ย่อมเจนจบ
ทั้งเลิศลพ ฝีมือ เลื่องลือชา

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

สการะวุตพี -

ข้าพเจ้าขออัญเชิญเทพเจ้าผู้รั้งเศวตฉัตรแลคุณแห่งแผ่นดินจงคุ้มครองป้องกัน
และบันดาลให้ทุกท่านจงแคล้วคลาดจากภัยอันตรายและมีชัยชนะ จงทุกประการด้วยเถิด

(สการะวุตพีลุกจากแท่นเดินเข้าโรง ทุกคนถวายบังคมสการะวุตพี แล้วหันมาถวาย
บังคมสอพินยา สอพินยาเข้าไปทักทายเสียงโคนสุคนธ์ แล้วเดินออกหน้าม่าน ไชลูเดิน
ตามออกมา)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากภายในค่ายของบุเรงนอง ที่ทุ่งหันสาวัตดี -

- การแสดงหน้าม่านแดง -

สอพินยา -

ข้าพเจ้าถามครุท่านจริง ๆ เถอะ ครูเห็นดีเห็นงามกับอุปบายของตาเฒ่าเสียงโคน
นั้นได้ยังไงนะ

ไชลู -

(หันมองซ้ายขวา) ต่อหน้าพระที่นั่ง แลในยามเช่นนั้น อุปราชท่านยังจะเห็นวิธี
อื่นดีกว่านั้นอีกหรือ

สอพินยา -

ข้าพเจ้าก็ได้คัดค้านแล้ว ครูท่านนั้นแหละสอดตัดความเสียก่อน เรื่องจึงจะกลายเป็นว่าเสียงโคนสุคนธ์ได้อาสาเพียงลำพัง

ไชลู -

ข้าแต่มหาอุปราชท่าน ต่อหน้าพระที่นั่ง ท่านยังจะกล้าเอาเรื่องที่เรากลมคบด้วย
โสหันพวาแห่งอังวะขึ้นกราบทูลหรือ

สอพินยา -

ก็เพราะยังไม่กล้านะซี ข้าพเจ้าจึงร้องร้ออยู่อย่างนี้ยังงี้แล้ว

ไขลุ -

ก็แล้วกลใดเล่า สอพินยาท่านจึงมีคิดที่จะโยงเรื่องของเสียงโคนสุคณี กับเรื่อง
ไสหันทวาเข้าด้วยกัน เพื่อผลจะได้แตก่างเรา ทั้งจะได้เอาหน้าเมื่อสำเร็จ

สอพินยา -

หมายความว่า ครูท่านมองเห็นวิธีอย่างนั้นหรือ

ไขลุ -

พะยะคะ ข้าพเจ้ามองเห็น และจะเป็นเช่นที่ข้าพเจ้าคิดเสียด้วย

สอพินยา -

ครูท่านมองเห็นว่าอย่างไร

ไขลุ -

ซึ่งเสียงโคนสุคณี คิดลงให้จะเด็ดเข้าสู่ทาง ดังอ้างว่าเข้ามาติดกับดักที่ทุ่งหน้า
กำแพงเมืองนั้นละ เป็นไปไม่ได้ดอกพะยะคะ พระมหาอุปราชา

สอพินยา -

ทำไมละครูท่าน

- ร้องเพลงสร้อยทะเล -

ไขลุ -

ไฉ้จะเด็ด เริงชาติ ฉลาดเฉลียว	ทั้งเล็บเขี้ยว คุแถม แผลมหนักหนา
เจนพิชัย- สงคราม ตามตำรา	ข้าปัญญา คิดอ่าน ชำนาญเชิง
ถึงเสียงโคน สุคณี มีกลเม็ด	ไฉ้จะเด็ด ไม่มีวัน มันจะเหลิง
ขุนพลเฒ่า เล่าจะเปิด เติลิดเปิง	เพราะระเริง ว่าใคร ไม่เท่าทัน

สอพินยา -

ตายละครู ถ้าเป็นเช่นที่ครูท่านคาดคะเน ก็หมายความว่าไฉ้จะเด็ดมีชัยแก่ฝ่ายเรา
นะซี

ไขลู -

ข้อนั้นสี่พะยะคะ ที่เราจะยอมให้เป็นไปไม่ได้ เป็นอันขาด

สอพิณยา -

แล้วครุท่านคิดวิธีไว้อย่างไรเล่า

ไขลู -

จากรูปแห่งการรบที่ข้าพเจ้าคะเน เสียงโคนสุคนธ์จะแกลังถอยอย่างไร ถอยไปกี่ครั้ง
ไอ้จะเด็ดจะไม่หลงกล จนเข้าทางตั้งขุนพลคาดเป็นเด็ดขาด มันจะตั้งมั่นรืออยู่ที่ทุ่งหัน
สาวัดตีนั่นจนกว่าจะพร้อม

สอพิณยา -

รบทัพมั่งตรามาสมทบไซใหม่

ไขลู -

แน่นอนพะยะคะ เหมือนดังอุปราชท่าน รบทัพโสหันพวยกมารุมตีตลบหลังมั่งตรา
นั้นแล้ว

สอพิณยา -

ถ้าเป็นเช่นนั้น ศึกใหญ่ก็คงจะอยู่อีกไกลนะซีครุท่าน

ไขลู -

ข้อนั้นก็ยังไม่มีการคาด แต่ซึ่งจะให้ไอ้จะเด็ดต้องสิ้นชื่อก่อนเริ่มศึกใหญ่ นั้น ข้าพเจ้า
มีทาง

สอพิณยา -

ทำยังไงครุท่าน

ไขลู -

พระองค์ต้องลงมือใช้เสียงโคนสุคนธ์นั้นแล้วพะยะคะ เป็นเหยื่อหรือนกต่อล่อไอ้จะเด็ด

สอพิณยา -

ครุท่านพูดดุ๊กดิ๊กซับซ้อนนัก ข้าพเจ้าไม่เข้าใจเลย

ไขลู -

อุปราชท่าน ต้องไปพบขุนพลเดมา แล้วเกลี้ยกล่อมรบเร้าให้ทำตามแผนให้จงได้

สอพิณยา -

เกลี้ยกล่อมคนอย่างเสียงโคนสุคฎ์หรือ โอโย...ครุท่านจะไปหวังอะไร คนคนนี้ตรง
ดั่งเส้นขีดด้วยบรรทัด ถือเกียรติยศเกียรติศักดิ์ใครก็ไม่ปาน ครุท่านก็ดูรู้มานาน เคย
เห็นหรือว่าขุนพลผู้นี้เคยเอนเอียงแก่ผู้ใดในเรื่องผิด

ไขลู -

แต่ครั้งนี้เป็นเรื่องความเป็นความตายของหงสาวดี ลางที่มหาอุปราชท่านจะทรงลี้ม
ว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงมอบหมายการทั้งปวงให้แก่พระองค์เสมอด้วยพระเนตรพระกรรณ ฉะนั้น
ไม่ว่าสิ่งใด สอพิณยามหาอุปราชอาจอ้างเอาพระบรมราชโองการบังคับแก่ขุนพลเดมาก็ย่อมได้
โดยพระองค์จะมีพ้องด้วยข้อผิดเลย

- ร้องเพลงผ้าโพกชั้นเดียว -

สอพิณยา -

สอพิณยา ฟังครุ บอกลู่ทาง
มีพักยัง หยั่งความ ตามสำคัญ
เพื่อสังหาร ปลายทางจะเด็ด ให้เสร็จสิ้น
ข้าจะทำ ตามอุบาย ครุไขลู

ก็คิดข้าง แต่ได้ ดังหมายมั่น
กล่าวจันรรจ์ จะทำ ตามคำครุ
เพื่อแผ่นดิน ราชบัลลังก์ จะยังอยู่
โปรดเล่าสู่ ลู่ทาง ที่วางไว้

ไขลู -

พระทัยเย็น ๆ พะยะคะ การครั้งนี้จะสำเร็จหรือมิสำเร็จ ขึ้นอยู่ที่มหาอุปราชท่าน
จะมีเรื้องร้อน เชิญเสด็จสู่พระตำหนักพักผ่อนเถิด ข้าพเจ้าไขลู จะอยู่ใกล้พระบาทหาไกล
ไม่ การต่าง ๆ ดังคิดไว้เป็นขั้นตอน จะทูลให้รู้อย่างแน่นอนพะยะคะ เชิญเสด็จเถิด...

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(สอพิณยากับไขลูเดินตามกันเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงยกตะลุ่ม -

(ทหารมอญ ๑๖ คน กับทหารพม่า ๑๖ คน ออกปะทะกันกลางเวทีล่าง รานอง กับสีอ่องออกบัญชาการ ทหารมอญถอยร่นเข้าโรง สีอ่องร้องสั่งไพร่พลพม่า)

สีอ่อง -

เฮ้ยพวกเรา ตามไป...ตามล่ามันให้ถึงกำแพงเมืองหงสาวดี เอาหัวมันให้ได้ ไป

รานอง -

หยุดก่อน ท่านนายกองม้า ท่านทำเช่นนั้นไม่ได้

สีอ่อง -

ทำไมล่ะ ท่านอุปราช

รานอง -

คำสั่งของท่าน อาจถูกบุเรงนองลงโทษฐานขัดคำสั่งนะซี

สีอ่อง -

(อารมณ์เสีย) ไร้...ท่านรานอง เป็นอย่างนี้ไม่รู้กี่ครั้งแล้ว ท้าหงสาวดีแตกร่นจนไม่เป็นกระบวน เราตามไปเมื่อใดก็เป็นอันมีชัยเมื่อนั้น ไม่รู้นายท่านคิดยังไง กลับให้ถอยไปตั้งรับอยู่อย่างนั้นทุกที น่าเบื่อแท้ ๆ

รานอง -

ข้อซึ่งสีอ่องท่านสงสัยนี้ก็สมควรอยู่ แต่กลใดท่านไม่ซักถามเหตุผลจากท่านแม่ทัพบุเรงนอง ซึ่งท่านจะสั่งโดยพลการเช่นนี้ ข้าพเจ้าหวังดีดอกจึงได้ท้วงทัก

สีอ่อง -

ข้าพเจ้าก็ได้ขัดเคืองท่านอุปราชดอก ข้าพเจ้าข้าจะขอบใจที่นำท่านให้สติ เรา กลับค่ายกันเถิดนำท่าน เอ้า...พวกเรา กลับค่ายเช่นเคย

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(รานอง สีอ่อง พาพวกทหารทั้งหมดเข้าโรง)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าอิษฐาน -

(ฉากภายในค่ายบุเรงนองทุ่งหั้นสาวดีดี บุเรงนองเดินวนเวียนอย่างใช้หัวคิดอยู่ลำพัง
ในฉาก)

- ร้องเพลงพม่าอิษฐาน -

บุเรงนอง -

สู้บ้านบุก รุกหน้า มาโดยแค้น
ต้องระงับ ยับยั้ง เหมือนดังใคร
หลวงพ่อกับ รับรู้ เอ็นดูด้วย
ถึงแม่ตัว ต้องตาย วายชีวิต

จะเร่งแทน โทษกรรม ไม่ทำได้
มาคอยห้าม ปราบให้ ได้ยังคิด
พระคุณช่วย อุปถัมภ์ ชักนำศิษย์
ขออุทิศ บูชา ไม่อาลัย

- ปี่พาทย์รับ -

(บุเรงนองนั่งพนมมือภาวนานิ่งอยู่ ไปพยุค้อย ๆ เดินออกมา นั่งลงข้าง ๆ)

ไปพยุ -

ข้าแต่ท่านเมงจะ อาหารสำหรับท่านแม่ทัพ ขณะนี้เตรียมพร้อมแล้วขอรับ

บุเรงนอง -

(รู้สึกตัวหันมายกมือไหว้) ข้าพเจ้าเมงจะ เกรงใจพ่อท่านแท้ ตั้งแต่มาตั้งค่าย ณ
ทุ่งหั้นสาวดีดี พ่อท่านไปพยุนี้แล้วดูแลข้าพเจ้าเสมอด้วยบุตรยิ่งกาลก่อน เสียตายแต่
เมงจาที่ชายข้าพเจ้ายังมีมาสูหาไม่แล้วก็คงจะพร้อมหน้าลูกชายทั้งสองของพ่อท่าน เสมอ
เมื่อครั้งกระนั้น

ไปพยุ -

โอ้...ท่านบุเรงนอง ข้าพเจ้าหาต้องการให้ท่านรู้ความหลังเลย ยิ่งเอ่ย...ยิ่งเล่า
ข้าพเจ้าก็ยิ่งคิดถึงครั้งข้าพเจ้าจำขัง ท่านผู้อดีตชื่อเมงจะนี่แล้วหรือมิใช่ ที่ป็นใจช่วยเหลือ
ข้าพเจ้าจนยังชีวิตได้สนองพระคุณท่านเช่นนี้ ฉะนั้นวานนายท่านกรุณาอย่าได้พูดถึงเรื่อง
บุญคุณอันก่อแล้วมิเคยลืมเลย ข้าพเจ้าขอเชิญท่านแม่ทัพไปสู่อาหารเถิดนายท่าน

บุเรงนอง -

ยังก่อนละ พ่อท่าน ทหารส่วนใหญ่ออกไปอยู่นอกค่าย นี่ตะวันคล้อยหัวแล้ว ป่านนี้
ทหารหงสาวดีก็คงถอย อีกสักครู่ข้างฝ่ายเราก็คงกลับมา ข้าพเจ้าขอรอกินอาหารพร้อม
กับพวกเขา

ไปฟยุ -

ขอภัยเกิด ท่านแม่ทัพ ข้าพเจ้าสงสัยนักที่ท่านคาดคะเนได้อย่างไร ว่าทัพหงสาวดี จะล่าถอยเช่นวันก่อน

บุเรงนอง -

พ่อท่านบอกแก่ข้าพเจ้าก่อนเกิด ว่าเส้นทางระหว่างทุ่งแห่งนี้ จนถึงทุ่งว่างข้างกำแพง เมื่อนั้น ทำไมพ่อท่านจึงหลับตาว่าตลอดหุบเขาสองข้าง มีทางหนีที่ไล่ตรงไหนบ้าง แล้วกลางที่ข้าพเจ้าจะตอบคำถามพ่อท่าน

ไปฟยุ -

โอโย...นั้นจะเอามาเปรียบกันฉันใดเล่า ก็ถิ่นที่แถวนี้ข้าพเจ้าอย่างย่อจนทั่วมาเท่าอายุ ตัวก็ว่าได้ ต่อให้ข้างทั้งโขลงล้อมไล่ ข้าพเจ้าก็อาจหนีรอด

(รานอง สีอ่อง และพวกทหารติดตาม ๔ คนเดินเข้ามา)

บุเรงนอง -

อ้อ...นำท่าน และสีอ่อง พวกเรากลับมาหมดแล้วหรือ ได้เวลาอาหารพอดี เชิญเกิด นำท่าน (แหงนดูท้องฟ้า) อ้อ...วันนี้หงสาวดีล่าทัพถอยไป เร็วกว่าเมื่อวานและวันก่อน

สีอ่อง -

(สงสัย) ถอยเร็วกว่าวันก่อน เอ...นี่นายท่านรู้ด้วยหรือว่าทัพมอญมันจะถอย

บุเรงนอง -

ใช่...พຽ່ງนี้และวันต่อ ๆ ไป ถ้ามันยกมาตีอีก มันก็จะต้องถอยอีก

สีอ่อง -

เอาละ...วันนี้ได้การละ เจ็บตัวเป็นเจ็บ นี่...นายท่าน ข้าพเจ้าค้นปากมาหลาย วันแล้วแต่ไม่กล้าถาม วันนี้กินยาขจัดความกลัวมาแล้ว ขอถามนายท่านตรง ๆ เถอะ ว่านายท่านหยิ่งและเล็งการศึกอย่างไรนะ ถึงได้ส่งท่านอุปราชรานอง และข้าพเจ้าคุม ทหารออกไปทุกวันเหมือนไปซ้อมรบ หงสาวดีถอย นายท่านก็สั่งให้ถอยเข้าค่ายบ้าง ข้าพเจ้า สงสัยจริง ๆ

บุเรงนอง -

มิใช่แต่ท่านดอกสีอ่อน แม่พ่อบ้านไปพยุภีสงสัยกำลังซักไซ้จะเอาคำอธิบายจากข้าพเจ้า แต่ก็พอดีท่านอารานอง และพี่ท่านกลับมาถึงนี่ละ

สีอ่อน -

ได้โปรดเถอะ นายท่าน มิใช่แต่ข้าพเจ้า และพ่อบ้านไปพยุภีสงสัย พวกทหารทุกคนหรือแม้แต่ท่านอารานอง ข้าพเจ้ามั่นใจว่าทุกคนต่างสงสัย แต่มีมีใครกล้าเอ่ยปากซักถามนายท่าน

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าก็ได้มีสิ่งใดปิดบัง เพราะความสงสัยนั้นแล้ว ทำให้ต้องสั่งการเช่นที่สั่ง

สีอ่อน -

นายท่านสงสัยด้วยอันใดหรือขอรับ

(ทหารพม่าคนหนึ่งเข้ามานั่งไหว้บุเรงนองแล้วรายงาน)

ทหาร -

ข้าแต่ท่านแม่ทัพ บัดนี้มีทูตนำสารจากแม่ทัพหงสาวดี เดินทางมายังค่ายฝ่ายเราจะขอเข้ามาพบนายท่านขอรับ

บุเรงนอง -

เร่งไปเชิญเขาเข้ามาเถอะ (ทหารไหว้แล้วออกไป) ขอสงสัยแห่งข้าพเจ้า ลงทีจะมีคำตอบมาถึงแล้วกระมัง

(ทหารพม่า พาทหารมอญ ๒ คนเข้ามาไหว้บุเรงนอง)

ทูต -

ในนามขุนพลเสียงโคนสุคณี ข้าพเจ้าคือผู้นำสารมาสู่ นายทัพพม่าผู้ชื่อบุเรงนอง

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้านี้แล้ว คือจะเต็ดบุเรงนอง จงมอบสารให้แก่เราเถิด

- เสียงเสียงโคนสุคติอุตเทป -

“ข้าพเจ้าเสียงโคนสุคติ ขอจำเวญอุธยาศัยไมตรีมาสู่จะเด็ดบุเรงนอง นายทัพเมือง
ตองอู ด้วยข้าพเจ้าเคยปะท่านมาช้านาน ตกแล้งนี้ก็นับได้ขอบปีหนึ่งเป็นประมาณ จึงมี
ความระลึกถึงท่านอยู่ อันซึ่งบุเรงนองยกกองมาสู่ครั้งนี้ ช่างกระไรทำที่ดั่งมียอมให้ข้าพเจ้า
เห็นหน้า มิกกล้าแม้แต่ให้เห็นตัว ข้าพเจ้านี้จะดีจะชั่วแต่ร่างแล้วยก็ก้าวไกลจนเกรงว่า หาก
เงินข้าจะไร้กำลังตั้งตัว จนมีอาจเข้าปล้ำทวนให้สนุกแก่ท่านได้ จึงเฝ้าแต่ວอนໄຫວ່เพทยดา
ขอให้ท่านพาคณตองอูมาต่อมือ แต่ครั้นท่านมาแล้วกลับทำลายชื่อมัสตยชื่อเช่นใจทหารเช่นนี้
เสียงนินทาจึงมีจักปรากฏ ดั่งหนึ่งท่านไผ่ครองยศที่เขยตะเบงชเวตต์ แลได้ทั้งเป็นที่ราชบุตร
เขยพระเจ้าแปรแล้ว ก็มีแคล้วมงายในลาภสการจนไร้ซึ่งน้ำใจชายชาติทหารเช่นกาลก่อน
ข้าพเจ้าเอื้อใจใครจักผันผ่อนให้คลายความท้อถอย เพื่อทำการให้ปวงทหารใหญ่น้อยได้
ชื่นชมในชื่ออันลือชา ข้าพเจ้าจึงจักยื่นม้าปัททวนรอนในวันพรุ่ง ขอเชิญท่านออกจากม่านมุ้ง
ไปร่ำอาวูธโดยยุทธวินัย ให้ปวงทหารทั้งน้อยใหญ่ได้ชมจนสมโอดังขึ้นชื่อ ถาหากท่าน
หวนต่อฝีมือแลแม้วัยชราเช่นข้าพเจ้า ก็จงครองตัวอยู่เฝ้าหัวใจค่ายไว้จงดีเถิด ข้าพเจ้า
เองจักบุกบั่นจนมาพบท่าน ณ ที่นี้”

- ร้องเพลงพม่านิส -

บุเรงนอง -

อ่านครบ จบความ ตามครรลอง
ว่าแยบยล กลเล่ห์ คะเนไว้
ทุกข้อคำ ร่ำว่า กล่าวทำทนาย
มีเงื่อนไข อำพราง ไว้อย่างเคย

บุเรงนอง หยั่งศึก นึกรู้ได้
ก็เป็นไป ไม่นิด สักนิดเลย
ไซ่มุ่งหมาย ตามคำ ร่ำเฉลย
จึงจะเอ่ย จ้าใจ ให้สัญญา

บุเรงนอง -

ท่านผู้มาเป็นทูตนำสารเอ๋ย ซึ่งข้าพเจ้าจะเอาเวลาเขียนตอบขุนพลแห่งท่าน ก็จะชักช้า
ดั่งผิดวันประกันพรุ่ง ฉะนั้นขอท่านจงช่วยนำความกลับไปสู่ท่านลุงเสียงโคนสุคติแห่ง
ข้าพเจ้านี้ด้วยเถิด ว่าข้าพเจ้าจะเด็ดผู้หลานมอกราบไปสู่ขุนพลท่าน ทุกข้อคำตามสาร
ข้าพเจ้านี้หยั่งรู้เนื้อแท้ว่าแม้จะจริงก็เพียงครึ่ง สนวนอีกกึ่งเป็นเพียงกับปียโวหาร ซึ่งลุงท่านว่า
อาทรด้วยคำอันข้าพเจ้าถูกหมิ่นนั้น เท่าที่ยินมิเท่าคำซึ่งคนหมิ่นลุงท่านเลย หากข้าพเจ้า
จะเอ่ยก็เหมือนแย้วว่านายท่านมากทั้งวุฒิสุดทั้งวัย ควรหรือมาทำการผลัดกันรูกล่อให้ได้
คลุมเครือนัก ประหนึ่งรอฟลพรรคไสหันพวามาช่วยก็ปานกัน ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงพักรออยู่

มิจุลู่เข้าสู่กำแพงเมือง เมื่อลุงท่านมาตั้งเชิงท่ายทำประเพณีอาวรุช ข้าพเจ้าจะเด็ดแม่
วัญประดุจลูกหลาน แต่ก็ใคร่บำรุงตาอาหารให้ยินดี พรุ่งนี้แล้วข้าพเจ้าจะออกไป ในฐานะ
ข้าพเจ้ามาไกลขอตอบอภัยด้วยผู้เฒ่าตามมี...เชิญเถิด ท่านผู้นำสารเอ๋ย...อ้อ...อีกสิ่ง
หนึ่งซึ่งข้าพเจ้านี้ขอฝากไป ช่วยบอกแก่ท่านขุนพลด้วยเถิด ซึ่งหวังให้อังวะมาช่วยนั้น
อย่าได้หวังเลย ไส้พันพวาก็จะมาแน่

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(ทหารมอญทั้งสองคนไหว้บุงเรงนองแล้วเดินตามทหารพม่าออกไป)

- ร้องเพลงพม่าไชยา -

บุงเรงนอง -

ข้าแต่ ท่านน้ำ รานอง
ซึ่งรามัญ มั่นหมาย มาท่ายทำ

นำท่านมอง กลศึก ลึกหนักหนา
ท่านพินิจ พิจารณา ว่าอย่างไร

- ขับเสภามอญ -

รานอง -

ข้าพเจ้า รานอง แม่ตรงตริก
แต่จริงจัง ยังแคลง ระแวงใจ

แต่หยิ่งลึก ลับเร้น หาเห็นไม่
ว่าไฉน ท่านแม่ทัพ กล้ารับคำ

สื่อ่ง -

ข้าพเจ้าก็เช่นกัน นายท่าน ก็นายท่านกล่าวแต่แรก ว่าสงสัยในฝ่ายหงสาวดีอยู่
ก็แล้วจู้ ๆ นายท่านไปตกปากรับทำมันได้ยังไงนะ

บุงเรงนอง -

ท่านผู้ร่วมตายด้วยข้าพเจ้าเอ๋ย ข้าพเจ้านั้นเคยสู้สำนักหงสาวดี เสียงโคนสุคณีนี่
แล้วที่ข้าพเจ้าเคยฟังฟังอิงอาศัย แล้วกลใดเล่าข้าพเจ้าจะมีระแวง ด้วยกลแก่งแห่ง
ขุนพลผู้เฒ่า ในสนามรบเล่าข้าพเจ้าก็เคยประแต่ครั้งหงสาวดียกไปตีแปร วิสัยแห่งท่าน
ผู้มีแต่รักษายุติธรรมกล่าวทุกคำเป็นคำตาย ทั้งเป็นชายยิ่งชายในสนามรบ อยู่ ๆ กลับมา
ล่อมาหลบซำแล้วซำเล่าเช่นนี้ มีหรือข้าพเจ้าจะมีสงสัย ลางที่ข้อข้องใจแห่งข้าพเจ้า
ท่านพ่อไปฟุ้งจะพอล่วงรู้และยืนยันแทนข้าพเจ้าได้อีกโสดหนึ่งกรรมัง

- ร้องเพลงมอญจับข้าง -

ไปพยุ -

พ่อบ้าน ไปพยุ รู้ผลเหตุ
 ลึงกล่าววว่า บุเรงนอง มองลิกล้ำ
 อันขุนพล ผู้นี้ มีสัจจะ
 ทั้งปัญญา กล้าเก่ง ไม่เกรงใคร

นิงสังเกต เห็นจริง ทุกสิ่งล้ำ
 สมจะเป็น ผู้นำ ที่กำชัย
 มั่นอุระ ภัคดี เป็นนิสัย
 ครั้งนี้ไซ้รู้ สมคำ รำพาที

สื่อ่ง -

โอย...ถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้ายิ่งงงใหญ่ สงสัยก็สงสัย แต่พอเขามีหนังสือมาทำบีบ นาย
 ภิรับบีบ ข้าพเจ้าตามไม่ทันจริง ๆ

รานอง -

ขอภัยเถอะ ท่านบุเรงนอง โดยคำสื่อ่งนี้ ข้าพเจ้าก็คิดข้องอยู่เช่นกัน ซึ่งท่าน
 กล่าวฝากไปแก่คนนำสารนั้น ดูมันเป็นสัจจะ

บุเรงนอง -

พะยะคะ ถูกต้องแล้วท่านอรานอง สิ่งข้องใจหากไม่ทดลอง มีหรือความข้อง
 จะคลาย

สื่อ่ง -

หมายความว่า นายท่านจะวางใจออกไปทดลองในวันพรุ่งจริง ๆ หรือนี้

บุเรงนอง -

ทดลองนะ ข้าพเจ้าไปแน่ แต่เรื่องวางใจ ข้าพเจ้าหาละวางไม่

รานอง -

ข้อใดหรือ ที่บุเรงนองท่านไม่วางใจ

บุเรงนอง -

ข้อซึ่งข้าพเจ้าไม่อาจวางใจนั้น อย่างน้อยสองประการ หนึ่งนั้นข้าพเจ้าไม่เชื่อว่า
 ขุนพลผู้รักเกียรติศักดิ์เช่นเสียงโคนสุคณี จะออกมาประลองกับข้าพเจ้าเช่นคำทำ (พูด
 แล้วเงยบเสีย)

สีอ่อน -

แล้วประการที่สองละนายท่าน

บุเรงนอง -

ประการที่สอง แม้จนบัดนี้ข้าพเจ้าก็ยังหาเชื่อไม่ว่า กลยุทธอันเชิญข้าพเจ้าไปประลองนี้ จะเกิดแต่ความต้องการของขุนพลหงสาวดี แลแม้แต่หนังสือฉบับนี้ ก็หาม่ข้อยืนยันไม่ว่าเป็นลายมือของผู้ใด

ไปฟยุ -

ก็แล้วในเมื่อยังสงสัย กลใดเล่าเมงจะนายท่าน ไปกล่าวสัจจะรับปากเช่นนั้น

บุเรงนอง -

เพราะข้าพเจ้าอยากเห็นตัวศัตรู มิใช่ต่อสู้กับหมู่ฎติผีปีศาจ ท่านอุปราช พ่อท่าน แลสีอ่อนเอ๋ย เพื่อป้องกันเล่ห์ เรามาร่วมวางกลกันเถิด

รานอง -

ข้าพเจ้าพร้อมที่จะร่วมใจกับท่านแม่ทัพ

สีอ่อน -

ข้าพเจ้าก็พร้อมเช่นกัน

บุเรงนอง -

อ้อ...เสียดายแต่นายกองช้างผู้สหายของข้าพเจ้า คืบไปแปรเพื่อชนเสียบึง คงจะมาไม่ทันวันพรุ่งเป็นแน่

ไปฟยุ -

แต่ถ้าเกี่ยวกับเรื่องช้าง ลางที่เมงจะท่าน จะลี้มข้าพเจ้าไปฟยุเสียแล้วกระมัง

บุเรงนอง -

มิเคยลี้มดอกพ่อท่าน เพราะมีไปฟยุพ่อบ้านผู้มีคุณนี่แล้ว ข้าพเจ้าจึงกล้าส่งจาเลงกะโบไปไกลกาย

ไปพยุ -

ขออนุญาตท่านโปรดบัญชาเถิด แม้แต่ชีวิตข้าพเจ้าก็ขออุทิศให้แก่ท่าน

บุเรงนอง -

การประลองในวันพรุ่งนี้ ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าจะไปแต่ลำพังกับพลไม่เกินพัน แต่หน้าที่คุ้มกันด้านซ้าย ข้าพเจ้าขอร้องให้รานองอาท่าน ช่วยคุมพลไปคุ้มไว้หลังเขานับแต่คืนนี้ ส่วนด้านขวา ข้าพเจ้าขอมอบให้นายกองม้ารับหน้าที่ คนของท่านพอไปพยุอันรู้ลู่ทาง จักช่วยชี้ที่คุ้มซ่อนก่อนอรุณรุ่ง

ไปพยุ -

แล้วข้าพเจ้าละ เมงจะ ท่านไม่ให้ช่วยดอกหรือ

บุเรงนอง -

ครั้งนี้หน้าที่ของท่าน คือคุ้มกันชีวิตแห่งข้าพเจ้าทางด้านหลังอย่างไรละ

- ร้องเพลงพม่าโลม -

บุเรงนอง -

พ่อท่านช่วย จัดพราน แลควาญช้าง	คอยสอดส่อง ช่องทาง กลางไพรศรี
จัดคชา บ่มมั่น อันมากมี	รอไว้ที่ ปากทาง ทั้งพังพลาย
แม่นผู้ใด เล็ดลอด ดอดเข้ามา	เร่งคชา ลุยไล่ ดั่งใจหมาย
ข้าพเจ้า ฝากด้วย ช่วยกันกาย	จะเป็นตาย ไปพยุ เป็นผู้กัน

ไปพยุ -

เมงจะท่านนี้ เฉลี่ยवलาดรอบคอบดีแท้ หากข้าศึกจะรอบเข้ามาตีโอบทางด้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอสาบานว่า ข้าพเจ้ากับพวกหมอข้างนั้นแล้ว จะตายก่อนท่าน

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณพ่อท่าน ชีวิตข้าพเจ้าในวันพรุ่งนี้ จะอยู่ในอุ้งหัตถ์ของพ่อท่านนี้แล้ว

รานอง -

เท่าที่บุเรงนองท่านวางยุทธศาสตร์ ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องแลยินดีสนองความคิด แต่
กลางที่หลานท่านจะหลงลืมในเรื่องข้าศึกจะเข้าตีทางน้ำบ้างกระมัง

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาท่าน ในข้อที่ว่าทางน้ำนั้น ข้าพเจ้าหาลืมไม่ดอก แม้จะ
คะเนใจศัตรูว่าจะมียกโจมตีมาทางนั้น ด้วยจักต้องเตรียมพาหนะ แลตีอ้อมเป็นวงโค้ง
ทางไกล แต่ข้าพเจ้าก็ได้สั่งให้ลงขวากน้ำไว้ดักเรือแล้ว แต่เมื่อวันมาตั้งค่าย ณ พุ่งหินสาวดีดี
แห่งนี้ อีกประการหนึ่งเล่าข้าพเจ้าได้สั่งให้เตรียมขลุ่ย สำหรับทิ้งขวางทางเรือไว้พร้อมแล้ว
หากหงสาวดีหลงยกมาก็เห็นว่าจะย่อยยับเสียก่อนถึงเป็นแน่ (หันไปมองสี่อ่อง)

สี่อ่อง -

ข้าพเจ้าไม่มีปัญหาอันใดเลยขอรับนายท่าน หายสงสัยสิ้นแล้ว เถียงที่ไรไม่เคยชนะเลย

บุเรงนอง -

นี้ก็บายไซแล้ว ขอทุกท่านจงไปเตรียมการเถิด พอโพล้เพล้พรานผู้ชำนาญป่าเขา
จะพาพวกเราไปสู่ที่ชุมนุมซ่อนตามนัดหมาย ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกท่าน กับขอดวงวิญญาณ
แห่งพระมหาชาติติยาคารยงอภิบาลทุกท่าน ดั่งคัมภีร์ข้าพเจ้านี้เทอญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ทุกคนยกมือไหว้แล้วยืนอธิษฐานนิ่ง)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากในป้อมปราการเมืองตองอู -

- การแสดงหน้าม่านแดง -

(ไขลูเดินออกด้านหนึ่ง สอพินยาเดินออกมาอีกด้านหนึ่งอย่างรีบเร่งดีใจ)

สอพินยา -

สำเร็จแล้วครู่ท่าน ไซ้จะเด็ดหลงกลเราแล้ว

ไขลู -

หมายความว่าอะไรพะยะค่ะ ท่านอุปราช

- ร้องเพลงปลายมอญท่าอิฐ -

สอพินยา -

ไอ้จะเด็ด รับทำ ประลองทวน	ตามเชิญชวน สมชาย ดังหมายมั่น
ฝากตอบต่อ ข้อคำ เป็นสำคัญ	กำหนดวัน พุ่งนี้ เป็นที่รู้
คงสมคิด สมคาด สมมาดหมาย	ได้ทำลาย ล้างมัน เหมือนหันหมู
ข้าพเจ้า เตรียมตระ ลูกธนู	ไว้สังหาร ศัตรู อยู่พร้อมเพรียง

- ร้องเพลงมอญรำดาบชั้นเดียว -

ไขลู -

ไขลู ได้ฟัง กลับยังคิด	ช่างแสนง่าย หมายถึงคิด ไม่ผิดเพี้ยน
หรือจะเด็ด จะดู รู้เลียบเคียง	คิดเท่ถ่าย บ่ายเบี่ยง ไม่เลียงลิ
แม้ว่าตาม เล่ห์ คะเนหมาย	หากมันรู้ แยกกาย เป็นถ่วงถี้
จะซ้อนกล กลับกลาย ร้ายเป็นดี	เห็นที่ พ่ายแพ้ ตกแก่เรา

ไขลู -

(เดินครุ่นคิดถอนหายใจ) อุปราษท่านแน่ใจหรือว่า ไอ้จะเด็ดจะออกมาประลองตามคำท้า

สอพินยา -

จริงสิครูท่าน คนที่เราใช้ไปและกลับมาบอกเล่านั้นเป็นคนที่วางใจได้ และข้าพเจ้าก็ได้ยินต่อหูตัวเอง ว่าไอ้จะเด็ดเป็นผู้นัดหมายเอาวันพุ่งนี้

ไขลู -

แล้วท่านขุนพลละพะยะคะ ว่ากระไรบ้าง

สอพินยา -

ท่านขุนพลท่านก็หาหลักเฉียงไม่ เพียงสิ่งเดียวที่ท่านปรารถนาคือออกจะนำคิด

ไขลู -

เรื่องอะไรหรือพะยะคะ

สอพิณยา -

เรื่องที่ว่า ไอ้จะเติมน้ำมันระมัดระวังตัวดีแท้ ฝ่ายขุนพลยกเข้าตีและล่าถอยหลายครั้ง แต่ข้างมันก็ไม่ยอมติดตามมาหลงกล ท่านขุนพลดูจะผิดหวังในเรื่องนี้เออการ

ไขลุ -

แล้วเรื่องที่เราจะได้กองทัพโมณีนจากอังวะมาโอบตีเล่าพะยะค่ะ สอพิณยาท่านได้ยกขึ้นเล่าแล้วหรือไร

สอพิณยา -

ข้าพเจ้าก็ได้ยกขึ้นเล่าบอก ตามที่ครูท่านเสี้ยมนั่นแล้ว แลเพราะเหตุนี้แหละที่ขุนพลท่านเห็นด้วย และยอมถ่วงเวลาโดยการทำให้จะเติบดประลองงังละ

ไขลุ -

แล้วเรื่องที่เราคิดจะหนีหลังไอ้จะเติบดประลองเล่าพะยะค่ะ ทรงบอกเล่าท่านขุนพลหรือเปล่า

สอพิณยา -

เปล่า ๆ ๆ ๆ บอกได้หรือครู ก็รู้ ๆ กันอยู่ว่าเสียงโคนสุคนธ์นั้นมิวิสัยรักความยุติธรรมฉันใด

ไขลุ -

ถ้าเช่นนั้น หากจะเติบออกมาประลองจริง อุบายข้างเราก็เห็นจะไม่พลาด สิ่งเดียวที่ข้าพเจ้าหวาด คือ....เฮ้อ...

สอพิณยา -

อะไรหรือครูท่าน

- ร้องเพลงมอญสาวขมจิ้น -

ไขลุ -

ข้าพเจ้า หัวใจ ไอ้จะเติบ
จะคาตการณ์ ล่วงรู้ ไม่ดูเบา
ข้อสำคัญ มันกล้า และบ้าปิ่น
แต่เบื้องหลัง วางเล่ห์ เพทุบาย

กลเม็ด เบื้องปราด ไซ้ขลาดเขลา
แล้วกล้าเอา ตัวเสียง ไม่เลี้ยงตาย
กระดกลิ้น รับทำ มาง่ายง่าย
เพื่อหาญหัก ยักย้าย เทถ่ายมา

สอพิณยา -

ครูท่านหัวน้ลิกถึงเพียงนั้นเขียวหรือ

ไขลุ -

สอพิณยาท่าน จะให้ข้าพเจ้าวางใจได้อย่างไร ก็ครั้งแล้วที่ผ่านมา ไข่มังตราพลาด ไข้จะเด็ดโผล่มาแก้ แม้พลาดทั้งคู่ก็กลับมีไข้เถรเดมามังสินธุเข้ามาทัน ฉะนั้นข้าพเจ้าจึง คิดว่าเราจะเร่งลงมือในวันพรุ่งยังมีได้ หากแต่จะต้องปล่อยไปสักสองสามเพลลา

สอพิณยา -

หมายความว่าปล่อยให้ไข้จะเด็ด ประลองเพลงทวนกับขุนพลเรานะหรือ

ไขลุ -

พะยะค่ะ เพราะหากลงมือครั้งแรกนี้ จะพลาดทันที ด้วยทั้งฝ่ายจะเด็ดและแม้แต่ ขุนพลเดมาฝ่ายเรา ต่างกำลังกวอดขันระมัดระวังเต็มที่ ลงมือช่วงนี้ ข้างฝ่ายเรานั้นแล้ว ที่จะห้ามปราม หากแต่ถ้าปล่อยให้ประลองกันสักสองสามเพลลาผ่านไปแล้ว ทุกคนก็ จะเริ่มคุ่นแม้ผู้ชมก็สนุก ยามนั้นแล้วธนูอาบยาพิษจากแหล่งคันศรของอุปราชท่านจะได้ จบชีวิตไข้คนผู้ชื่อจะเด็ดอย่างไม่มีพลาด

สอพิณยา -

เอาเป็นตกลง ครูท่านว่าอย่างไร ข้าพเจ้าเห็นงามด้วย...อ้อ...ว่าแต่ว่าช่วงนี้ครูท่าน จะให้ข้าพเจ้าทำฉันใด

ไขลุ -

ก็ยังมีต้องทำอะไรให้ผิดปกติดอกพะยะค่ะ เพียงแต่พระองค์ควรจะประνομใจขุนพล เสียงโคนให้สนิทสนมไว้ ขุนพลเดมาผู้นี้แล้วจะเป็นกฤษแจดอกสำคัญ อันจะนำชัยชนะ มาสู่เรา...เชิญพะยะค่ะ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมอญ -

(ไขลุกับสอพิณยาพากันเข้าโรง)

ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -
 (เปิดม่านจากภายในป้อมเมืองตองอู ทหารพม่าเป็นรักษาการณ์ตามที่ ขุนวัง ขุนเวียง
 เสียงไซ (แต่งชุดออกศึก) ออกด้านหนึ่ง ขุนพลตะคะญี่ เนงบา ออกอีกด้านหนึ่ง
 ต่างทำความเคารพกัน ตะคะญี่มองดูขุนวังอย่างสงสัย)

- ร้องเพลงเงี้ยว -

ตะคะญี่ -

ข้าพเจ้า เพิ่งรู้ ว่าขุนวัง
 ทั้งขุนเวียง เสียงไซ ก็โสภา

ได้รับสั่ง ไปทัพ กับพวกข้า
 งามสง่า ชูรบ ดูครบครัน

ขุนวัง -

มังตรา พระเจ้าอยู่หัว เพิ่งดำรัส
 จะหยิบฉวย สิ่งใด ก็ไม่ทัน

ต้องรีบรัด จัตรีอ มือไม้สั้น
 สารพัน เร่งเร้า ไม่เข้าใจ

ตะคะญี่ -

ข้าพเจ้าออกเห็นใจท่านขุนวัง โดยหน้าที่ก็มีเกี่ยวข้องด้วยการรบ มาต้องพบพระราชา
 โองการเร่งด่วนเช่นนี้ ต้องนับว่าแคล้วคล่องดีแท้

เนงบา -

ขอประทานอภัยเกิดขอรับ ท่านขุนวัง และพ่อท่าน...ข้าพเจ้าดู ๆ แล้ว ลองนับ
 จำนวนนี้มันยังไฉ่ ๆ อยู่นะขอรับ

ขุนวัง -

อะไรหรือ....ท่านแม่กอง

เนงบา -

คือยังงี้ขอรับ ท่านแม่ทัพบุเรงนอง พี่จาเลงกะโบ ใ้สื้ออ่อง ขณะนี้อยู่หงสาวดี
 ที่นี้...พระเจ้าอยู่หัว ขุนวังท่าน ท่านพ่อขุนพล ข้าพเจ้า ขุนเวียง กำลังจะยกตามไป
 ที่ข้าพเจ้าสงสัยคือใครจะอยู่เฝ้าบ้านละขอรับ ไว้ใจคนใช้ไม่ได้นาเดี๋ยวนี้นะ

ขุนวัง -

ใช่แต่ท่านดอกเนงบา ทั้งข้าพเจ้า และท่านขุนพลตะคะญี่ก็สงสัย แต่ในเมื่อเป็นพระบรมราชโองการ อย่าว่าแต่ข้าตเลย แม้ทูลถามโดยเหตุผลข้าพเจ้ายังมีกล้า

ตะคะญี่ -

แต่ข้าพเจ้าว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงมันพระทัยในสงครามครั้งนี้ยิ่งนัก สังกัดได้จากการที่เสด็จตรวจสอบกองทัพเป็นประจำ แม้อายุทั้งหลายก็ทรงลับและทดลองด้วยพระหัตถ์ชวัญและกำลังร่างแห่งพวกเราจึงพร้อมบริบูรณ์ทุกจุด

- ปี่พาทย์ทำเพลงกระต่ายเต้น -

(ตะเบงชะเวตี้ (ใส่รองเท้า) ออกเวทีล่าง มีนันทวดี ตะละแม่จันทรา ข้าหลวงปอละเตียง และเซงสอญ กับนางกำนัลพม่าทั้งหมดตามมา)

- ร้องเพลงกระต่ายเต้น -

ตะเบงชะเวตี้ -

ภูบดินทร์ ลินดำ ผู้ล้าลบ พออุทัย ไภพ สบสมัย
ทุกมงคล ดลเบิก ฤกษ์พิชัย คลาไคล เสด็จมา สูปราการ

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอพม่า -

(ตะเบงชะเวตี้ นันทวดี และตะละแม่จันทรารำ นอกนั้นขึ้นนั่งตามที่นั่งฉาก)

- ร้องเพลงอาชีกัง -

ตะเบงชะเวตี้ -

พระชายเนตร มองดู หมู่อำมาตย์ เดียรดาษ บรรดา ข้าทหาร
มีดำรัส ตรัสว่า เพลากาล ได้ตรวจทาน ต้องกัน หรือฉันใด

ตะคะญี่ -

ขอเดชะ ข้าแต่ตะเบงชะเวตี้ ด้วยพระบารมีอันจะแผ่ไพศาล เหล่าทวยหาญทุกหมวดหมู่พร้อมอยู่แล้วพะยะคะ ส่วนฤกษ์แลเพลากาลเดินทัพนั้น ไหร่หลวงเห็นอยู่ว่าให้เอาพระทัยแห่งตะเบงชะเวตี้เป็นมงคลพระเจ้าคะ

นันทวดี -
 ทูลกระหม่อมแก้วเพคะ เสด็จสู่พระราชสงครามครั้งนี้ พวกอาณาประชาราษฎร์
 คงจะแซ่ซ้องอวยชัย แต่ว่าเสด็จไปคงนานกลับ จะมีโปรดพระราชทานฉลองพระบาท
 ประทับไว้เป็นมงคลต่างพระองค์ดอกหรือเพคะ

ตะเบงชะเวตี้ -
 เจ้ากำลังคิดตำหนิข้าพเจ้า ว่าเอาผู้คนไปหมด จนเหลือแต่สตรีและผู้เยาว์กระนั้น
 ด้วยไซ้ใหม่ นันทวดี

นันทวดี -
 หามีได้เลยเพคะทูลกระหม่อมแก้ว อันราชบัลลังก์แห่งนี้เป็นของมังตราตะเบงชะเวตี้
 แล้ว แม้มิได้มีพระองค์ประทับเป็นขวัญ แต่พระบารมีนั้นก็เสมอด้วยประดับอยู่ ยิ่งได้
 ฉลองพระบาทสักคู่ก็จะเหมือนประทับอยู่ทุกกาลเพคะ

จันทรา -
 พระเมหสิรับสั่งนั้นถูกต้องแล้วเพคะ ตะเบงชะเวตี้เสด็จ ณ ที่ใด ต้องพร้อมไป
 ด้วยพระเกียรติยศ ซึ่งจะโปรดเอาขุนนางทั้งน้อยใหญ่ไปด้วยเช่นนี้ หากผิดไม่ดอก แต่
 เพื่อช่วยอันมงคล มังทราน้องเราควรมอบสิ่งใดสักอย่างไว้แก่แผ่นดิน

ตะเบงชะเวตี้ -
 ก็สุดแต่พระทัยพระพินาง แลนันทวดีเถิด แต่วานทุกผู้ทุกนามอย่าตำหนิข้าพเจ้า
 ว่าเอาทั้งขุนนางแลทหารเลิศฝีมือไปประดับเกียรติเลย ซึ่งว่าเกือกทองของข้าพเจ้าเป็น
 มงคลแล้ว ก็จะให้แต่สิ่งหนึ่งซึ่งจะอยู่ดูแลเศวตฉัตรนั้น ประเสริฐกว่าดั่งฟ้าแลดิน จง
 ทุกท่านเตรียมรับใส่เกล้าเถิด

(ตะเบงชะเวตี้ทูลถวายลงพนมมือ ทุกคนทำตาม)

- ร้องเพลงพม่ากำชับ -

ตะเบงชะเวตี้ -

ขัตติยา มหาเถร โปรดเอ็นดู
 วาสนา มังตรา ข้าน้อยไซ้
 ขออำนาจ พระคุณ อันอุ้นอก
 ป้องพสก ปกประชา รักษารัฐ

โปรดรับรู้ โดยวิญญูณ ฟังขานไซ้
 แม้นจักได้ สู้ศักดิ์ จักรพรรดิ
 มาป้องปก เกล้าเกศ เศวตฉัตร
 แลก้าจัด ดัสกร ในรอนราญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการมอญ -

(กระพริบไฟ เปิดเสียงกัมปนาท ทุกคนยกมือจบบเหนื่อหัว)

ตะเบงชะเวตี้ -

นี่ยังไฉละ ท่านขุนพลตะคะฎี ฤกษ์เดินทัพแห่งตะเบงชะเวตี้เจ้าตองอู ไปกันเถอะ
(ตะเบงชะเวตี้หันมาลาตะละแม่และนันทวดี แล้วเดินเข้าโรง พวกนายทหารตามออกไป)

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากห้องพระโรงกรุงอังวะ -

- ปี่พาทย์ทำเพลงกราวพม่า -

(การแสดงตะเบงชะเวตี้ยกทัพเวทิล่าง ประกอบด้วย คนธง พลพม่าทั้งหมด ขุนเวียง
เนงบา ตามด้วยขุนวังและขุนพลตะคะฎี แล้วตะเบงชะเวตี้ออกตรวจพล)

ตะเบงชะเวตี้ - ร้องเพลงพม่าทูลเลขท่อน ๒ -

พร้อมสรรพ คับคั่ง ทัพมังตรา	เผยพระฤทธิ กฤษฏา มหาศาล
กองหน้า กล้ากล้า ประจัญบาน	กองหลัง กล้าหาญ ชาญณรงค์
ได้ฤกษ์ เบิกโลก ไบกรทอง	เสียงโห่ร้อง ก้องใน ไพรระหง
พระรูปทอง ตองอู ผู้ยิ่งใหญ่	ให้ไบกรทอง ออกหน้า คลาไคล

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่าทูลเลขลับร้อง -

(กองทัพตะเบงชะเวตี้เคลื่อนเข้าโรงตามลำดับ)

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนปังหลัง -

(ปิดม่าน ฉากห้องพระโรงอังวะ โสหนัสนั่งอยู่บนเตียง เมงกะยอกะแงและทหาร
โมนยีนนั่งตามที ครูหนึ่งทหารโมนยีนผู้หนึ่งออกมากระซิบบอกเมงกะยอกะแง)

เมงกะยอกะแง -

อะ ๆ ๆ แล้วเวลาอันท่านรอคอยก็มาถึงแล้ว โสหนัสน

โสนัสน -

อะไรหรือ ครูท่าน

- ร้องเพลงจีนปึงหลิ่ง -

เมงกะยอกะแง -

มั่งตรา เคลื่อนพล พลตองอู
 ทิ้งเมือง ให้ร้าง ว่างไว้
 ข้าพเจ้า คาคการณั มั่นหมาย
 ขอเชิญ ไม่นิน ปิ่นราชัน

ยกสู หงสา โยธาใหญ่
 ไม่มีใคร ปกครอง อยู่ป้องกัน
 ก็บรรลु อุบาย ดั่งหมายมั่น
 ยกพล พลขันธ์ ไปยึดครอง

- ร้องเพลงจีนไจ๋ยอ -

โสहनพวา -

ได้เอย ได้ฟัง
 คาคคิด ชิดขัน ครรลอง
 เร็วเหวย จัดพล พวกไม่นิน
 อันตัว ตะละแม่ จันทรา

สมดัง ใจตัว หัวเราะก้อง
 ถูกต้อง ดั่งเสียง เฟ่งด้วยตา
 ยกไป ยึดถิ่น เมืองพม่า
 ใครอย่า วุ่นวาย ยกให้กู

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนต่อไป -

โสहनพวา -

เฮ้ยเร็ว...เตรียมจัดทัพเดี๋ยวนี้

- ปิดม่านไม่ต้องเปลี่ยนฉาก -

- ปี่พาทย์ทำเพลงกราวไม่นิน -

(การแสดงยกทัพไม่นินเวทีล่าง)

ทัพไม่นิน -

บรรดา พล ไม่นิน
 พร้อมสรรพ คับคั่ง พรั่งพรู
 จอมคน ไม่นิน ปิ่นอั้งวะ
 เร่งเท้า พลศึก ครึกโครม

- ร้องเพลงจีนแดง -

บ้าบิ่น โหดร้าย หลายหมู่
 หมายปอง ตองอู จูโจม
 ในอุระ ทะนง มั่งหักโหม
 ยกไป ราษฎรโรม โจมประจัญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนเปี้ยกั้งเหล็ง -

(โสहनพวาสั่งเคลื่อนพลเข้าโรง ทัพตะเบงชเวต้อออก)

- ชับเสกามอญ -

ตะเบงชะเวตี้ -

ครั้นออก นอกแดน แคว้นตองอู เข้าสู่ อังวะ พนาสันต์
พระจอมพงศ์ ทรงดำรัส ตรัสจําพรรค์ ให้นหยุด พลขันธ์ พักไว้
พลงเรียก ขุนวัง กับขุนพล อันเคยรวม ร่วมมกลม เข้ามาใกล้
แล้วเอื้ออรรถ วิจารณ์ ว่าไป สองท่านไซ้ จงยกทัพ กลับตองอู

ตะเบงชะเวตี้ -

อะ ๆ ๆ ตกใจหรือ ทั้งท่านอาและท่านครู ที่อยู่ ๆ ข้าพเจ้าก็สั่งให้เตรียมตัวไป
หงสาวดี แล้วพอมมาถึงที่นี่ ก็สั่งให้กลับนะ

ขุนวัง -

พะยะคะมังตรา ข้าพเจ้าทูลได้ตรง ๆ ว่างไปหมดแล้ว

ตะเบงชะเวตี้ -

ท่านผู้สูงวัย เสมอบิดาของข้าพเจ้าเอ๋ย ตำราพิชัยสงครามแห่งพระคุณท่านมังสินธุ
สั่งสอนอยู่ว่าเข้าถือนอย่าลืมหงำ หน้าศึกอย่าอนใจ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงถือปฏิบัติแล้วทั้งสอง
ข้อ คือเดินทางจะไปศึกนี้ก็เชิญพ่อท่านและครูท่านมาด้วย แต่พอนึกถึงตองอูอันทิ้งไว้
ไว้คนดูแลปกป้อง เสมอด้วยวางใจในหน้าศึก ดังนี้ข้าพเจ้าจึงจะขอสั่งให้ท่านทั้งสองคืนกลับ
ไปพิทักษ์ตองอู

ตะคะณีย์ -

ขอเดชะ พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระประสงค์เพียงนั้นหรือพะยะคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

หามิได้ครุท่าน ท่านอยู่ตองอูนี้แล้ว ท่านจะต้องรับหน้าที่ร่าศึกก่อนข้าพเจ้า อีกไม่เกิน
ห้าวันนับแต่นี้ โมนยินจะยกมาตีตองอู

ตะคะณีย์ -

เอ...พระเจ้าอยู่หัวทรงทราบได้อย่างไรพะยะคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้ารู้ เพราะข้าพเจ้ายกพลมุ่งหน้าไปนี้ แรกศึกก็จะตีโมนยีนอั้งวะเช่นกันนะซี

เนงบา -

เอ๊ะ...ไม่ใช่ยกไปหงสาวดีดอกหรือพะยะคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ไปหงสาวดีนะ ไปแน่ แต่ตอนนี้พี่จะเด็ดเขาจัดการอยู่แล้ว ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอ
แบ่งเบาภาระ โดยยกอ้อมกลับเข้าตีอั้งวะก่อน ซึ่งอั้งวะขณะนี้ก็ใกล้จะเป็นเมืองว่าง อย่าง
ตองอุนะแหละ

ตะคะฉุย -

หมายความว่า การทั้งนี้เป็นกลศึกหรือพะยะคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ถูกต้องแล้ว ท่านครูตะคะฉุย เมื่อสัปดาห์ก่อนเนงบาหายหน้าไป โดยข้าพเจ้ารับ
ว่าส่งไปแปรนั้น ที่จริงถือสารไปอั้งวะ เพื่อกระทำการสัมพันธ์กับไสหนัฟวา โดยวิสัยโมนยีน
นั้นเป็นอันใด นักรบผู้คร่ำเช่นท่านทั้งสองย่อมมองออกทะลวงมัจฉะ ว่ามันจะต้องหักหลัง
เราจนได้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงวางกลล่อไป ประหนึ่งข้างเราประมาท ยกพยุหบาตรไปหงสาวดี
จนสิ้น

ตะคะฉุย -

จากนี้จะโปรดให้ข้าพเจ้า กับขุนวังกลับไปชุมนุมทัพเพื่อรับโมนยีนอย่างนั้นใช่ไหมพะยะคะ

ตะเบงชะเวตี้ -

ฮะ ๆ ๆ ถูกต้อง ส่วนทัพของข้าพเจ้า ก็จะวกเข้ายึดอั้งวะในยามที่โมนยีนมันมา
ตองอุเช่นกัน

ขุนวัง -

โอ...มั่งตรามหาบพิตร สมควรแล้วที่พระองค์ทรงเป็นศิษย์มั่งสินธุสุไสดอ ข้าพเจ้า
ขอสรรเสริญในแยบยลอันนี้ วิเศษแท้

ตะเบงชะเวตี้ -

ขุนวังพ่อท่านเข้าใจผิด เป็นความคิดของพี่จะเด็ดเขาเสียมข้าพเจ้าดอก แรกบอก
ข้าพเจ้าถึงงั้นท่านทั้งสองนี้แหละ เอาเถอะ นี่ก็ใกล้เวลาแล้ว ข้าพเจ้าจะต้องไปอีกไกล

- ร้องเพลงมอญเร็ว -

ตะเบงชะเวตี้ -

โปรดเดินทัพ กลับไป ในตอนค่ำ	ปิดเงื่อนงำ กำชับ ทุกหมวดหมู่
จงอย่าให้ ประชาชน ทุกคนรู้	ทัพขุนวัง ชุ่มอยู่ ในพารา
ข้างขุนพล ตะคะฉัญ นี้ชำนาญ	ฉลาดเฉลียว เชี่ยวชาญ การเดินป่า
โปรดตั้งทัพ รับศัตรู ที่จู่มา	คอยท่า ดินนอก ดอกเข้าใน

- ขับเสภามอญ -

ขุนวัง, ตะคะฉัญ -

ทั้งสอง ข้าพเจ้า แม่เฒ่าแก่	จะขอแม่ พลิกาย ถวายให้
ตราบยังอาจ เคลื่อนกาย แลหายใจ	จะมีให้ โมนยิน หมิ่นตองอุ
เชิญเสด็จ มังตรา มหาราช	ไปพิฆาต คนคด พวกกฏหมู่
เผยเดชะ จอมเมือง ให้เลื่องรู้	ถ้วนทุกผู้ ทุกนาม จะตามไป

ตะเบงชะเวตี้ -

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านขุนพล และท่านพ่อขุนวังยิ่งแล้ว กลับต้องขอโทษที่ทำแก่
ท่านจนต้องตามข้าพเจ้ามาเช่นนี้ เสร็จศึกโมนยินข้าพเจ้าก็จะต้องไปล้างถิ่นหงสาวดี
ฉะนั้นจึงขอฝากปดพิตองอุไว้ในอุ้งหัตถ์ทะกะยอดินนรธาผู้ขุนวัง ส่วนท่านขุนพลตะคะฉัญ
ขอครุท่านโปรดติดตามไปร่วมมหรกรรมกับข้าพเจ้า ณ กำแพงหงสาวดีด้วยเถิด ลังเคลื่อน
ทัพเถอะเนงบา

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ตะเบงชะเวตี้ เนงบา เคลื่อนพลเข้าทางหนึ่ง ขุนวัง ตะคะฉัญ เข้าอีกทางหนึ่งพร้อมไพร่พล)

- ดิมไฟเวทีล่างมีดสลัว ๆ -

(พวกโมนยิน โดยเมงทะยะอะแง และไสหันพวายเป็นองออกเวทีล่าง พอพร้อมแล้ว
ไสหันพวาร้องสั่ง)

โสहनพวา -

เฮี้ยพวกเรา นุกเข้าเฝ้าเมือง

- ปี่พาทย์ทำเพลงฮ่อแห่ -

- กระทบไฟขณะรบกัน -

(ตะคะญีกับขุนวังคุมพลออกคนละข้าง เข้าไล่รุมฆ่าโมนยิน โสहनพวาเข้ารบกับ
ขุนวัง แล้วฝ่ายโมนยินหนีเข้าโรงทั้งหมด ขุนวัง ขุนพลตะคะญีและทหารพม่า กลับออก
เวทีล่าง)

ขุนวัง -

พวกมันล่าถอยไปหมดแล้ว

ตะคะญี -

แต่ก็ยังไม่ควรไวใจ เชิญขุนวังท่านกลับเข้าเมืองเถิด ข้าพเจ้าจะจัดคนออกตามล่า
ทั้งโสहनพวาและไอ้เมงกะยอกะแง และขอข่มดูอยู่สักสองสามเพลาก่อน

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(ขุนวังกับตะคะญี แยกย้ายกันเข้าโรงคนละด้าน)

(เปิดฉากท้องพระโรงอังวะ ตะเบงชะเวตี้นั่งอยู่บนเตียงภายใต้เศวตฉัตร มีขุนนางอังวะ
(ใช้ทหารมอญ) หมอบเฝ้า)

ตะเบงชะเวตี้ -

ยะ ๆ ๆ พี่น้องชาวอังวะเอ๋ย ท่านนี้โดยเชื้อสาย ก็คือญาติแลสหยาแห่งตองอู
เพราะพวกท่านงอมือมิก้าสู้ดอก โมนยินมันจึงข่มเหงเอาถึงเพียงนี้ บัดนี้ข้าพเจ้ามังตรา
ตะเบงชะเวตี้แห่งตองอู ในฐานะผู้ร่วมเชื้อสายพุกาม ตลอดลุ่มน้ำ...แม่อิระวดีได้มา
ปลดเปลื้องอิระให้แกทุกท่านแล้ว มือทั้งสองแห่งท่านทั้งหลาย อันเคยแต่จับไถจุงคราด
ประจุกทาสแห่งโมนยินนั้น นับแต่นี้ จงกลับมาจับอาวุธกุดหัวพวกคนป่าให้สิ้น มันผู้ใด
ขัดคำสั่งข้าพเจ้ามังตรา ก็เท่ากับว่าผู้นั้นมันคือกบฏ โทษของมันผู้นั้นมีเพียงสถานเดียว
คือตาย

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

- ดิมไฟปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากเนินเขา มองเห็นกำแพงหงสาวดีไกล ๆ -

- การแสดงหน้าม่าน -

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(จาเลงกะโบคุมพล มีเกวียนเสปียงออกเวทีล่าง สีอ่องออกมาเห็น ร้องเรียกแล้ว ร้องตะโกนบอกบุญเรงนอง)

สีอ่อง -

พี่จาเลงกะโบ กลับมาแล้วหรือ...(ป้องปาก) นายท่าน...บุญเรงนอง นายท่าน พี่จาเลงกะโบกลับมาแล้ว กองเสปียงของเราพร้อมแล้ว

บุญเรงนอง -

(เดินออกมาพบจาเลงกะโบ) พี่ท่านกลับมาแล้วหรือ เป็นอย่างไรบ้าง ได้ของมา ครบตามต้องการหรือ

จาเลงกะโบ -

ขอรับ ที่ต้องช้า เพราะเหตุสองประการ ประการแรกพระเจ้าอยู่หัวนระบดี ทรงสั่งเกณฑ์ทหารสมทบให้มาอีกกว่าสองหมื่น สิ่งสำคัญที่ทำให้ช้าคือรวบรวมหนังสือทั้ง หนังสือวัว หนังสือควาย และหนังสือช้างที่นายท่านสั่งนั้นแหละ เปลืองเวลานักกว่าจะหาครบ แต่ข้าพเจ้าก็นำมาได้พร้อมแล้ว

เนงบา -

เอ...นายท่าน ใ้หนังสือสัตว์ที่ว่านายท่านจะเอามาทำไมนะ

บุญเรงนอง -

ช่างก่อนเถอะ เนงบา ไม่ก็เพลาข้างหน้าท่านก็จะรู้เอง เออ...นี่ท่านอารานองไปไหน

เนงบา -

วันนี้ถึงเวรท่านอุปราช ออกรับหน้าข้าศึก ดูเหมือนเพิ่งกลับเข้ามาขอรับ ถ้ากระไรแล้วข้าพเจ้าจะไปตามมา

บุเรงนอง -
ก็ดี ช่วยไปเชิญท่านมาที่นี่เถอะ เราจะได้ปรึกษากัน
(เนงบาเดินเข้าโรงไป)

จาเลงกะโบ -
การสู้รบ ได้เริ่มขึ้นแล้วหรือนายท่าน

บุเรงนอง -
ถูกแล้วพี่ท่าน แต่มันเป็นเพียงการรบหยั่งเชิง ทุกวันเสียงโคนสุคฤ์จะแต่งทัพมาตี
ค่ายเรา พอข้างเราออกตีกลับ ก็ถอยไป ทำที่ประหนึ่งล่อให้ไล่ มีพิรุณอยู่ ข้าพเจ้าจึง
มีอาจความวู่ สั่งเดินทัพลุยฝ่าเข้ากำแพงเมือง ยิ่งบัดนี้มาแปลก เสียงโคนสุคฤ์ มีหนังสือ
มาทนายทำข้าพเจ้ารำเพลงทวนประชันกัน

จาเลงกะโบ -
นายท่านก็รับเอาไซ้ไหม

บุเรงนอง -
ทำไมพี่ท่านทราบเล่า

จาเลงกะโบ -
ข้าพเจ้า ไม่เคยเห็นนายท่าน ทอดทิ้งโอกาสเช่นว่า ให้รอดตัวไปได้เลย

บุเรงนอง -
ถูกต้อง แต่จนปานนี้ การประลองก็เป็นเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เสียงโคนมีหนังสือ
มาขอทุเลา ให้เลื่อนไปสัก ๓ วันแต่นี้ โดยอ้างว่าสังฆารแห่งตนป่วยและร่วงโรย ยังมี
(เนงบาเดินตามรานองออกมา จาเลงกะโบไหว้รานอง)

บุเรงนอง -
เหตุการณ์ข้างนอกปกติอยู่หรืออุปราชท่าน

รานอง -

เหมือนเดิมทุกอย่างไม่มีเปลี่ยนแปลง ทักษะสาวดีผิดเจ้าล่อ ดั่งหนึ่งรอรเวลา

บุเรงนอง -

นำท่านคาดการณ์ถูกต้องแล้ว อีกสองวันพระ จะเข้าสู่เดือนลอยกระทง น้ำย้อม
เอ่อท่วมตลอดท้องทุ่งแห่งนี้ แต่นั่นเป็นเพียงหวังพึ่งธรรมชาติ ที่สำคัญคือหงสาวดีรอทัพ
อึ้งวะจากโสฬหพันพวยกมาช่วยตีกระหนาบทัพเรา

จาเลงกะโบ -

นายท่านคาดการณ์เช่นนั้นหรือ แล้วจะให้ข้างเราเตรียมรับอย่างไร

บุเรงนอง -

เรื่องทัพโมยอินนั้น จงทิ้งเสียจากความทรงจำเกิด บัดนี้ความบอบช้ำคงเกิดแล้ว
แก่โสฬหพันพวย ข้างมังตราเล่า บางทีขณะนี้ยื่นเหยียบเงาเศวตจักรเมืองอึ้งวะอยู่เสียซ้ำ

เนงบา -

ซึ่งนายท่านกล่าวมันเหมาะเช่นนี้ นายท่านรู้กับตะเบงชเวตี้กระนั้นหรือนายท่าน

บุเรงนอง -

ใช่...อุบายทุกอย่าง ข้าพเจ้าร่วมคิดด้วยมังตรา ปัญหาของเราต่อแต่นี้ คือต้อง
เข้าตีฝ่ากำแพงหงสาวดี ในสามเพล่าข้างหน้า (หันมองทุกคนเงียบ) หรืออุปราชนำท่าน
ยังมองเห็นข้อกังวล

- ร้องเพลงมอญขำขำ -

รานอง -

ข้าพเจ้า รานอง มองกลศึก
แต่ถ้ามแล้ว ก็จะไม่บอก ออกความนัย
เรามีมา แต่น้อย ควรคอยดู
ประการหนึ่ง มังตรา มาโดยตรง

จะล้าลึก เหมือนท่าน นั้นมิได้
ยังหนักใจ ไพร่พล ทรนรงค์
กว่าทัพหลวง ล่วงสู่ ดั่งประสงค์
ควรจะรอ พระองค์ ทรงบัญชา

- ร้องเพลงพม่ากจา -

บุเรงนอง -

จะเด็ดว่า ก็น่า จะรออยู่
อาสาเจ้า ด้วยชีวิต อุทิศมา
จะพลอยให้ มังตรา ขายหน้าหนัก
ขอเสี่ยงชั่ว เสี่ยงดี ด้วยชีวิต

แต่ศิษย์แห่ง มังสินธุ์ ผู้กล้า
รอเวลา แม่นการ นั้นพลาดคิด
เหมือนดังผลึก เจ้าตัว พัวพันผิด
พร้อมอุทิศ ร่างตน ประจัญตาย

รานอง -

(ถอนใจ) ข้าพเจ้าขอภัย ที่ขัดท่านแม่ทัพโดยมิได้คาดคิดในเรื่องที่ว่า เมื่อหลาน
ท่านเจตนาแน่วแน่แล้วดังนี้ ข้าพเจ้าผู้หนึ่งจะขอเคียงข้างบุเรงนอง แม้จะมองเห็นความยาก

บุเรงนอง -

ความยาก... น้ำท่านมองเห็นสิ่งใดเป็นอุปสรรค ในการซึ่งจะหักเอากำแพงเมือง
หงสาวดีหรือพะยะคะ

รานอง -

ใช่แล้ว บุเรงนอง หงสาวดีเป็นเมืองเก่าแก่ สร้างมาแต่สมัยกษัตริย์ ๑๖ ชั่วคน
รอบปริมณฑลก่อด้วยแลงเป็นกำแพงเพชร ข้างทหารหงสาวดีเล่า ย่อมต้องคว่ำเมล็ดทั้ง
ทรายทั้งหินเตรียมทำลาย ยิ่งอีกพลธนูทั้งหลายก็จัดจ้อง บุเรงนองท่านเอ๋ย ปาฏิหาริย์
อันใดหรือซึ่งหลานท่านจะนำทหารเข้าสู่ แม้เพียงแต่กำแพงหงสาวดี

บุเรงนอง -

(ยกมือไหว้) ซึ่งน้ำท่านเตือนสตินี้ ชอบแล้วด้วยความรักและเป็นห่วงในตัวข้าพเจ้า
แต่สิ่งที่น้ำท่านจะยังไม่ทราบ

- ร้องเพลงพม่าชวยมอง -

บุเรงนอง -

ข้าพเจ้า เคยมา หงสาวดี
จึงล่วงรู้ จุดอ่อน มอญทลาย
ซึ่งน้ำท่าน ว่าแข็ง ดังแลงเพชร
ถึงกวาดทราย น้ำกรด จะหมดเปลือง

แลพ่านัก อยู่เป็นปี มิแห่งหน่าย
ตำแหน่งหมาย อยู่ที่ กำแพงเมือง
แต่จะรับ ทัพจะเด็ด เป็นเสร็จเรื่อง
ไซ้คุยเชื่อง น้ำท่าน อย่าหวั่นใจ

บุเรงนอง -

เนงบา...พี่ท่านจงอยู่คุมค่ายให้จงดี ข้าพเจ้าจะพาท่านอุปราชแลพี่จาเลงกะโบ ไป
ที่จุดอ่อนกำแพงมอญทลาย เชิญ...

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองเดินออกหน้า รานอง กับจาเลงกะโบ เดินตามไปอย่างงุนงง เนงบา
สั่งพวกทหารกองเสปียงเข้าโรง)

(เปิดม่านฉากเนินเขาเห็นกำแพงเมืองแต่ไกล บุเรงนองนำรานองและจาเลงกะโบ
ขึ้นบนเนิน)

บุเรงนอง -

โหน...กำแพงเมืองหงสาวดี น้ำท่านจงดูระหว่างช่วงต่อตรงกลางทั้งสี่ด้านเกิด ตรงนั้น
เดิมเป็นทางระบายน้ำเข้าออกภายในตัวเมือง ปัจจุบันแม้จะถมปิด แต่ก็ใช้เพียงดินมิใช่
อิฐผสมปูน ฉะนั้นหากเราเกณฑ์พลมุ่งเข้าสู่อุจูดหมาย ใช้เพียงชะแลงชุดให้ฐานคลอน
แล้วขับช้างแทงซุงเข้ากระแทกเพียงไม่กี่นาที กำแพงหงสาวดีก็จะนอนราบ

รานอง -

จริงดังว่า บุเรงนองหลานท่านนี้ช่างพิริยเฉาะห็นัก แต่..หลานท่านมีวิธีได้อยู่
หรือที่จะขับพลชะแลงพลช้างเข้าไปจนถึงกำแพงเมือง

บุเรงนอง -

น้ำท่านคงไม่ทราบ ว่าพี่จาเลงกะโบกลับจากแปรครั้งนี้ สิ่งหนึ่งในกองเสปียง คือ
หนังช้างและหนังวัวควาย เราจะใช้หนังเหล่านั้นแล้ว เย็บเป็นม่านต่างร่มบังตัวพลชะแลง
ตีฝ่าเข้าเจาะกำแพง อย่าว่าแต่คมแห่งธนูเลย แม้กรวดทรายหรือน้ำมันก็ทำอันตรายได้ไม่
(ทุกคนฟังบุเรงนองแล้วนิ่งด้วยงุนงงในความคิด)

จาเลงกะโบ -

แล้วนายท่านจะลงมือเมื่อใด

บุเรงนอง -

(ค่อยเดินลงจากเนินเขาออกหน้าม่านแดง เดินไปพูดไป) ทันทที่ที่เราเย็บหนังสือเสร็จ ส่วนชะแลงนั้น ข้าพเจ้าก็ได้สั่งให้จัดหาเหล็กมาตีไว้พร้อมแล้ว

รานอง -

หลานท่านได้วางลำดับไว้อย่างไรบ้าง

- ปิดม่านเปลี่ยนเป็นฉากสนามรบ -

บุเรงนอง -

วันที่สามจากนี้เป็นวันกำหนดนัด ข้าพเจ้าจะประลองด้วยเสียงโคนสุคฤณี นำท่านที่จาเลงกะโบ และเนงบา จงชุมพลอารักขาเช่นเคย ข้าพเจ้าจะรุกเข้าไปถึงตัวขุนพลผู้เฒ่าทุกท่านได้สัญญาณเมื่อใด ก็จงเข้าลุยไล่ทัพหงสาวดี แล้วตามตีให้ถึงกำแพงเมือง ทั้งฝ่ายนอกแลฝ่ายในจะตกใจด้วยไม่คาดคิดมาก่อน เบื้องนั้นจึงเร่งดำเนินการขุดทลายกำแพงเมืองทันที

- ร้องเพลงพม่าแค้น -

บุเรงนอง -

ยกพลไป ทั้งหมด ปลอดภัย	มุ่งจุดหมาย ช้างหน้า ออย่าวันไหว
ถ้ามั่นพลาด ต่อตี จะมีภัย	จงพลีชีพ บรรลัย ไปด้วยกัน
มิขออยู่ ดูหน้า อายฟ้าดิน	เมื่อศึกดีสิ้น แล้วก็ ขออาสา
หลวงพ่อดรับ สดับคำ ลูกจันรรจ์	ช่วยคุ้มครอง ป้องกัน อันตราย

(กระพริบไฟเปิดเสียงกัมปนาท)

- ปี่พาทย์ทำเพลงพม่า -

(บุเรงนองเข้าโรง รานอง และจาเลงกะโบติดตามเข้าไป)

- ปี่พาทย์ทำเพลงด้อมค่าย -

(เปิดม่านฉากป่าแนวรบ มีโขดหิน ไชลูก้อย ๆ คุมพล ๖ คน ออกล้อมล้อมในฉาก สอพิณยาลับล่ออยู่บนโขดหินถือธนูมั่นอยู่)
(ครู่หนึ่งบุเรงนองคุมพลถือทวนออกหันซ้ายหันขวาดูลาดเลา แล้วยกมือกันทหารให้หยุด)

๒๐๘๔

บุเรงนอง -

หยุดก่อนพวกเรา อย่าเพิ่งเข้าไป หยุดอยู่ตรงนี้แหละ ทุกคนระวังตัวให้ดี

- ร้องเพลงพม่าอะโก -

บุเรงนอง -

ยอดขุนพล งามัญ ทานผู้กล้า	ข้าพเจ้า รับทำ มาตามหมาย
ไยเล่า ชอนเร็น ไม่เห็นกาย	หรือพรันตัว ก้าวตาย จึงบ้ายพัคตร์
เซ็ดเถิด เซ็ดเถิดมา ประลองทวน	ให้สมควร แก่ยศ ปราบกฏศักดิ์
ถึงตัวตาย หมายถึง ชื่อซุซัก	อยู่ประจักษ์ ดินฟ้า ไม่อาลัย

ไขลู -

(เดินหัวเราะออกมายื่นหน้าโชดหิน) จะเด็ดหรือ ฮะ ๆ ๆ ในที่สุดเราก็ได้พบกันอีกวันนี้...ท่านเสียงโคนยังไม่ฟื้นใช้สนิท กูจึงขออาสาแทน ฮะ ๆ ๆ ข้าอยู่ไยเล่าบุเรงนอง มิ่งนะพบหน้าพระกาฬผู้สังหารมังสินธุแล้ว ข้าอยู่ไยเล่า จงทิ้งทวนแล้วจับดาบขึ้นเถิด กูจะปักหลักรอ มิ่งตรงนี้

บุเรงนอง -

ไอ้ไขลู กูรู้ว่ามิ่งนะมีกลลวงอยู่เบื้องหลัง แต่ครั้งนี้กูหาขังได้ไม่ เพื่อนร่วมตายทั้งหลายจงฟังคำข้า ข้าพเจ้าจะเด็ดจะบุกเข้าหาไอ้ไขลู แลยกสู่งำแพงหงสาวดี ซึ่งน้องพี่จะตามข้าพเจ้าไป หากเห็นยามใด ข้าพเจ้าถอยหลังแต่เพียงก้าว ผู้นั้นจงเอาทวนแทงหลัง ข้าพเจ้าจนทะลุอกเถิด มา...ไอ้ไขลู

(เสียงโคนสุคณิปราบกฏตัวออกมา)

เสียงโคนสุคณีย์ -

หยุดก่อนเมงจะ อย่าเข้ามา (หันไปทางไขลู) ไขลู...สอพินยา ท่านหลู่ศักดิ์ข้าพเจ้า ยิ่งนัก คิดหนักหลังกันเช่นนี้ ไชวีสัยชาย สอพินยาจงออกจากที่ซ่อนแลวางธนูพิษเสีย แล้วกลับออกไป ข้าพเจ้าจะประลองด้วยเมงจะตามสัญญา

บุเรงนอง -

ไม่ได้ ในยามนี้ ข้าพเจ้าต้องการตัวแลหัวไอ้ไขลู กับไอ้สอพินยาก่อน ลุงท่านจงหลีกไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงรำมอญ -

(บุเรงนองเข้าลุยได้ ทหารพม่าตรงเข้ารบมอญ ไขลูกับสอพินยาออกจากที่ซ่อนวิ่งหนี
เข้าโรง บุเรงนองไล่ตามติดไป)

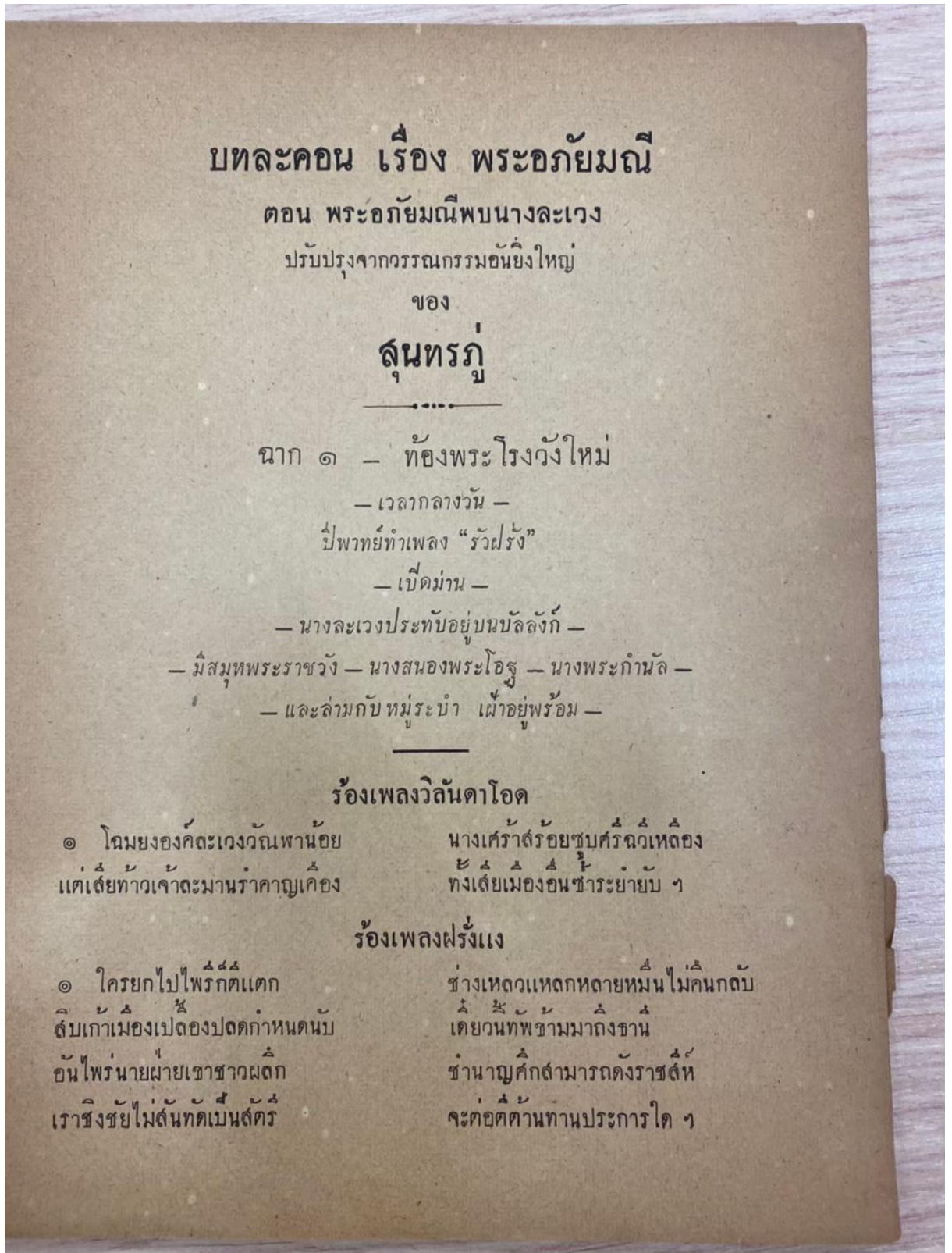
- ปิดม่าน -

- จบตอนที่ ๔๘

[Faint, mostly illegible text from the reverse side of the page, including names and possibly a signature.]

ภาคผนวก ซ

บทละครพันทางเรื่อง พระอภัยมณี ตอนอภัยมณีพบนางละเวง

๒

ร้องเพลง Home Sweet Home

๑ แดงนงนกรกตรองว่าสองทัพ จะรบรบหรือว่าจิดคิดไหน
มาหึ่งหวงหน่วงนาราคาญใจ จะยุให้สององค์ออกสงคราม ฯ

ร้องร่ำ

๑ ค้ำพิธนางดังฝรั่งเค็ด กับแขกเทศพวกกระเด็นที่เป็นด้าม
ไปทูลตองกองทัพให้ทราบความ ว่าศึกขามฟากมาถึงธานี
จะเอนคุดอยู่ด้วยช่วยกันรบ หรือจะหลบหลัดไฉนก็ให้หนี
เราจะได้ให้ทหารออกด้านนี้ อยุทนก็จะพลอยขมข้อยไป ฯ

ร้องเพลงฝรั่งควง

๑ แหกฝรั่งพวงนางต่างค่านับ ไปกองทัพทรมทำชดาไหล
ทูลตองตอง โอรัสยศไกร เหมือนทรมด้วยกำขบรับตั้งมา ฯ

— ทำเพลง See the conquering hero comes ของ Handel —

— ล่ามลงมาเวทูลแล้วเข้าโรง —

— เจรจา —

— ระเบิดนกับมะหุดและล่ามออก —

ร้องร่ำ

๑ ถึงวงในฝ่ายระเบิดเห็นมะหุด ต่างยังหยุกคุดค่านงด้วยหึ่งด่า
(ทอดคัง) ทงตองขางตางถึงตองดา (เจรจา) พวกเด้นาแต่ดริทำนอง
เชิญให้นงคองทเกอรบ ตางคานบแดงนงอยทงตอง
นางสาวสรรรักพนักงานเชิญพานทอง ถวายกตองเครื่องพระศรทนาชา ฯ

ร้องเพลงฝรั่งแดง

๑ ฝ่ายโฉมยงองค์ระเวงเกรงจะโกรธ ทำขอโทษทอดเทเด็นหา
ซึ่งน้องให้ไปถามตามสั่งกา เพราะเห็นวาชงเคยดริงเกยจใจ ฯ

— เจรจาในเพลง —

๓

- พุด -

๑ ประเดียนมทพมาคบคัง
แต่ต้ององค์ทรงฤทธิคิดอย่างไร
อันควนองครองสัจยสันตทเทยง
แต่ต้ององค์ทรงระแวงแฉงประวิง

นงกหวงจตวาจะอาศัย
จงโปรดให้ทราบความแต่ตามจริง
อุคส์หาเสยงวาสนาประสาห์หญิง
จะทอดทงเสยงแฉงนงจะตองอายุ ๗

ร้องร่าย

๑ ประกาศพดางทางชะม้อยคอยดังเกด
พอแลด้บหลบเคียงเมียงชะม้าย

ให้สับเนตรหน่อนากเหมื่อนนาคหมาย
แกด้งประปรายไปรยให้แต่้นัยนา ๗

- ทำเพลง Minuet -

- หมู่ระบำชายหญิงเต้นรำต้อนรับมะหุด และ เซนระดำ -

ร้องร่าย

๑ ฝ่ายฝรั่งทงแขกถวนแรกกรน
ได้พวงสร้อยพจมานหวานวิญญาน
จะเกยวงนางตางส้องชนพองเสยง
เสยงฝรั่งประคังแขกแทรกชนไป

ทงหมกมุ่นมนต์เดห์รปเดธา
ยังปะตางตางตงคั้งนงใน
ส้วนดำเนยงไม่ว่าภาษาไหน
หมายซงชยเซ็งชยแฉงคูกน ๗

ร้องเพลงฝรั่งรำเท้า - สอดคนตรี

๑ ฝ่ายโฉมยงองค์ระเวงเกรงวิอาท
เขียนฉดากตงให้เห็นเบนดำคัญ
พดางสัญญาว่าจะหีบมกตบทุกถาบ
ใครได้ก่อนผอนกนของคณนไป

เซ็งฉดากแยบคายตงชายชยัน
แต่ปนกนให้สร่างคไปวางใจ
จงทรงทราบในหนังสืออย่าถือไฉน
แมนปลงใจจงค้อยหีบมกตบผลกา ๗

- เจริญ -

ร้องเพลงยี่โฮม

๑ ต้องกษัตริย์ครัดคอบดาชอบแฉง
ฝรั่งใหญ่โคหนงส้อเหมื่อนถอตรา

คางผองแผ่ยอมหีบมกตบบแปล
ทอราของวาแนแฉงแมคณ

ทำไมกับทพตคักเทาน
จะขยับเดินไหเบนจุน
แฉวดตามทานาตงกามัน
ให้โย้ภาษาฝรั่งตงตั้งถาน

— ให้อำเภอ "Hip-Hip-Hip Hurray" ๓๓ ในโรง —

ร้องเพลงสตายงแปลง

๑ นำตงตำวเจ้าระเด่นเซ่นระตำ
แค้นมะหุดตุดแค้นจะแค้นเคื่อง

เหมือนแมงทอไควเตรดูน
เปรียบเหมือนฝุ่นฝอยใหม่ในไฟกาต
ตงให้ตบับนตัญญูโยธาหาญ
ยกออกคานตงมนบองกันเมือง ๓

ร้องร้าย

๑ แฉวดครดตำฝรั่งไปตงรบ
เขามายงผงนาจะชาติ

แม่นกอยกตบทอนทบตตบหัน
ให้ตำทอศอไม้กตอใคร ๓

— ตัวละคอนลงเวทูล้าง —

— เป็ดมาน —

ร้องร้าย

๑ แฉวดตงมาทานำตงตำมะทง
พรอมพทพตรบตงบไคว

ให้ยกขงทัพชวาโยธาไฉว
ทงนายไพรพรอมพรงผงตำคร ๓

— ทำเพลงแขกถอนสายบัว —

— เซ่นระตำกับพวกเดินลงมาเวทูล้างแล้วเข้าโรง —

— ทัดทหารฝรั่ง^(๑) ของมะหุด ณ เวทูล้าง —

— เป็ดมาน —

— ทำเพลง March — ทหารฝรั่งของมะหุดเดินลงเรือ —

— ทหารมะหุดไท้ — จนเรือออกจากท่า —

— เป็ดมาน —

๑. ตู-คำบอกผู้ทำทหาร ในหน้า ๒๐ ท้ายเล่ม

๕

ฉาก ๒ - ในทะเล

- เวลาเย็นถึงค่ำ -

- เปิดม่าน -

- ปี่พาทย์ทำเพลง "โล้" -

- เห็นเรือรบฝรั่ง - เรือรบแขก - และเรือรบไทย - ๓ ลำ -

ร้องเพลงโล้

๑ ผ่ายพระหนอบพิตรฤทธิรวั
พอลงเขนเห็นทาบนไทยดัญจร

ดินส้มทรทพหน้านาวาสดอน
เบนคองคองคองกระบวนสวนเข้ามา ฯ

ร้องรำ

๑ ผ่ายมะหัดบตรทาวเจ้าฝรั่ง
แถวตั้งให้โตहतเบนนกกา
ระดมตงตงคองคองคอง
โห้กระหมครมครนตงพตก

คระพงชานรบทพชายชวา
ตามดัญญายงบนเดียงครนครก
ทงบตบองบนรบทพผลก
อิกทกถูกตมถ่มไป ฯ

ร้องเพลงสิงโลด

๑ ดินส้มทรตักดาออกหน้าทพ
พอดททาวจาวพาราดีราย
เดียงคองคองคองดินส้มทรผลก
ตกในนาถาดตบระคกชด

หมายจะจับฝรั่งยังไม่ไถ่
ทงบนใหญ่ยิงหมายเอานายพด
จำเพาะพงผิงกระเด็นไม่เห็นหน
จมตงจนถงดินถนกาตง ฯ

- รวี -

ร้องรำ

๑ พอนายหายผ่ายไพร่ตกใจร้อง
ฝรั่งใหญ่โตทตบระคก

ตบตบตบตบตบหาข้างหน้าทง
เดียงคองคองคองคองคองคองคอง ฯ

- เชิด -

- ปิดม่าน -

๖

ฉาก ๓ - บ็อมชายทะเล

- เวลากลางคืนจวนรุ่งแจ้ง -

- ปี่พาทย์ทำ "รวี" -

- เปิดม่าน -

- นางละเวงวันทา ประทับศการรบนอยู่บนบ็อม -

- ม้าราชของครักษ์และข้าราชการบริวารเฝ้าอยู่พร้อม -

เรื่องร้าย

๑ ฝ่ายมะหุดบุตรท้าวเจ้าฝรั่ง
ทหารแบกแหวก้วยมาหลายนคน
พอเห็นไฟไหม้กำบันคนตระหลบ
ด้วยกวางคนคนแตกแปดโยธา
แต่ทพบกยกออกตงฝรั่งแขก
แต่บุตรท้าวเจ้าพาราสุราดิ

เรือทงอบปางตงกลางหน
พาชนบนฟากฝั่งข้างตงกา
ไม่พานพบพวกคนเทียบค้นหา
ไม่รู้ว้ายูหนตำบลใด
เทียบคนแตกต่างมาเขาอาศัย
หลัดเขาไปตรงพดบพดหน้าเชิงเทิน ฯ

ร้องเพลงฝรั่งรำพึง

๑ เห็นโฉมยงองค์ระเวดเปล่งปลั่ง
ช่างชาวเมืองสองแกมแจ่มเจริญ
เห็นไพรพดคนคนเสียงครนครก
ตะโกนกร้องว้อองคแม่่งเยาว์

ชยนิยงยงชะเงอไม่เกอเขิน
ให้เพ็ดคเพ็ดนพดางยมท่าพรมเพรา
กตบรู้งกเสยใจตงไฟเผา
ช่วยให้เขาเบ็ดรบพดบไว ฯ

ร้องเพลงฝรั่งเล่นเชย

๑ นางตะเวงเพงพกตรูจกแจ่ง
ให้สาวสัตว์รชชนออกตะคอกไป

ด้วยว่าแต่งเพ็งกระจ่างสว่างไสว
ว่าพวกไ้อปีศาจฉกาจจริง ฯ

เรื่องร้าย

๑ เขาฆ่าตายร้ายว้องคะนองทอดอก
แตรชูขบจบบชนะยนิยง

มาเรียกออกอของจะพงหญิง
มะหุดวงตมตูกตะคูกคตาน ฯ

๓

เรื่องร้าย

๑ ฝ่ายกระเด็นเซ่นระคากับตามะหง เทยวเวียนวงจิงหาโยธาหาญ
 พอเพลงฮือรือหนะดะดะดาน ไม่ตอดานแตกมาถึงหน้าวง ฯ

เรื่องเพลงแขกเข้าวัด

๑ เห็นลูกสาวเจ้าตั้งกายอยู่หน้าบ่อม งามละม่อมแม่คุณเบนบุญหลัง
 ได้เห็นหน้าพาพมกาดัง ช่างเบ่งปลั่งปลดเปิดองเหลดองระออ ฯ

เรื่องร้าย

๑ นวดระของต้องแกมดูแยมยม ชะได้ชมเชยชิตถักนิตหนอ
 กระจ่อมไอให้เสยงตำเนยงคอ เขาหัวว้อวู้ถักนกว้าคาญ
 ให้พอกพองร้องจาเซ่นระค้ำ กับทงตามะหงฝ่ายนายทหาร
 จะขอเขาพองคินางนงคราญ เบ็ดทวารไฉฉวย่าได้ซ้ำ ฯ

เรื่องเพลงวิไลนาคขึ้นเคียว

๑ นางละเวงเกรงใจใช้แต่ถ้ำม ให้ตอบตามคำแขกแปลกภาษา

— เจริจาแทรก — นางละเวงสังนางกำนัล —

วาระเดินเบนผ่นเขามา ยังหลอนหลดกถอกหน้าท่าดาวาด
 จะถอบชดรวจนาทานะบ ไปถึงผทพแขกแตกตาชาว
 เห็นคักมาตาเหมยวงงเกรียวกราว ตั้งทงบาวทงนายตายไม้ด ฯ

— เจริจา —

เรื่องร้าย

๑ ฝ่ายกระเด็นเห็นเขาแดงจิงแกลงร้อง ไอแม่น้องฉนพาสนหน้าหน
 ขอหยดยงตงรบทพโยช มิใช่ผิดคกระเด็นได้เอ็นดู ฯ

เรื่องร้าย

๑ ถ้าวัดร้างต่างกตบชบตะคอก

ยังหลอนหลอดอกแดงนจระกินหมู

- เกรงใจแทรก -

อายผแวกแยกเขี้ยวมาเกยวช
พดวงจงบนิยชยบแถวชปได้
ททวเห็นแผ่น โผน โจนตะ โพง
แควะเดิน เซนระตาดะตาดะตัก
เห็นตักถ้าวเจ้าตงกาคตอถย
ถระอนพดวงทางว่าซาเดี่ยเกิด
ถงชาคนมโตชมถ่มคะเน
แถวถมองคทองยมจมถมเหลอ
เขาถากถางอย่างไรไม่ไปโดย

เฝ้าแถตพระธิดาท้าคำ โพง
ไม่ถอยไปหรือจะตองเบนตอง โทง
ออกถอง โทงทงนายพตคพรายไป
คด้วยความรักเหลอกรถักชย
ร่าร้องไห้ โส โสยีน โสเช
คงจะเกิดกอกถนางไม่ห่างเห
ไปเบนเทวดาจะมาเซย
เบนนวดเนอเหลอถระมนแม่คุณเอย
เฝ้าแห่งนงยถนางพดวงวอว ๖

เรื่องร้าย

๑ ฝ่ายพระหนอบคินทรตั้งถ่มทร
เมอถกถานนไม่คายวายชอ
ชนถงโตเห็นพทอถตถถ
แถวถยถอยถต ไมถถ
พอแถเห็นเซนระตากับตามะทง
ถงเกิดตาวาระเดินเบนถต
เห็นถระอนนชระอถนถนถนถน
คูนบถอมพทอมพทงชวถงถ

ชงเบนคูนนางมารถถถถ
เพวระบถนถจวถถถถถถ
ชานะถถถถถถถถถถถ
แถถถถถถถถถถถถ
ยถนถยถถถถถถถถถถ
ถถถถถถถถถถถถถถ
เฝ้าถถถถถถถถถถถ
ถถถถถถถถถถถถถถ

เรื่องเพลงลิลากะระถ่ม

๑ เหมือนรูปร่างนางเขียนไม่เพยถถ
ถถถถถถถถถถถถถถ

ยงเพงพคถถถถถถถ
คถถถถถถถถถถถถ

๕

เรื่องร้าย

๑ แม่นไตนางอย่างนเบนทรก
นสาวใหญ่ได้แต่คูไม่คู่ควร

จะพมพักเฝ้าประคองของดังวน
ให้บนบนเบนเพราะมนต์เขาดลใจ ๑

เรื่องเพลงโยสะลัม

๑ ฝ่ายมะหุดบุตรท้าวเจ้าฝรั่ง
แต่เข้าครูจุมมาด้วยอาดัย
พอแต่เห็นเซนระตารากะรบ
เซนระตารารุกบูกเข้ามา

เชอเคดมคดงตมองคให้หลงใหล
หมายจะได้ตดถ่ด่าวจ่าดงกา
เขาคอศคามคตริษยา
ปะทะท่าแทงฟันประจัญบาน ๑

เรื่องเพลงสรรเสริญเยซู

๑ ฝ่ายโดมยงองค์ระเวงเกรงจะดูน
เปิดประตูพรูออกนอกปรากการ

จึงใช้ขุนนางนายผ่ายทหาร
ช่วยว่าขานแขกฝรั่งไม่ฟังกัน ๑

— เจริงา —

เรื่องร้าย

๑ ดินส้มทรหยคคคคคคคคคค
เพราะถกถ่าวจ่าดงกาดาวณัย
ครนแต่เห็นเอนต้วาฝูหิง
จะฆานางวางววยเสี่ยตายงาม
ถาปตอมทพจบเบนเห็นจะได้
ตวยยงหามปรามคคกคคคคคคค
จิงวงผดุนหมนมววยพวยชนบอม
ถึงปะทะกะเกะปะตะตะ

ด้วยเกิดศึกเซนฆากนอาดัญ
แม่นฆาพนเสี่ยให้ตายกหายความ
งามจิงจิงจิดใจให้ไหวความ
แต่ตั้งครามควรวนไตทนก
แต่พอให้ปรากฏเบนยคคคคคคคคคค
เขาเบตบกกะตไวดเห็นได้ท
เห็นคนตอมแต่ควนเหล่านางสาวศรี
ชงกระบพันแหวกแตกกระจาย ๑

เรื่องเพลงพินธุฝรั่ง

๑ นางระเวงเกรงกตวจนตวดัน
ยังแต่คราราหุ^(๑) อยู่กับกาย

เห็นจอนทนต์ตจะทหนหาย
กระหวัดสายทรวงแก่องเบนแต่งไฟ ๑

๑. ตู - คุณสมบัติและลักษณะของตราหุ ในหน้า ๒๐ ท้ายเล่ม

๑๐

ร้อยร่าย

๑ ฟาดพระศอหนอนรินทรต้นสมุทร
เขารมจับกตบพันตนตกใจ
ดุกทะตั้งตั้งตงถอยหลังกตบ
กระโดดออกนอกกำแพงแสงศักดา
แถวเดี่ยวกตบจับมะหุคบุตรฝรั่ง
คนตะมือถือโดดโดดคะนอง

ความเจ็บตูดชวนชบสลับได้ด
เห็นเป็นไฟต้อมตูก้าวเจ้าตั้งกา
ไม่อาจจับด้วยอำนาจวาณา
พิฆาตฆ่าคนตายตงกายกอง
รวบไวทงแซกระเด็นได้เป็นสอง
โถมตงต้องสมุทรไทไม่รอรัง ฯ

— เชิด —

— เป็ดมาน —

ฉาก ๔ — บ้อมกำแพงเมือง

— เวลากลางคืนในวังต่อมา —

— ปู่แพทย์ทำเพลง "เชิด" —

— เป็ดมาน —

— ปะทะทัพระหว่างทหารเมืองสลักกับทหารเมืองลังกา —

— ศรีสุวรรณ — สินสมุทร — สามพรามณ์ — ออกรบเวทิล่าง —

— รถพระอภัยมณีออกเวทึบน — พระอภัยมณีอยู่บนรถมီးเครื่องรบพร้อม —

ร้อยร่าย

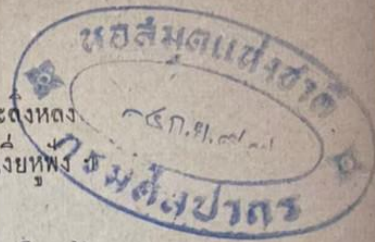
๑ ฝ่ายองค์พระอภัยตกใจดับ
ข้างพวกเขาเผาเรือเหลดอากัง
ดูทัพหน้าขวาซ้ายหายไปหมด
ตกพระทัยในอารมณ์ไม่สมประดี

เห็นศึกกตบโอบล้อมเขาด้อมตง
ทัพฝรั่งรบรุกมาทกที่
เขาด้อมรถทรงไฉมิให้หนี
จึงทรงบเหาทามปรัมณรงค์

๑๑
๑ ภูมิภาคหดหดเสียด้านเนยงต้น
ให้หิวความซบทรวงค่างวงง

๑๑

คนขยนิยขงคระดังหลง
ถมนรงครบตั้งเงยหึ่ง

ร้องเพลงพัดชา-กลอปป

๑ พระโทยทวนครวญเพลงวงเงจจิต
วาจากเรือนเหมอนนมาจากรัง
กยามคายาของจระรองให้
โอยามดกดาวเคดอนเคอนกคดอย
หนาวอารมณ์มเรอยเฉอยเฉอยชน
แค้นสังสารบานเรือนเพอนทนอน

ให้คนคิดถึงถนถนถนถน
อยยขางหลงก็ระแแต่ชะเงคอย
ราฟไรรัญจวนทวนตะห้อย
นาคางยอยเย็นฉาทอมพร
ระรอยรณรณกถนเกสร
จะฮาวรณขางวางอยวงเงจ ๑

ร้องรอร่าย

๑ ภูมิภาคแหวแหวเสียด้านเนยงบ
ตงนงโยกโงกหงบทมกนเอง

พดกโยขทงทวนชนวนเซนง
เส่นาะเพลงเพด้นหดบถบถบถบถแรง ๑

- เชิดฉิ่ง -

- นางละเวงออก - ทำทำน้ำวศร -

- ปู่พาทย์ทำ "รัวลูกไม้หล่น" -

- ยิงไปถูกปู่พระอภัยมณี - ปู่ปลัดตกจากพระหัตถ์ -

- พระอภัยมณีสะอื้น -

ร้องร่าย

๑ พระอภัยใจกดาเห็นชาศัก
นางแทงอกหดถงกเพดยงแพดง
ถูกปากมาพาโดดกระโดดคด
ครนรสังกนกอายในใจจริง

ดกสะอึกองฮาจฟาดพระแแต่
พระคองแยงยกบนขยนิยง
นางรองหวดเคมเสียด้านเนยงหญิง
นางคอบมมมากลบไปทพชย ๑

๑ ผายพระองค์ทรงเตชเกศกษัตริย์
นางคนนตทายาคบงฮาใจ

ให้คดชดเคองเคนแแต่สังสัย
อยุทโชนนอแแต่ดงแปดงเบนชย

หรือดูกล้าเจ้าตงกามคราแก้ว
จะตามติดคิดต่างให้วางวาย

๑๒

จึงกล้าแค้นแค้นคิดดาตประมาทหมาย
พดวงแต่งกายกุมกระบี่เห็นบิทรัง

- เจริญ -

เล็ดจากรถาปถกมาคน
ออกควบตามทราวมวยเหมือนใจจง

ชนนงบนอนหลงตั้งประสังค
เที่ยววดวงเวียนรอบขอบกำแพง ฯ

ร้องเพลงเห่เซ็ดนึ่ง

๑ เห็นคล้ายคล้ายพรายพร่างไปข้างหน้า ด้วยดวงตราแก้วสว่างกระจ่างแสง
ลัดคกนทนนางทกตางแปลง นางพลวแผดงเกาถนทประจัญบาน ฯ

ร้องรำย

๑ พระหลบเตียงเพดียงผิตประชิดได้
ถูกกายกรรอรนพระทนทาน
พระวิบรอนบองบตลัดกจับ
จนอาวหุดพระกรรอนคด้วยกัน
๑ พระอภัยได้แต่คตั้งนชพ
แต่เวียงรอดอดดวงตดวงท

นางฟาดไฟกรตพรายกระจายผดณ
โถมทะยานฉวยพาดนางฟาดพัน
นางกตอกกตบเดยวตลัดบตผน
นางกระเด็นสายคราคอยราวี ฯ
คอยรับรบกนตรามารศรี
มาตงทแจงกระจ่างสว่างไฟ ฯ

ร้องเพลงมั่ง

๑ พระเห็นพกรตถษณาวณพานอย
ยงเพงพศฤทษคณชเขาตใจ
พระนองหิวชอระเวงวณพาราช
จงหยดยงรงราจะพาท
พจจตคตตามขามตมท
จะถมชตจนกระทงตงตกา
จงแจงความตามในหน้าใจพ
อชยาเคตอบแคงแทนงจคคตประดิง

คแซมชอยชนจตพตมย
จึงปราศรัยตั้งภาษากบนำ
อชยาทอนทวาคัญญาณมารศรี
ไม่ฆ่าตศรีตวตตเบนตจจา
มาตวยตตแค้นตวาทปรารกนา
เบนตชแผนเคยวเคยวจรงจรง
ไม่ราคเคองชองแมนองทญิง
ตมรมงแมวณพาจปราน ฯ

๑๓

เรื่องร้าย

๑ นางฟังกว้าวากนารก
ด้วยความหงุดหงิดแค้นแค้นทอ
แต่กรรมมอบายให้ตายจิต
จะบรรจบถึงประทุษร้ายปัญหา

ไม่รอפקตร์แต่พบกัณหบหน
เชอฆ่าพฆ่าพอให้มรณา
กัตุตคิตตตต้นจนหนกหนา
จงทากดาแกตงถามเนอความไป ฯ

— เจริญ —

- ละเวง — ท่านหรือ คือ พระอภัยมณี — ผิดนางสุวรรณมาต เมืองผดัก ?
- อภัย — (สะอื้น — เบือนหน้าหนี แล้วหันหน้ากลับ) ถูกแล้ว (หยุด) ก็เธอเล่า
คือองค์ละเวงวันพา พระธิดาเดอโถมของเจ้าตงกา ไซ้ใหม่ ?
- ละเวง — (เบือนหน้าหนี แล้วหันกลับพยักหน้ารับอย่างเนิบ ๆ)
- อภัย — ช่างหาญกล้ามาโตคนเดียว ถ้าจะรู้จักหน้าใจผู้ชายเช่นหม่อมฉันดี
- ละเวง — หม่อมฉันเพิ่งพบพระองค์เดยวณ จะรู้จักหน้าพระทัยได้อย่างไร ?
- อภัย — ก็เธอตั้งใจมาพบหม่อมฉันไซ้ใหม่เล่า ?
- ละเวง — อี ! นทงตมไปเสียเดจหรือว่า เรามารบกับพระองค์อยู่เดยวณเอง เราจะ
ฆ่ากัน หม่อมฉันจะมาปลงพระชนมพระองค
- อภัย — ชีวิตนะหม่อมฉันไม่เสียตาย หม่อมฉันยินดีถวายพร้อมด้วยดวงใจ แต่
เรากลับกันจนเห็นฝีมือ ไม่แพ้ชนะกันแล้ว, เราฆ่ากันไม่ตง, เราก็คอ
เบนไมตรกนเดยคกว
- ละเวง — ออ, แบบแผนเมืองผดักเขาเบนกนอยางนหรือ ? ถ้าจะเบนมตรกนตองรบ
กันเดยกอน ช่างผดแบบแผนบ้านเมืองของหม่อมฉันอะไรเชนน
- อภัย — ผดกนไปมาก จนตงกับจะกตบเบนมตรกนไม่ตงเชยหรือ ?
- ละเวง — หม่อมฉันไม่ตองการเบนมตรกนคนรายใจอำมหิต
- อภัย — นเธอเห็นไปว่า หม่อมฉันเบนคนรายใจอำมหิตกระนหรือ ?

- ละเวง — ถูกแล้ว ไม่เห็นไปเปล่า ๆ พระองค์ใจร้ายจริง ๆ
- อภัย — หม่อมฉันทำผิดก็ร้ายอะไรพระองค์ ?
- ละเวง — ถ้าพระองค์ไม่ได้ หม่อมฉันจะทูลทวงความจำ — พระองค์แย่งนาง
สุวรรณมาตุ้มคืนจากพระเชษฐาองค์เรนของหม่อมฉัน แล้วปลงพระชนม์
พระเชษฐาและพระบิดาหม่อมฉัน บัดนี้พระองค์ยกทัพมายายปดณบ้าน
เมืองของหม่อมฉัน และกำลังจะฆ่าหม่อมฉันอยู่เดี๋ยวนี้
- อภัย — ประทานโทษเถิด เมื่อหม่อมฉันมาพบเธอเช่นนี้แล้ว หม่อมฉันฆ่าเธอ
ไม่ลง เรื่องที่ผ่านพ้นมาแล้วก็ให้เบนแล้วไป เรามาตั้งตนกันใหม่ต่อไป
- ละเวง — หม่อมฉัน หม่อมฉันขอตั้งตนด้วยรบกัน
- อภัย — แต่เรารบกันแล้ว
- ละเวง — และเราจะต้องรบกันต่อไป
- อภัย — หม่อมฉันเห็นว่าไม่มประโยชน์ เดือดร้อนกันไปเปล่า ๆ เราตั้งตนกัน
เท่านั้นพอแล้ว เดี๋ยวเรื่องใหม่กันดีกว่า
- ละเวง — ไม่เดินเรื่องใหม่ละ หม่อมฉันจะรบกับพระองค์
- อภัย — หม่อมฉันต้องขอประทานโทษในเรื่องที่ดวงใจไปแล้ว มันเป็นความในใจ
ยากที่จะทูลให้แจ่มแจ้งได้ ถ้าหม่อมฉันแหะดวงใจออกถวายได้ ก็
จะแหะออกถวายให้ทอดพระเนตรเสียดูเดี๋ยวนี้
- ละเวง — หม่อมฉันไม่ยากได้ดวงใจอำมหิต — ดวงใจของคนใจร้าย
- อภัย — แต่คนใจร้าย ก็กดขี่ใจรักได้เหมือนกัน
- ละเวง — แต่, หม่อมฉันไม่.....
- อภัย — แต่ — ถ้าเธอต้องกดขี่ดวงใจรักคนใจร้ายเช่นหม่อมฉัน ก็เชื่อว่าจะไม่
ประสพภัยนั้นตราายอะไรมิใช่หรือ ?

๑๕

- ป้าพาทย์ทำเพลง "นาง" - ๑๕ ก. ๗. ๗. ๗. ๗.

- นางละเวงค่อยถอยห่าง - พระอภัยขยับขึ้นไปที่สะพาน -

- นางละเวงหนี (เข้าโรง) พระอภัยติดตามทนายไปด้วยกัน -

- ทหารเมืองผลึกคนหนึ่งนอนหลับอยู่ข้างรถพระอภัยมณี ค่อย ๆ ลุกขึ้น -

- แล้วเดินมาทางหน้าเวที ค่อย ๆ เอาส่วที่อุดหูไว้ทั้งกระจุกออก -

- พอขยับจะเอาออกจากหู ได้ยินเสียงปี่ไกล ๆ กลับยัดเข้าไปใหม่ -

- แล้วเอาออกมาอีก เห็นแน่ใจว่าไม่ได้ยินแน่ ก็เอาออก -

- เดินไปมาอย่างภูมิใจ แล้วพูดว่า -

ท. ผลึก - นายเรานับว่าศักดิ์จริง เป้าเอาहतกันเรียบไปเลย (เที่ยวเดินดูทหารที่หลับพอเป็นพิธี) เป้าให้คนที่ท่านไม่ต้องการให้हतกันเสียหมด แต่อยู่กระหนกระหนกันแต่ต้องคน ถ้าเราไม่รู้ตัวมาก่อน ก็คงเค้เกอยางนไม่ได้เห็นของดี ๆ

(ทหารลังกาคนหนึ่งค่อย ๆ พลิกตัว ท. ผลึก เหลือบไปเห็นก็โดดโหยง ไปคว้าอาวุธมาถือจ้องดู เห็น ท. ลังกา ลุกขึ้นนั่งควักส่ว (หรือดินก็ได้) ออกจากหู ก็เง้ออาวุธ ทหารลังกาเหลือบเห็น ก็โดดพรวดถอยห่าง)

ท. ลังกา - Don't, No, No.

ท. ผลึก - ไม่น่ะ, เขาตายทีเดียว

ท. ลังกา - Never Mind, My Dear. (ท. ผลึกทำง ๆ) What is Your Name?

(ท. ผลึกสั่นหัว) Can you speak English? (ท. ผลึกสั่นหัวอีก) ดัน -

ปด-อ้ง-กึด-ต้าย-มาย?

ท. ผลึก - ออ, น้ท่านพูดภาษาไทยได้?

ท. ล. - ปดได้นึกโหน่

ท. ผ. - ทำไมจ้งพูดได้?

ท. ล. - ก-จัน-เกย-หัดปด

- ท. ผ. — หัดมาจากไหน? หัดกับใคร?
- ท. ล. — หัดมาจากประอบัยมณีน
- ท. ผ. — ไม่เชื่อ - ไม่จริง, หนอยหัดกับพระอภัยมณีน, พระอภัยมณีนแม่ทัพจอมบี
ของเรานะหรือ? ไม่จริง โทหก
- ท. ล. — จริง ๆ ไม่ก้อหอก
- ท. ผ. — หัดที่ไหน? คงแต่เมื่อไร?
- ท. ล. — จำนเกยกับประอบัยมณีนที่โกะแก้วพิสดาร จำนรวัดเตกไปอยู่กับฤษัโกะแก้ว
พิสดารด้วยกัน
- ท. ผ. — โอโฮ, ฐักกนมาตงแตกรงโนนเขยวหรือ, งนทานกรฐักพอดันสมุทร
- ท. ล. — ฐัก นางสูววรรณมาตจนกรฐัก, สูวมากมาก จนกิด
- ท. ผ. — พระนางสูววรรณมาตกรฐัก, เออ! แม่เดื่อสมุทรละ ท่านฐักใหม่?
- ท. ล. — ไม่ฐัก แต่เกยเหน
- ท. ผ. — เมอตามพระอภัยมณีนมาทเกาะแก้วพิสดาร แด้วตามมาทเกาะ.....
- ท. ล. — คุกแด้ว! ตามรวางสูววรรณมาตมาจนรวัดเตก แด้วมาอาศัยอยู่บนโกะ
- ท. ผ. — แหม, แกนเบนนงกเสชญกยคนทงเหมือนกนนี้ แด้วทำไมจึงมาอยุ่ทงก
นิตะ?
- ท. ล. — อ้อ, จันคิดโกะอยู่กับประอบัย แด้วรวัดท่านอค์เรนไปรับ จันมากับท่าน
อค์เรน กดบมาตงกา, มาอยุ่คณ
- ท. ผ. — ท่านหัดเบวมกับพระอภัยมณีนหรือเปลดา?
- ท. ล. — เปลดา—แต่จันเกยเหนประอบัยเบ
- ท. ผ. — แด้วท่านอยุ่ทอะไรทง?
- ท. ล. — อ้อ, จันเบนกรประนางเดเวจฉนพา
- ท. ผ. — อ้อ, นทานเบนกรนางเดเวจหรอน
- ท. ล. — คุกแด้ว, จันเบนกร

๑๓

- ท. ผ. — ขอถามหน่อยเถอะ นางตะเวงเบาบเป็นใหม่ ?
- ท. ล. — อาราย, นางตะเวงเบาบ—เบาบตามาย ?
- ท. ผ. — บ๊ะอะไร ๆ ก็ตาม เคยเบาบใหม่ ?
- ท. ล. — จนเห็นเคยไม่เบา—เบาตาไม—เบาบแล้วไม่टना
- ท. ผ. — ฮาว—กพระอภยมณเบาบให้ทหารหตบกนเรียบอยางนไมตหรือ ?
- ท. ล. — เบาได้ย่นเกาหกกหตบ ไมเกาหกกไม่หตบ
- ท. ผ. — น, น, (ซม้อออกไปทางทหารที่นอนหลับ) เจ้าหูหรือไมเจ้าหู—หตบหรือไมหตบ ?
- ท. ล. — ตกแล้ว ถาทหารเมืองผดกพงบหตบ ทหารเมียงดงกาอครหแล้วไมหตบ กจบทหารเมืองผดกกาตายหมอด มรห—บของนายตานกเบาหตบ
- ท. ผ. — (ตริคตรอง) อ้อ, จริงนะ “มีหูอยู่กับมีศักดา แม้นหูหาไม้บไม่มีฤทธิ์”
- ท. ล. — มแต่บเปตา ๆ ไมมตมเบา บกไมटना
- ท. ผ. — เอะ, พดยังไง, มบ ไมมตมเบา, มันจะไปดงว ?
- ท. ล. — มตมแล้วไมมบ ตมกเบาได้มาก ๆ น้า.
- ท. ผ. — (รำพึง) เอ ! ผังคนนยงใหญ่ (พูด) มตมแล้วไมมบจะเอาฮาไรมาเบาได้
- ท. ล. — เบาตหูกน ไมตองเบาตบ, เจ้าายหมาย ?
- ท. ผ. — เบาหูกนยังง ! ใครเขาจะให้เอาหของเขามาเบา ?
- ท. ล. — ไมใช่เอาหมาเบา—เบาตห—งอหมกๆน้า—เบาหได้, ไมยอมให้เบากเบาได้ เบาให้ชอบกได้—เบาให้ชงกได้ เบาหูกนใหญ่ ๆ โต ๆ ให้ยกพวกตะโละกนกกได้ ให้รบกนกกได้
- ท. ผ. — ยง—ยง—ชกยงใหญ่
- ท. ล. — ไมยง ทมวงดงกาน พวกขุนนางข้าราชการเบาหนางตะเวงให้รบกับมวงผดกทุกวน ๆ

๑๘

- ท. ผ. — อ้อ, แด้วนางตะเวงตั้งกองทัพจากเมืองต่าง ๆ ไปรบเมืองผดักมากมาย
 เบาทุกกันอย่างนทรอ แด้วทำไมท่านไม่ห้ามนางตะเวงเดี่ยตะ
- ท. ล. — ไม่ได้ห้าม—ห้ามก็ไม่เชื่อ—คนใหญ่ ๆ โต ๆ อยู่ใกล้ ๆ มาก ๆ เบา, เบา
 ทุกวัน ๆ ให้รบกัน ก็ต้องรบ คนเดียวอยู่ใกล้ ๆ เบาไม่ให้รบก็ไม่เชื่อ
 คนอื่นเบาเต็มหม่อม
- ท. ผ. — อ้อ, “พักตร์สี่แปดสอดฟัง อันอ้อ” เควะหัดทคนใหญ่คนโตมัทน
 คนละ ๒ หูเท่านั้น ถ้ามกนดักคนละ ๘ หู ๓๐ หู คงยุ่งกันใหญ่ เรืองน
 จวงของแแก—พชาย
- ท. ล. — มหมาก ๆ ไม่น่า มหมาก ๆ แด้วเบา ๆ เบามาก ๆ
- ท. ผ. — มหมาก ๆ กยงหนกห จะเบาได้ยงใจ คองหนก
- ท. ล. — มหมาก ๆ ดมกเบาเขาหได้มาก ๆ เบาแด้วหูกเบา หูเบา ๆ แด้วใจก็เบา ๆ
 ไม่น่า. ใจไมเบา ก็เอาปากเบาหให้เบาได้บ้อย ๆ
- ท. ผ. — (ค่านึง) อ้อ, ฝรั่งคนพูดถูก (อุทาน)
 “อันลมปิดแต่เพราะเสนาะหู ที่จะสูลมปากยากนักหนา”
 — ป้าพาทย์ทำเพลง “ม้าห้อ” —
 — เสี่ยงฝั้เท้าคนเข้ามา ทหารทั้ง ๒ คนรับอุคหแล้วไปแอบ —
 — พระอภัยตามสกดหน้าสกดหลังนางละเวงเข้ามา —
 — นางละเวงหนี — หายเข้าโรง —
 ร้องเพลงคลนกระบพฝ่ง
- ๑ พระแแต่ตามหควมฉบเมอดบเนตร ด้วยพระเวทหวงจิตพิดมัย
 จะตามโตมโถมตะเวงก็เกรงใจ จะผันแปรแก้ไขฉนิตดี ๆ
- ร้องร้าย
- ๑ แด้วนักไดโนวิชาพฤตมาเดมา จะตองเบาบประโดมนางโถมศรั
 ให้งามสรวรพกลบมาได้พาที้ แด้วทรงเบาเกยวประเดี่ยใจ ๆ

๑๕

ร้องเพลงกล่อมนารี - คลอปี

๑ คอยตระตรัดคุดคุดเจ้าพี่เฮย	จะตะเดยเวร้อนไปนอนไหน
แฮ้อออยสร้อยฟ้าผ่ามาถัย	แม่นเด็ดได้แต่ัวไม่ร้างให้ห่างเฮย
ดูยฉายชนนรวยระทวยทอด	จะกล่อมกอดกว่าจะหลัดกับเฮย
หนานาค้างพ่วงพรมดมราเพย	ใครจะเฮย โฉมน้องประคองนวด
เส่นาระดงวงเวงเบเนเพลงพลอด	เส่นงอดนอดชดช้อยตะห้อยทวน
วิเวกแฉ่วแฉ่วในใจรัญจวน	เบเนความชวนประโดมโฉมฉันทพา ฯ

- นางละเวงออก -

ร้องเพลงควีนตำรัส

๑ ฝ่ายโฉมยงองค์ระเวงพังเพลงมี	ให้อรุณเรเด้นหา
คิดกำหนดคอดอนทวนอัญญาณ	นกกินนาคะใครปะพระอภัย
เชอพคุดบดงพงเส่นาะ	จะนอเดาะดบคองทำนองไหน
แมนถนอมกอดมกอดอกเหมือนดอกไม	จะชุนใจองยาทุกราตรี
ยังกดับพวงเวงเพลงตั้งจาด	ยังทวนทวดาญญาณมารศรี
ตะดงตมปดมอามณไมส้มประด	ด้วยเพลงเบเนาเชญให้เพตใจ ฯ

ร้องรำย

๑ จนมองศคหรงรทชกสันชพ	กดับมาพพิคองด้วยทงไหล
พระเห็นนางวางบิตวยดใจ	เซ้าเคียงโกถักถ้าวประ โดมโฉมฉันทพา
ขอเชญนชดัดสวาทไปราชรก	อัยาระททอจคณินชฐา
นางรูตักนทพรนทวนอัญญาณ	กดับชกมาควบขับไปดบองค ฯ

- เชิด -

- พระอภัยมณีไล่คว่า - นางละเวงหนีหาย -

- พระอภัยตะลิ่งในภาพนึ่ง -

- จบ -

๒๐

คุณสมบัติและลักษณะของตราบาหุ

ตามที่พรรณนาไว้ใน

เรื่อง พระอภัยมณี กลอนสุภาพ ของสุนทรภู่

คัดมาเฉพาะบางแห่ง

๓. ประการหนึ่งซึ่งตราบาหุ
 เป็นตราแหว่แหว่เวณนอเขยรพราย
 ครนเคียดแฉ่งแฉ่งขาวดูพรายพรอย
 ครนค้ำชวงดวงแดงแดงประเทือง
 แม้นเค้นเห็นฝนตกไม่ถูกคอง
 ไม่หนาวร้อนอ่อนอ่อนระมุนระไม

๒. นางตะเวงเกรงกวดจนควดต้น
 ยิ่งแต่ตราบาหุอยู่กับกาย
 ฟาดพระค้อนหนอนทรต้นดมทร
 เขารุมจับกตบพันคนตกใจ

๓. นางถอตราบาหุคู่พระหัตถ์
 ทรงกระบมม ไกรัง โปรงเปิดไฟ

๔. แดงทวดว่าตราดำคณูหม่อมฉนเห็น
 ครนเขาชดฤทธิไกรเป็นไฟฟู

๕. แดงแดงองคทรวงเครื่องเรืองจิวรัส
 พเดียวงเหตาด้าวส์รรคกตยา
 ถ้วน โฉมยงทรงกระบมแหว่ดตาศ์

เป็นของคชศตยาเทวดาถวาย
 แต่เขาด้ายส์วังดรงเวอง
 ครนบายคตอยเคดอบส้มฉนเหตอง
 อวามเวองรศัมเหมอนดไฟ

เอาไว้ห้องหับแห่งตำแหน่งไหน
 ถาซึ่งชัยเคดวคตาดซึ่งด้าตรา ฯ

เห็นจนทนดัดทจะหนหาย
 กระหวดด้ายทรวงแหว่งเป็นแดงไฟ

ความเจ็บสุดชอนซบดลบใส่ด
 เห็นเป็นไฟอมตูกด้าวจาตงกา ฯ

เพชรรัตนงพรางด้าวงใส่ด
 จิงปราศรัยเด้นาบรรดาม ฯ

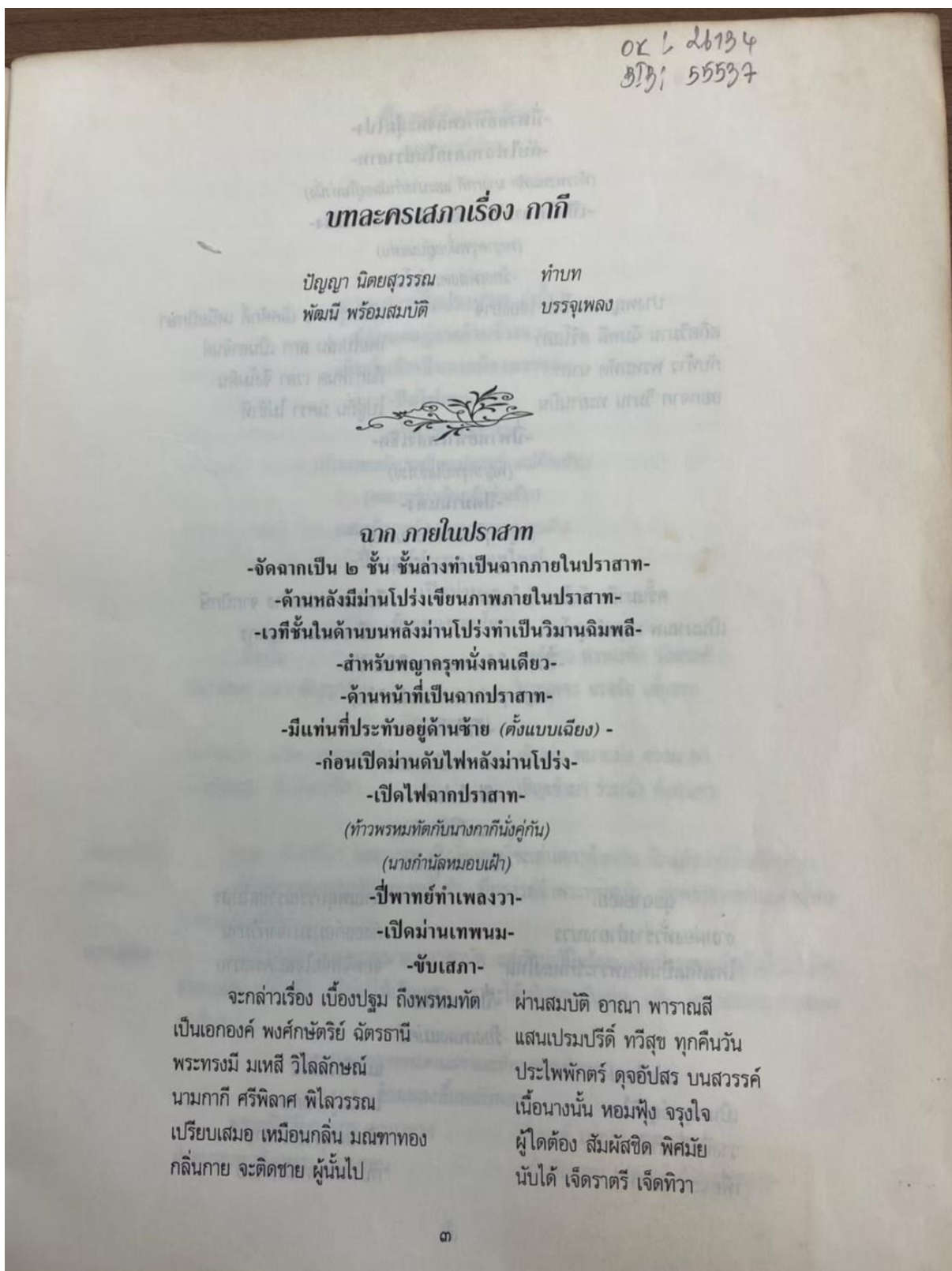
เขาแกะเป็นดวงหน้าพระราหุ
 นางถออยู่กับกายมด้ายพัน ฯ

อย่างกษัตริย์มคฤ์พระเชษฐา
 ถ้วนปรีชาเชษฐพระแดงแดงเป็นชาย

มาทรงราชรถถาฝาพระฉาย ฯ

ภาคผนวก ฅ

บทละครเสภาเรื่อง กากี

-ปี่พาทย์ทำเพลงตะลุมโปง-

-ดับไฟลากภายในปราสาท-

(ท้าวพรหมทัต นางกาก็ และนางกำนัลอยู่ในท่าหนึ่ง)

-เปิดไฟลากวิมานฉิมพลีหลังม่านโปร้ง-

(พญาครุฑนั่งอยู่บนแท่น)

-ร้องเพลงตะลุมโปง-

ปางพญา เวนไทย ใจองอาจ	เป็นครุฑราช เลิศศักดิ์ เหนือปักษา
สถิตวิมาน ฉิมพลี ศรีโสภะ	เคยไปเล่น สกกา เป็นอาจินต์
กับท้าว พรหมทัต นาคา	ถึงกำหนด เวลา จึงไผ่ผิน
ออกจาก วิมาน ทะยานบิน	ไปสู่ถิ่น นครา ไม่ช้าที

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(พญาครุฑบินเข้าโรง)

-ปิดม่านแดง-

(พญาครุฑออกหน้าม่านแดง)

-ร้องเพลงตระนิมิต-

ครั้นมาถึง ต้นไทร ร่มใบชิด	จึงนิมิต แปลงร่าง จากปักษี
เป็นมาณพ มนุษย์ สุดโสภี	จรลี นวยนาด วาดกร

-ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต-รัว-

(พญาครุฑรำแปลงกายแล้วเข้าโรง)

-ดับไฟมืด-

(มาณพออกยืนแทนที่)

-เปิดไฟสว่าง-

(มาณพรำลงเวทีล่าง)

-ร้องเพลงฉุยฉาย-

ฉุยฉายเอ๋ย	มาณพสุบรรณราชสโมสร
งามผ่องทิวร่างสำอางบรร	ดั่งองค์อมรมาจากวิมาน
ใครเห็นเป็นทักเพราะรักหลงไหล	จอดจิตจ่อใจสมัครสมาน

-ปี่พาทย์รับ-

(ร้องเพลงแม่ศรี)

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีเวนไทย
เป็นมนุษย์สุดวิไล	ใครไม่รู้ว่าปักษา
วางปึงผิงผาย	เดินลอยชายเข้าพารา
เพื่อจะทรงสกา	กับราชาพรหมทัตเอ๋ย

-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-

(มาณพรำเข้าโรง)

ฉาก ภายในปราสาท (เช้า)

-มีลับแลอยู่ทางด้านข้างขวา-

-ด้านในจัดเป็นฉากห้องบรรทม-

-ปิดไฟตอนแรก-

-เปิดไฟด้านหน้า-

(ท้าวพรหมหัตถ์ประทับบนบัลลังก์อาสน์ด้านซ้าย)

(คนธรรพ์นั่งเคียงเล็กด้านข้าง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงขอมใหญ่-

-เปิดม่าน-

-ร้องเพลงขอมใหญ่-

เมื่อวัน... องค์ท้าว พรหมหัตถ์ รังสรรค์

ถึงกำหนด เวลา สัญญากัน... มาณพจะ จรจรลี เล่นสกา

(มาณพออก)

พอผันแปร แลเห็น มาณพหนุ่ม... เดินดุ่ม หมายมุ่ง ตรงมาหา

จึงเอื้อนเอ่ย วจี ด้วยปริดา... เขิญเข้ามา ร่วมนั่ง ตั้งสุนทร

(พูด-)

พรหมหัตถ์- แหม...ดีใจจริงๆ พ่อมาณพ ฉันนั่งคอยที่จะเล่นสกาด้วยกัน นึกแล้วว่ายังไงก็ต้องมา

มาณพ- เป็นพระมหากษัตริย์คุณพระเจ้าข้า ที่ทรงรอข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานอภัยโทษ ถ้าหากว่ามาช้าไป

พรหมหัตถ์- ไม่ช้าหรอก พ่อมาณพตามเวลานัด แต่ฉันนะซีใจร้อน เลยนั่งรออยู่ด้วยใจไม่เป็นสุข พ่อมาณพมาก็ดีแล้ว เพื่อไม่ให้เสียเวลา เราจะได้เล่นสกากันเลย เฮ้ย เสนายกกระดานสกา

มาเร็วๆ

(พวกเสนาตลกยกกระดานสกาและที่ทอดลูกเต๋าดำออก)

-ร้องเพลงขึ้นพลับพลา-

พระตรีสรเรียก สกา เอามาทรง... กับองค์ มาณพ ชาญสมร

ฝ่ายมาณพ เดินหลบ ไม่รบรอน... แล้วทับถอน ผ่อนแพ้ กันหลายครา

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

(ท้าวพรหมหัตถ์ทรงสกากับมาณพ)

(เสนาตลกคอยสอดแทรกสอนให้เดิน)

-หรีไฟบนเวที-

-เปิดไฟด้านหลัง-

(นางกาก็นั่งอยู่บนเตียง)

(นางก้านัลหมอบเฝ้า)

-ร้องเพลงกล่อมมารี-

นวลอนงค์	กาก็	ศรีสมร	ยามทินกร	บ้ายคล้อย	นั่งคอยหา
ไม่เห็น	ปิ่นกษัตริย์	ภัสดา	เสด็จมา	สู่แท่น	บรรทมใน
จิงตริสถาม	สาวสุรางค์	นางสนม	ต่างกราบ	ก้ม บังคมทูล	สนองไข
เวลานี้	ภูบาล	สำราญพระทัย	พระองค์ได้	ทรงสกา	กับมาณพ

-พูด-

ก้านัล ๑-	บุรุษนั้น	รูปร่าง	ประไพพัคตร์	ทั้งแหลมหลัก	เชิงเล่น	ก็เงินจบ
ก้านัล ๒-	กิริยา	คมสัน	ดูครันครบ	ผู้ชายโต	ในพิภพ	ไม่เปรียบปาน

-ร้องเพลงต้นเพลงฉิ่ง-

กาก็	ฟังจี้	นางสนม	แสนชื่นชม	รูปองค์	ทรงสัญญาณ
ว่างามจริง	ยิ่งชาย	ในดินดาล	ยุพาพาน	จึงนวยนาด	ลีลาศมา

-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-

(นางกาก็ลงจากเตียง)

-ดับไฟด้านหลัง-

-เปิดไฟสว่างบนเวที-

(มาณพกับท้าวพรหมหัตถ์ยังเล่นสกากันอยู่)

(นางกาก็ออกแอบลับแลมองดู)

-ร้องเพลงอ้อสรสำหรับองค์-

นางยีนแฝง	ไบบาน	ทวารนิเวศ	นัยเนตร	แลลอด	เที่ยวสอดหา
พอมานพ	เทลิอบมาพ	ประสพตา	ประหนึ่งว่า	ศรแผลง	แย่งยิงกัน
ต่างองค์	ทรงประหวั้น	พระทัยวาบ	เกิดกำซาบ	ดวงจิต	คิดกระแสน
สองจิต	ปฏิบัติ	ผูกพัน	โฉมกาก็	จรจรล	ใจรัญจวน

(นางกาก็เข้าโรง)

(มาณพตะลึงแลตามไป)

-ขับเสภา-

เมื่อสุดา แปรจิต คิดผันผวน
เพ็ญชิต ชัดลูกบาศก์ ให้แปรปรวน

-ร้องเพลงกาเรียนทอง-

ตะวันบ่าย ชายแสง จะลาภพ
มาณพ รัญจวนจิต พิศมัย
ลากษัตริย์ พรหมทัต ภูวโนย

-ปีพาทย์ทำเพลงเชิด-

(มาณพทูลลาท้าวพรหมทัตแล้วร้ออกหน้าม่านแดง)

-ปีดม่านแดง-

-ร้องเพลงการเวก-

ตั้งใจ จะไปโลม โฉมกาก็
พญา ครุฑราช ปักซี

-ปีพาทย์ทำเพลงกระบองกัน ร้ว-

-ด้นไฟมืด-

(มาณพเข้าโรง - ครุฑออกแทนที่)

-ร้องเพลงแผลง-

กลายเป็นคน จากมนุษย์ เป็นครุฑราช
แผ่นผงดาด ลีวลอย บนเวหา
แผ่ทาง กางปีก มหิมา

-ปีพาทย์ทำเพลงลูกพาทย์-เชิด-

-กระพริบไฟ-เปิดเสียงกริ่งกรั่นสนั่นก้อง-

(พญาครุฑแผลงฤทธิ์แล้วบินเข้าโรงทางด้านซ้าย)

(พญาครุฑโหมอุ้มนางกาที่ออกเวทีล่าง)

-ร้องเพลงสาริกาเขมร-

เมื่อมัน พญาครุฑ โอบนุช พิศมัย
พลางปลอบขวัญ วนิดา อയാตใจ

-ขับเสภา-

พื่นนี้คือ มาณพ ทรงสกา
จะขอพา ไปเมืองแมน แดนสวรรค์

สู่พิมาน ฉิมพลี ศรีสุพรรณ
ร่วมชีวิต ชวัญชีวา กับกาที่

-ร้องเพลงเชิดฉิ่ง-

แล้วทะยาน ผ่านชั้น บนเวหน
ด้วยอิทธิ ฤทธิรณ ของปักซี

มุ่งสถาน วิมาน ฉิมพลี
ข้ามนที สิ้นนคร สะดวกตาย

-ปีพาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง-เชิด-

(พญาครุฑพานางกาที่ขึ้นไปที่หน้าม่านแดง)

-ร้องเพลงแขกค้อยหม้อ-

ครั้งถึง ฉิมพลี พิมานทอง เข้าสู่ห้อง มณีรัตน์ จรัสฉาย

-เปิดม่าน-

ฉาก ห้องบรรทมในวิมานฉิมพลี

วางโฉมยง ลงบนที่ ศรีเพริศพราย แล้วกลับกลายเป็นมนุษย์พลัน

-ป้าพาทย์ทำเพลงรัว-

(พญาครุฑเข้าโรง - มาณพออก)

-ร้องเพลงนอกฉาก-

เซ้าเซ้งซิด ดิดองค์ ยุพเรศ ประคองเกศ เซยพักตร์ ภริมย์ขวัญ
นาลิกแนบ แทบปราง นางแจ่มจันทร์ เอ่ยจ่านรจรจ์ ประโลม โฉมสุดา

-ร้องเพลงสามเส้า-

กาگی ป้องปิด สลัดกร ข้าเลื่องเนตร คมค้อน เจ้าปักษา
เหตุโดน ไยอาจ อหังการ มาเอื้อนอรรถ วัจนา สารพัน
ไม้เกรงองค์ นรินทร์ ปิ่นนเรศ อันเรื่องเดช กรุงไกร มโหศวรรย์
ถึงมาณพ จบเงิน สกาพนัน ไครหมายมั่น มุ่งมาด ให้มามี

-พูด-

กาگی-

เธอก็เป็น พญาครุฑ อุดมเดช วิสัยเพศ พงศ์ราช ปักษี
เนาสถาน วิมาน ฉิมพลี เพราะบารมี อบรม สั่งสมมา

-ร้องเพลงดวงพระธาตุ-

พญาครุฑ ฟิงนุช สุดสวาท ประคองนาฏ รับขวัญ ขนิษฐา
ช่างงามคม สมศรี สุนทรา จึงเอื้อนเอ่ย พจนา ยุพาพาน

-ขับเสภา-

ซึ่งเรียนพา นุชนาฏ นิราศรัก ประยูรศักดิ์ นัคนเรศ เขตไพศาล
เพราะสวาท นวลน่อง ต้องดวงมัลย์ ไม่เกรงการ บาปกรรม ตามเวรา
เจ้าเป็นดัง ดวงมณฑา มหาวิเศษ ของตรีเนตร ในดาว- ดิงสา
อันหอมทวน อวลอบ ทั้งโลกา จะหน่วงช้า มิให้ชม ดรมสุดใจ

-ร้องเพลงไอ้โลมสิงห์โต-

จงเมตตา พี่ยา อย่าเมินหมาง ให้เร็ดร้าง เซยซิด พิศมัย
พลงประคอง แก้วตา ยอดยาใจ สำราญใน ฉิมพลี พิมานบน

-ป้าพาทย์ทำเพลงโลม-

(มาณพโลมนางกาگیแล้วเอนกายนอน)

-ไฟค้อย ๆ หรือลง-

-ปิดม่านแดง-

-ปี่พาทย์ทำเพลงทยอยญวน-

(ท้าวพรหมหัตถ์แสดงอาการโศกเศร้าออกเวทีล่าง)

-ร้องเพลงทยอยญวน-

ฝ่ายบรม พรหมหัตถ์ นฤเบศ	เมื่อเกิดเหตุ มืดฟ้า โกลาหล
ไม่พบแก้ว กากี นิรมล	ภูวคัล ทาบังอร จนอ่อนใจ
แสนเสียดาย อาลัย ให้เทวษ	ชลเนตร พรูพรั่ง รินหลังไหล
ไอ้ดวงแก้ว แววดา มาจากไป	ท่าโจน จะพบเจ้า ยาวมาลัย

-ขับเสภา-

หรือจักรกฤษณ์ ฤทธิรงค์ เธอทรงครุฑ	มาลกันขุ ไปเซยชม สมสมาน
หรือพรหมพงศ์ ทรงหงส์ทอง ท่องทะยาน	ลักสมร ไปสถาน พิมานพรหม
หรือโกสิย์ เทพไท ทรงไอยเรศ	ลักดวงเนตร ไปดาว- ดิงส์สม
หรือสุริยง ทรงรถทอง ล่องลอยลม	มาลอบชม น่องแก้ว แล้วพาจร
หรือพระเพลิง ฤทธิรงค์ องค์เทเวศ	สู่นครเศ พาน้อง ไปครองสมร
หรือพระพาย ชายพัด ทรงอัศดร	โอบบังอร แอบอุรา แล้วพาไป
หรือครุฑา วาสุกรี ผู้มีเวท	มาโลมเล้า ยาวเรศ พิศมัย
แสนเสียดาย ไม่เคยพราว จากกันไกล	นี้เวรกรรม สิ่งใด ให้เกิดความ

-ปี่พาทย์ทำเพลงโอด-

(คนธรรพ์ออกทางประตูซ้ายเข้ามาเฝ้า)

-พูด-

พรหมหัตถ์- อ้อ...คนธรรพ์ เจ้ารู้เรื่องกากีหายไปแล้วใช่ไหม

คนธรรพ์- พระเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าก็ค้นหาแล้ว แต่มิได้พบ

พรหมหัตถ์- กากีจะหนีไปไหน ถ้าไม่มีใครมาลอบลักพาไป ไธ...กากี พื่ออยากตาย คนธรรพ์รู้ไหมว่า ถ้าข้าไม่ได้กากีกลับมา ข้าจะไม่ยอมมีชีวิตอีกต่อไป ข้าจะกลั่นใจตายเดี๋ยวนี้แหละ

คนธรรพ์- ขอเดชะ อย่าเพิ่งพระทัยร้อน ข้าพระพุทธเจ้าพอจะรู้ตัวผู้ที่ลักพากากีไปแล้วพระเจ้าข้า

พรหมหัตถ์- เจ้ารู้หรือ ใคร...ใครบ้างอาจ บอกมาเร็ว ๆ

-ร้องเพลงจะเข้ช่วงคล่อง-

คนธรรพ์ อภิวันท์ ภูวนาถ	เชิงฉลาด ชำนาญ ชาญสนาม
ทูลสนอง ให้ต้อง ทำนองความ	ซึ่งนงราม นิราศ แรมนรินทร์
เมื่อพระองค์ ทรงสกา กับมาณพ	ข้าเบือนพักตร์ แลพบ ดาลถวิล
เห็นตาชาย สบสายตา ยุพาพิน	ยังมีกทิน ใจข้า ระกำแทน

-ขับเสภา-ไพ-

พอเกิดเหตุ โกลา ในอากาศ นุชนาฏ ก็หาย ไปจากแท่น
ชะรอยครุฑ เป็นมนุษย์ รุดดินแดน ลักพาแสน สุดสวาท นิราศไป
ขออาสา ภูผาจันทร์ ปีนกษัตริย์ สืบให้ชัด ทุกแห่ง แหล่งสงสัย
อีกเจ็ดวัน สุปรรณ ต้องคลาไคล มาแน่แน่ แก่สงสัย ในการกล

คนธรรพ์-

ข้าพระบาท จะนิราศ คุรุโลตาม ไม่ครั้นคร้าม เข้าแทรก ในเส้นขน
ไปจิมพลี คงพบศรี นีรมลิตา หาเหตุผล ให้ครุฑ รุดคืนนาง

-ร้องเพลงข้างประสานวง-

พรหมทัต ฟังชัด คนธรรพ์ทูล ที่โสกา อาตุร พูนหมองหม่าง
ก็เสื่อมคลาย หวังจะได้ ฮ่องคันทาง กลับมาเรียง เคียงข้าง อีกต่อไป

-ปี่พาทย์ทำเพลงข้างประสานวงชั้นเดียว-

(ท้าวพรหมทัตรำเข้าโรง - คนธรรพ์เข้าโรงอีกทางหนึ่ง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเขมร-

เมื่อวัน มานพ ครุฑราช อดิศัย คุรุศอริ

ครบเจ็ดวัน ไคลคลา มากรุงไกร ลกในเล่นสกา กับทรงชัย ตามสัญญา

(คนธรรพ์ออกแอบมอง)

ครั้นบ้าย ชายแสง สุริยัน ฝ่าทวงธรรม มาที่ ต้นพฤกษา
ไม่ระแวง ปัจจามิตร ติดตามมา ก็ร้ายเวท วิทยา จำแลงตน

-ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว-

-ดับไฟมีด-

-ร้องเพลงปฐม-

มานพ กลับเป็น เช่นสุบรรณ ฝ่ายคนธรรพ์ แปลงเป็นไร เข้าในชน

ครุฑกลา รารอน โยมมบน บรรลุดี ฉิมพลี พิมานทอง

-ปี่พาทย์ทำเพลงปฐม-เชิด-

(ครุฑบินเข้าโรง)

ฉาก ท้องบรรทมในวิมานฉิมพลี (ซ้ำ)

(นางกาก็นั่งอยู่บนเตียง)

(มาณพออกหน้าม่านแดง)

-ร้องเพลงลีลากระทุ้ม-

ร้ายมนต์ เปิดบาน ทวารชัย (เปิดม่าน) สำราญจิต คลาไคล เข้าในห้อง
นั่งแนบ แอบนาง นวลละออง กอดคระกอง กากิ ศรีโสภิน

-ปีพาทย์ทำเพลงครนออน (ไม้รั้ว) -

-หรีไฟสมมติเป็นเวลากลางคืน-

-แล้วค่อย ๆ สว่างขึ้นเป็นเวลากลางวัน-

-ขับเสภา-

ครั้นอรุณ รุ่งราง สว่างภพ	กระจ่างจบ นภลัย แดนไพโรสินท์
ครุฑตะโบม โลมลา ยุพาพิน	พีจะบิน ไปเที่ยว ทิมพานต์
น้องเนาใน แทนทอง อย่าหมองพักตร์	ไม่นานนัก จักคืน สูสถาน
สั่งสมร พรางสัญจร จากวิมาน	ร้ายพระเวท ปิดทวาร แล้วครไร

-ปีพาทย์ทำเพลงรว-เชิด-

(มาณพนางาก็ออกไปด้านหน้าเวที ร่ายเวทปิดทวารแล้วเข้าโรง)

(คนธรรพออกข้างหลัง)

-ร้องเพลงถอยหลังเข้าคลอง-

ฝ่ายคนธรรพ ครั้นครุฑ จรดล	ก็กลับกลายเป็นคน ตามวิสัย
เข้านั่งชิด โฉมงาม นางทราวมวัย	จำนงใจ ดูท่าที กิริยา

-ร้องเพลงกัลยาเยี่ยมห้อง-

โฉมกาก็ เหลือบแล เห็นคนธรรพ	จิตหวั่นหวาด อัศจรรย์ เป็นหนักหนา
เหตุใดน โยนาง- กุเวรมา	นางประหม่า พักตร์ผ่าว กล่าววาที

-พูด-

ดูก่อน คนธรรพ พี่เลี้ยงท้าว	อยู่แดนด้าว ไกลเขต แดนปักษี
เหตุใด ไยแจ้ง แห่งคดี	มาถึงยัง ฉิมพลี พิมานชัย
อันบรม พรหมทัต ฉัตรนิเวศ	เมื่อเกิดเหตุ เคืองเข็ญ เป็นโฉน
ยังคำนึง ถึงกากิ ชิวาลัย	หรือมิได้ สนพระทัย ไม่นำพา

-ร้องเพลงพระยาสี่เส้า-

คนธรรพ ครั้นสดับ คดีถาม	ดำริตาม เชิงชาญ แก่ปัญหา
นางหลงเล่ห์ เมณู สกฤมา	จะแจ้งเรื่อง ักศดา ไม่ได้ความ
อันสตรี มัวเมา เคลิ้มเซลาจิต	จำต้องคิด เอาเสี้ยน มาบ่งหนาม
โดยยั่วเข้า ให้เฒ่ามัว มัวกลกาม	แล้วปิดความ จัดเจน ของเวนไทย

(กษ) อภิธานศัพท์ - ขับเสภา -

คิดพลาญ ทางสนอง พจนารถ พระจอมราช ภัคดา นราภัย
เมื่อนางหาย พระมิได้ สนมพระทัย แต่พินี้ คลาไคล มาฉิมพลี
มิได้คิด ว่าชีวิต จะปลิดขนม์ แทรกติดชน เวินโดย ปักซี่
พอพบพัคตร์ อัครเศ สนมยินดี เสน่หา มารศรี เป็นคู่ครอง

อนิจจา มาสวย สุขสวรรคค์ ดูฉิวพรรณ หมดนวนล ด่วนเศรำหมอง
ว่าพลาญ ประโลมแล้ว เข้าเลียมล่อง ดูท่อนอง ในเชิง วนิดา
-ร้องเพลงโอโกลมเพลงฉิ่ง-
-ร้องเพลงแขกทุบมะพร้าว-
นางสลัด ปิดกร แล้วค้อนคม แต่อารมณ์ รวนเร เสน่หา
จึงกล่าวแกล้ง แสร้งทำ เป็นมารยา อนิจจา นีหรือจิต คิดปราณี

หมายเคราพ เป็นพี่ชาย ให้คลายเศรำ พอบันเทา มัวหมอง ค้อยพ้องศรี
ควรหรือ มาให้ซ้ำ ระกำทิว ทำพาทิ ให้เห็น ใจพียา
เห็นแต่ตา ซ้ายอยู่ เพียงผู้เดียว มาโลมแล้ว เข้าเกี่ยว ซึ้งซึ้งหน้า
นำแค้น สุดแสน จะเวทนา จะใคร่ว่า ให้สาสม อารมณ์พาล

คนธรรพ์ วัชชัญญ พลันจุมพิต มือสะกิด แขนลอด สอดประสาน
เขยชม กิรมย์ชิต ยุพาพาน เยวามาลัย แม้อย่าหมอง กมลใน

ด้วยร้อนเร่า สว่าทหวัง ไม่ยั้งได้
พี่ขอมอบ ชีฟไว้ กับกานดา

นึกถึงว่าพลาญ ทางประจง ปลงจิต
ต่างเขยชื่น รินรส กิรมยา
ทั้งสองสุข สองสม กิรมย์ใจ
คนธรรพ์เห็น ตะวันบ่าย ให้อาวรณ์

เนื้อสนิท นampak ระสัน เสน่หา
ตลอดทิวา เคียงข้าง นวลนางนอน
จนสุริยไส โกลลับ เหลี่ยมสิงขร
ลากากิ ศรีสมร เข้าซ่อนกาย

นี่พาทย์ทำเพลงมุล่งชั้นเดียว-
(คนธรรพ์ลานางกากิแล้วเข้าโรง)
(มาณพออกหน้าเวที)

-ขับเสภา-

คืนนิกร ฝ่ายพญา เวินไทย ใจหาญกล้า	เป็นมาณพ โสภา รับผันผาย
กลับมาถึง ทิพย์วิมาน พรหมราย	ขึ้นเตียงทอง ประคองกาย เจ้านิมนวล
ชวนภริมา พิศมัย ด้วยใจปอง	ต่างเริ่งริน ขึ้นสอง เกษมสรวล
เจ้าปักษี มิได้หมาย ระคางนวล	เฝ้าเซยชวน ชมชิต สนิทาง

-ร้องเพลงจำปานารี-

กาเกี สมปอง ได้สองขึ้น	กลางคืน ครุฑแอบ อยู่แนบข้าง
ทิวาวัน คนธรรพ์ เข้าแนบนาง	ไม่แรมร้าง สองชายแนบ แอบอินทรีย์

-ขับเสภา-

ครั้นถึง กำหนด สัญญามัน	จะต้องรีบ จรจรล ชมนมขมิ
ไปเล่น สะกา กับภูมิ	จึงอ้อลา กากี จรจรล

-ปิดม่านแดง-

(มากลเพลงเวทีล่าง)

แล้วออก มานอก วิมานชัย	แปลงวิลัย กลายเป็นครุฑ ระเห็จหัน
คนธรรพ์ แปลงเป็นไร แทรกไปพลัน	สู่เขตชั้นธ พรหมทัด อิบตี

-ปีพาทย์ทำเพลงรว-เจ็ด-

(มากลพรายเวทแล้วเข้าโรง - ครุฑออกบินที่เวทีล่างแล้วเข้าโรง)

ฉาก ภายในปราสาท

(เสนาอำมาตย์ และเสนาตลก หมอบเฝ้าตามตำแหน่ง)
(ท้าวพรหมทัดประทับพระแท่น)

-ปีพาทย์ทำเพลงสี่บท-

(คนธรรพ์ถือพิณออกแล้วเข้าเฝ้า)

ปางบรม พรหมทัด รังสรรค์	เฝ้ารอคอย คนธรรพ์ คินกรุงศรี
แปลงเป็นไร แทรกกายครุฑ รุดฉิมพลี	เจ็ดทิวา ราตรี ยั่งมีมา

-เจ็ด-

พอมันแปร แลตรง บงพระเนตร	เห็นคนธรรพ์ มาก้มเศศ แสนทรรษา
จึงมี พระราช วาจา	พบกากี ศรีสุตา อยู่ที่ใด

-ร้องเพลงสภารถ-

คนธรรพ์ ทูลสนอง มธุระถ้อย	ข้าตามรอย มาณพ ถึงป่าใหญ่
แปลงสกันธ์ เป็นครุฑ รุดมิไกร	ข้าเป็นไร แทรกชน สุบรรณบิน

-ขับเสภา-

เร็วรุด ดุจมหา วายุพัด
ทางทุเรศ เขตสมุทร สุดศิรินทร์
ได้พบนาง อยู่ในปรางค์ พิมานมาศ
สวยทิพย์ สถาน สำราญฤดี

บินเลี้ยวลัด ช้ามมหา ชลาสินธุ์
บรรลู่ถิ่น วิมาน ฉิมพลี
แสนสวาท ครุฑประโลม นางโฉมศรี
ทุกทิวา ราตรี ลีลมภูบาล

-ร้องเพลงทะเลบัว-

พรหมทัต ฟังอรรถ คนธรรพ์ทูล
เปรียบประดุก วาสกรี ที่ชัยชาญ

นเรนทร์สูร เจ็บใจ ดั่งไฟผลาญ
มาประหาร ชีวิต ให้บรรลัย

-ขับเสภา-

จึงมี คำรัส กับคนธรรพ์
ท่านได้ทำ ความชอบ เราชอบใจ
เราสูญเสีย กาก็ไป ได้อภัยศ
ทำไฉน จึงจะได้ นางกาก็

เรานั้น เสียมิ่งมิตร พิศมัย
เหมือนนกไร้ ไม้โหด ก็ตามที
ความมัวหมอง ต้องปรากฏ ทิศทั้งสี่
คืนธานี มีเกียรติ ก้องโอฬาร

-ร้องเพลงกราวรำสองชั้น-

นาฏกุเวร อภิวัต bathมูล
จะแกกกล เวนไทย ให้อัประมาณ
นำมาส่ง ถึงยัง วังนิเวศ
จะขับอ้าง แต่ปาง ซ้ำลอบลัก

อย่าอาดูร จงเป็นสุข เกษมसानต์
หมางสมาน ในสมร แล้วรอนรัก
เรื่องพระเดช เพื่องฟ้า อาณาจักร
จนกลับสู่ สำนัก ของภูมินทร์

-พูด-

คนธรรพ์- พญาครุฑ จะต้องอาย เสียตายยศ
เห็นที จะคืนส่ง องค์กรพิณ

คงปลิดปลอด พิศวาส พินาศสิ้น
สมถวิล ดั่งประสงค์ องค์กรธา

-เจรจา-

พรหมทัต- ดีมาก ความคิดของท่าน อีกสักครู่พญาครุฑจะต้องมาเล่นสกาตามเวลานัด ท่านคอยดู
สัญญาจากเราให้ตี ๆ พอเราพยักหน้าเป็นสัญญาณ ท่านจงตีตีพิณแล้วก็ขับร้องเยาะเย้ยพญา
ครุฑทันทีนะ

คนธรรพ์- พระเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าเตรียมพิณมาด้วยแล้ว
พรหมทัต- นั่นนะ มาลงพมาตามเวลานัดพอดี

-ปี่พาทย์ทำเพลงดวงพระธาตุชั้นเดียว-

(มาลงพอกแล้วเข้าไปเฝ้า)

-เจรจา-

มาลงพ- ขอพระราชทานอภัยโทษ ที่ให้พระองค์ทรงรอคอย
พรหมทัต- ไม่เป็นไรหรอกพอมานพ ท่านมากี่ตีแล้ว เราจะได้เล่นสกากัน เอ้า...พวกเสนา
ไปยกกระดานสกา

(เสมาตลกเข้าโรงหยิบกระดานสก้อออกมาวาง)

-ร้องเพลงดวงพระธาตุขึ้นเดียว-

พรหมทัต ทรงสกา กับมาณพ ทำประจบ แสร้งสนุก สุขบรรษา
แต่ระกำ ข้ำจืด ดังพิชยา ด้วยครุฑมา ร่มมรส ฤดีตาล

-ปี่พาทย์ทำเพลงดวงพระธาตุขึ้นเดียวต่อไป-

(ท้าวพรหมทัตทรงสกากับมาณพ แล้วหันไปพยักหน้ากับคนธรรพ์)

-ขับเสภา-

คนธรรพ์ ครั้นเห็น กรุงกษัตริย์ แจงระหัด ให้เนตร ดังบรรหาร
น้อมศิโรตม์ รับรส พงมาน แล้วจับพิน ประสาน สำเนียงครวญ
แกลิ่งประดิษฐ์ คัดขับ เป็นกาพย์กลอน กระแสเสียง สะท้อน แล้วโยยทวน
ไอ้พระพาย ชายพัด มารัญจวน หอมกลิ่นนวล ต้องนาสา โฉมกาก็

-ร้องเพลงพัดชา-

(คนธรรพ์ตีพิน และร้องเอง)

รื่นรื่น ชื่นจิต พิจาได้ เหมือนเมื่อไป ร่วมภิรมย์ ประสมศรี
ในสถาน พิมาน ฉิมพลี กลิ่นยังซาบ ทรวงพี ทั้งวรกาย
นิจจาเอ๋ย จากเขย มาเจ็ดวัน กลิ่นสุคนธ์- รสรื่น ก็คืนหาย
หรือว่าใคร แนบน้อง ประคองกาย กลิ่นสาย สวาทซาบ อูราม่า

-ร้องเพลงสะสม-

พญาราช เวนไทย ได้สดับ สำเนียงขับ กล่าวกลิ่น ขนิษฐา
ประหลาดจิต พิศดู คนธรรพา จินตนา นิ่งนิก คะนิงใน

-ขับเสภา-

เหตุไฉน อ้ายนี้ จึงกล่าวกลอน ถึงกลิ่นหอม ดวงสมร นำสงสัย
คุณพิโรธ แล้วระงับ ดับไว้ จะฟังไป ให้อู้ ในเรื่องความ
นาฏกุเวร เจนแจ้ว ในทีโกรธ ยิ่งเอื้อนโอษฐ์ คำขับ ขยับทยาม
ไอ้ว่าแก้ว กานดา พงางาม ยามนี้ เจ้าจะยิ่ง อนาถองค์
ถ้าพ็อยู่ จะอุมชู ประคองขึ้น สำราญรื่น ร่วมจิต พิศวง
เสียดายจาก พรากเจ้า ยุพยง คิดจะใคร่ คินคง ฉิมพลี

-ร้องเพลงสาริกาแก้วรวบ-

พญาครุฑ นิ่งฟัง ยิ่งคั่งแค้น ดังเพลิงแสน อัคนิรุธ มาจุดจี
จึงเสแสร้ง แกลิ่งกล่าว วาที ดูก่อน เสนี เสนาะพิน
เราได้ฟัง กังวาน ประสานสาย บรรยาย หลากจิต คิดถวิล
อันตัวนาย ก็เป็นชาย เดินบนดิน ไฉนรู้ เสรีจลัน ถึงฉิมพลี

-ปี่พาทย์รับเบา ๑-

-มาณพ-

ไต่ยืนเขา เล่าว่า เขตอาร์ณ
ถ้าจะขวาง แวทาง มยุรี
ด้วยน้ำนั้น สุขุม ละเอียดอ่อน
ประกอบหมู่ มัสยา กุมภาพาล

ผู้ใดข้าม นที สีทันดร
ถึงมหา พญาครุฑ ยังเต็มบิน
แล้วตัวนาย ไปได้ อยางไรเล่า
หรือเหาะเหิน เวหาได้ ดังใจปอง

-พูด-

สัตกัณฑ์ คัมสมุทรร คิริศรี
ก็จมลง ถึงที่ แผ่นดินดาล
จึงได้ชื่อ สีทันดร อันไพศาล
คชสาร เวื่อน้ำ ชำนาคิน

-ร้องเพลงสาริกาแก้วรวบ (ต่อ)-

ต้องม้วยมรรณ เป็นเหยื่อ แก่สัตว์สิ้น
กว่าจะไป ถึงถิ่น พิมานทอง
หรือว่าเดา เล่นเล่น เห็นได้ช่อง
จึงคลาไคล ไปถึงห้อง ทิพย์วิมาน

-ขับเสภา-

คนธรรพ์ ครั้นฟัง ก็แยมสรวล
อันเวทมนต์ ฤทธิไกร ไม่ช้ยชาญ
พญาครุฑ เป็นขู้ ผู้ชายเขลา
ตอนราตรี ปักขี เข้าแนบนอน

กล่าวสำนวน เยาเย้ย เฉลยสาร
แต่กล้าหาญ แทรกชน สุบรรณจร
แล้วพาเรา ไปร่วมขู้ สู่สมร
ทิวากร เราแนบ ประจำนาง

คนธรรพ์-

ต่างขู้ ต่างขึ้น ทุกคืนวัน
ที่กล่าวมา เป็นถ้อยคำ ไม่อำพราง

เวนไต่ย ได้สดับ คำขับอ้าง
เจ็บจิต คิดเสียดาย สายสุดา
ครั้งนั้กุ เสียวรัก ก็ได้รู้
เกิดเป็นชาย หมั้นชาย อยาผู้คน

-พูด-

แต่สุบรรณ เขลาจิต ไม่คิดหมาย
ยังระคาง นางจะมี กุมารา

-ร้องเพลงช้างประสานงานชั้นเดียว-

แจ้งกระจ่าง ไม่พะวัง คิดกังขา
ดังศาสตรา มาฟาดฟัน บันสกนธ์
ต้องเสียขู้ เพราะเรา เจาฉงน
จึงสู้น จำใจ อาลัยลาญ

-ขับเสภา-

คิดแล้ว กล่าวยุบล กับคนธรรพ์
เชิงสุภาพ กภาพย์สุนทร เป็นกลอนกานท์
ว่าพลาง ทางลา บรมนาถ
ตรงไปที่ ไทรสำนัก พักแปลงกาย

ท่านสำคัญ ขับลำน้า เป็นคำหวาน
ช่างชำนาญ หนักหนา เกินกว่าชาย
แล้วลีลาศ จรจรลี ผันผาย
เป็นสุบรรณ บินว้าย ไปฉิมพลี

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(มาณพเข้าโรง)

-ปี่ม่านแดง-

-ปี่พาทย์ทำเพลงรวสามลา-เชิด-

(พญาครุฑออกรำเพลงฤทธิที่เวทิล่างแล้วเข้าโรง)

ฉาก ท่องบรรทมในวิมานฉิมพลี (ซ้ำ)
(นางกาก็นั่งอยู่บนแท่น)

-ปี่พาทย์ทำเพลงคึกคัก-

-เปิดม่านแดง-

(มาณพเดินขึ้นไปนั่งบนแท่น)

-ร้องเพลงคึกคัก-

ดูรา กาก็ พิไลโฉม เราประโลม เจ้าพราภ จากกรุงศรี
มาเนาใน พิมานรัตน์ สวัสดิ์ ได้ลิบสี่ ราตรี ทิวาวาร
ชะช่าง พาชู้ มาสู่สม ร่วมภิรมย์ ชมรัก สมัครสมาน
คนธรรพ์ มั่นบรรเลง เพลงกลอนกานท์ ว่ามาโลม โฉมนงคราญ ถึงเจ็ดวัน

-ขับเสภา-

กาก็ ผินพักตร์ สนองถ้อย นึกแล้วน้อย ใจข้า แทบอาลัย
อนิจจา ว่าเป็นชู้ กับคนธรรพ์ ใครเป็นผู้ ยืนยัน ที่แน่นอน
เพราะเขลาใจ ไม่รู้ จึงหลงกล หรือฉงน แทนงหน่าย รักคลายถอน
แม้คนธรรพ์ มั่นว่าแก้ว ในอุทร คงบั่นรอน ชีวา ถึงผู่กาย
พระทรงฟัง ฝ่ายเดียว มาเกรี้ยวโกรธ ทูเลาโทษ ขอพิสูจน์ สัตย์ถวาย
ถ้าพิรุณ ทุจริต สมควรตาย ไม่เสียตาย ชีพนี้เอง เท้าของโย

-พูด-

กาก็- นี่หลัดหลัด แล้วจะขัด มาส่งเสีย ไม่โปรดเมีย จึงประหาร ให้ตัดกษัย
ไม่ขอคืน กลับวัง ยังซ้ำใจ ยอมบรลลัย ในวิมาน ฉิมพลี

-ร้องเพลงสารถิขึ้นเดียว-

พญาครุฑ สดับนุช พุดอำพราง ยิ่งหม่นหมอง หมดเมตตา มารศรี
จึงกล่าวว่า ดูรา นางกาก็ หญิงกาลี ร้อยลั่น กระลาวน
จะเลี้ยงเจ้า เราแสน อภัยศ คงลือหมด ทิวหล้า เวหาหน
ว่าพลาถ อุ้มนาง นิรมล ออกจาก ไพชยนต์ ในราตรี

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(มาณพประคองนางกาก็เข้าโรง)

-ปิดม่านแดง-

(พญาครุฑโอบนางกาก็ออกเวทีล่าง)

-ขับเสภา-

แผ่นผงดาด ผาดผยอง ล่องลอยฟ้า พริบตา ถึงอาณา พาราณสี
วางอนงค์ ลงบนพื้น ปรุพี แล้วจึงมี พจนานถ ประภาษนาง
เจ้าไปอยู่ กับเรา เปล่าเปลี่ยวนัก ที่นี้พริก พร้อมสวาท ไม่ขาดข้าง

จงชื่นเชย เสวยสุข ทุกทุกทาง
 กว่าจะสิ้น ดินฟ้า นภาภาศ
 จนบุญสิ้น ศิวโมกษ์ โลกธรรม

ตั้งแต่ปาง นี้ไป ไม่พบกัน
 หมั่นแสนชาติ อย่าได้ร่วม ภิรมย์ขวัญ
 พุดเสร็จ ระเห็จหัน ไปฉิมพลี

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(พญาครุฑเข้าโรงทางประตูซ้าย)

(ท้าวพรหมหัตถ์ออกทางประตูขวา)

(เสนา 4 คนตามออกมาด้วย)

-ร้องเพลงกระบอเงิน-

ฝ่ายบรม พรหมหัตถ์ นฤเบศ
 ทรงระงับ ดับอารมณ์ ช่มฤดี
 ด้วยราคะ ผละพราว จากภัสตา
 แล้วเบือนหน้า ปายเล่ห์ เสน่ห์ครุฑ

ทอดพระเนตร เห็นพระ มเหสี
 กล่าววาที เยาะเย้ย นางนงนุช
 ไปฉิมพลี วิมานฟ้า อันสูงสุด
 กลับมายุด ย้ายชม สมคนธรรพ์

-พุด-

หนึ่งแล้วสอง มีหน้า มาซ้ำสาม
 เมื่อเป็นหญิง แพศยา จิตอาธรรม

เจ้าทำงาน พักตรา นำรับขวัญ
 จะให้เลี้ยง นางนั้น ด้วยอันใด

-ร้องเพลงแขกลพบุรี-

กาภิ อภิวันท์ ด้วยปัญญาจงค์
 เป็นความสัตย์ เกิดวิบัติ จึงซัดไป
 เกิดมิดมน อนธกาล ในอากาศ
 ชำร่าให้ เพียงทำลาย ชีพวายปราณ
 ครบเจ็ดวัน คนธรรพ์ ตามไปพบ
 ให้อัดอั้น ตันจิต ดั่งพิชปิน
 ชึ่งพี่เลี้ยง ทำการ ทุจริต
 ดั่งผีสิง ไม่รู้สึก สำนึกตน

โสภากลาง ทางทูล แดลงไซ
 ไซว่าใจ จะร้างรส บทมาลัย
 ครุฑบังอาจ พาพราว จากสถาน
 ขอให้ครุฑ สงสาร ส่งตัวคืน
 พอเห็นหน้า แทบสลบ ต้องสุดฝืน
 ล้มลงยัง พ่างพิน พิมานบน
 ที่จริงจิต มิได้แจ้ง แห่งเหตุผล
 ขอพระ ภูวดล โปรดเมตตา

-ขับเสภา-

นฤบาล ฟิงสาร นงคราญกล่าว
 นางกาลิ นามัว แสนชั่วช้า
 ทุกนิเวศ เขตขันธ์ ทว่าบ้านเมือง
 ต้องใส่แพ ลอยไป ในวาริน

พระทัยฝ่าว เร้าร้อน เป็นหนักหนา
 จะเลี้ยงไว้ ในพารา หนักแผ่นดิน
 ได้รู้เรื่อง จะตำหนิ กล่าวติฉิน
 ถึงจะพัน มลทิน คำนิทา

-ร้องเพลงกระบอทอง-

คำรัสสั่ง เสนา ผู้ใหญ่
 แล้วใส่แพ ลอยไป ในคงคา

นำกาก็ ออกไป ให้พ้นหน้า
 อย่าให้มัน กลับมา สู่อานี

-ปี่พาทย์ทำเพลงทยอย-

(เสนา่านางกากิเข้าโรงพยาบาลด้านซ้าย)
(ท้าวพรหมทัตและเสนาที่เหลือ กลับเข้าโรงพยาบาลด้านขวา)

ฉาก ภายในเรือ

-มีที่นั่งสำหรับคน ๒ คน-

(นายพานิชนั่งอยู่กับนางกากิ)

-ปีพาทย์ทำเพลงไล่-

-เปิดม่าน-

-ร้องเพลงไล่-

จะกล่าวฝ่าย นายพานิช คิดชายค้ำ ล่องนาวา มากกลาง นทีศรี
พบแพน้อย ลอยมา ไนวาริ จึงช่วยพา กากิ ขึ้นนาวา

-ขับเสภา-

เข้านั่งแนบ แอบนาง พलगปราศรัย แม่สาวน้อย กลอยใจ เสน่หา
เหตุไฉน มาลอยแพ แต่เอกา พี่ไคร่ชม โฉมสุดา ให้ชื่นใจ

-ร้องเพลงอากรรพ-

นางกากิ ฟังคดี พานิชถาม จึงบอกความ บิดเบียน เชื่อนไกล
ตัวน้อยนี้ เป็นสุรางค์ พวกนางใน พระทรงชัย พรหมทัต กษัตรา

-พูด-

ท้าวถนอม ให้เป็นจอม ฮ่องคันทา พิศवास น่องรัก มากนักหนา
วันหนึ่ง ช้างนั่งเล่น เย็นอุรา ชมบุปผา ขึ้นกมล บนปรางค์ชัย
ยังมี พญาครุฑ อุดมเดช แผลงฤทธิ์ มาจากเขต พนาใหญ่
เข้าฉวยโฉบ โอบน่อง ประคองไป สถิตใน ฉิมพลี พิมานทอง
ข้าตั้งสัตย์ ปฏิญาณ สาบานตัว ชื่อต่อผัว มิให้ขู้ เป็นคู่สอง
ด้วยเดชะ ความดี ที่คุ้มครอง สุบรรณต้อง พาส่ง ตรงธานี
พรหมทัต ภัสดา ไม่อาลัย สิ่งลอยแพ มาใน นทีศรี
ได้พบท่าน อำนาย ช่วยชีวิต จะภักดี ต่อท่าน จนวันตาย

-ขับเสภา-

พานิชฟัง ยังระคาย นางแกล้ง คงเสแสร้ง คารม ให้สมหมาย
เมื่อมาลี งามตา มาใกล้กาย จะเล่าโลม โฉมฉาย เป็นคู่ชม
คิดพलग ทางแอบ เข้าแนบชิด ขอกอดนิค เนื้อนวล ชวนสูสม
นางกากิ เรืองริน ขึ้นอารมณ์ สนิทสนม นายพานิช จิตปรีดา

-ปีพาทย์ทำเพลงแมลงภู่งทอง-

(นายพณิชกับนางกาก็เอนกายนอนหลับ)

(นายพณิชเอาแขนกอดนางกาก็)

-ปี่พาทย์ทำเพลงปี่นคิ่งนอก-

(โจรกับลูกสมุน ๔ คนออกมาแอบมอง)

-ร้องเพลงปี่นคิ่งนอก-

จะกล่าวถึง โจรป่า พนาเวศ เมื่อมีเหตุ จะได้คู่ เสน่หา
ลอบลงมา ในลำ นาวา ของพณิช ชายค้า ตอนราตรี

-ขับเสภา-

ได้เห็นโฉม กาก็ นีรมล ช่างโสภาน่ายล นะโฉมศรี
เกิดอารมณ์ สมถวิล ด้วยยินดี หวังเชยชม นารี เป็นภรรยา
จะปล้นชิง มิ่งมิตร ด้วยฤทธิฤทธิ์ คงอดสุด แทงพิน ก้นหนักหนา
ถึงได้เมีย ก็จะไม่เสีย พวกโยธา เปลืองเวลา เสียเปล่า ไม่เข้าการ
ต้องอ่านเวท วิทยา มหาสกด ให้หลับหมด แล้วลอบลัก สมัครสมาน
คิดพลวง ร่ายคาถา มหากาล นายพณิช กับนางคราญ ไม่ตึงกาย

-ร้องเพลงคลุ่มโป่งขึ้นเดียว-

ฝ่ายนายโจร ยืนล เห็นคนหลับ ค่อยขยับ เข้าใกล้ ด้วยใจหมาย
ยกมือของ นายพณิช ปลิดจากกาย โอบอุ้มนาง ผันผาย รีบไปพลัน

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(โจรโอบนางกาก็พาเข้าโรง)

(พวกสมุนโจรตามเข้าโรง)

-ปี่ม่าน-

(พวกสมุนโจรออกเวทีล่าง)

(เจรจาตัวเอง มีความว่าคิดจิดจนา นายโจรที่ได้เมียงาม พวกตนจะขอแบ่งบ้างก็ไม่ได้
อย่างนี้ต้องฆ่า นายโจร แล้วเอานางมาเป็นเมียของพวกตน ในระหว่างปรึกษากันนั้น นายโจรกับ
นางกาก็ออกทางประตูอีกด้านหนึ่ง)

-ร้องเพลงโยนดาบ-

นายโจร ชื่นชม สมปรารถนา ได้กาก็ เป็นภรรยา พาสู่สันต์
ประคองเดิน ชมนกไม้ ในไพรวัน ไม่รู้ทัน ว่าภัย ไกล่กายา

-ขับเสภา-

ฝ่ายพวก สมุนโจร ผ่านโผนพลัน
จึงเกิดการ ต่อสู้ กันไกลา
พันถูก นายโจร จนเป็นแผล
สมุนโจร ยื้อแย่ง อรไท
เจ้าดาบฟัน นายโจร โผนถลา
สมุนโจร มากกว่า ก็มีชัย
ไปล้มลง นอนแผ่ ชีพตักขัย
มากอดจูบ ลูบไล้ ให้ปรีดา

-ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว-เชิด-

(นายโจรพินกับสมุนโจร ถูกสมุนโจรพินวิ่งกลาเข้าโรง)
(สมุนโจรเข้าย้อยแย่งเขยชมนางกาก็)
(นางกาก็ปิดป้องแล้ววิ่งหนีเข้าโรง)
(สมุนโจรติดตามเข้าโรง)
(ท้าวทศวงศ์ทรงช้าง ยกไพร่พลออกเวทีล่าง)

-ร้องเพลงสามไม้กลาง-

จะกล่าวถึง ทศวงศ์ พงศ์กษัตริย์ ครองสมบัติ เวียงชัย นามไพสา
ทรงช้างพลาย ขยายยก พลโยธา ประพาสาป ขมมิ่งไม้ ในพงพี

-ปี่พาทย์รับ-

(นางกาก็วิ่งออกมาล้มพุ่มตรงหน้าท้าวทศวงศ์)
(รับ-ขับเสภา-)

ทอดพระเนตร เห็นองค์ นำสงสาร ชมชาน มาล้มพับ อยู่กับที่
พระเสด็จ จากคชา มาหันทีไร เข้าไปใกล้ นารี แล้วจำนรรจ์
เนื้อหอม จอมสุดา มาจากไหน เป็นอะไร จึงโคก คั่นแสงศัลย์
บอกเถิด นะนาง อย่าพรางกัน จะเชิญขวัญ นัยนา ไปธานี

-ร้องเพลงลมพัดชายเขา-

นางกาก็ ฟังวารี สุนทรท้าว จึงแกล้งกล่าว เบือนบิต ให้ผิดที่
อันตัวน้อง เกิดจาก ดอกมาลี พระมุนี เลี้ยงไว้ จนใหญ่มา
กมลระสง คัญนิม ขมมารพละ -พูด- อดเข้าบ่อ กะซิดจิก เตลันไ้ม

กาก็-

ประทานนาม น้องว่า เทพอัปสร องค์ฤษี บิดร เสน่หา
ยังไม่มี คู่ชม ภิรมยากี่ไมลลคร นกิม ชันษา บรรลุ ลิบห้าปี
พระนักสิทธิ์ บิดา ท่านอาสัญ ครบเจ็ดวัน น้องเสียใจ เข้าไพร่ศรี
สลดจิต คิดถึง พระมุนี จึงโคก ชูบพ้อม เพราะตรอมใจ
ขอเป็นข้า ได้ฝ่า ละอองพระบาท น้องไร้ญาติ ชาดมิตร พิศมัย
ฝากใจกาย กว่าชีวิต จะบรรลย์ ไม่เห็นใคร ย่างว่าง ที่กลางดง

-ร้องเพลงกุมาริน-

ทศวงศ์ ทรงฟัง ที่นางทูล นเรนสุรย์ ขึ้นชม สมประสงค์
จึงตรัสว่า อนิจจา แม่โฉมยง อยู่เองค์ เปลี่ยวใจ กระไรเลย

-พูด- (นางกาก็)

ทศวงศ์-

เชิญไปเมือง อย่าเคือง ระคายโฉม จะประโลม เคียงนาง ช่างเขนย
จนตัวตาย มิได้วาย สวาทเขย อย่าอยู่เลย เชิญน้อง ไปครองวัง

-ร้องเพลงแขกประเทศ-

ตรัสพลาง อุ่มอนงค์ ขึ้นทรงช้าง ประคองนาง ด้วยสุขสม อารมณ์หวัง
ให้เคลื่อนทัพ กลับเขต นีเวศวัง พาโฉมฉาย ไปยัง ที่ปรางคิน

-ปี่พาทย์ทำเพลงเข็ด-

(ท้าวทศวงศ์สั่งกองทัพเข้าโรง)

ฉาก สนามรบ

-ปี่พาทย์ทำเพลงเข็ด-

-เปิดม่าน-

(คนธรรพ์ (เป็นกษัตริย์) ทรงช้างยกทัพออกด้านขวา-ท้าวทศวงศ์ทรงช้างยกทัพออกด้านซ้าย)

(สองทัพปะทะกันกลางเวที)

-ร้องเพลงแขกไพร่ชั้นเดียว-

เมื่อนั้น จัน ธิกัปปิโย
ทอดพระเนตร ทศวงศ์ ทรงชัย

คนธรรพ์ จอมกษัตริย์ อดิศัย
จึงปราศรัย ให้ส่ง อนงค์คืน

-พูด-

คนธรรพ์-

เราขอร้อง โดยดี ท่านมิให้
กากี เมียของเรา จะเอาคืน
ถ้าไม่ส่ง ศรีสวัสดิ์ มาบัดนี้
แม้รักตัว กลัวชีวา อย่าช้าเลย

บังอาจใจ สารพัด กล้าขัดขืน
ผู้หญิงอื่น มีถม เชิญชมเชย
ชีวี ไม่ยินยอม ทศวงศ์เอ๋ย
ส่งทราชมชย เมียรัก ของเรามา

-ขับเสภา-

ทศวงศ์ ทรงฟัง แสนคิ่งคั่น

ว่าชะเขี้ย พรหมทัด ชัดตिया
เราเก็บได้ กากี ที่ไพร่กว้าง
ถ้าอยากได้ กูกิไม่ นิกโยติ
มาขิงนาง ชนช้าง กันเถิดเจ้า
พิโรธพลาง ทางสั่ง พวกไพร่พล

ตวาดแปร้น สุรเสียง สำเนียงจำ
มาพูดจา นามเหน็บ เจ็บฤติ
อย่าอวดอ้าง เป็นภักศดา อ้ายหน้าผี
จะยกอี แพศยา ให้ห้าคน
ถ้าแพ้เรา ชีวี จะบีบั้น
เข้าประจัญ โรมรัน ทั้งพันแวง

-ปี่พาทย์ทำเพลงเข็ด-

(ท้าวทศวงศ์สั่งกองทัพเข้ารบกับทัพพาราณสี)

(ทัพท้าวทศวงศ์เสียทีถอยร่น)

(ท้าวทศวงศ์ไล่ช้างออกรบกับคนธรรพ์)

(ท้าวทศวงศ์รบกับคนธรรพ์แล้วเสียที)

-ร้องเพลงแขกประเทศชั้นเดียว-

ทศวงศ์ เทหัน คนธรรพ์ฟาด ถูกเคียรขาด ดิ้นล้ม คมพระแสง
พลัดตก จากหลังช้าง ลงกลางแปลง โลหิตแดง ดูอนาถ ชีวาทม์วาย

-ปี่พาทย์ทำเพลงรว-โอด-

(คนธรรพ์ใช้พระแสงฟันท้าวทศวงศ์เซเข้าโรง)
(ไพร่พลพาราณสีโลโจมตีท้าวทศวงศ์หนีเข้าโรง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(นางกากีทรงวอ มีทหารฝ่ายท้าวทศวงศ์นำขบวนออกเวทีล่าง)

-ขับเสภา-

คนธรรพ์ ผันแปร แลพระเนตร เห็นโฉมเจ้า ยาวเรศ สมเจตน์หมาย
พระปรีดีเปรม เอมอิม แยมยิ้มพราย เสด็จมา ประคองกาย นางกากี

-ปี่พาทย์ทำเพลงโอลอมสิงห์โต-

(ม้าลากราชรถออกเวทีบน)
(คนธรรพ์ลงจากช้างมาประคองนางกากีพาไปขึ้นทรงราชรถ)

-ร้องเพลงสร้อยสนตัด-

เชิญนาง ประทับนั่ง บัลลังก์รถ ให้เคลื่อนทศ พลขันธ์ ชมันขมิ
ออกจาก ไผสาธานี กลับอาณา พาราณสี พระนคร

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

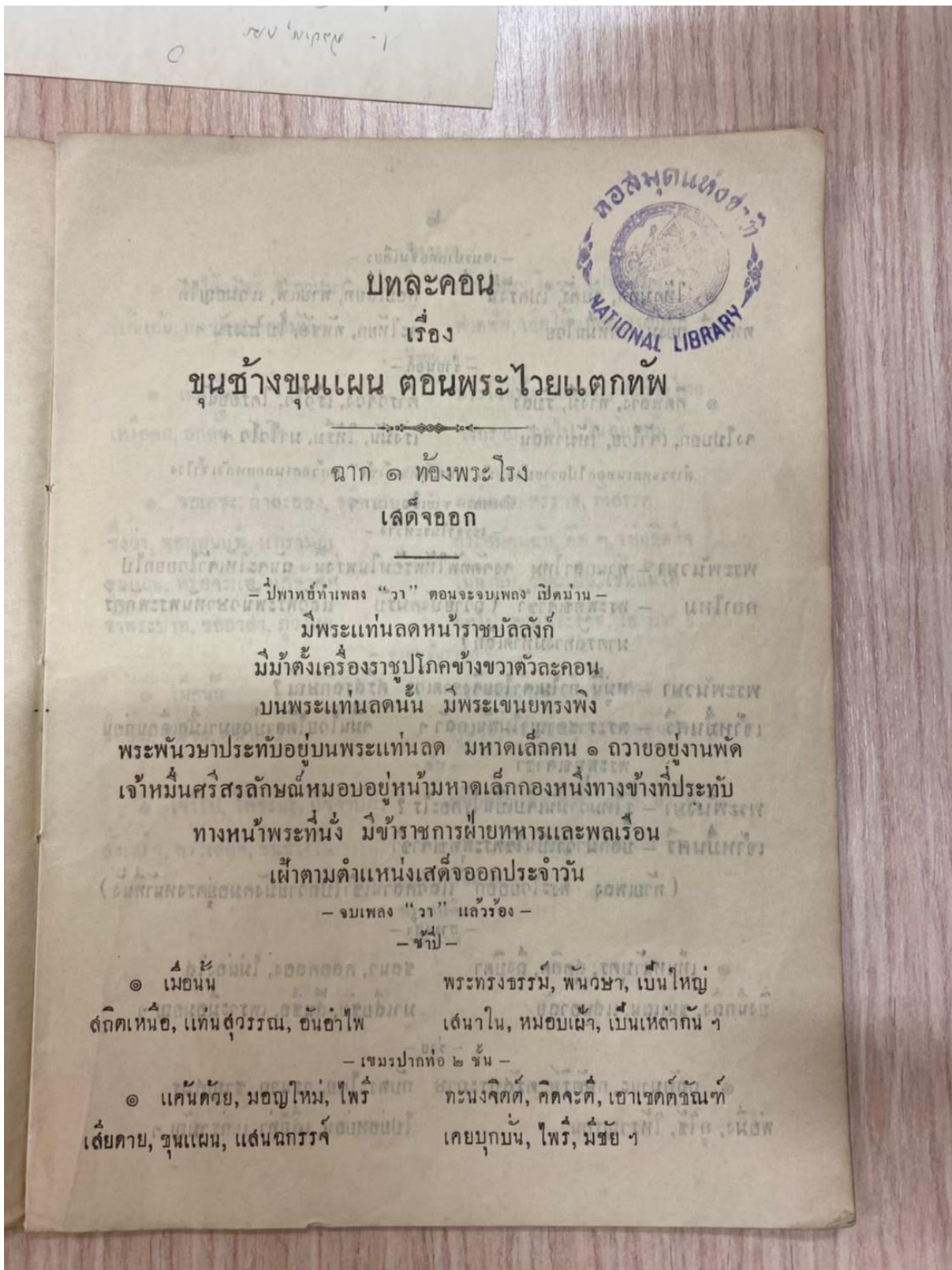
(คนธรรพ์สั่งเคลื่อนทัพ)

-ปี่คนม่านเทพนม-

-จบการแสดง-

ภาคผนวก ญ

บทละครพันทางเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ

๒

- เขมรปากท่อนั้นเดี๋ยว -

๐ ให้คุมทัพ, คุมคลัง, ไปครองน ทหารดี, กยงม, แด่หมื่น โดย กตบเสียด, พ่ายแพ้, แก่มอญได้ จะให้ยก, ทัพชัย, ไปโรมรัน ๑

- ราชนอก -

๐ คิดพดาง, ทางมี, รับผิดชอบ จงไปบอก, เจ้าโวย, ให้มาพด้น ตำรวจจ้อง, เรือใด, ใครอยู่นั้น เร่งมัน, ให้รีบ, มาไวไว ๑

ตำรวจกลานออกไปถวายบังคมรับ "พระพุทธเจ้าข้า" แล้วกลานถอยหลังเข้าโรง

ทำเพลง-ชายเรือ-เบา ๆ

- เจรจาในระหว่าง -

พระพันวษา - ท่านกลาโหม จงจัดทัพให้พร้อมในพรงัน ดันจะให้เจ้าโวยยกไป กลาโหม - พระพุทธเจ้าข้า (ถวายบังคมรับ แล้วพระพันวษาหันพระพักตร์ มาตรัสทางมหาดเล็ก)

พระพันวษา - หมื่น ทำไมเจ้าโวยจึงขาดเวร ศรัทธาภยณ ?

เจ้าหมื่นศรี - พระราชาญาไม่พินเกล้า ๑ จมนโวยได้ตาบอดมาเมื่อเดือนก่อน พระพุทธเจ้าข้า

พระพันวษา - รู้ไหมว่ามันเจ็บเป็น โรคอะไร ?

เจ้าหมื่นศรี - บอกมาว่าเป็น ไซ้พระพุทธเจ้าข้า

(ทำเพลง พระโวยออก แล้วกลานเข้าไปถวายบังคมอยู่ตรงหน้าหนึ่ง)

- สามเส้า -

๐ เห็นหน้าบุตร, ผู้คิด, ถึงบิดา ชดนา, คดอคดอง, ไม่ต้องได้ ยิงนักถึง, ชุนแผน, แด่นอาตย มาเดี่ยชย, ดันชอ, เพราะมอมมอญ ๑

- ราช -

๐ กตบมานะ, กษัตริย์, ตรัสประภาษ กับพระโวย, วรรณาด, ชาญดมร พ้อมัง, ภูใช้, ให้ราษฎรอน ไปย้อยยอน, เดี่ยท่า, แก่รามัญ ๑

๐ ๐๖ ๖๗๗๗ - 1

๓

- นาคราช -

๐ ตะไคว้, ไพร่, จะตามมา
แก้เค้น, แทนพ่อ, ต่อคัมภ์

เจ้าจงยก, โยธา, ไปห่มหัน
พาดพัน, เตี้ยให้แตก, แยกไป ๑

- รายนอก -

๐ เมื่อนน
เหงอตก, ออกัน, ต้นใจ

พระโดยฟัง, โองการ, สะท้อนโศ
จังกราบ, ทูตไป, ในฉบับพลน ๑

- จับ -

๐ ขอเคชระ, ฝาดะออง, ชุดพระบาท
ซึ่งว่า, พ่อแผนแพ, แก้วรามัญ
ขุนแผน, หรือจะแพ, แก้วข้าศึก
ข้าพระบาท, ขอบาด่า, ภูงไวย

องค์พระ, ทรวิราช, รังสรรค์
กระหม่อมฉัน, คิด ๆ, เห็นผิดใจ
ไม่น่าหนัก, ว่าจะเป็น, เช่นนั้นได้
ยกไป, ตามพระราษ, โองการ ๑

- ครอบจักรวาล -

๐ เมื่อนน
ชื่นชม, ดมจิน, ตนาการ

พระจอม, อยุธยา, มหาศาล
ภูมบาด, ตรีธอำนาจ, อวยชัย ๑

- จับ -

๐ เจ้าไป, ให้ชนะ, บัจจามิตร
ตั้งเดี่ยว, พระเด็จ, ขนขวางใน

หีบพระแสง, อาญาดีทช, ตั้งให้
เด่นา, น้อยใหญ่, บังคมกัถ ๑

- ถวายบังคมพร้อมกัน -

พระบาท
ปีคมาน

๐ โศภณบุษยคุณทนต์อนันต์ "เสนาบดีเกษม" เสนาบดี...
๐ ...
๐ ...

ฉาก ๒ ฉนามริมกำแพงพระราชวัง

ยกทัพ

ป้าพาทย์ทำเพลง "กราวนอก"

เปิดม่าน คนชงและเขนออกเต้นกราวนอก แล้วพระไวยออก

ร้องกราวนอก -

พระไวย, ได้ฤกษ์, ให้เด็กทัพ	พดเชน, เจนจับ, อาวุธมัน
พดองชัย, ดาบแก้ว, ทำแทงฟัน	เคยโรมรัน, บัจจามิตร, ไม่คิดเกรง
พดหอก, ถี่หอก, ควางกุดอกกตัม	จ้องชัย, ย่างเหยาะ, ดุเหมาเหมง
พดกระบี่, ร้ากระบี่, ทัพนักเตง	เสียงกรนเกรง, ไห่ร้อง, กักกองมา ๆ

เชิด -

ปิดม่าน

ฉาก ๓ ป้าเปลี่ยว

ห้ามทัพ

เปิดม่าน เห็นป้าแห่งหนึ่งในเวลาเย็น มีต้นไทรใหญ่

- ช้อนชิงช้าไต้ต้นไทรใหญ่ไว้ทางหนึ่ง -

- ทำเพลง "แดนป่า" เล่ากับเสียงสัตว์ร้อง -

- ทำเพลง "แนสงชั้น" นางไม้ออกจับระบำ -

ไฟรัว ๆ เสียงพายุครวญคราง

ป้าพาทย์ทำเพลง "ไต้ลวด" เบา ๆ

ไฟค่อย ๆ สว่างขึ้น เห็น "อสุรกายวันทอง" เดินออกมาหยุดอยู่กลางโรง

- พวกระบำหายไป ไฟค่อยสว่างขึ้นแล้วร้อง -

- ทะเลบ้า -

๑ ครานัน, วันทอง, ผู้ต้องโทษ
เมื่อชาติใจ, อาตย์, ถึงตูกยา

พระองค์, ทรงโปรด, ให้เช่นฆ่า
กรรมพา, มาเป็น, อสุรกาย ๆ

๕

- ราช -

๑	วันเมื่อ, พระไวย, จะไปศึก	นางนง, ต้าคณ, มนหมาย
	เกรงฤทธิ, บิดา, จะฆ่าตาย	กักตบกดตาย, เพศเพี้ยน, เบนนางงาม ฯ

- รัว -

- ร้องชมตลาด -

๑	นวดตะของ, ผ่องศรี, นวดชา	ฟังแรกวัน, ปรปราว, กับนางห้าม
	มวดยกรหมวด, กวดเกล้า, เหมือนเจ้าพราหมณ์	ได้สั่งวาดย, ปรจำยาม, อร่ามพราย
	กรอบพักศรี, วิเชียร, เจียรไน	ทัดดอกไม้, เพชรเม็ด, นิติฉาย
	เขื่องย่าง, ยุรยาตร, นาฏกรวย	ร้องนุยฉาย, เตียงเนอ, ระเบียบมา ฯ

- ร้องอุบาย -

	เต็วจำแดง, แปรดกาย	อุบายฉาย, มาในป่า
	ไอ้พระไวย, สายใจ	อุกตักเมื่อไร, จึงจะมา
	แดงอด, สอดหา	เดินไปคอยท่า, ทางโน้นเอย ฯ

- ร้องแม่ศรี -

๑	แม่ศรีเอย	แม่ศรีเจ้าหงส์
	เขื่องย่าง, มากดางดง	เหมือนหนึ่งหงส์, เหมราช
	ผิวเจ้างาม, เมื่อยามพิศ	งามจริต, เมื่อยามผาด
	อ่อนระทวย, นวยนาฏ	ดีดาค, มากเอย ฯ

- เพลงเร็ว -

- เจ้าโอร -

- เจ็ด ทัพพระไวยออก - พระอาทิตย์กำลังจะตก -

- ราช -

๑	เมื่อนน	พระไวย, ยกพห, พลไพร
---	---------	---------------------

- แจกลพบุรี -

๑	ยอแดง, สุริยม, ถึงต้นไทร	เกือบจะใกล้, หนองน่า, ดงดำดง
	พน โปยม, เย็นพยับ, จมอากาศ	แว่วบีคำจ, ตั้งเตียง, ต้าเนียงทวน

๖

จึ่งเงอับ, จับใจ, ใหรัญจวน
กระแต่เดียง, เป็นกั้วพ, หวานความ
ตั้งให้หยุด, โยชา, อยากราเกรี้ยว

ซักตั้งจันทร, บันป้อน, อยุ่คนเดียว
ปดมปดาม, ทราบชาน, ในทรวงเดียว
ตงจากมา, ตดเดยว, เทยวค้อมตู่ ๗

(คำท้ายไม่รับ)

- เพลงฉิ่ง -

กองทัพเข้าโรง

พระไวยชวนบริวารไปด้วย ๒-๓ คน

มีพายุ อากาศค่อยๆมืด แล้วสว่างขึ้นด้วยแสงจันทร์

พร้อมกับเห็นนางนังโยนชิงช้าอยู่

- นกจาก -

๑ เห็นนางหนึ่ง, ฟังวัน, เจริญโดยงามละไม, มัวเด่น, ชิงช้าอยู่
รูปทรง, ได้ภา, นำเอ็นดู โยมาอยู่, ผู้เดียว, ในแดนไพร ๗

- เจริญ - กวนมุกค่อนนี้ -
- ราช -

๑ เมื่อนั้น นางจำแดง, แกล้งทำ, หาเห็นไม่
เอ่ยดำนำ, คำร้อง, ทำนองใน ดังดำเนียง, เดียงใส, ไกวชิงช้า ๗

- จีนแส ๒ ชั้น -

(๑) โอ้เวรกรรม, ทำได้, ในนหนอ มาดับส่อ, ตั้งให้, ต้องไรคู่
ส่วนใคร ๆ, เขาก็ม, ที่ชันชู เราต้องอยู่, ผู้เดียว, เปิดยวเอกา
ดวงมูหัดัน, พันแสง, ยังแสงไก่อดี ถึงกระไร, เข้าเย็น, ได้เห็นหน้า
แต่ตัวเรา, เผ่าอับ, ตบนิยนา อนิจจา, กรรมเอ๋ยกรรม, ช้าใจเอย)

- พระไวยเดินเข้าไปหา - แล้วร้อง -
- ชาตรี -

๑ น้องรัก

ช่างไม่กตว, ผู้สร้าง, กตางพนา
พี่จะช่วย, น้องรัก, ซักชิงช้า (ชันใจเอย)
อย่าค่อนคม, ก้มหน้า, ไปทำเดยว

ดีริตักษณ, เดศดา, เดชา
กระไรกตว, มาอยู่, แต่ผู้เดียว
เป็นเพื่อนแก้ว, แวดตา, ในป่าเปลี่ยว
เชิญเหลยว, พักตรา, มาพาท

๗

- ราว -

- ๑ เมื่อนน นางจำแดง, แกลงท่า, เป็นเดินหน
ค้อนคม, ก้มหน้า, ไม่พาท ใต้ใต้, มาดี, แลวเดินตม ๑
- ๑ พระไวย, เจ้าไถ่ นาง, พดางร้องหยอก พี่ชอชอก, เกิดที่หอ, ในผ้าห่ม
แม่งามพร้อม, หอมกลิ่น, มาตามตม ขอพชม, พอชื่น, อูราเรียม ๑
- ๑ เมื่อนน นางแปดง, แกลงท่า, เป็นอายเห็นยม
ฉนชาวป่า, วาดนา, ไม่เทียบเทียบ จะนุ่งเจียม, ห่มเจียม, ไปตามจน
แต่เกิดมา, ชาน, อยู่ที่ไหน ยังมีได้, เข้าไปเลียบ, เทียบตม
ไม่ดำอาจ, ร่างเขียม, ต้องเจียมตม ขาคับต, หรือจะปน, กับเพ็ชรพราย
หม่อมเชอหงส์, หรือจะตง, ด้วยกากาก หม่อมเหมอนนาก, ชมพูนุก, เห็นสุดหมาย
จะมาปน, ดังกะดี, มระคาย ด็กแต่นาย, จะมาตอ, ให้ตงตม ๑

- เจริญ -

- โลมนอก -

- ๑ โลมแดดม ช่างเห็นแนม, แนมชิต, ดนิตสนม
แม่ดวงแก้ว, แวดตา, อย่าปรารมภ์ จะขอชม, เขยชื่น, ทุกคืนวัน
เป็นความจริง, มิ่งเมื่อย, หามไม้ จะมอบจิตต์, มอบใจ, ให้จอมขวัญ
จะถนอม, ถอดมเกลดง, เถยงกน จนชวณ, พจะมวดย, ด้วยนารี
พดางชยบ, จับผ้า, สะไมบาง ขอจูบปราง, น่องนิต, อย่าบิตหนี
แม่ดวงแก้ว, แวดตา, จงปรารณ จะเบือนหนี, หนองหนัก, ชักช้าโย ๑

- ชิบ -

- ๑ ครานน, วนทอง, มองตลก เห็นตลก, ชมเหง, หาเกรงไม่
นางจิงบอก, ความจริง, ทกตั้งไป แนะพอไวย, ชาน, ค้อมารดา
แมร์ว่า, ขอไวย, จะไปทพ คักครวณ, ตกดบ, เป็นหนักหนา
ห้วงด้วย, ลูกแก้ว, แวดตา จงตามมา, บอกเจ้า, ให้เข้าใจ

๘

อย่าทะนง, องอาจ, นระตุรภัก
แต่ัวผาดแผดง, แปรดงกาย, กตยาไป

แม่จะอยู่, ช้านัก, ก็ไม่ได้
เบ็นบีคำจ, โดมได้, พระโดยมา ๗

-รว-ไอค-

-ไอปนอก-

๑ ทงกตจ, ทงดงดาร์, วัคยาญอก
ไอแม่, วนทอง, ของตุกยา

นาคาคก, พรังพราย, ทงช้ายชวา

ตุกจะแบ่ง, ส่วนบุญ, ให้แม่เจ้า
แ่งนกำสรวค, โศกสระทอน, เอียงอ้อนกาย

เคยทำ, เวมมา, ใวมากมาย

แม่อย่าเฝ้า, เกียนระไว, ตุกใจหาย

เจียนจะวาย, ชีพวาง, กตางพนา ๗

-ไอค-

-จับ-

๑ แด้วมา, ชนม้า, พาพอกพด
แ่งเคื่อน, เคดอณคัม, ดงดัมฟ้า

คินคัน, คัดท่ง, มุงบ่า

ยกฝ่า, ไปบาง, กระจิงพด้น ๗

-เชิด-

-ปิดม่าน

ฉาก ๔ ค่ายขุนแผน กับ พลายชุมพล

ขุนแผนจัดทัพ

เปิดม่าน แลเห็นค่ายมีสนามหน้าค่าย

-โชนดาบ-

๑ เมื่อน
รอข่าว, ทพมา, เกอบท้าว

ขุนแผน, พลายชุมพล, คนขย

ไดยนเดียง, ให่ด้น, แด่ไทดมา ๗

-จับ-

๑ ู้แน่, ว่าทัพ, พระหม่นไวย
ช่วยกัน, ปดุกเคก, เกรืองดำตรา

พอดก, ตัใจ, เบ็นหนักหนา

จุคชูป, เทียนบูชา, หนาบดพด ๗

-สารการ-

๕

- ร้องขอ -

๑	เศษะ, พระเวท, วิเศษดำ	คาบพดก, เครื่องอาณ, เตี้ยงอ้งมี
	ขุนแผน, เศษขาวดำ, หอว่านทันที	ปลุกชู้, พอนหญ้า, เป็นคนพด้น ๆ

- รว -

เจรจาจัดทัพ

- ร้องมอญคูคา - ๒ คำรับ -

๑	แต่จัดแจง, แต่งกาย, พดายชมพด	ปดอมคน, เป็นมอญใหม่, ตุมด้น
	นุ่งผ้า, ตาหมากรุก, ของรามัญ	ใต้เต้อ, ดงยันต์, ย้อมว่านยา
	คอผูก, ผ้าประเจียด, ของอาจารย์	โอมอาน, เศษผง, ผัดหน้า
	คาดตะกรุด, โทนทอง, ของบิดา	โพกผ้า, สักทับทิม, ริมขดบทอง
	ถือหอก, สักตะโตหระ, ชะนะชัย	เหมื่อนส้มิง, มอญใหม่, ตูไวด้อง
	ขุนแผนข, ส้มหมอก, ออกดำพอง	ชมพดชน, กระเดี้ยผยอง, นำโยธา ๆ

- ร้องพญาลำพอง -

๑	ครนว่า, ดาวประกาย, พฤษชชน	กองทัพ, ไทครน, ดันนบา
	(ด้ร้อย - ปี่เบี่ยวกวางเฮย	มืองเหมียงบาย ๆ ก้าวตะ

ยาคอเขี้ยวตะ ยาดะเคยเฮย)

ให้รบ, ยกพด, พดโยธา ออกจากค่าย, ซายบ่า, พนาคัย ๆ

(ด้ร้อย - ยุ่มเตี้ยงเฮียมปรีาด (ฮี) ดัดไบดัดตะโกหามตะ

เต้เต้เต ๆ อู๋ย่าย - ฉินจะเอาไชยให้คักกะปรอนเฮย)

- ยกตะลุ่ม - รวมอญ -

ปัดม่าน

๑๐

ฉาก ๕ ท่งบางกระทิง

แตกทัพ

เชิด - เป็ดม่าน - ๒ ทัพประทะกัน

- ร้องมอญจับข้าง -

๑ ครน^๕ถึง, ทัพหน้า, ไม่^๕รารง รัช^๕งตั้ง, ทัพ^๕ผี, ใหญ่^๕
 พด^๕ทุ่น, หมุน^๕โดด, โคด^๕เข้าไป เดย^๕วได้, รบ^๕รุก, คด^๕กค^๕ ๑

- เชิด -

พลทหารลือชดาชไปจนข้างหน้าบางลง แลเห็นตัวนายทัพยืนอยู่ตรงกลาง

- ร่ำ -

๑ เม^๕อนน พระ^๕ไวย, เห็น^๕พด, แดก^๕บ^๕น^๕
 มอญ^๕ใหม่, ไล่^๕รุก, มา^๕ทุก^๕ที่ ชับ^๕ดี, จัน^๕ทร^๕โจน, โผน^๕เข้า^๕มา
 คี^๕ดถึง, คุณ^๕บิ^๕ดา, อา^๕จาว^๕รย์ กร^๕บ^๕ระ^๕น^๕ม, โอม^๕อ่า^๕น, พระ^๕คา^๕ดา
 เรีย^๕ก^๕เต^๕โซ, ชา^๕ตุ^๕ไฟ, ใน^๕กายา เบน^๕ไฟ^๕ใหม่, ทัพ^๕หน้า, มา^๕คิง^๕ ๑

- แทง^๕วิ^๕ส^๕ -

- ร่ำ -

๑ เม^๕อนน พด^๕าย^๕ชุม^๕พด, เห็น^๕ไฟ, มา^๕โก^๕ด^๕ถึง
 เหน^๕่า^๕พด, ทัพ^๕ผี, หน^๕อง ชับ^๕กระ^๕เด^๕ย^๕ว, โด^๕ด^๕ทะ^๕ด^๕ัง, มา^๕หน้า^๕พด
 หด^๕บ^๕ตา, ภา^๕ว^๕นา, เรีย^๕ก^๕ชา^๕ตุ^๕นา อาน^๕ชา, เบน^๕พ^๕าย^๕, พระ^๕ย^๕บ^๕ฝ^๕น
 พิ^๕ร^๕ณ, ไป^๕ร^๕ย^๕ป^๕ร^๕าย, เบน^๕ต^๕าย^๕ช^๕ด คับ^๕เพ^๕ด^๕ัง, ทอ^๕พ^๕ด, พระ^๕หม^๕น^๕ไวย ๑

- ร่ำ^๕ท้าย^๕ร่ำ^๕ดา^๕บ -

- ชับ -

พระ^๕ไวย^๕เห็น, คง^๕คา, เบน^๕ท่า^๕ฝ^๕น ก^๕หด^๕บ^๕ตา, อ่า^๕น^๕ม^๕น^๕ค^๕ร์, มุ^๕ช^๕ใหญ่^๕
 ฝ^๕น^๕ห^๕าย, น้า^๕แ^๕ง, บัด^๕เด^๕ย^๕ว^๕ใจ ด^๕วย^๕อิ^๕ท^๕ช, ฤ^๕ท^๕ช^๕ไ^๕กร, ม^๕ห^๕มา ๑

- ร่ำ -

๑๑

-ราช-

๐ เมื่อนน
เห็นพระไวย, ดั้นฤทธิ, คิตรีธา

ชมพุด, ชาญชัย, ใจกล้า
ซบกระเดียด, เชยอกดำ, ว่าจะเข้าไป ฯ

-เล่นตลกเขาะเข็-
-ร้องมอญทำอิฐ-

ว่าเหวย ๆ, เข็เฮ็, ท่านแม่ทัพ (เต๊ะเฮย นายเฮย)

ดั้นคำหรบ, เท้านั้น, หรือไฉน
(เข็โฮตะหน่ายเฮย)

แม่นม้อก, แด้วเอง, เร่งทำไป (เต๊ะเฮย นายเฮย)

กู่จะได้, ตูเด็น, เป็นขวัญตา
(เข็โฮตะหน่ายเฮย)

ว่าพดาง, ทางหัวเราะ, เขาะเข็ (เต๊ะเฮย นายเฮย)

ร้องเผย, ไย ๆ, แด้วถ่ายหน้า
(เข็โฮตะหน่ายเฮย)

เก้อ ๆ, กุ่ย ๆ, หุยฮ่า (เต๊ะเฮย นายเฮย)

แด้วร้ายว้า, ทำท่า, จะโรมรัน
(เข็โฮตะหน่ายเฮย)

-กรวรามอญ-
-ซบ-

๐ พระไวย, มองเขม้น, เห็นน้องชาย
ด้วยบีคำจ, ดึงกาย, เจ้าพตายนน
คิดแด้ว, ร้องตาม, เนอความพด้น

ดุคถ่าย ๆ, เค็ดือบแคง, ทุกถึงสัตว์
ดำคัญว่า, มอญใหม่, ไม่สงกา
เฮ็วรามัญ, แม่ทัพ, เมื่องหงดำ

รูปร่าง, ตำอาง, ละเอียด

จงบอก, กูมา, แด้วความจริง

พระสงฆ์, องค์ใด, เป็นครุบา

สอนวิชา, มาให้, ดักตั้ง

สู้รบ, กับเรา, เจ้าจริง ๆ

จะต้องดิ่ง, วุ่นหลบ, ไม่พบตัว

บิทร, มารดา, เองชื่อไร

อยู่เมืองไหน, บอกกู, ให้รู้ตัว

องอาจ, ประมาทใจ, ช่างไม่กลัว

ใครยั่ว, ให้มิ่ง, ยกมา ฯ

-ร้องสร้อยทะเล-

๐ ครานน, ยอดชาย, พตายนพุด
กุหรือ, ซ้อดมิ่ง, มัตรา

ทำกต, พดเพยน, เป็นหงดำ
บิดากู, ผู้เวียง, ฤทธิไกร

๑๒

ชื่อตั้ง, แมงกระษั, กระดอ
เตืองชื่อ, ล้อฟุ้ง, ทูกกรงไกร
พระครู, กุเรือบง, ฤทธิเวท
จระมาตอง, ฝั่มมือไทย, ไหระอา

(ชื่อพระสงฆ์ชื่อ)

ในเมื่องมอญ, ไครไม่วอ, ค้อไต
แม่ไซร์, ชื่อเมย์, แมงกระษา
พระด่เมฆ, กระดง, เมื่องหงดำ
ไครกดำ, กุระพัน, ไม่วร่นคร้าม

-เจรจาแทน-

๑ พระไวย, ดำเหวย, อ้ายมัตรา
คักกูหรือ, มีชื่อ, ว่าพดายงาม
พอก, ชื่อชนแผน, แด่นัด่ท่าน
หนงทาน, วนทอง, เบนมวรดา

(ชื่อพระสงฆ์ชื่อ)

ออย่าโฮหัง, หวงดำ, กูเกรงขาม
คิอตาม, มาแก้เค้น, แทนบิดา
เบนมอจารย์, ลือนเวท, วิเศษกดำ
จระมาตา, อ้ายมอญ, ทวชน ๗

-เจรจาแทน-

๑ ชุ่มพด, คอบไป, อ้ายมุด่า
ว่าแกม, ลูกชาย, แด่นางคน
อ๊กคนหนึ่ง, นนตูก, คัดแม่
เบนมตูก, อ้ายข้างด้าน, พาด
ชนอก, รุงรัง, กระทงคาง
หากเอง, อายใจ, ไม่บอกกัน

ชนแผน, บอกกูมา, แด่นัน
ชื่อชุ่มพด, ลูกแก้ว, กิริยา
มิใช่ลูก, ของเก, คังเจ้าว่า
เคหา, นนอยู่, เมื่องด่พรวณ
ชุ่มมบาง, ผมชอด, คดอดชวญ

-จาช-

๑ พระไวย, ชัดใจ, คังไฟฟอน
โมโ, ชัดชัด, มีดมวดา
ก่าดงไกรข, โตดถัน, เข้าพันพาด
ชุ่มพดแย้ง, แทงกรอก, ค้วยหอกชัย

เหม่อ้ายมอญ, ค่อนเคระ, มุด่าว่า
กายถัน, เต็มประดา, เป็นบ้ำใจ
ชุ่มพดเดียง, เพดียงพาด, หากต้องไม่
ดัด่ท่านไป, ไม่เข้า, เท่าบักทร

๑๓

พระไวย, แก้วงดาบ, ออกวางวับ
เป็นประกาย, วายวาว, ดาบไม้กิน
ยี่เปเต่า, หาเข้า, พระไวยไม้
ทงตองข้าง, ชาตรี, มกาดัง

๑ ชุ่มพด, คืดพดาง, วางหอก
พระไวยเห็น, แผ่นโสน, โจนมาพด้น

โถมดับ, ฉับฉาด, ดั่งฟาดหิน
ชุ่มพดณิน, หอกแตก, กระแตกกั้ง
พระหมื่นไวย, หวดบับ, เข้าไต่ดั่ง
ไม้เพดียงพดง, รับรอง, บ้องกัน ฯ
ถือดาบออก, ว่าท่า, ทำเชิงชั้น
ว่าดาบเค้น, แผ่นฉับ, เข้าชิงไชย ฯ

-พระหมา-

-ร้าย-

๑ ชุ่มพด, วางดาบ, ให้นำน้
พระไวย, วางดาบพด้น, ทนไต

มือเปเต่า, เดินมา, หาเข้าไม้
จดหมัด, เข้าไป, ไม้ย้อยท้อ ฯ

-เจ้าเซ็น-

(แทรกตลกขมวข-แล้วพระไวยกับพลาชชุมพดลกัน)

-ร้าย-

๑ ชุ่มพดอยู่, ข้างใต้, พระไวยทับ
เรื่อ ๆ, รับมา, อัยารารอ

๑ เมอนน
กัจะพัน, มันให้ตาย, อัยหัวชะโมย
ถอยฟ้าพัน, ด้วงว่า, ทำเชิงแรง
ตายแน่แฉด, ครวงน, เบนทก
ขุนแผน, ตงท่า, ว่าดูดไต่
หมุ่นผดัก, น้องชาย, พดายชุ่มพด

ชุ่มพดเหลือ, ท้จะรับ, ร้องเรียกพ่อ
เขาคนคอ, ต้วซ่า, มาเกิดไวย ฯ
ขุนแผนร้อง, ว่าจับมัน, ให้มันไวย
มันทำบาย, ศรัมาดา, แฉด่าก
กัจะแทง, กัจะพัน, เหมือนหนหม
แฉด, เห็นขอไวย, ใฝ่อยู่บน
พระไวยเห็น, ตกใจ, เอะกบน
เกลือกถน, ด้วงถา, หน่าชะมา ฯ

-เชิด-

-ทัพแตก-ต่างวิ่งกันสับสน-

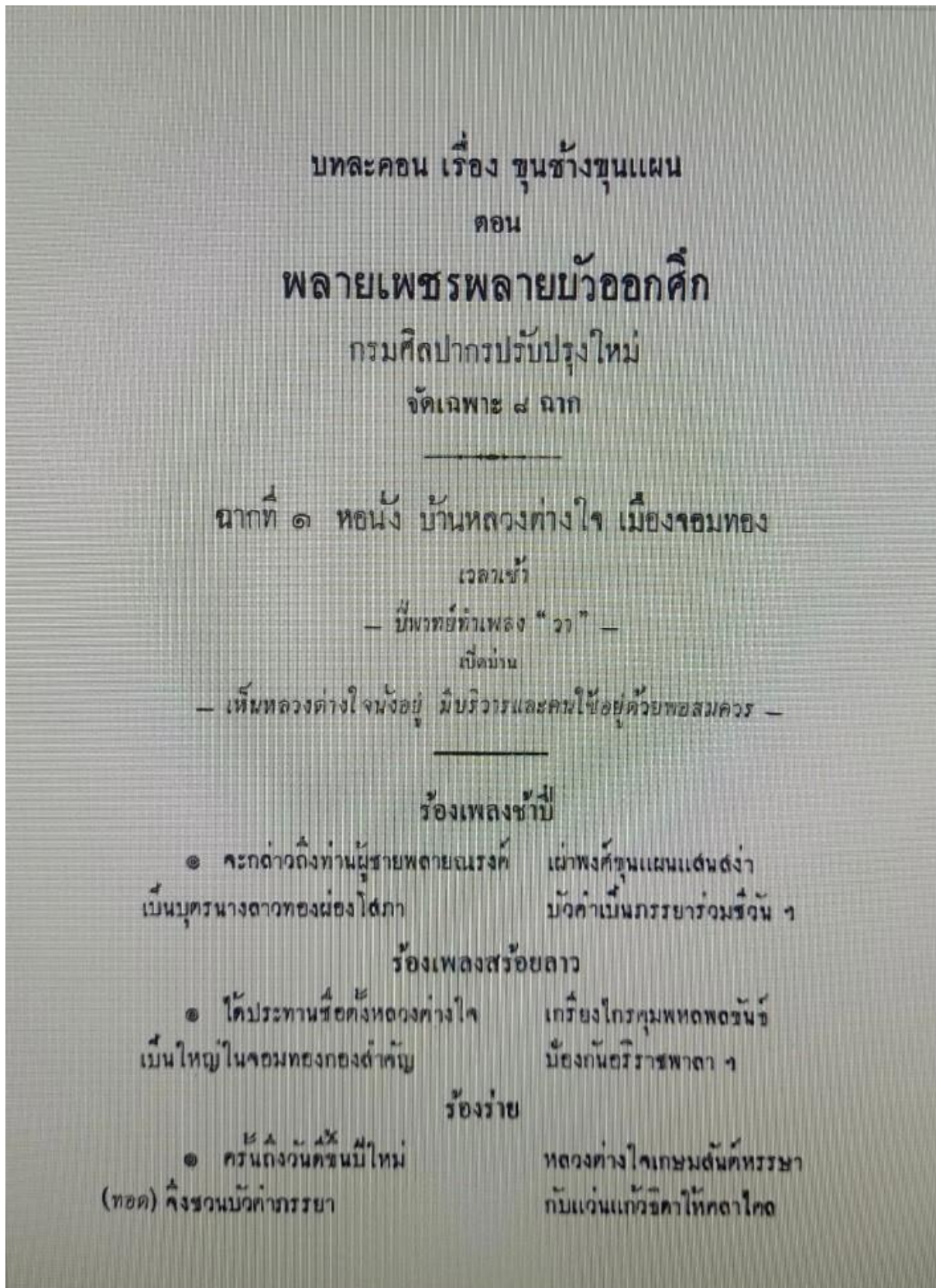
ปีคมาน

จบ

ภาคผนวก ฎ

บทละครพันทางเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วพลายบัวออกศึก

๒

ไปตระเวนที่เชิงคร
แวดล้อมพร้อมด้วยพวงข้าวไทย

อย่างเคยทุกปีไม่เว้นได้
เดินในสถานจัดตั้งมรรคา ฯ

— เพลงเร็ว —

— พลายบัวบังเอิญเดินสวนทาง — เห็นแว่นแก้วก็แอบตามดู —
บ้าน
จบฉากที่ ๑

ฉากที่ ๒ สระน้ำ เชิงเขาสระบาบ

เวลาสายถึงบ่าย

— บัพทย์ทำเพลงเร็ว—ลา —
บ้าน

— เห็นสร้อยน้อยเบื้องหลัง — ตอนหน้ามีป่าจะเหมาะให้คนแอบดูได้ —
— หลวงต่างใจ บัวคำ และแว่นแก้วพร้อมด้วยเหล่าสาวใช้กำลังมาถึง —
— ต่างอาบนำสระหัวและเล่นน้ำ —

ร้องเพลงลงสระลาว

๑ ถึงสระศรีดีเยี่ยมศรีดี
ท่านผู้ใหญ่ต้องศรีกับปรีดา
ผ้านางสาว ๆ ก็เล่นน้ำ
เจ้าแว่นแก้วโฉมงามทรามวัย
ต่างนางช้อนคนบ้างคนทา
เจ้าพายน้อยค้อยระแงงแฉะระม้าย

ต่างมดคืบมาพันด้วยทรวงา
ดงคองคาเบิกบานใจ
บ้างผูกคาวายเดินตามมิถึย
เข้าแดนได้อายวนอยู่อุ้นวาย
แฝงใบปทุมมาแฉ้วคำหยา
คำต่ายคุณแว่นแก้วแฉ้วพิศรม ฯ

ร้องเพลงชมโฉม

๑ รูปทรงองค์เขอดีอันแสน
ควักไถ่จงวาคนยันทาคม

แขนแมนช่อนช้อยช่างงามสม
ได้ชมคองจะชื่นรื่นวิญญาน ฯ

๓

ร้องเพลงลาวพุงดำ

<p>๑ เมื่อนั้น ความกระวนกระวายได้เจดธา ค่างคนค่างผัดค่างผัด พลายบัวแก้วมอญยังตามไป</p>	<p>ทอดวงค่างใจรัยชาญหาญกล้า ถอนจากคงค่างทันใด พอแตกอ่อนรุ่มมาหาขำไม้ ค่องโน้มน้อมลงถ้อย ๆ</p>
---	--

— เชิด —

- พลายบัวแก้วตามไปทั่ว ๆ แสดคงบทรักชะเง้อชะเง้อตามอย่างหลงไหล —
 — สาวใช้คนหนึ่งพลัดเพื่อน จึงมาขำ วังกะเรือกะว้าเรียกเพื่อนพาลวงพอลวง —
 — จะเล่นเป็นจำอวดระหว่างสาวใช้คนนั้นกับพลายบัวแก้วเล็กน้อยก็ได้ —

นี่คือนั้น

จบฉากรที่ ๒

ฉากที่ ๓ กุฎีริมบึงกล้วยตานี

เวลากลางคืน

— นักร้องทำเพลงเขมร —

เก็บถ่าน

- แลเห็นกุฎีอยู่ด้านขวา — ตรงกลางบึงหลังออกไปเป็นโกดังเก็บศพ —
 — ด้านซ้ายเกือบตรงกลางเป็นบึงกล้วยตานี —
 — เบ็ดไฟให้เห็นกุฎีทางด้านซ้ายก่อน แลดับไฟด้านซ้ายตรงกุฎีให้มืด —
 — เห็นด้านกลางกับด้านขวา — พลายบัวออก —

ร้องเพลงเขมร

<p>๑ ก้าวชนกุฎีชุนงงหน้าห้อง กวักถั่งแค้นแก้วแว้วฟ้า</p>	<p>เส้าหมองเฮนอิงพิงฝา ร้อนรุ่มอุร่าทังฟอนไฟ</p>
---	---

๔

กำลังหนุ่มกอดกอดด้วยความรัก
ไม่ล้มเลิกเพียงชั่วขณะบรรลัย

สุดจะหักทรวง โค้ก้าวสรวได้
ร่ายจนใจไม่สิ้นนิทรา ฯ

ร้องเพลงถอยหลังเข้าคลอง

๑ จังตกจากกระเบียงเมียงมอง
เห็นหลอดพุดดับโหดไต่ยา
จึงเอาผ้าประเจียดมา โปกหัว
หยิบมะนาวกับข้าวตำตั้งตำบู
โก๋ฉันทกระชั้นเคียงตำเนียงแก้ว
เจ้าพ่ายเดินตามทางข้างเยื้องกราย

ครึกครองทางที่จะไปหา
หยิบยามคันหาเคื่องวางพัด
ตะกรุดโทนใส่ตัวรัมนั้น
นมทนมอดงย่นคอบองกนกาย
ดาวแพรวเดือนพรางกระจ่างฉาย
ถึงชายบาพัดนมทนมาน ฯ

— เพลงฉิ่ง —

ขับเสภา

๑ เขาในป่าช้าเที่ยงทาม
คนหนึ่งใหญ่ดำทาดำตา
ยื่นตายถันร้ายตงถันผี
แต่เห็นเจ้าพ่ายเดินกรายมา
เป็นพายพยับขับทุกทิศ
คนเขนระเนนตงตงระว

พบกอดด้วยคานสูงตระหง่าน
ปัดประหารคาคอมรณา
บิศาจันแกงฉกาจฮาจากดา
ก่เจ้าแคงเตซาให้น่ากอด
นมคนมชกหม่นพิกลทอ
เสียงโผงผองประทงทอจะปัดไป ฯ

— ศกพาทย์อา ๓ —

— ทำเป็นลมพายุพัดต้นกล้วยตานีเขนไปเขนมา —

— บัฟพาทย์ทำเพลง "พรายตานี" —

— ทำเสียงสุนัขหอนและเสียงนกชุกนกเค้าแมวร้อง —

— พวกผีพรายตานีออกมาเต็มระบำ —

๕

ร้องเพลงไต้ลวด (*)

๑ พวกเราภคพราย
ต่างพร้อมกันรวมบทเพลง
หลายหลายมากมาย
คำคนพินิต
เงินหลอกทำหยาบคน

ถวญบศ้างว้ายคงคาน (ซ้ำ)
ว่าเรงใจผองภคพรายนี้
ฮวดชอนทรยภระคกตณ
ในเวตนาชาอนมคณ (ซ้ำ)
แผงกตให้คกใจ (ซ้ำ) ๑

— บัพทยทพเพลงแรงภระพอบก —

ร้องสระบหญิงนอก

๑ เมชนน
ชะนางพรายคานคตใจ
หยาบชาวดำรยภมชอนเทนอหว
คำรบดำมคานภางนา

พลาบบวศวถถนไมทอนโท
เจ้าพลาบไมย่นยอทยคอรวา
พลาบบวปดกเศกควยคากา
แถบปำไปพดนทนต์ ๑

— บัพทยทพเพลงคฤพทยล ๕ —

ร้องเพลงหน้เสื่อ

๑ บคณน
ความกตจเจ้าพลาบภคชอนทรย

นางคานช่นฤทชคคจะทนต์
นางคานกตบว้างเบนนางโน ๑

— ตรี —

— นางแปลองฮอก —

ร้องเพลงสี่นิ้ว

๑ รูปร้ายกตยาถถนเบ็นธำน้อย
เช็ดโอมบระ โอมตะถานใจ

แถมช้อยนวดตะชองผ่องใส
แถมคักกด้วยใหญ่แถ้วถามมา

* เพลง "พรายคานี" และบทร้อง ของ นางสมนตรี ตรีโยท

๖

พ่อหนุ่มน้อยคนน้อยที่ไทย
มีรูปร่างดีไปไหนมา

คนเคยเดินไปไหนมา
เมตตาบอกความแก่ตามจริง ๆ

เรื่องร้าย

๕ ๒
๑ เมื่อนพบ

เห็นตามมฤตยูศักดิ์สิทธิ์จริง

พลายบัวควงครกไม้เหล็กกรง
จึงฉวยวงศวยธนูทรวาจา ๆ

เรื่องเพลงทองย้อม (รวม ๒ คำ)

๕ ๒
๑ เจ้านางตามทองนงเยาว์

พี่ชเชิญชวนแกวแกวศา
พมุงมาทวงวาทะเชิญของ
ไปเป็นเพื่อนคู่ยากลำบากกาย

เป็นคนแฉะจะรักไหนกหนา
ไปเป็นเพื่อนพยายานอนคาย
แม่นางตามทองระยองฉาย
แฉะเจ้าพลายเบ้ามนักเงินห่านน ๆ

เรื่องร้าย

๖ ๒
๑ บดิน

ทองมนศักดิ์ศักดิ์ผูกพัน

นางตามปรปรวมเกษมฉันท
ก็กลายร่างสิ้นพด้นทันใด ๆ

— ปู่พาทย์ทำเพลงรวี —

— นางพรายคามีนอก —

เรื่องเพลงบรเทศ

๑ เจ้าพลายดกจระต๋อตาม

พลายบัวควมยของทวยต๋องใจ

รับดัดคักขามเราทางใหญ่

เดินดัดเขาในฮาวัญ ๆ

— ปู่พาทย์ทำเพลงแขกนกแก้วโครง —

บดิน

จบฉากรที่ ๓

ฉากที่ ๔ เกหาสน์หลวงต่างใจ เมืองจอมทอง

เวลากลางคืนตอนดึก

— บัณฑิตทำเพลงเชิดฉิ่ง —

เมืงบ้าน

— เห็นบ้านหลวงต่างใจ —

— พลอยบัวเดินนำหน้า — นางพลายคาน้ำตามมาในเบื้องหลัง —

ขับเสภา

๑ ครูหนึ่งถึงบ้านหลวงต่างใจ
ชู้ชราวดำรงหวานอุกมะนาวพลัน

กำแพงนอกคอกในได้กตอนต้น
ผู้คนทงนสนั่นทอน ๑

ร้องเพลงเชิด

๑ โขมฮ่านคาถามหาเสดะ
ทงกุศพรายเผือกทหนจร

เบ้าเสดะดิมทอดตะทอนกอน
ผเรือนหอบช้อนทอดกลไป ๑

— บัณฑิตทำเพลงรวิลา ๓ —

— นางพรายคาน้ำนี้ เมื่อยังไม่ถึงบทให้หอบเข้าหีบเสียบ —

ขับเสภา

๑ ย่างขนมมันโตเข้าในคอก
เบ็ดประคุดเห็นแฉ่นแก้วแฉ่วไว

คู่พิศใหญ่กว้างสว่างไสว
ตะตั้งไปคูนางไม่วางคา ๑

ร้องต้นเพลงยาว

๑ เจ้างานปลั่งตงทองชมรมชาติ
ความรักปอดมปอดมชามชรา
ประจงกรช้อนนางชอนวางคอก
เผื่ออุบ โดม โดมฉายไม้จากกร

งามประทาดแดดเด็ทรูปเดชา
เจ้านงแนบกายาพวงงอน
เชยพิศกรพุ่มพวงทองดมร
ค้อยฮาวรณเร่รักหน่วงหนักใจ ๑

๘

ขับเสภา

๑ ครานนางคานคกทา
 ึ่งเขามาเคอนพตททไ
 นามัดหงงงวจะเสยการ
 แมอทยไธแ่งแ่งขนม
 พลายบอครทกรททไ
 มุ่งหน้าพานางจวถ

เห็นวาพลายบอมวดหงไท
 ึ่งรบไธจอนตางตวางพา
 รมชอกจากบานเสยคกจา
 เห็นวาพอพลายจะเสยท
 ประคองอุมทรามวยชอกจากท
 ผคานคานทงระวงภย ๑

- เชิด -
 บัดปณ
 จบฉากที่ ๔

ฉากที่ ๕ หนานา เขาสระบาป

เวลาย่ำรุ่งถึงกลางวัน

- บัพาทย์ท่าเพลงเชิด -

เป็นค่าน

- มองเห็นปากถ้ำ - ควรทำให้มองเห็นเข้าไปภายในถ้ำนั้นด้วย -

- หนักทำให้เห็นลานกว้าง -

- ด้านหนึ่งเป็นป่าละเมาะ มีต้นไม้เงาหรือเงาวัดย์พอที่ทุกคนจะลอดไป/ติดอยู่แล้วก็ได้ -

- มีน้ำไหลเรียงร้องและกินหญ้าอยู่ -

- มีน้ำตอสนั้นแต่งเป็นน้ำตอเป่ายังไม่ม่เครื่องประกอบอย่างมีเสียงระฆัง -

- พลายบัวสุนันวันแก้วออกมา -

ร้องเพลงพม่าถ้อย

๑ ครนถงทวงเวงเซงมา
 เบนหดบกนชนเซงยดวไ

เป็นทีตาชะ ใจกเงอนเทตอมไค
 วางนางงงไคทงนทรา ๑

- รัว -

๘

ขับเสภา

๑. จะกตาวงม่านดณปาน
 ชกทงคาบ โพรงแกวเรื่องกักดา
 ครนรังแจ่งแสงตะวันพรณราย
 แดงจิง โดค โดคเด่นแผ่นดำพอง
 เห็นเจ้าพดายวางนางองหน้าธา
 โดคดำพองรังแรกแยกเรยอนง
 เจ้าพดายบวดยกทรงคงทารม
 คน โดคมา โดคชนทงคว

ของเบคนชยชายชาญทหารกดา
 อยในกุหาเราชอมทอง
 มานดยางกรายผันผยของ
 คักกะนของเรงรายออกทากิน
 มาตาหันทกนถน
 โดคคิน ไรกกคัพคพดายบว
 โดคโฉน โจนจับจิกฉมหัว
 คนกักดามาไมกถวครดุมบอน ๑

— เชิด —

ร้องเพลงเชิดนึ่ง

๑. รมรับตั้งประยทกนทลายท่า
 ค่างรอรามไต่หาญเจ้าราญรอน
 แด้วเคนตรงเข้ามาหาญำบอัน
 มารุกชกเชองให้ดูบคดา

คนกเห็นอยเมอยดามากชอน
 เจ้าพดายถอนทงทญำบรักกรม
 ค้อย ๆ ผอนพอให้ถนไมอิมหน้า
 รักเจ้าพดายเหตชดาจางชากน ๑

ร้องเพลงนกกจาก

๑. เมื่อนน
 ดูบหงพดางวาพมานด

พดายบวชนสมถ่มถวิด
 ไปอยูกินกับข้าวยาฮางวณ ๑

ขับเสภา

๑. มานดได้ฟังเจ้าพดายว่า
 ทำเหมือนจนจะบอกให้ไมทันชอน

เรงว่าแค้นรัฐหน้ารอน
 เจ้าพดายจวตามหง้อฮารามา ๑

๑๐

— ทำเพลงข้างประสานงานชั้นเดียว —

— เมื่อมาได้กินหมูแล้วทำทำรักพลายบัว พยักหน้าให้พลายบัวตามไป —

— พลายบัวควมมาเข้าไปภายในถ้ำแล้วออกมา —

— ตอนกลับออกมาจากถ้ำ ม้าเฒ่าตั้งเครื่องอย่างละคอนให้ม้าบังเหียนและสายครบ —

— พลายบัวถือดาบโพรงแก้วออกมาด้วย —

— พลายบัวกับม้าเฒ่าหนีหน้าม้าที่แค้นแค้นนอนอยู่ แล้วบอกให้ม้าไปกินหมู —

ร้องเพลงพญาสี่เสา

๑	นั่งแนบแนบนางทองขึงห้อย	กอดประทับแน่นเดี่ยวเส่นหา
	ประคองกายพดางร้ายพระมนตรา	แก่งระกักถยาให้ต้นพด้น ฯ

— รว —

ร้องเพลงโถมอก

๑	ครานนจิงโถมเจ้าแค้นแก้ว	ต้นแฉ่วตักใจโหดพอน
	เห็นเจ้าพดายอกใจให้ตนตน	คิดสั้นเรื่อว่าจะดูไป
	เจ้าพดายนชัยหนองเหินยวชมนอง	แมร์ูปทองนจะหนพไปไหน
	รักเจ้าเท่าเทียมชิวาตย	จิงตาจของจิงใจไปถักมา
	แค้นเห็นเดนมัทเซงเขา	ให้รอนแค้นเศร้าโศกถ่างรดา
	ตั้งศรัทธากับทรวงถ่วงชิวา	แม้ไม่ได้แก้วคามาเป็นเมีย
	ไหนพจจะมีชิวคเตา	จะโจนเราลงไปให้ตายเสีย
	แต่คงคตุมรมรอนคงไฟเดี่ยว	ละห้อยละเหี่ยชุนกคคคใจ
	จำพดางทางกชคตคคคอง	ประจคงเคอนจกพิพัฒน์
	รับชิวญเจ้าชยันให้ห่างไกล	ขอฝากชิวคไว้ในแก้วตา ฯ

๑๑
ขับเสภา

๑ ครานันแค้นแก้วแวงใจ
ความแค้นให้แน่นในอรา
ใครนคแนะให้เจ้าเข้าไปทหา
โอหังบังอาจประมาทใจ
เพียงเขยผด่างเจ้านาย
รักความกให้ตามถกออกมา
อย่าหวานดอมชามไมยอมเบนเมยเจ้า
ถึงสัญญาชีวาไม่ขาดัย

ตกลใจร้งกรัดหัวคผวา
จึงว่าชะเจ้าไม่เกรงใจ
พามาใช้ว่าชรักใคร่
จงพาชากลับไปเสียเถิดตรา
จงเบี่ยงบายไปบอกรกับพ่อช่า
พิชิตมาช้วนให้บรรดัย
จงฆ่าเราเสียเถิดให้ทกษย
จะอยู่โยให้คนเจานินทา ฯ

— ไซคลว —

ร้องเพลงนเรศร์ชนช้าง

๑ เมื่อนั้น
ยิงธนูสังหารแก้วกานดา
เพราะรักจึงตกมาชมชื่น
อนตวพททหารชาติชาญชาย

พลายบงพังกาทราดา
พดางว่าพมให้เจ้าโคฮาย
จงกดากถนความโศกให้เสื่อมหาย
ทจะกดถนความตายอย่าพงนถ ฯ

พูด

๑ ถ้าไม่ตีไหนพจะไปได้
ผคนกนกชยูกกคก
ถึงพ่อแม่จะแรมมาตามจับ
ว่ากล่าวจ้งอนให้ชยชใจ

ถึงชนในทานองในทองตก
ดาดกเหตอที่จะเขาไป
จะนบนอบค่านับดงกราบให้อ
เมื่อไม่พงเป็นโรกเป็นกน ฯ

ร้องเพลงถึงตัด

๑ ว่าพดางทางคชงประคองกอด
นางแค้นแก้วหยิกคัพัตวัน

พว่าพดอชบปรางพดางรับชวัญ
เจ้าพดายพดณดงมดชคกอดใจ

๑๒

พลงร้ายเทพวิญจนาให้ยอนจิต
นางค้องมนคคตจิกคิคงไป

ขอจูบนิคเถอะนั้งรักขยันดักได้
เคตมใจหงรักด้วยมนครา ๑

— รัวลา ๒ —

— บัพพาทย์ทำเพลงละว้า —

ร้องเพลงเทพทอง

๑ มาจะกด่าบทไป
แบกบนคามรอยข้างเจ้าทางมา

ถึงบ้องเบือชาดไพรอยู่ในมา
บุกแฉกแหวกคาคาหากุญชร ๑

— บัพพาทย์ทำเพลงเซเลเมา —

— ดัดจำอวด —

ร้องเพลงลาวชมดง

๑ ครนคองเขาดระบาปรามวัน
พอยแแต่เห็นส่องราฟางอน
ฮ้ายเบือว่าฮ้ายนเป็นบณทิก
กุงะยิงผัวเดี่ยเฮาเมี้ยไป

หยคยนหยกรวงซางสังชร
จิงแอบร่อนซ่มค้อยแคไถด
ดักผู้หญิงมาถนทพิศมัย
ดคบ้นยคได้ดุกคินพดณ ๑

— เจรจ ๑ —

ร้องเพลงลาวชมดง

๑ ยกประทับกับม่าง่าโกฉับ
ถูแฉงปากกระบอกออกเม้นควัน

เหนียงดบโกเปียงเงียงถัน
ถูกพดายมัวคัวท้นตูกบ้นแบน ๑

ร้องร้าย

๑ เป็นประกายไม้กนคังหินผา
ชักตามก้องรำมาโดยแก่น

เหตื่อยเห็นส่องรากถูแฉง
ด้องคนก้องชกแฉงแฉงท้นมา ๑

— เชิด —

— พลายบัววังขับ —

— ฮ้ายเบือวังท้นชมนานจนหัวไปติดังามไม้หรือแถววัลย์ต้นอยู่ —

— ฮ้ายบ้องช่วยนุดหลุดได้ ก็พอกันวังท้นลงมาเวทล่องแล้วเข้าโรง —

— ทลวงต่างใจกับพรรคพวกออก —

๑๓

เรื่องร้าย

๑ เดียดงคงทศทรค

คอบจับพารเข้าชายป่า

— อ้ายบ้องอ้ายเป๋อวังสวนออกมา —

เห็นบ้องเป๋อวังเว่อไม่รอช้า
 ณะเฮียออเจ้าทั้งสองคน
 ฝ่าดุกุดตมาว่ากระไร

พุกหน้าวังถามเนือความไป
 วังดุกอนหน้าซัดหรือเสื่อได้
 หนามไหนเก็ยบออกงบออกมา ฯ

— เจริญ —

เรื่องเพลงขุนบรม

๑ บดิน

อ้ายบดินที่ถุกข่มศึกดา
 มันเขาไปไว้ที่ปากถ้ำ
 ขำเขมคั่นดำโพง โกง โกงคู้
 ขากถวองหน้แทบไม่พัน
 เต็มประดาแม่อำมรินทร์

เป๋อบ้องให้วับบักสืบทำ
 ดักพาดาวน้อยมาข่มขู่
 รบวังคมขวักอยู่ท่งคู้
 มันชกคาบแดงดิวังได้พัน
 หอกบนทงทดนอยพัน
 คงท่าทนม่าเสี้ยแถวพอดคุณ ฯ

จับเสภา

๑ ท่านหลวงต่างใจได้ฟังว่า

ถ้าพพานกฐะผดามุให้เม็นจุต
 จึงหยิบเอาเงินตราห้าคำดั่ง
 อ้ายเป๋ออ้ายบ้องกัใจ

โกรธาควัดันหันทุน
 ขยับหอกออกหมุนคว้าง ๆ ไป
 เฮี้ยมึงจงนำตำแหน่งไท้
 รับเงินได้ไถ่ถ้วนนำมา ฯ

— เจริญ —

— อ้ายบ้องอ้ายเป๋อนำหลวงต่างใจและพรรคพวกพากันเข้าโรงทางประตูล้าย —

— แล้วออกขึ้นไปบนเวทบนบ้องหน้า —

๑๔

ร้องเพลงดาวเจ้าชู้คัก

๑ มาถงหวางเวงเซิ่งทิม	แดงเห็นมาถงย่นกนทญา
จั่งตั้งไพรให้ด้อมหอมเข้ามา	อย่าให้พากันหนีหงุดหงาย ๑

— รว้ท้ายปลุกคั้นไม้ —

— เจริจา —

ร้องเพลงเขมรสุดใจ

๑ บคินน	นางคานเห็นคนมาถนทตาย
จั่งวงมาเการเท่าบอกเจ้าพดาย	กระซิบนายให้แจ่งแจ่งยุด
บคินเขามาถอมเซิ่งเขาได้	บั้นผาหน้าไม้คุดยั้ง
เขี่ยคยค้อตแอดวันแอดคั้น	จจะผอนปรนคิตอ่านปรการโค ๑

ร้องเพลงสร้อยสนคัก

๑ เมอนน	พดายมัวองอาจไม่ทวดไหว
แกคกรคุดของค้ำททำไว้	ผูกคอง้องให้เบนนงคด ๑

ขับเสภา

๑ หยิบผงคินด้อชอกผัดหน้า	กิ่งฮากูจะมาคังทำผ่น
ก็แควดคดาคไม่ฮากจะต้องคน	แม้จะถกถักทนไม่เป็นโร
ฮ่มนางพดางตั้งชนหง้งน้ำ	แฉ่นแกวชชธรมายกมือไหว
นางคานตามหง้งระวง์กัย	คควบรัมฮาชานอยโคตคตา ๑

ร้องรำย

๑ เมอนน	ทดวงต่างใจแดงมบ้องหน้า
เห็นด้องศรีแนบนงบนหง้งน้ำ	คุดไถ่ภาน่าชมต้อยสังกัน
คั้งแดง่ายคาไม้กระพริบ	คั้งดอยดิบดงจากฟากถวรวรค
เหมือนฮาทคยชิตรทเข้าเคียงกันทรี	จจะร่ามนันมีจิตคิตฮอดย ๑

๑๕

จับเสภา

๑ ถ้าแม่แต่ก่อนมาองนึ่ง
 นิ่มน้าข่มเหงไม่เกรงใคร
 แม่เสียเหวอ ๆ อ้ายหนุ่มน้อย
 ไม่เกรงใจใครบ้างอหังการ
 จงเว้งดังถูกขำมาใจ ๆ
 หัวจะปลิวจากบ่าไม้ปราณี

ผู้ชยค้อยกจะยกให้
 นกขด ไครุนชชิงแตรวขงมา
 ดัญชาติดอยขยปลัดขณเบนหนกหนา
 ไปดอบดักถกร้าชายคองค
 แม่นนงไวชวดจะเบนผ
 ทำชวดคักจะนำให้ฉายปราณ ฯ

ร้องเพลงขวัญอ่อน

๑ เมื่อนน
 ไต่พงคาคำรศรกร
 จงอนทาดวดอนเบนทางมิตร
 เพราะความรักนงนุชดังดูดี
 จะให้ส่งโถมครุฑชิวค
 พุ่มพวงดองจิกจะน้อยใจ

พลายบิวปราชดาหาญ
 จะคอยด้ารคามเดที่ประเพณ
 โทษดกณิตรขรับได้เกศ
 เขาชวดแตรกรักประจักษ์ใจ
 เบนดศคคแตรกถกจะดังโต
 ได้ว่าใจว่าจะมอวยดงควยกน ฯ

ร้องเพลงดวงเดือนขึ้นเดี่ยว

๑ เมื่อนน
 ถอยคานดนมช่างคมกรน
 พิศดกรรักประจักษ์จิต
 ดศคคิตเดียมุตรสุดชอาดัย
 แม่แวนแก้วดุกนชบกดอยจิก
 มาหาพ่อเด็กหนามาที ๆ

หลวงต่างใจเคองชุนทนน
 ชะกระนนเชียงหรือท้ออะไร
 คมคนณคมนคงไม่สงสัย
 แดงหักใจเรียกถูกค้อยปราณี
 พ่อสุดคคตามมาชยาหมองศวี
 พ่อจะผลาญชิวชวยคนพาอ ฯ

ร้องเพลงดาวกรวย

๑ ฟังเขยฟังบิดา
ดกมโตชวราดามานย
โตเดี่ยวควเขาเป็นผวกัยสมรัก
จะเป็นหมายชายด้กแด่นทว

นางจันทว่าอชนด้วยช่อนทวง
อิน ไบราณท่างจาเป็นอคร
ชยาหาญหักขามวให้เบณผ
เราคนตเดยงไว้ไมคองกถว ๑

ขับเสภา

๑ ท่านหลดองต่างใจโตฟังว่า
ยังเยยทึงยกคนให้พันคว
แถงรของตั้ง ไบชาธาโท
เขาตามเนาะหาหนพนพระบง
ถ้าแน่มมรบตั้งชยาพรน
บาดพงนายตั้งวงพรงพร

คิงใครเขาพรามาขับทว
เทศคนผวไวยนจกรมกระหม่อมม
เยยใจ ๆ พวกเรานเจ้าให้ถง
ชยาท่างวามนเป็นตลก
เขาตามพนหนเอนเรณชนทม
เป็นทม ๆ ย่างขยบจวงบมา ๑

ร้องรำย

๑ เมื่อนั้น
มาโนน โจนกักเหต่าโยชา
แกวงหอกเยอองกรายหมายซึ่งกตอง
แกงคองเจ้าพธายเป็นทายท

พธายมดหนกอบเรารบหน้า
ท่านหลดองขับชยาชเราว
แกงคองคองอองใจคิได้นห
ไมรำกรับรองอองใจ ๑

— วรรค —

— พระภิกษุพลาตเพชรออกเข้าขวางหมันหลดองต่างใจกับพลาตขัวไว้ —

ร้องเพลงคองพระธาตุ

๑ คุณโยมเจ้าราชาชอกาม
คังรบพุ่งยังยิงซึ่งชัย

เหตุผดคันคองเป็นโนน
โยมจงมอกออกไปหนอณเถิดรา ๑

๑๗

ร้องรำ

๕ ๕
๑ เมื่อนน

ชายคนพจวงจามนัทยาบร้า
ข้อยงเบาเจ้าไปถึงในห้อง
ใครจะนัดแนะใจก็ไม่มี
ครน โยมคิดความมาต่อว่า
โปรดหนักไปเจ้าพระคุณอย่าอุนดา

หดวงค่างใจแรงแถดงว่า
มาดอบตลกตลกในราตรี
ถาดกษาปรงคองกพอท
ทำทเหมือนนมนเป็นตูกนาย
กตบทยาบร้าช้อกช้อกเป็นมากหลาย
ชานชอบฮายแถ้นทอ ๆ

ขับเสภา

๕ ๕ โคนเจ้าพลายเพชร

คิดแค้นของชายไร้พอด
ถึงจะหาหนพนช่า
จึงว่าระพลายบอเจ้าตอว
ถกเขาเซารักตั้งดวงตา
กจะเขียนเสียให้ยบบรวยไป
มั่งชางไม่เจียมตอว่าตาศักดิ์
จะไม่ไปเรียงอินทกับชอกมา
ชยาคัดหนวงหนกตองรักพิ
แม่ไม่พองวาทพวอชน
ตั้งเครื่องวางของชามาให้หมด
ตามทลชออยู่ในมือนนชงใคร

ได้ฟังดังใครเค็ดเอากัด
แถงพาทว่า โยมจงเขียนดู
รูปไม่ว่าแถงคอดสักคร
นทำคอกามงามชอหรืออย่างไร
ชางต่านหน้าไปพาเอามาได้
แถดงทำเป็นใช้โสมมารยา
เซียงรักถกตอผู้ให้เกินหน้า
ชางไม่พองศรมาตอผู้มารตร
เป็นคณคณถกให้เราก่อน
จะศตรชนเค็ดชากจากญาติไป
ไปคิดคดถกมามาแถไหน
จงบชกไปให้แถงแถงคต ๆ

ร้องเพลงสาริกาเขมรชั้นเดียว

๕ ๕
๑ เมื่อนน

จงโปรดกรณาชาดักถ
ด้วยใจหนุ่มถกถกถเพราะความรัก
แถงนเห็นมได้ถงนถายประอึง

พลายบอจกชบค้ำถองพิ
ชนตอชงนชงนไม่คจจ
ชกจะถกมชกมด้วยถกผู้หญิง
ไม่ทนถริงศรถกคจถถไป ๆ

๑๘

พูด

๑ มั่นเกินเคยแฉวงพอรบ

อนฺผู้คนมิได้มาให้ตายไป
ซึ่งจะพากันร่นไปเชิงอินทร์
ตรงพ้อไวยชุนแผนแฉงคักตา
เรากศษยชาจารย์สาญญพระเวท
พวกเรากเป็นเหล่าทหารดี
ด้ราชาปลดอดคตอดคั้น
เหมือนด้หมอกขุนแผนแฉงเกรียงไกร
อนฺจะรวบรวมกับพลายอง
ช่วยชูชีพของไว้ไทยย่น

จะด้งกตบคนคักอะไรได้

เพราะเกรงใจเจียมคอกถอพอตา
คงด้ใจด้มตงถอถย่างงา
เคยมชยได้มาซึ่งบร
เรื่องเคชตอชยในกรงศ์
แฉงกได้มาชเบนคใจ
เทยงหากนกดางบาชาจบได้
คากกับเปรียบเทียบได้กับพาพน
ถอถงพจงวางจคคตเวองอน
ด้งนางคินแฉงฉนคองบรตย ๑

จับเสภา

๑ ถอถงค่างใจนึ่งพ้งบนถอ้งมา

ถงพระกาญจนบุรีแฉงพิไอย
ชุนแผนพตายางนพชมพด
ยงอยแฉงหมอมพศรมาตา
แฉงยอยในครรรภนชอกคน
ถอถงถบบนากชานาน
ถงจครตมิได้คตพิไอยนค
พิเศระห์ไปทกด้งเห็นจรงจ้ง
จ้งรอนถามควคยควาชคิน
โยมถงด้องรอนเชอนนชอไว้

ได้ย่นชอศรมาตาให้ด้งด้ย
ถนคได้เมอชยชยชยา
ถงถ้ามคนวอยปราชนนานหนักหนา
มถกยาคนทงพจจคถาน
เมอชมาเมองบนเบนนายบ้าน
เชแฉงแฉงเบนถอถนคชกถรเม้ง
คณารักางถ่มชาคมชด้ง
ไมพตาดพถงคองถกถกพิไอย
นเชอชยเมองบนหรือเมองได้
จงบชกไปแฉงเคมแรกเร่มมา ๑

๑๕

ขี้บเสก

๑ ความนงท่านรักคนเพชร
 โยมผู้หญิงขานศรีมาตา
 ท่านขนแผนเป็นบุษย์ประเดวี
 เกหาอยู่หน้าตตะไกร
 รูปเป็นพชายช้อพลายเพชร
 โยมผู้หญิงตั้งมาว่าช้อยักถัด
 เป็นนายใหญ่ในบ้านจอมทอง
 แต่ถามเราชาวเรือนพุดเชียนไป

ฟังความตามเดี๋ยวจบอกว่า
 บิดาชื่ออาเจ้าหม่นไวย
 ตาพืดคือตู่ท่านทหารใหญ่
 คนพนไวยเป็นน้องช้อพลายบัว
 แจงเดี๋ยวจตามจริงจวงไว้
 ให้มาหาอาคักหลวงต่างใจ
 ไม่วทแห่งหนตำบลไหน
 แมงจับได้เรื่องรอนคงผ่นคลาย ฯ

เรื่องร้าย

๑ ฟังเรื่อง
 ดิ่งเข่าด้อมส้อคกชตหลางชาย

ทั้งหอกเป็รื่องช้อชใจคชหาย
 พุ่มฟายชตนาใส่กาดัย ฯ

- ไฮดเอม -

พุด

๑ ฮาไม่วความจริงเท่ากังก้อย
 นงคนงคตถงพหม่นไวย
 ฝากพศรีมาตาแะดกรัก
 เมือทกรูภยจะได้เห็นหน้ากัน

เจียนจะนำหลางนัยเสียให้โต
 จวนบรรดัยว่าดังด่าพพัน
 เป็นท่วงนักรักใจด้วยหลางชอญ
 มีชูระระไว่นงจอนมา ฯ

- ๑๗๑๗ -

หลวงต่างใจ - เออ, พืดหลางรัก, พืดพากันจนมาจนถึงเมื่อนั้น มกจชูระประการใด
 หรือตงใจจะมาเยี่ยมอา ?

พลายเพชร - หลางตงต้องนมเรื่องแก่นเคองนางส่วชัยฟ้า มันหยาบช้ายักคิด
 พยามาท ยูให้พลายชงตั้งพวกไปพิฆาตคุณโยมศรีมาตา แะวปัดนเขา
 ทพยตั้งรของทองเงินครามบรรดามี แต่แะระหคชะคาของแม่ศรีมาตา

๒๐

- ยังไม่ถึงขนาด พวกมันพันคอคุณโยมพลาดมาถูกเขาหัวโหด แผล
แดงตลอดคอเลือดตกในพอดตกเรือนไปข้างฮอยบนแพ่งจะ กระแต่นา
พัดไหลไปประทะตบับโตศาลานาท้าวตคนวังเรา ท่านสมภารมาพบ
เราจึงบอกให้เขาช่วยกันยกคุณโยมขึ้นไปรักษา ช่วยกันหาหูกยา
ทาแผลแก้ไข คุณโยมจึงไม่บดลยรอยพันคันทัว
- หลวงต่างใจ — ฮี, มันช่างขบขยเวรายกจ คนอะไรอย่าทอไม่รู้จักรักพวกรักของ
พลายยงมณฑก ๆ นอง ๆ พยเคียวกันกับหลานนา
- พลายเพชร — นนนะช้คนฮา, หลานคิด ๆ แดงมถองโตเจ็บใจนักเจ็บใจหนา พอ
ช่วยกันรักษาคณโยมก็มาได้ทุกเดางได้ กตงใจจะมหาคุณฮาให้
ช่วยคิดฮาน จะตอบแทนฮายคนพาดใจฮารวม
- หลวงต่างใจ — ถ้ากระนั้น นมนครบไปบ้าน คางนนะจะได้พากันไปหาท่านสมภาร
ทวด ให้ท่านช่วยฮักหาตาพคเป็นสฤห์ถักเดี่ยวก่อนนะหลานรัก แดง
รวมรวมไพร่พดให้พร้อมพร้อมรบยกกันขึ้นไป คัดานเขียงฮนทรเสียให้
ได้ในคันทรงนทเคียว หรือหลานจะคิดเห็นเป็นประการใด
- พลายเพชร — เรื่องพดไพร่หลานไม่ขยากจะรบกองให้ดำมาก ฮออฮอกปาก
รบกองเขาแต่คอกุณาไปด้วย กับขอให้ช่วยจัดหาผู้คนไปแต่เพียง
เล็กน้อย พอใช้ฮอยทานทานงานโยธา หลานคิดจะไปผูกพันฮา
ข้างหน้า แดงใช้เวทมนครศาตทาพิชปลุกเด็กชนไร่เป็นไพร่พด
- หลวงต่างใจ — ถ้าหลานคิดจะไปผูกพันพอนต์แดงปลุกเด็กชนไร่รบได้เช่นนนักคันทนา
ถ้ากระนั้น จงพากันไปบ้านฮาเคียวจนก่อนเถะ (หันไปเรียกแว่นแก้ว)
แม่แว่นแก้ว ๆ
- แว่นแก้ว — เจ้า
- หลวงต่างใจ — ฮอนพี่เขาไปบ้านเราก่อนช้
— นางแว่นแก้วทำเอียงฮายรับ "เจ้า" แล้วพร้อมกับพลายบัวเข้าไปกราบ —

๒๑

ขับเสภา

๑ พลายบัวแค้นแค้นเร้ากราบไหว้ หลวงค่างใจอกตुरुบุดหงัหน้า
รับขวัญซ่อนหนอนไปบ้านอา ตั้งให้บัวจูงม้ายของตัวไป ฯ

— เข็ด —

— ตัวสะคอนลงเวทีล่าง —

เบิกบาน

— หลวงค่างใจพุดกับพลายเพชรไปปลางว่า —

— “ถ้าเสียด้านนี้เถอะนะหลอน, แล้วจะได้รับออกกันขึ้นไปตั้งให้หันกลับพวงนี้” —

จบฉากที่ ๕

ฉากที่ ๒ ตำนานนครเขียงอินทร์

เวลาค่ำ

— มีพาทย์ทำเพลงสาธุการ —

เบิกบาน

— ทำเป็นฉากตั้งเขียนเป็นป้ายของแฉเห็นค่ายอยู่ไกล ๆ —

— มีท่อนัญญาควและสาธเพียงตากับเครื่องบัณฑลสังเวบจัดไว้พร้อมแล้ว —

— มีเตียงสำหรับนั่งทำพิธี —

— พลายเพชรนั่งอยู่บนเตียงกำลังทำพิธีปลุกเสกท่อนัญญา —

— เห็นหลวงค่างใจพลายบัวและพลไพร่ร่วมอยู่ด้วย —

ตอนที่ ๑ ป่าใกล้ตำนานนครเขียงอินทร์

ร้องเพลงเชอ ๒ ชั้น

๑ พลายเพชรนั่งชาวสะไบเคียง เครื่องสังเวบวางเรียงอยู่ใต้
พร้อมกั้ดตราชาดูรทุกอย่างไป ดำรงใจร้ายมทามัดดักดัก ฯ

๒๒

ขับเสภา

๑ พลายเพชรจึงฮ้านโฮงการ	ชุมนุมเทพทุกสถานในไพรส์ณัฑ
เจ้าคงพงป่าฮ้านระพัน	ทงบเจ้าเทวเบญสมิงพราย
ทวเถอนแถวตาตั้งร	รับจรเวรนามากหลาย
ไต่เห็นจวังแทแคฮ้านนาย	ไพรพอดทงหลายไม่เห็นกัน
ฝูงผีศาจเหล่าภคพราย	กันเหล่าเมารายพคเดียงตน
เบามนศกาชบฉยพลน	บดุกหุ่นทงนตลกขมมา ฯ

— เซ็นเหล่า — รว —

— พวกหุ่นทงนาค้อย ๆ กระจดักตัวที่ล้นน้อย แล้วลุกขึ้นขึ้น —

— จับอาวุธเข้าแถว —

— หุ่นที่จะถือคบไฟถือคบมือหนึ่ง ถือดาบมือหนึ่ง —

ขับเสภา

๑ ครานนังใจโณเจ้าพลายเพชร	จักทหันเสร็จให้เกินหน้า
แฉ้วฮ้านเวทนายรายณกตยกายา	ให้คนเห็นเบงพม่าไปทงทัพ ฯ

— รวพม่า —

— หลวงต่างใจ พลายเพชร พลายบัว ที่แต่งตั้งเป็นพม่าออก —

ร้องเพลงกราวรำพม่า

๑ มีคกบครบมีถอชรูตไฟ	พชคักไต่เวตาคนนอนหอดับ
ดาวเคอนเกดฮอนเมมมวพวยพ	ให้สาทมของมีคกตชงยาว
ทงเกิดเทิงเบ็งมางฉ้างฉ้าง	คบแดงคาคตงตั้งเสียงฉาว
พลหุ่นทงนแน่นเป็นระนาว	เสียงเกรยวกราวเคลฮอนทัพไปฉยพลน ฯ

๒๓

ร้องเพลงพม่าทุ่งเถ

๑ ทุ่งเถ ทุ่งเถ กระทุ่งเถกระชวยแฉะ ะ ะ ะ ะ
 ะ
 ะ
 ะ

— ดยงทัพเคิมลงเวที้ล้ง —
 บีคมัน

ตอนที่ ๒ คำน

— บัพพทย์ทำเพลงเข็ด —
 — เบคมัน — เห็นค่านนครเขียงอินทร์ —

ร้องเพลงลาวลอกค้าย

๑ บคณ
 มอควาฉานงพนพงพด
 ดงไพรโหรรักษาหน้าท
 ฉางฉงคงฉนฉนมา
 พดห่นหมนวงบักเข้าค้าย
 บนบกรุกได้เหอไพริน
 ค้างคนกระหนกตกใจ
 เพยช่ายตกใจเคิมประคา

เพยช่ายตกใจไม่มชวญ
 อดฉนดวยหอกวงชอกมา
 บนมยงมนเขาเถคทวา
 ได้ทาทกนคระคตกน
 ทงฉามนายเขาทกคานทกฉน
 ชาวคานกตอคงจะคนฉนชวา
 เรียกทาฉางไพรได้พรอมนหน้า
 ทนเขาช่ายมาหลงคัว

— เข็ด —
 — เพยช่ายทน์ — พดห่นพม่าได้ —
 บีคมัน
 จบฉากที่ ๒

ฉากที่ ๗ ท้องพระโรง นครเชียงใหม่

เวลากลางวัน

— บัณฑิตทำเพลงสียงโอง —

เปิดม่าน

— พระเจ้าเชียงใหม่เสด็จออกราชการ —

— มีอุปฮาด, พระยาแมน แสมคำอิน และอำมาตย์ราชบริพารเฝ้าอยู่พร้อม —

ร้องเพลงสียงโอง

๑ เมื่อนั้น

ไต่กรงเวียงเชียงใหม่แสนยินดี
ครัดบังคมตั้งทูลราชกิจ
บรรดาเหล่าชาวประชาชาวราชการ

พลายขององค์เอกภิเชกศรี

ประทับทพระโรงรัตนชฎา
ที่ขอบมณฑกให้ทำตามบรรหาร
ตั้งตำราญตงทองทงพารา ฯ

— เสร็จ —

พลายขง — อันหมู่แสนคำวเหล่าพญาแสนนิกง ตั้งทลายมาแะจุมงโมงสร พ้อมกัน
ตั้งมวดแฉ้วกา

เสนา — คำตุ คำตุ เจ้าหน่อทอ ชาเจ้าหมู่แสนคำวเหล่าพญาตั้งมวดมางโมงสร แะ
แะจุมกนพ้อมมุดแฉ้วบาทเจ้า

— เพี้ยอ้ายคสานเข้าเฝ้าอย่างตกประหม่า —

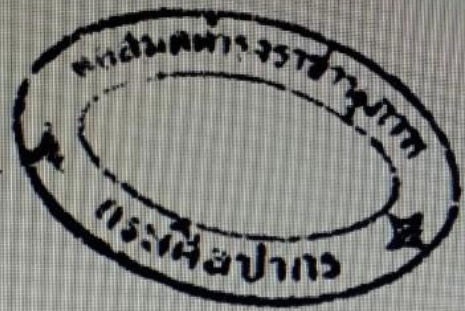
ร้องว่า

๑ เสด็จเห็นเพี้ยชายมากกราบกราน
จึงตรัสถามไปพลนมทนชา

ถนถนงันงกตกประหม่า
เฮี้ยเพี้ยอ้ายเรามาจากระไร ฯ

๒๕

— (จรรยา) —

พลายขง — ไผ่มางอยู่ปุ่น เพี้ยอายแม่ถ้อ

เพี้ยอาย — แม่ถ้อแบกเจ้า

พลายขง — สุ่มเหตอะหยังมา หนาเบ็ดชะเดิดชะแขงแห่งตำ บ้านฉะนังบักกำ สุ่ม
เยาะเหยาเรามาคอกหน้าเกาส์นามหอคำ ย้อนเหตอะหยังปะ เฮ้ย

ร้องเพลงล่องน่านเล็ก

๑ บคนน

จิงกรามทอดไปพอดันโค

บคนนพมาพอดกว่าพัน

เจ้าแจกบชาวค่านค่านค้อค

เพี้ยอายตอตันทอนไท

ชวดชಾಯไต้ผาซุด

บคนนคคานชานกรงศรี

กแพพ่ายโพรงหนมา ๑

— (จรรยา) —

พลายขง — บะเพี้ยอาย ชาหอดูยักชากายคันทาง เป็นชะไค่สุ้งจระดวงหอกายคันทาง
แตกบศัตรี สุ่มแถมถันหมามาแตกนเคียด สุ่มยักอ้อว่าโทธำของสุ่มมาเคียด
มจตนก ชากงตั้งดงอาญาเจ้าหอคำย สุ่มบง่าวคนฮ้าย บักจระแวงกา

เพี้ยอาย — กวแถ้อเจ้า

ขับเสภา

๑ พังเหต

เหมช่ายเพี้ยอายชงการวี

มอบหมายเค็ดราตชานฎาธิ์

มัจฉะเด็งเหตงฮานาจาประมาทใจ

จิงคำวีศัตรีตั้งแค้นคำอิน

จงกำกับทัพหน้าคุ่มม้าแทน

ทรงเชรแค้นพิโร โกรรหนักหนา

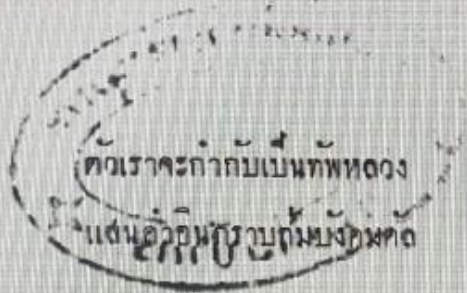
กวางใจให้รักษาค่านเจียงชัย

ใครทำผิดจงอาญาถึงฆ่าได้

พวกพม่ามันจึงได้มาเหยียบแดน

ท่านรู้ ฉันทุทธศาสตร์ครัดถน

ไปแก้แค้นโพธิ์ศรีประจัญ

๒๖

จงยกด่องหน้าไปอย่าไคพรัน
ออกมาจักพดรั้นคามบัญญัติ ๑

— เสมอลาว —

บั้งมัน

— ปี่พาทย์ทำเพลงกราวลาว —

— พลเชียงอินทร์ออกเวทิล้าง — แสนคำอินทร์มาออกดรวจพล —

— พลายยงออกมาชั้นเกยทรงช้าง —

— เดินทัพ — เข้าโรง —

จบฉากที่ ๗

ฉากที่ ๘ สนามรบ ไกลด่านนครเชียงอินทร์

เวลากลางวัน

— ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด —

— กองทัพเชียงอินทร์ยกออกเวทิล้างแล้วขึ้นไปตั้งเวทิมันค้ำซ้าย —

เบ็ดมัน

ร้องเพลงถานนา ๑

๕	๕	๕	๕
๕	๕	๕	๕
๕	๕	๕	๕

๑ ครนกงสนามยศให้หยุดทัพ ส่งกาขับคงคายให้แน่นหนา
หงนายหมู่ นายหมวดคอยตรวจตรา คู่ทำศึกใหญ่อย่าไว้วาง ๑

— ทำเพลงพม่า —

— กองทัพหลวงต่างใจพลายเพชรพลายบัวออกประคองมาเวทิล้าง —

ร้องเพลงพม่าไค่ถวด

๕	๕	๕	๕
๕	๕	๕	๕
๕	๕	๕	๕

๑ หดองต่างใจธนทัษผ่าน พลายบัวหุดานควมมันดษยมันยัง
พลายเพชรราชตรนชราช ค่อนพดหันวงวางเข้างังชัย ๑

— กองทัพหลวงต่างใจพลายเพชรพลายบัวขึ้นเวทิมันไปตั้งค้ำขวา —

๒๗

เรื่องรายรด

๑ พดหันัถักหาญราญไพรม
พดหันันหวงเขาขงชัย

พดเรียงอินทรีคอก้านไม้ทอนไหว
โคคโคทาหนกระชนรศ ๑

— เชิด —

— พดหันรบกับพดเรียงอินทรี ๗ พายหนีรันมาบังหน้าม้าแสนคำอิน —

เรื่องเกรนลาว

๑ เมื่อนน
รบพชชโคบจจามคร
มองเรนนแดเห็นทองค้างใจ
เพงพนจกรยาคอถาวร
เหวยเหวยชะเฮียนายพม่า
ชอเรียงเคียงไรโยถอด

แค้นคำอินเคตคตาดภะยานจค
ตามคคบกบมประจัญบาน
ถอหอกใหญ่ขนม้าหน้าทหาร
แค้นกลาดดาร์ปราศรัยไปพันท
ทานเบนจอมโยธามาทรชน
มาราวรบรบทุกพารา ๑

เรื่องเพลงพม่าอาโก

๑ เมื่อนน
เราทรอชอไปดผลา
เรองเครควยเวทอชรบ
แชรคฝ่วงทงทระแวกระแชรนชญ
ยงคแชรนทริเชยงอินทรม
ไม่วุจกเราทรอกชพระกาพ

ทลงคางใจทำดำเนินยงเคียงพม่า
ชกมาจากชงจะพระนท
ชจรบชานนทริคินทระฉอน
กยชมอฉนดีโรรามลงกรามกราน
ถอดแชรชอคคคอก้าน
จรมานฉาญเชยงอินทรีให้ฉนไป ๑

เรื่องเพลงลานนา ๒

๑ เมื่อนน
แกวงทอนเงอจว่าเขาไป
เรานมชอแค้นคำอิน
เชงทรอมชอวาพระกาพ

แค้นคำอินแค้นเหตฉนเหงอโหด
ชยาคอชางเชิงไรจะฉวยปราน
รุฉนโดยคำฉควหาญ
กุระฉฉาญเฉยให้ยบฉฉพฉน ๑

๒๘

ร้องรำ

๑ ว่าพดางทางธัมชาชาชาติ
หอดวงค้างใจตาโถมเข้าโรมัน

ของฮาจว่าทอนต่อนกถัน
แกงบดมันพดางตองถอยหลังมา ฯ

- พญาเดิม -

ร้องรำ

๑ แค้นสาขอนไตทศกระหน้า
ธัมบ์ทอกเทงถัมถูกชรา
หอดวงค้างใจโตตมวงเข้าจับ
พวกเขียงอินทรวังพริกกูเข้าไป

หอดวงค้างใจแสร้งทำเป็นเสียท่า
แค้นคำอินทกมมากกระเด็นไป
ตะบับวอนวรมคมขยโผ
หมายรังขยรบสู้เข้ากุนาย ฯ

ร้องรำ

๑ เมื่อนน
จ้งได้ช่างได้ถูกทุกตาย

พดางเพชรขมธมธมหมาย
พดเขียงอินทรวังแกพ่ายกระจายมา ฯ

ร้องเพลงลาวหัวเรือ

๑ เมื่อนน
ธัมข่างทรงตรงออกมา

พดายขงแค้นทีโรโกโรจนกหนา
ได้พลหุ่นหมุนถาเคล็ดไป ฯ

ขับเสภา

๑ ครานนจ้งโถมเจ้าพดายเพชร
แมนธมตจรงจะซึ่งขย
ว่าพดางทางดงจากครา
พดายขงฤทธาแกต้วกถำครัน

ใจเต็กร้องว่าเหวยเขียนายใหญ่
ดงจากข่างกอนเป็นโรมาสู้กัน
แถวรายร่าทาทาขยพยน
ดงจากคชคราพดันทันที ฯ

- พลายบัวรับดงจากม้ามถันเข้ารับหน้าพดายขง -

ร้องรำ

๑ เมื่อนน
รับดงจากธราไม่ซ้ำ

พดายบัวร้องไปทุกไม่หน
แกวงคาบรเงองว่าเข้าไป ฯ

๓

๒๕

เรื่องร้าย

๕ ๕
๐ เมื่อนน

คงตามถนัดวงเข่าขึงขยับ
 พลายบัวถนัดบกดอกแก่งทองถนัด
 พลายขงพันผัดหวัดอินทรี

พลาขงของฮาไ่ม่ทวาคไท
 หมายใจจะตั้งหารมถาญชั้ว
 เอยงถ่อรธาทำท่างน
 ตัดยัดหาญต่อหาญเจ้าราญรอน ๑

— สรหมา —

ขบเสภา

๐ พลาขงถอยหงุดหงุดเสียดัก

พลาขงบัวโยนคาบผงโคคคังกร
 หดงท่างใจโคคผางวางเจ้าช่วย
 จังตั้งให้ไพร่พรธรงค

คาบหักหงุดกรรดินเบนต่องทอน

พลาขงแรงฮ้อนถาดอง
 รมถวยมอุมครครวบตั้ง
 กรตรงไถงเจ้าขงขยับ ๑

— เษิด —

— พลท่นรุกไล่พลเชียงอินทร์แตกพ่ายหนีไป —

เรื่องกราวรำ

๐ เมื่อนน

จับได้พลาขงคังจงใจ

ด่ามนายอินคังจรมไอน
 ตั้งพลไกรยาคราเจ้าธานี ๑

ปีติมาน

จบฉากที่ ๔

จนเรื่อง

